

ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม

โดย

พัชราพรรณ โพธิบัณฑิต

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2565

ISSUES OF DATA PROTECTION OF DECEASED PERSONS

BY

PATCHARAPUN PHOTHIBUNDIT

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PRIVATE LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2022

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

พัชราพรรณ โพธิ์บัณฑิต

เรื่อง

ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2566

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

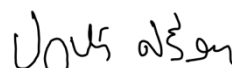
คณบดี

(ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญสากร)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรศุทธิ์ ขอพ่วงกลาง)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสินิท)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม
ชื่อผู้เขียน	พัชราพรรณ โพธิบัณฑิต
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายเอกชน นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรศุทธิ์ ขอฟ่วงกลาง
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากกับการใช้ชีวิตของมนุษย์ จนทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลก และหนึ่งในนั้นคือข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคลมิใช่มีเพียงแค่การระบุตัวตนของบุคคลนั้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล การรักษา และจัดเก็บข้อมูล รวมไปถึงการนำข้อมูลไปประมวลผลเพื่อใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น ทางเศรษฐกิจ การเงิน สังคม การศึกษา หรือทางการแพทย์ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดได้หลากหลายแขนง จึงมีข้อน่าพิศวงที่ว่า เมื่อผู้เป็นเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมแล้ว ข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายไทยอย่างเพียงพอหรือไม่ รวมถึงสิทธิในการเข้าถึง ควรตกเป็นทรัพย์สินมรดกแก่ทายาทหรือไม่ จึงเป็นที่มาของจุดประสงค์การศึกษาในการค้นคว้าอิสระฉบับนี้

โดยปกติแล้วหากเป็นข้อมูลในการครอบครองของรัฐ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” กำหนดให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรมแล้วด้วย พร้อมทั้งเปิดช่องให้มีการสืบสิทธิของผู้ถึงแก่กรรมโดยผู้ทรงสิทธิสามารถทำพินัยกรรมเพื่อยกกำหนดบุคคลที่จะเป็นผู้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การให้ความยินยอม และเป็นผู้ใช้สิทธิในการเข้าถึง แก้ไข เปลี่ยนแปลง ลบ หรือแม้กระทั่งใช้สิทธิอุทธรณ์โต้แย้งกรณีถูกปฏิเสธสิทธิแทนตนต่อไปได้ แต่กลับกันคำนิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดเพียงว่าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ซึ่งการบัญญัติไว้ดังกล่าว ส่งผลให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมมิได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมซึ่งโดยหลักแล้วสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ควรได้รับความเคารพแม้ว่าบุคคลนั้นจะถึงแก่กรรมไปแล้วก็ตาม และควรให้ความเคารพต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่ระบุหรืออาจระบุตัวตนของบุคคลธรรมดา

โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลดังกล่าวถึงแก่กรรมไปแล้วหรือไม่ จึงควรแก้ไขนิยามในมาตรา 6 ของ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ส่วนสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่เป็นสิทธิเฉพาะตัว นำไปสู่คำถามว่าสิทธิเหล่านี้ควรตกเป็นทรัพย์สินมรดก เปรียบเช่นสิทธิประเภทอื่นหรือไม่ เนื่องจากหากผู้ใดมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว จะเป็นผู้มีสิทธิครอบครองข้อมูลเหล่านั้นได้ การไหลเวียนของข้อมูลอยู่ในโลกออนไลน์ ง่ายต่อการถูกโจรกรรมข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเว็บไซต์ซึ่งเป็นที่ยอมรับมากที่สุดอย่างเฟซบุ๊ก ปัญหาที่พบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้น คือ ระบบรักษาความปลอดภัยของเฟซบุ๊กที่มีข้อมูลผู้ใช้งานรั่วไหล จนเกิดเป็นคดีฟ้องร้องกันในประเทศต่างเช่นเป็นคดีที่ประเทศเยอรมนี กรณีแม่ได้ต่อสู้กับเฟซบุ๊กเป็นคดีในศาล หลังจากลูกสาววัย 15 ปีได้เสียชีวิตเมื่อปี 2555 จากอุบัติเหตุรถไฟใต้ดินนั้น ซึ่งการที่ศาลมองว่าไม่สามารถยืนยันได้ว่าเฟซบุ๊กมีความมั่นคงปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมได้ดีเพียงพอ และได้ตัดสินว่าควรให้สิทธิในการเข้าถึงควรตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท เฟซบุ๊กจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลหลังจากผู้ใช้งานถึงแก่กรรมไปแล้ว ซึ่งผู้ใช้งานสามารถเลือกที่จะแต่งตั้งผู้สืบทอดบัญชีเพื่อดูแลบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์หรือลบบัญชีของเราออกจากเฟซบุ๊กได้อย่างถาวร และการที่เฟซบุ๊กได้จัดการให้มีการกำหนดได้ว่าผู้ใช้งานสามารถเลือกที่จะแต่งตั้งผู้สืบทอดบัญชีเพื่อดูแลบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์หรือลบบัญชีออกจากเฟซบุ๊กได้อย่างถาวร ถือเป็นสัญญาอย่างหนึ่งกับเจ้าของผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งเฟซบุ๊กต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของผู้ถึงแก่กรรมเช่นข้อกำหนดเพื่อตายด้วย จึงถือได้ว่าอาจนำมาเป็นบรรทัดฐานให้การตัดสินใจของศาลไทยได้ ซึ่งได้มีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมถือเป็นข่าวโด่งดังในกรณีของนักแสดงสาว โดยมีผู้เข้าถึงเฟซบุ๊กของเธอหลังจากเสียชีวิต และทำการโพสต์ภาพบุคคล รวมถึงข้อความต่าง ๆ อันเป็นการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ เนื่องจากไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แม้ว่าเจตนาหรือวัตถุประสงค์จะเป็นประการใดก็ตามแต่ถือเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายแล้ว ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมเป็นสำคัญ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลจึงควรจำกัดเฉพาะที่จำเป็น เช่น เพื่อประโยชน์ทางคดีของผู้ถึงแก่กรรม โดยหากข้อมูลส่วนบุคคลมิใช่ในการครอบครองของรัฐแล้วไซ้ควรมีการร้องขอเป็นคดีสู่ศาลเพื่อให้เป็นตามบรรทัดฐานเดียวกัน เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลควรเป็นความลับเฉพาะผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเท่านั้นที่จะมีสิทธิเข้าถึง

ดังนั้น ประเทศไทยควรปรับใช้กฎหมายในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถึงแก่กรรมและควรนำหลักเกณฑ์ ทฤษฎี หรือกรณีศึกษาจากต่างประเทศที่ได้มีการตัดสินคดีดังกล่าวแล้วมารองรับการตัดสินคดีในไทย และการพิจารณาควรขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์หลักของผู้ถึงแก่กรรม เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินคดีและเพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม เนื่องจากเรื่องการคุ้มครอง

ข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ ยังถือเป็นเรื่องใหม่ของตามบริบทของสังคมไทย ซึ่งต้อง
ทำการศึกษาเพื่อบูรณาการทางด้านวิชาการกฎหมายต่อไป

คำสำคัญ : ข้อมูลส่วนบุคคล, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม, ข้อมูลส่วนบุคคลของ
ผู้ถึงแก่กรรม

Thesis Title	ISSUES OF DATA PROTECTION OF DECEASED PERSONS
Author	Patcharapun Phothibundit
Degree	Master of Laws
Department/Faculty/University	Private Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Korrasut Khopuangklang, Ph.D.
Academic Year	2022

ABSTRACT

Nowadays, technology plays a huge role in human life and society and connects people all around the world with information data. Personal data is one of them, which is important not only for identifying each person but also for the right to access to data, data record and collection, and data processing in various fields such as economics, financial, social, educational, and medical, that leads to further development in many other fields. Therefore, it is worth considering whether personal data has been adequate in accordance with the personal data protection of Thai law and whether the heirs should have the right to access to data after the owner's data has passed away. The aim of this study is what is mentioned above.

Usually, "Personal Information" in possession or control of a state agency according to the OFFICIAL INFORMATION ACT, B.E.2540, is defined as information relating to all the personal particulars of a person and shall also include information relating to personal particulars of the deceased. It enables the successor of the deceased by allowing the testator to write the will to specify a person as their authorized representative for processing activities related to their data, to give consent to access to, correct, alter, erase data, and the right to appeal against the denial of rights on their behalf.

On the other hand, according to the Personal Data Protection Act, B.E. 2562 (2019), "Personal Data" is defined as any information relating to a person, which

enables the identification of such person, whether directly or indirectly, but does not include the information of the deceased Persons in particular. This affects the data of the deceased persons to not be protected under this Act in any way. According to Human rights and Human Dignity, fairness and Personal Data protection of the deceased Persons should be taken into account. Whether living persons or deceased persons should be respected their Personal Data. As a result, the definition of “Personal Data” in Section 6 of the Personal Data Protection Act, B.E. 2562 (2019) should be amended.

The right to access personal data is unique. This has been questioned whether this right should be devolution of an estate as the other rights. According to this Act, anyone who has the right to access Personal Data will have the right to possess those data.

The online information flows easily for data breaches, especially on the most popular social networking service like Facebook. To illustrate, this case is related to Facebook's security system on users' Personal Data leak that lead to the lawsuit. The case was in Germany's court when the mother sued against Facebook, Inc. after her 15-year-old daughter died in 2012 in a subway accident. The court considers that it was unable to prove that Facebook was sufficiently secure in collecting data on the deceased and considers that the right to access data should be passed on to the heirs. Due to the judgment of the court, Facebook has changed its policy on data privacy for all users. Users can appoint a successor to take care of their accounts or erase their accounts permanently from Facebook after their death. This is a contract between Facebook and users that also includes the deceased.

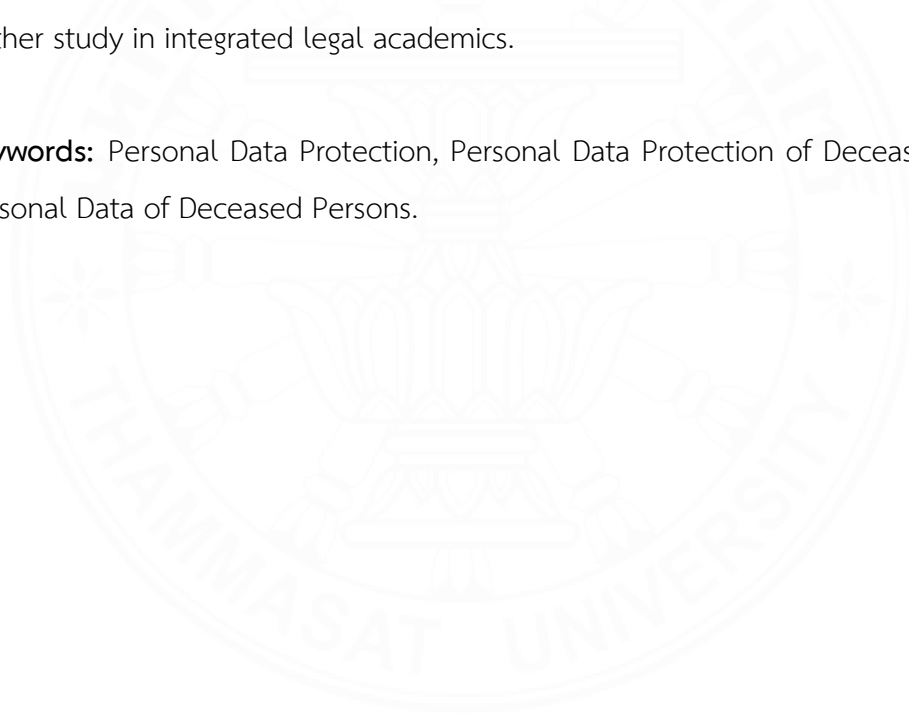
It is also to create a standard on Personal Data access that can be applied in Thai court. One of the biggest cases in Thailand is related to the Thai actress after her death. Someone accessed to her personal Facebook account and posted photos and messages unlawfully and with no consent of the data subject.

Whether purpose, it is unlawful to access Personal Data without permission. Personal Data of the deceased persons must be considered important. The right to access to Personal Data should be limited to what is necessary as for the

benefit of the deceased persons. “Personal Information” which is not under the possession or control of a state agency should be requested in court at the same norms because Personal Information should be confidential and belong to only the Data Subject who has the right to access to.

In conclusion, Thailand should apply Thai law in such a way that is fair to the deceased persons considering criteria, theories, or case studies from other countries that have already been adjudicated to support the judgment of the case in Thailand. Moreover, consideration should be based on the primary purpose of the deceased at most to prevent violation of the data subjects’ rights. However, Personal Data Protection under this Act in the context of Thai society is a new issue that requires further study in integrated legal academics.

Keywords: Personal Data Protection, Personal Data Protection of Deceased Persons, Personal Data of Deceased Persons.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เกิดขึ้นได้เพราะผู้เขียนสืบค้นข้อมูลจาก Google และจัดประกายความคิดเรื่องคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม โดยเมื่อได้ศึกษาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย พบว่ายังไม่ครอบคลุมผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งผู้เขียนขอขอบคุณกรณีศึกษาที่ทำให้วิเคราะห์งานออกมาได้ และขอแสดงความอาลัยแก่คุณแดงโม นิดา เป็นอย่างยิ่ง โดยผู้เขียนได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรศุทธิ์ ขอพ่วงกลาง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้รับคำแนะนำในการเขียนจากอาจารย์ด้วยดีมาตลอด และขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้เกียรติเป็นประธานสอบแก่ผู้เขียนและให้คำแนะนำที่ดี ทำให้การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วง ขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบคุณเหล่าคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ศิษย์ และสร้างมุมมองความคิดวิสัยทัศน์ใหม่ ๆ ให้รอบด้านเกี่ยวกับกฎหมายให้กับผู้เขียน ขอขอบคุณคณะนิติศาสตร์ ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัย แหล่งบ่มเพาะความรู้และมีหนังสือให้ผู้เขียนสืบค้น รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้เป็นแรงผลักดันของผู้เขียนในการเรียนครั้งนี้ บิดา มารดา น้องชาย ครอบครัว โพรธิบัณฑิต ที่รักยิ่ง ที่ทำให้ผู้เขียนผ่านพ้นทุกอย่างไปได้ ขอขอบคุณคุณคุณธิรุฒิ ชัยเชื้อ ผู้เป็นแรงบันดาลใจสำคัญ ทำให้มีแรงใจในการลงมือทำสิ่งที่ดีและอยู่เคียงข้างมาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนๆ ป.โท สาขาเอกชน ปีการศึกษา 2563 ที่ให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะกลุ่ม War Flowers น้องกี้ เบนซ์ เพชร พี่เอก พี่ทัก น้องมอน พี่แดน และพี่เบงค์ ที่ทำให้ชีวิตป.โทของผู้เขียนเปี่ยมไปด้วยความสุขและความสนุกสนาน ผู้เขียนไม่อาจผ่านพ้นป.โทไปได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ทุกคน

นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ กลุ่ม The Sanong โดยเฉพาะใบเตยที่ช่วยเหลืออยู่เป็นนิจ กลุ่มรักเที่ยวบ๊วย พี่ยิ้ม ริน ทีมรักกกกกกกก เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ และทุกคนที่ทำให้กำลังใจผู้เขียนอยู่เสมอ แม้ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ที่ทำให้ผู้เขียนยังคงลงมือทำตามความตั้งใจแรกให้สำเร็จ และคอยยินดีกับทุกก้าวของผู้เขียนเสมอ ขอขอบคุณคุณคุณแก้ว นพแก้ว เดชาพัฒน์คุณ และคุณอัฟ ภูมิพัฒน์ เอี่ยมสำอาง, Super Junior, GOT7 และ Trinity ผู้เป็นหนึ่งในกำลังใจสำคัญทำให้ผู้เขียนอยากพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น เพื่อเติบโตไปพร้อมกัน สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณตัวเองที่ลงมือเขียนงานได้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อไปเสียก่อน ผู้เขียนรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองอย่างมากและจะจดจำช่วงเวลานี้ตลอดไป

พัชรพรพรรณ โพรธิบัณฑิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 สมมติฐานการศึกษา	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	9
1.5 วิธีการศึกษา	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.7 ทบทวนวรรณกรรม	10
บทที่ 2 ความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิอันก่อให้เกิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	12
2.1 ความสำคัญในการมีสภาพบุคคล	12
2.2 การเริ่มต้นและการสิ้นสุดของสภาพบุคคล	15
2.3 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกิดขึ้นก่อนและภายหลังการตาย	18
2.4 ประเภทของสิทธิที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล	21
2.4.1 สิทธิในชีวิตและร่างกาย	21

2.4.2 สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวอันเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกาย	22
2.4.3 ความเป็นส่วนตัวและทฤษฎีพื้นฐานของสิทธิในความเป็นส่วนตัว	23
2.4.3.1 ความเป็นส่วนตัวในด้านปรัชญา	23
2.4.3.2 ความเป็นส่วนตัวในด้านศาสนา	23
2.4.3.3 ความเป็นส่วนตัวในทฤษฎีทางกฎหมาย	24
2.5 การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ	27
2.6 บทสรุปของการคุ้มครองสิทธิอันเป็นที่มาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.	28
 บทที่ 3 ความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายในประเทศไทย	 30
3.1 สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมไทย	39
3.2 วิวัฒนาการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย	33
3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย	35
3.4 บทสรุปของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย	48
 บทที่ 4 ความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายต่างประเทศ	 55
4.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ	55
4.1.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามแนวทางขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา	57
4.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อตกลงของสภายุโรป	58
4.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในกฎหมายต่างประเทศ	60
4.2.1 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกา	60
4.2.2 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหราชอาณาจักร	64
4.2.3 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	67
4.2.4 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศอื่น ๆ ที่น่าสนใจ	71
4.3 บทสรุป	71

บทที่ 5 ปัญหาจากการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ	79
5.1 การกระทำความผิดต่อความเป็นส่วนตัว และข้อมูลส่วนบุคคล	79
5.2 กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศ	81
5.2.1 Google ละเมิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งาน	81
5.2.2 กรณีของ Twitter	82
5.2.3 กรณีของ Facebook	82
5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย	86
- กรณีของแอปพลิเคชัน “หมอชนะ”	86
5.4 การกำหนดบทลงโทษเมื่อเกิดความเสียหายต่อการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล	87
5.5 ปัญหาการเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยไม่ชอบ โดยการสวมรอยหรือแอบอ้าง	88
เป็นบุคคลอื่นออนไลน์ (Online Impersonation)	
5.6 บทสรุป	98
บทที่ 6 บทวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ	100
6.1 ประเด็นที่ 1 กฎหมายในปัจจุบันให้ความคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม	100
อย่างครอบคลุมหรือไม่	
6.2 ประเด็นที่ 2 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่	103
6.3 บทสรุป	112
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	120

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.4 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ถึงแก่กรรมในประเทศไทย	50
4.2.5 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละประเทศ	74
ตารางข้อมูลแต่ละประเทศเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม	121

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ภาพตัวอย่างการตั้งค่าการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ในเฟซบุ๊ก	123
2. ภาพบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เรื่องเสร็จที่ 1135/2558 เรื่องเสร็จที่ 1135/2558	124

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมวลมนุษยชาติอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีได้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์ สังคม การแพทย์ ล้วนเชื่อมโยงเข้ากับความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างสิ้นเชิง โดยเทคโนโลยีได้เข้ามาแทรกซึมอยู่ทุกการดำรงชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์จึงจำต้องเรียนรู้และปรับการใช้ชีวิตให้ก้าวทันตามเทคโนโลยี อาจกล่าวได้ว่าแทบทุกคนจะมีการเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีไม่ว่าด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีจากเครื่องมือสื่อสารไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเป็นวัตถุสื่อกลางที่สามารถประมวลผลและนำเข้าข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเชื่อมการติดต่อสื่อสารโดยระบบทางอิเล็กทรอนิกส์จากทั่วโลกได้ภายในระยะเวลาอันสั้น เมื่อข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นข้อมูลชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญ รวมไปถึงการเข้าถึงสิทธิส่วนบุคคลซึ่งถูกจัดเก็บอยู่ในระบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทั่วไป¹ ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอันสามารถทำให้บ่งชี้เฉพาะตัวบุคคลได้ อาทิ ชื่อ ที่อยู่ ลักษณะทางกายภาพ โดยสภาพของข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้ และข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว² คือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่โดยธรรมชาติมีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ จากความสัมพันธ์กับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สมควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ที่อาจมีการก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเห็นได้ชัด รัฐจึงได้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีกรณีเป็นที่น่าพิเคราะห์ว่ารัฐได้ใช้อำนาจในการออกกฎระเบียบหรือวางกฎเกณฑ์ที่จำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่ความตายไว้เฉกเช่นเดียวกับข้อมูลของบุคคลในขณะที่มีชีวิตอยู่หรือไม่ โดยผู้เขียนจะขอเสนอให้เห็นถึงปัญหาในการคุ้มครองข้อมูลของบุคคลผู้ถึงแก่กรรม ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 กฎหมายในปัจจุบันให้ความคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอย่างครอบคลุมหรือไม่

¹ ชาริณี มณีรอด, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2558) 54.

² กฤษฎ์ อุทัยรัตน์, *บทสรุป PDPA กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หลักการ แนวคิด ข้อกฎหมาย กรณีศึกษาและแนวปฏิบัติ* (ธรรมนิติ เพรส 2563) 221-222.

โดยมีข้อน่าสังเกตในการให้คำนิยามของนักวิชาการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ก่อนและหลังการตาย³ กล่าวคือ สิทธิและเสรีภาพ ถือได้ว่าเป็นสิทธิของบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ในความหมายนี้ สิทธิและหน้าที่ของบุคคลนั้น ได้ถูกบัญญัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 15 แต่สิทธิส่วนบุคคลบางประการยังมีผลอยู่เมื่อมีเกิดการตายขึ้น อันเป็นการเกิดภายหลังการตาย โดยการที่เป็นผู้ทรงสิทธิในสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจถูกจัดอยู่ในขอบเขตของกฎหมายที่มีลำดับชั้นที่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกำหนดขอบเขตของการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพจะต้องได้รับการกำหนดโดยรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม ได้มีนักวิชาการให้ความเห็นว่า⁴ เฉพาะแต่ผู้มีชีวิตเท่านั้นจึงจะสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้ เพราะบุคคลที่ยังไม่เกิดหรือบุคคลที่ได้เสียชีวิตไปแล้วนั้น ไม่สามารถใช้สิทธิได้ในบางกรณี เช่น สิทธิในการก่อตั้งสมาคมหรือไม่อาจใช้สิทธิในทางอาชีพได้ ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เคยวินิจฉัยยอมรับว่า เป็นข้อยกเว้นว่าบุคคลที่ยังไม่เกิดหรือบุคคลที่ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว อาจเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพสำหรับบางกรณี โดยคำว่า "สิทธิส่วนบุคคล"⁵ หมายถึง สิทธิของบุคคลที่ประกอบไปด้วย สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง รวมทั้งความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่แต่ละคนจะต้องได้รับการคุ้มครองและการเคารพ โดยทั่วไปแล้วข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเช่นกัน ดังนั้น การกระทำการอันเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่น ย่อมไม่อาจกระทำได้และรัฐจะดำเนินการละเมิดหรือล่วงล้ำจำกัดสิทธิส่วนบุคคลไม่ได้เว้นแต่ มีกฎหมายให้สามารถกระทำได้เพื่อรักษาความมั่นคง หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย โดยที่การจำกัดความคำว่า “ความเป็นส่วนตัว” หรือ “privacy” เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้มีการบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Right 1948) มาตรา 12 ได้บัญญัติว่า “บุคคลใด ๆ จะถูกสอดแทรกโดยพลการในชีวิตส่วนบุคคลในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือจะถูกดูหมิ่นในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายต่อการ

³ อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะบรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (พิมพ์ครั้งที่ 1, ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสีพิมพ์ 2544) 99-100.

⁴ เพ็งอ้าง.

⁵ ธนัท สุวรรณหปริญญา, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา : การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย’ (การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ 2550) 2-3.

สอดแทรกหรือการดูหมิ่นดังกล่าวนั้น”⁶ จากบทบัญญัตินี้จึงสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า ปฎิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิความเป็นส่วนตัวไว้อย่างชัดเจน และหลายประเทศต่างให้ความสำคัญกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวอย่างมาก

ในประเทศไทยนั้น ได้มีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (ชื่อย่อ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ)) และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ชื่อย่อ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ) ซึ่งกฎหมายกำหนดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รองรับได้ตามนิยามมาตรา 6 ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ซึ่งแม้จะสอดคล้องกับในมาตรฐานขั้นต่ำของหลักเกณฑ์ตามกฎหมายสากลอย่าง GDPR ที่เป็นกฎหมายของสหภาพยุโรป โดยมีมาตรฐานในระดับของการเป็นกฎระเบียบ อันมีสภาพบังคับใช้ตั้งกฎหมายภายในของประเทศที่เป็นสมาชิก โดย GDPR ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าบัญญัติของ GDPR จะไม่มีผลเป็นการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลอันเกี่ยวเนื่องด้วยผู้ถึงแก่กรรมเป็นเบื้องต้น แต่ไม่ได้ตัดสิทธิว่าประเทศสมาชิกแต่อย่างใด ประเทศสมาชิกจึงสามารถดำเนินการตรากฎหมายภายในขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมได้ ตัวอย่างกฎหมายของกลุ่มประเทศที่ยึดถือหลัก Right to Privacy ในบริบทอย่างแคบว่าเมื่อเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว อันถือได้ว่าเป็นแดนอิสระเฉพาะตัวของผู้ทรงสิทธิเพียงผู้เดียวเท่านั้น สิทธิดังกล่าวจึงจำต้องสิ้นสุดลงไปพร้อมกับความตายของผู้ทรงสิทธิ จึงถือว่าไม่ได้รับการอนุญาตให้สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีในข้อหาใดๆ ที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เมื่อผู้ทรงสิทธิได้ถึงแก่กรรมไปแล้วอีก

แต่ในนิยามของตัวผู้ทรงสิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540⁷ กลับได้รองรับไว้อย่างชัดเจน ตามมาตรา 4 ว่า “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ที่กำหนดให้หมายรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรมแล้วด้วย พร้อมทั้งกำหนดให้มีการดำเนินการสืบสิทธิของผู้ถึงแก่กรรมได้อีกด้วย โดยผู้ทรงสิทธิสามารถทำพินัยกรรมเพื่อย้ายเพื่อกำหนดผู้ที่จะเป็นผู้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งรวมไปถึงการให้ความยินยอม และ

⁶ Article 12 of the Universal Declaration of Human Rights states that ‘No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks’

⁷ กรณ์ อรรถเนติศาสตร์, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ : ข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง,’ (2564) 1 วารสารกฤษฎีกา 46-48. <https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564.

การเป็นผู้ใช้สิทธิในการเข้าถึง แก๊ซ เปลี่ยนแปลง ลบ หรือแม้กระทั่งใช้การเป็นผู้สามารถใช้สิทธิ อุทธรณ์โต้แย้งกรณีถูกปฏิเสธสิทธิแทนตนต่อไปได้⁸ และซึ่งถ้ามิได้มีการทำพินัยกรรมไว้ กฎหมายก็ได้ กำหนดให้บุคคลเป็นผู้สืบสิทธิตามลำดับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกำหนดขอบอำนาจผู้ทรงสิทธิเฉก เช่นเดียวกับกฎหมายตามนานาประเทศในยุโรป โดยมีหลักในการพิจารณาสิทธิขั้นพื้นฐานว่า สิทธิใน ข้อมูลส่วนบุคคล มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ที่รวมไปถึงความเป็น ส่วนตัวในครอบครัว (Right to Respect for Private and Family Life) รวมไปถึงศักดิ์ศรีในความเป็น มนุษย์ (Human Dignity) อันย่อมได้รับความคุ้มครองแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ก็ตาม

เนื่องจากกรณีเกี่ยวกับการกำหนดกรอบของตัวผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของ กฎหมายแต่ละฉบับ ได้ใช้ดุลพินิจในการตีความที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก หน่วยงานของรัฐที่มี อำนาจปกครองซึ่งเป็นผู้มีสถานะควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ จึงสมควรต้องพิจารณาในการ ดำเนินการประมวลข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่ให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิให้มากที่สุด โดยการให้ความเคารพต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่ระบุหรืออาจจะระบุตัวตนของบุคคลธรรมดา โดยไม่ต้อง พิจารณาว่าบุคคลนั้นจะสิ้นสภาพบุคคลไปแล้ว ไม่เช่นนั้นบุคคลซึ่งถือได้ว่าเป็นทายาทหรือผู้สืบสิทธิ ของผู้ถึงแก่กรรมต้องมีสิทธิร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อองค์กรคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ แม้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองส่วนบุคคลฯ ก็ตาม

นอกจากนี้ นักวิชาการบางท่านได้สนับสนุนแนวความคิดนี้ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล”⁹ ตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ นี้ ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับหลักการของร่างพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ ถึงแก่กรรมแล้วถือว่าเป็นข้อมูลที่สมควรจะได้รับการคุ้มครอง เพราะหากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ที่ถึงแก่กรรมมาเปิดเผย อาจทำให้เกิดผลกระทบทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ถึงแก่กรรมซึ่งเป็น เจ้าของข้อมูล และบรรดาทายาทของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย โดยหลักแล้วจึงสมควรอย่างยิ่งที่ควรให้ ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย แต่กรณีนี้ยังเป็นที่ถกเถียงในวงการของ

⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ.2540 ข้อ 4.

⁹ วิริยะ รามสมภพ, ‘ความสัมพันธ์เชิงวิเคราะห์ของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล พ.ศ. กับ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540’ (เอกสารวิชาการเสนอต่อสำนักนายกรัฐมนตรี) 81-82 < http://www.oic.go.th/web2017/iwebform_viewer.asp?i=21111%2E22213705112112151111211 > สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2564.

นักวิชาการ ซึ่งเห็นว่าสมควรให้รวมถึงข้อมูลของผู้ที่ถึงแก่กรรม เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ

ประเด็นที่ 2 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่

โดยมีประเด็นน่าสนใจตามเนื้อหาของคำพิพากษาศาลสูงแห่งเยอรมนี สรุปได้ว่า เมื่อศาลสูงแห่งเยอรมนีซึ่งได้มีคำพิพากษา¹⁰ ให้เฟซบุ๊กยินยอมอนุญาตให้แม่มิสิทธีเข้าบัญชีเฟซบุ๊กของลูกสาวที่เสียชีวิตไปแล้วได้ โดย “สัญญาที่ครอบคลุมบัญชีผู้ใช้กับเครือข่ายโซเชียลใดๆ ก็ตาม ต้องถูกโอนถ่ายไปยังทายาทเจ้าของบัญชีดั้งเดิมนั้น” ¹¹ โดยแม่อายหนึ่งได้ดำเนินการฟ้องร้องกับเฟซบุ๊ก หลังจากลูกสาว อายุ 15 ปี ได้เสียชีวิตเมื่อปี 2555 จากอุบัติเหตุรถไฟใต้ดิน โดยหวังว่าข้อมูลในเฟซบุ๊กของลูกสาวอาจช่วยไขข้อสงสัยได้ว่าการเสียชีวิตของลูกสาวเป็นอุบัติเหตุ หรือเป็นการตั้งใจฆ่าตัวตาย โดยศาลได้พิจารณาว่า ข้อมูลต่างๆ นั้น นอกจากจะช่วยเหลือญาติด้านอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เป็นแม่ได้แล้ว ยังสามารถเป็นพยานหลักฐานได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ขับรถไฟใต้ดินควรจะต้องรับผิดชอบจ่ายเงินค่าชดเชยหรือไม่ ซึ่งคณะผู้พิพากษาศาลสูงตัดสินว่า เนื่องจากวิธีการทำงานของเฟซบุ๊กไม่อาจยืนยันได้ว่า เฉพาะเจ้าของบัญชีเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเนื้อหาในบัญชีผู้ใช้ของตน ไม่อาจมีบุคคลที่สามหรือบุคคลอื่นใดเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ อีกทั้งศาลยังเห็นว่า ไม่ว่าสิ่งของใดก็ตามที่ถือว่าเป็นสิ่งของส่วนตัวของบุคคลนั้น ย่อมควรตกเป็นของทายาทภายหลังจากบุคคลนั้นเสียชีวิตไปแล้ว เฉกเช่นเดียวกับสมุดบันทึกหรือจดหมายส่วนตัว แม้ว่าในประเทศไทยยังไม่มีคดีทำนองเดียวกันนี้ขึ้นสู่ศาล แต่จากคำตัดสินของศาลสูงแห่งเยอรมนีถือได้ว่าอาจนำมาเป็นบรรทัดฐานให้แก่การตัดสินคดีของศาลไทยได้ เนื่องจากในปัจจุบันได้มีกรณีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมโดยมิชอบ อันกลายเป็นข่าวโด่งดังช่วงหนึ่ง โดยเป็นกรณีของนักแสดงสาวนามแตงโม นิดา พัชรวีระพงษ์ ซึ่งได้ถึงแก่กรรมจากเหตุการณ์การพลัดตกเรือสปีดโบ๊ตที่แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งบุคคลนิรนามได้ดำเนินการเข้าถึงเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า Happy Melon Patcharaveerapong หลังจากนักแสดงสาวเสียชีวิต และทำการโพสต์ภาพบุคคลหนึ่งยืนหันหลังโบกมืออยู่บนหัวเรือสปีดโบ๊ตโดยมีฉากหลังเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมกับปรากฏข้อความ “หนูถูกทำร้ายจากเพื่อนที่เรารักแล้วไวใจ”¹² ต่อมาได้มี

¹⁰ ‘World Update..ศาลเยอรมันให้เฟซบุ๊กถือเป็น ‘มรดก’ แม่มิสิทธีเข้าเฟซบุ๊กของลูกสาวที่ตายไป’ *มติชนออนไลน์* (23 กรกฎาคม 2561) <https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_1054327 > สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2564.

¹¹ Carla Bleiker, ‘Digital legacy on trial in Berlin’ (Learn German DW, 25 April 2017) < <https://learngerman.dw.com/en/what-happens-to-your-facebook-account-after-you-die/a-38581943> > สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2565.

¹² ‘เฟซบุ๊กส่วนตัว แตงโม นิดา โพสต์รูปและข้อความปริศนา “หนูถูกทำร้ายจากเพื่อน”’ *ไทยรัฐออนไลน์* (21 พฤษภาคม 2565) <<https://www.thairath.co.th/entertain/news/2397830>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

การโพสต์ข้อความและลงรูปภาพเพิ่มเติมว่า “เรายังไม่ไปไหน เรายังรอความจริงจากปากทั้ง 5 คน อยู่ แต่ถ้ายังไม่พูดความจริง เราจะเปิดความจริงให้ทุกคนได้รับรู้พร้อมกัน ว่าเหตุเกิดบนเรือ คือ อะไร ลบ ข้อมูลมือถือ อย่าคิดว่ากูคืนไม่ได้หรือ ไอ้เพื่อนรัก”¹³ ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมออนไลน์ เป็นอย่างมาก โดยหากพิจารณาแล้ว แม้ว่ากรณีดังกล่าวไม่ได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่เป็นที่ควรตั้งข้อสังเกตว่าสิทธิในการเข้าถึงเฟซบุ๊กดังกล่าวควรตกเป็นของผู้ใด และผู้นั้นมีสิทธิเพียงใดในการจัดการข้อมูลเฟซบุ๊กของผู้ถึงแก่กรรม เนื่องจากการเข้าถึงที่ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แม้ว่าผู้เข้าถึงจะมีเจตนาหรือวัตถุประสงค์จะเป็นประการใดก็ตาม ถือเป็นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอาจถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบได้ จึงควรมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณานิยามคำว่ามรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 กำหนดว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” และมาตรา 1600 กำหนดว่า “กองมรดกของผู้ตายได้แก่ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้” ดังนั้น กองมรดกจึงประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง คือ เป็นทรัพย์สินและสิทธิ ส่วนที่สอง คือ หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้ามรดก โดยมีข้อยกเว้นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนไม่ให้เป็นมรดก และโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้¹⁴

ในประเทศไทยนั้น มีการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” มีฐานะเป็นสิทธิชนิดหนึ่งของสิทธิในชีวิตและร่างกายซึ่งสิทธิดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล บุคคลมีสิทธิที่จะสามารถกำหนดเจตจำนงของตนในข้อมูลข่าวสารของตน สามารถคิดและตัดสินใจด้วยตนเองในการที่จะยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสาธารณะ หรือต่อบุคคลภายนอกและด้วยเจตนาอย่างแท้จริง¹⁵ และตามความเห็นของนักวิชาการที่ว่า ขอบเขตของตัวผู้ทรงสิทธิซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ที่ได้กำหนดให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรมแล้วด้วยนั้น¹⁶ จึงเห็นว่าสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลหลังเจ้าของเสียชีวิตลงจึงอาจจะตกเป็นมรดกแก่ทายาทในภายหลังได้ นอกจากนี้ในกรณีที่ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ได้อยู่ในการคุ้มครองของฝ่ายรัฐหรือองค์กรใดของรัฐ เช่น ข้อมูลในเฟซบุ๊ก หรือ

¹³ ‘ข่าวแดงโมล่าสุด (21 พ.ค.2565) : นายเดชา เตือนคนเข้าเฟซบุ๊ก “แดงโม นิดา” True ID (21 พฤษภาคม 2565) <<https://news.trueid.net/detail/AJXmvgY8rXmR>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

¹⁴ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *หลักกฎหมายมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 7, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563) 17-21.

¹⁵ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย*.(พิมพ์ครั้งที่ 2, พิ.เพรส 2563) 295.

¹⁶ กรณ์ อรรถเนติศาสตร์ (เชิงอรรถ 7).

แพลตฟอร์มอย่างอื่น มีข้อพิจารณาว่าข้อมูลที่อยู่ภายใต้องค์กรเอกชนเหล่านั้นควรตกทอดแก่ทายาทหรือไม่ และควรมีการกำหนดให้มีการจำกัดการเข้าถึงของทายาท เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวโดยสภาพถือเป็นสิทธิชนิดหนึ่ง อันเป็นทรัพย์สินส่วนตัวโดยแท้ โดยให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์แม้ถึงแก่กรรมไปแล้วก็ตามประการใด

นอกจากนี้ การพิจารณาในประเด็นเรื่องที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้แสดงเจตนารมณ์ก่อนถึงแก่กรรม เช่น การมีสัญญาหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการเพชบุรีหลังเจ้าของเพชบุรีเสียชีวิต ที่เจ้าของเพชบุรีสามารถเลือกได้ว่าจะให้ผู้สืบทอดบัญชีหรือไม่ ควรให้เป็นพื้นที่ระลึกลึกถึง หรือลบข้อมูลทั้งหมดทิ้ง ควรอยู่บนหลักการของพื้นฐานสัญญาด้วยหรือไม่ เนื่องจากการเข้าใช้งานในแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ โดยปกติแล้วต้องมีการยินยอมตอบรับข้อตกลงในการเข้าใช้บริการที่แต่ละแพลตฟอร์มกำหนดขึ้น ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีที่มาจากกฎหมายกลางอย่าง GDPR ซึ่งถือเป็นหลักสากลเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อันอยู่ภายใต้การประมวลผล จัดเก็บ รวบรวมและตามวิธีการจัดการของแต่ละแพลตฟอร์ม โดยผูกพันกันตามสัญญาเนื่องจากเป็นถือเป็นคำเสนอและคำสนองกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้ให้บริการ ซึ่งเมื่อมีการก่อให้เกิดสัญญาขึ้นระหว่างกันแล้ว ก็เป็นเรื่องของเอกชนกับเอกชนที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสัญญาทั่วไป

โดยผู้เขียนเห็นว่า แม้ในประเทศไทยยังไม่มีเกิดขึ้นกรณีดังที่คดีศาลเยอรมนีตัดสิน แต่มีกรณีการเข้าถึงข้อมูล Facebook (เพชบุรี) ของนักแสดงสาวซึ่งได้ถึงแก่กรรมแล้วเกิดขึ้น แม้จะยังมิได้ปรากฏเป็นคดีความแต่อย่างใดก็ตาม จึงเป็นที่น่าพิเคราะห์ว่า หากมีคดีนำขึ้นสู่ศาลในอนาคต ประเทศไทยควรปรับใช้กฎหมายในลักษณะใดและควรมีทฤษฎีใดมารองรับ เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินคดีและเพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม จึงเห็นควรนำข้อมูลทฤษฎี หลักกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จากต่างประเทศมาศึกษาเชิงเปรียบเทียบ รวมถึงการศึกษาแนวทางในกรณีอื่น ๆ เพิ่มเติม เนื่องจากเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ ยังเป็นเรื่องใหม่ของตามบริบทของสังคมไทย ซึ่งต้องทำการศึกษาเพื่อบูรณาการทางด้านวิชาการกฎหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่
2. เพื่อศึกษาการพิจารณาตัดสินคดีที่น่าสนใจของศาลในต่างประเทศเกี่ยวกับการอนุญาตในการให้สิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลผู้ถึงแก่กรรม

3. เพื่อวิเคราะห์เชิงกฎหมายเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระบบกฎหมายเยอรมัน ซึ่งเป็นประเทศที่มีการวางบรรทัดฐานคำพิพากษาเกี่ยวกับการอนุญาตให้สิทธิหายาโทในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม ระบบกฎหมายอเมริกัน เนื่องจากเป็นประเทศที่ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างหลากหลายและครอบคลุม และระบบกฎหมายสหราชอาณาจักร ซึ่งแม้จะมีการกำหนดหลักการใกล้เคียงกฎหมายกับสหภาพยุโรป

4. เพื่อเสนอแนะแนวคิดหรือทฤษฎีในการรองรับและสืบค้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์หลังเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีการบัญญัติเกี่ยวกับคำนิยามว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” มิให้รวมไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมนั้น ถือว่าเป็นการให้ความสำคัญคุ้มครองอย่างไม่ครอบคลุม อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ กล่าวคือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม อาจถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ของผู้ถึงแก่กรรมที่ให้ความยินยอมแก่ผู้ควบคุมข้อมูลก่อนถึงแก่กรรมได้ ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่ตามมาตรา 37 (1) และมาตรา 37 (3) ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ แต่เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไม่ได้ตกอยู่ภายใต้การคุ้มครอง ผู้ควบคุมข้อมูลจึงไม่มีหน้าที่ผูกพันต่อข้อมูลนั้น ซึ่งทำให้ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมถูกนำไปใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์ได้ 2) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม อาจถูกสวมรอยหรือแอบอ้างจากผู้ไม่ประสงค์ดีเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ อันมิควรได้ หรือก่อให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียงได้ ดังนั้น จึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทนิยามในมาตรา 4 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการจัดเก็บและรักษาข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งอาจจำกัดระยะเวลาในการจัดเก็บไว้ เพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่ในการรักษาและจัดเก็บข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมเช่นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดา ส่วนกรณีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เห็นว่า ควรแยกประเภทของสิทธิออกเป็นสองกรณี คือ สิทธิโดยทั่วไป อันสามารถตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้ และสิทธิเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ ซึ่งไม่อาจตกเป็นกองมรดกได้ โดยสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เช่น สิทธิในการเข้าบัญชีเฟซบุ๊ก ไม่ควรตกเป็นทรัพย์สินแก่กองมรดก เนื่องจากเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรม แต่อาจมีการร้องขอต่อศาลให้สามารถใช้สิทธิในการเข้าถึงได้

หากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์ของผู้ถึงแก่กรรม อาทิ กรณีการเข้าถึงเพื่อสืบค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริง เป็นต้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มุ่งศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ทนายทมิสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม โดยจะทำการศึกษากฎหมายคำตัดสินของศาลในต่างประเทศ และวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ระบบกฎหมายอเมริกัน ระบบกฎหมายเยอรมัน ระบบกฎหมายสหราชอาณาจักร และระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงการตีความและการปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของระบบกฎหมายไทย

1.5 วิธีการศึกษา

ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารประเภทหนังสือ โดยค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา หนังสือกฎหมาย บทความ รวมไปถึงงานวิจัยต่าง ๆ ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หนังสือพิมพ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุป และจัดทำข้อเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อให้ทราบการว่าข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่

1.6.2 เพื่อให้ทราบกรณีตัวอย่างในการพิจารณาตัดสินว่าควรมีแนวทางการจัดการกับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หลังจากเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมลงอย่างไร

1.6.3 เพื่อให้ทราบการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ แล้วนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

1.6.4 เพื่อให้ทราบแนวทางการบังคับใช้กฎหมายโดยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่การบังคับใช้กฎหมาย

1.7 ทบทวนวรรณกรรม

1.7.1 ธนัท สุวรรณปริญญา¹⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา : การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย” พบว่า ผู้เขียนการค้นคว้าอิสระมุ่งศึกษาประเด็นนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ประกอบการพาณิชย์ได้จัดทำขึ้นเอง โดยไม่ได้คำนึงว่าจะสามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่เพียงใด การตีความว่านโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีสถานะทางกฎหมายอย่างไร เพราะในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่สามารถคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ตามนโยบายที่ได้ประกาศไว้ ลูกค้าจะสามารถฟ้องร้องหรือดำเนินการทางกฎหมายได้อย่างไร และกฎหมายที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ประกอบการได้กำหนดนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของตนไว้ แต่ได้มีข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบเฉพาะไว้ด้วย จะถือได้หรือไม่ว่าลูกค้าได้ยอมรับกับข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดชอบนั้น และจะถือว่าเป็นธรรมต่อลูกค้าหรือไม่

โดยในการค้นคว้าอิสระของผู้เขียนจะศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์และเจตจำนงของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะในประเด็นคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งเป็นการศึกษาคนละประเด็นกับการค้นคว้าอิสระฉบับนี้

1.7.2 ญาดา ทองสันสระ¹⁸ ได้ศึกษาเรื่อง “การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” พบว่า ในวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. (ขณะนั้นยังไม่ประกาศใช้) ว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล การติดตามพฤติกรรม และการประมวลผลด้วยระบบอัตโนมัติในปัจจุบันหรือไม่ และการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยหรือไม่

โดยในการค้นคว้าอิสระของผู้เขียนมุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ในการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมุ่งบังคับใช้เฉพาะบุคคลธรรมดา ไม่ครอบคลุมไปยังผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงไม่บัญญัติให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย ซึ่งเป็นคนละประเด็นกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

¹⁷ ธนัท สุวรรณปริญญา (เชิงอรรถ 2).

¹⁸ ญาดา ทองสันสระ, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์’ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559).

1.7.3 อธิพร สิทธิธีรรัตน์¹⁹ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์” พบว่า ในวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงความจำเป็นในการมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาแนวทางการให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ซึ่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. มิได้ครอบคลุมไปถึงเทคโนโลยีในปัจจุบัน คือ ข้อมูล Mac Address หรือ IP Address ข้อมูล Pseudonymous ข้อมูลไบโอเมตริก (Biometric) การทำ Profiling รวมถึงการตัดสินใจโดยระบบอัตโนมัติ และสิทธิในการโอนข้อมูลส่วนบุคคล จึงทำให้เกิดการตีความพระราชบัญญัติฯ

โดยในการค้นคว้าอิสระของผู้เขียนมุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมเป็นการเฉพาะ รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลควรตกแก่ทายาทหรือไม่ ซึ่งเป็นคนละประเด็นกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

1.7.4 ธาธิณี มณีรอด²⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล” พบว่า ในวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษารายละเอียดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งแม้ปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่มาก แต่ยังไม่อาจคุ้มครองได้ครอบคลุม โดยมีปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้ 1. ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ 2. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการให้ความยินยอมใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลในการให้ความยินยอมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล 3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก

โดยในการค้นคว้าอิสระนี้ได้มุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหาการคุ้มครองที่ไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ซึ่งแม้ว่าวิทยานิพนธ์ฉบับข้างต้นจะได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ครอบคลุมแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ในเรื่องของการคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม จึงเป็นประเด็นที่ผู้เขียนตั้งใจจะศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติม

นอกจากนี้ผู้เขียนยังมุ่งศึกษาวิเคราะห์ไปถึงประเด็นที่ว่าสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลควรตกเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่ รวมไปถึงแนวทางการจัดการกับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หลังจากเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมลงว่าควรดำเนินการอย่างไร ซึ่งเป็นประเด็นที่การค้นคว้าอิสระและวิทยานิพนธ์ทั้งหมดข้างต้นยังไม่ได้กล่าวถึงในประเด็นเหล่านี้อย่างชัดเจน จึงเป็นการศึกษาในประเด็นใหม่เพิ่มเติมที่ควรค่าแก่ทางวิชาการต่อไป

¹⁹ อธิพร สิทธิธีรรัตน์, ‘ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558).

²⁰ ธาธิณี มณีรอด (เชิงอรรถ 1).

บทที่ 2

ความเป็นมาและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิอันก่อให้เกิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มนุษย์นั้นเมื่อมีสภาพบุคคลแล้ว ย่อมก่อกำเนิดสิทธิติดตัวขึ้นมาตามสภาพบุคคลของตนเอง โดยที่หากผู้ใดต้องหยิบยื่นสิทธิในเนื้อตัวร่างกายนั้นแต่อย่างใด เนื่องจากสิทธิในเนื้อตัวร่างกายไม่อาจแบ่งแยกออกจากร่างกายของมนุษย์ได้เช่นสิทธิประเภทอื่นที่ต้องอาศัยผู้อื่นหยิบยื่นให้ หรือสามารถแบ่งปันกันได้ ทว่ากว่าที่มนุษย์จะได้เรียนรู้ว่าตนมีสิทธิใดบ้างที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ก็ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการเรียนรู้ และทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการวิวัฒนาการไปตามยุคสมัย เมื่อมนุษย์เริ่มมีความรู้สึกนึกคิด ริเริ่มแนวคิดที่ตนมีความสามารถเป็นประธานแห่งสิทธิได้ จึงเกิดการหวงแหนสิทธิที่ตนพึงมีไม่ว่าจะเป็นสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย สิทธิในการมีอิสรภาพ และสิทธิอื่น ๆ จึงได้ก่อกำเนิดขึ้นมาตามลำดับ ซึ่งการได้สิทธิแต่ละสิทธิของมนุษย์นั้น บางประเภทสามารถได้มาโดยง่ายตาย แต่สิทธิบางประเภทกลับต้องดิ้นรนต่อสู้จนเสียเลือดเนื้อกว่าจะเป็นผู้ทรงสิทธิได้ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ความสามารถในการเรียนรู้และวิวัฒนาการของมนุษย์ย่อมไม่มีขีดจำกัด ความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ออกมาได้ จึงเกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เกิดความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ยังคงมีความเจริญก้าวหน้ามากเท่าใด ความเป็นส่วนตัวของมนุษย์ได้ถูกกล้ำกรายมากขึ้นเท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีการร่างกฎหมายขึ้นมาคุ้มครองความเป็นส่วนตัวนั้น และกลายมาเป็นต้นกำเนิดแนวคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในปัจจุบัน

2.1. ความสำคัญในการมีสภาพบุคคล

ในเรื่องการมีสภาพบุคคลนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นเรื่องที่จะพิจารณาถึงการมีอำนาจในการเป็นผู้ทรงสิทธิ อันรวมไปถึงสิทธิในทุกประเภทที่มนุษย์ผู้มีสภาพบุคคลจะมีความสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิได้ รวมไปถึงสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย สิทธิในความเป็นส่วนตัวต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาระบบกฎหมายทั้งปวงของโลก ถือได้ว่ามีหลักการที่สอดคล้องกัน จนเกิดเป็นวิวัฒนาการให้กฎหมายไทยได้ตามลำดับ ดังนี้

2.1.1 ความสำคัญของการมีสภาพบุคคล

การที่จะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ในตัวบุคคลได้ จวบจนมาถึงการที่จะก่อให้เกิดวิวัฒนาการของมนุษยชาติในการมีแนวคิดเพื่อคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ รวมไปถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้น ในมุมมองตามกฎหมายแล้วต้องพิจารณาถึงความมีสภาพบุคคลของบุคคลเป็นสำคัญ อันเนื่องมาจากระบบกฎหมายส่วนใหญ่มีการวางหลัก

อย่างเดียวกันว่า ต้องเป็นเฉพาะแต่สิ่งที่มีสภาพบุคคล (Legal Personality) เท่านั้น จึงจะมีสิทธิและหน้าที่ได้ สิ่งที่ไม่คงเหลือสภาพบุคคลโดยทั่วไปจึงไม่อาจมีสิทธิและหน้าที่ได้ และปกติย่อมตกเป็นวัตถุแห่งสิทธิ หรืออยู่ภายใต้บังคับของสิทธิของบุคคล¹ ซึ่งบุคคลย่อมเป็นตัวละครแห่งสิทธิ ความสามารถในการมีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมายนี้ เรียกว่า ความสามารถเป็นประธานแห่งสิทธิ (Subject of Rights) หรือเป็นตัวละครแห่งสิทธิ (Principle of Rights) ซึ่งการที่กฎหมายรับรองให้มนุษย์ทุกคนมีสภาพบุคคล ถือว่าได้รับรองให้มนุษย์มีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เท่าเทียมกัน ถือได้ว่าเป็นการรับรองศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และย่อมปฏิเสธการมีทาสไปในตัวด้วย เนื่องจากว่าบุคคลย่อมเป็นประธานหรือตัวละครแห่งสิทธิ ไม่อาจตกเป็นทาสหรือมีฐานะเป็นตัวกรรม หรือวัตถุแห่งสิทธิ (Object of Rights) ของบุคคลอื่นใดดังเช่นทรัพย์สินได้อีก ทั้งนี้ แม้ว่าตามกฎหมายในปัจจุบันได้ออกมารับรองห้ามมิให้ทรมานสัตว์ตามประมวลกฎหมายอาญา แต่มิได้ถือว่ากฎหมายประสงค์ให้รับรองสิทธิให้สัตว์เป็นประธานแห่งสิทธิได้แก่เช่นมนุษย์ ซึ่งการออกกฎหมายนี้เป็นไปเพื่อคุ้มครองด้านศีลธรรมและจริยธรรมอันดีของประชาชนในสังคมเท่านั้น²

2.1.2 การรับรองสภาพบุคคลตามกฎหมายในสมัยโบราณ

ในสมัยโบราณมีกฎหมายรับรองมากกว่าเสรีภาพในมนุษย์ โดยเฉพาะกฎหมายโรมันอันเป็นต้นแบบของกฎหมายสมัยใหม่นั้น กำหนดให้บุคคลแต่ละคน (persona) มีสถานะและสิทธิแตกต่างกันไปตามวัยวุฒิ เช่น ผู้ที่มีสถานะเป็นบุตร จำต้องอยู่ในภายใต้อำนาจสิทธิขาดของผู้เป็นบิดามารดา และสตรีต้องอยู่ในความปกครองของบุรุษ โดยผู้ที่เรียกได้ว่าเป็นผู้ทรงสิทธิได้แก่หัวหน้าครอบครัว (paterfamilias) ส่วนในกฎหมายตราสามดวงของสยามประเทศ สถานะและสิทธิของบุคคล มิได้มีเสมอกันในตามกฎหมายแต่อย่างใด สถานะของบุคคลตามกฎหมายแล้วจะถือเป็นตัวกำหนดสิทธิและหน้าที่ โดยสถานะต่าง ๆ ย่อมผูกพันอยู่กับเชื้อชาติ ตระกูล ต้นกำเนิด และสถานะในสภาพสังคม ถูกแบ่งแยกแตกต่างกัน เช่น เจ้า ขุนนาง ไพร่ ทาส เป็นต้น³

2.1.3 มนุษย์ย่อมมีสภาพบุคคลเท่าเทียมเสมอกัน

เมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้มีการไล่ล่าอาณานิคมดินแดนของโปรตุเกสและสเปน ซึ่งเมื่อกองเรือเดินทางถึงที่ใดจะประกาศว่าดินแดนนั้นตกเป็นของตน โดยการอ้างหลักกฎหมายโรมันที่ว่าผู้ใดเข้าถือครองทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ ผู้นั้นย่อมเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น และยึดถือว่าคนป่าและคนนอกศาสนาคริสต์ จึงไม่มีสภาพบุคคลเช่นชาวตะวันตก ทำให้ไม่มีการคุ้มครองทาง

¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *หลักกฎหมายบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 12, วิญญูชน 2564) 15.

² เพิ่งอ้าง, 16.

³ เพิ่งอ้าง, 16-17.

กฎหมายแต่อย่างใด รวมไปถึงทรัพย์สินและที่ดินต่าง ๆ ที่ถูกยึดไว้จึงถือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ⁴ อย่างไรก็ตาม Francisco de Vitoria นักกฎหมายสเปนได้ออกมาได้แย้ง โดยมองว่าสภาพบุคคลย่อมมีแก่นมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นผู้ใด ต่อมารัฐบาลสเปนได้เห็นด้วยกับหลักคิดนี้ โดยบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองแก่ชาวพื้นเมืองในแถบอเมริกาใต้ เมื่อ ค.ศ. 1542 ต่อมา Hugo Grotius บิดาแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ (ระหว่างปี ค.ศ. 1588 – 1640) และ John Locke นักปราชญ์ ได้ยืนยันในหลักการสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) ของมนุษย์ ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) และระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ จนกระทั่งมีการตราไว้ในรัฐธรรมนูญอเมริกัน ค.ศ. 1776 ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของฝรั่งเศส (ในปี ค.ศ. 1789) และในการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (ในปี ค.ศ. 1804) จึงเป็นที่มาของหลักการว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีสภาพบุคคล และย่อมมีสิทธิต่าง ๆ ได้ โดยเสมอเท่าเทียมกัน จนมีการเผยแพร่สู่ภายนอก ได้มีการตรารับรองเกี่ยวกับสิทธิไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งของแต่ละประเทศ ตลอดจนการตราไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไว้ด้วย ก่อให้เกิดกระบวนการเลิกทาสขึ้นทั่วโลก รวมไปถึงสยามประเทศ จึงได้มีการยกเลิกกฎหมายลักษณะไพร่ขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นที่มาของการเลิกทาสในสยามประเทศในเวลาต่อมา⁵

2.1.4 สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทย โดยจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการวิวัฒนาการของสิทธิเสรีภาพซึ่งได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากอารยประเทศ จนพัฒนาเรื่อยมาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ รวมไปถึงความเสมอภาค ซึ่งได้ตราไว้ด้วยโดยชัดแจ้งไว้ในรัฐธรรมนูญไทยมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 12 กำหนดว่า “ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์แต่อย่างใดเลย”

ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งใช้บังคับถึง พ.ศ. 2549 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ ตามมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”⁶ ซึ่งเมื่อมีการบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ เป็นหลักการที่แทรกซึมจึงถือเป็นกฎหมายแม่บทการใช้และตีความกฎหมายอื่น ๆ เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงต้องเป็นไปโดยสอดคล้อง ก่อให้เกิดหลักการสำคัญ ดังนี้

⁴ เฟิงอ้าง 17.

⁵ เฟิงอ้าง 18-19.

⁶ เฟิงอ้าง 19.

(ก) บุคคลทุกคนย่อมได้รับการรับรองจากกฎหมาย ให้มีสภาพบุคคล สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้เสมอภาคกัน และรวมถึงได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

(ข) บุคคลย่อมพึงมีเสรีภาพในการกระทำการต่าง ๆ โดยเท่าเทียมเสมอกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา เสรีภาพในการได้มาซึ่งทรัพย์สิน และการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน⁷

2.1.5 บุคคลพึงมีสิทธิและเสรีภาพอย่างมีขอบเขต

เมื่อบุคคลพึงมีสิทธิเสรีภาพและมีความเสมอภาคแล้ว บุคคลจึงต้องมีสิทธิเสรีภาพโดยมีขอบเขต หากบุคคลใดพึงมีสิทธิและเสรีภาพไม่จำกัด บุคคลอื่นก็ย่อมถูกกลืนรองเสรีภาพออกไปได้โดยปริยาย กล่าวคือบุคคลทั้งหลายย่อมต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อกันและกัน เพราะสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะสามารถดำรงอยู่ได้ ต่อเมื่อบุคคลทุกคนต่างเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น เมื่อมีการล่วงละเมิดเกิดขึ้น บุคคลผู้ทำการละเมิดต้องรับผิดชอบด้วยการแก้ไขเยียวยาผลร้ายที่ได้ก่อขึ้นให้กลับคืน⁸

2.1.6 กฎหมายเกี่ยวกับลักษณะบุคคลในประมวลกฎหมายของไทย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้จำแนกบุคคลออกเป็น 2 ประเภท คือ บุคคลธรรมดา ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติรับรองไว้ในหมวด 1 (มาตรา 15 ถึงมาตรา 64) กับนิติบุคคล โดยอยู่ในหมวด 2 (มาตรา 65 ถึงมาตรา 136) อีกอย่างหนึ่ง บุคคลธรรมดา ได้แก่ มนุษย์ตามสภาพธรรมชาติ โดยกฎหมายได้รับรองว่ามีสภาพบุคคล และสามารถมีสิทธิได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ วัย หรือชาติกำเนิด ส่วนนิติบุคคลนั้น ได้แก่ บุคคลที่มีใช้มนุษย์ตามสภาพธรรมชาติ แต่กฎหมายได้รับรองไว้ให้มีสภาพบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ได้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ซึ่งได้ตราไว้ในมาตรา 15 ถึง มาตรา 17⁹

2.2 การเริ่มต้นและการสิ้นสุดของสภาพบุคคล

การสิ้นสภาพของบุคคลเมื่อมีการตายเกิดขึ้น เมื่อได้มีการตายไปแล้ว ความมีชีวิตในทางกายภาพย่อมปราศจากการมีอยู่อีกต่อไป กฎหมายจึงยอมรับว่าความมีอยู่ทางนิตินัยหรือสภาพบุคคลย่อมสิ้นสุดลงเช่นกัน เมื่อไม่มีสภาพบุคคลแล้ว ทั้งสิทธิและหน้าที่ รวมไปถึงความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เป็นการเฉพาะตัวย่อมสิ้นสุดลงเช่นกัน มีเพียงสิทธิที่ไม่เป็นการเฉพาะตัวของบุคคลเท่านั้น ได้แก่ ทรัพย์สิน

⁷ เฟ้งอ้าง 20.

⁸ เฟ้งอ้าง 21-22.

⁹ เฟ้งอ้าง 22-23.

ที่อาจตกทอดแก่ทายาทได้ เป็นไปตามหลักการในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และหลักเสรีภาพแห่งทรัพย์สิน โดยกฎหมายรับรองให้เป็นไปตามเจตนา หรือโดยการสันนิษฐานถึงเจตนาของเจ้าของทรัพย์สินตาม ลักษณะมรดก¹⁰ ดังนั้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงกับข้อมูลส่วนบุคคลของมนุษย์ เนื่องจากแนวความคิดทางกฎหมาย มองว่าเมื่อสภาพบุคคลได้สิ้นสุดลงแล้ว สิทธิต่าง ๆ รวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลในตัวบุคคลย่อมต้องสิ้นสุดลงตามความมีสภาพบุคคลด้วย เนื่องจากสิทธิต่าง ๆ ล้วนไม่อาจแยกออกจากตัวบุคคลได้ แต่จะมีเพียงสิทธิบางประเภทเท่านั้นที่อาจจะตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้ ด้วยการแสดงเจตนาไว้ตามที่กฎหมายได้รองรับให้เป็นไปตามเจตนาได้ ผลแห่งการแสดงเจตนาที่บุคคลแสดงไว้เพื่อตาย การแสดงเจตนา นั้น ย่อมมีผลบังคับตามมาตรา 1646 และมาตรา 1648 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น เจ้ามรดกจึงสามารถแสดงเจตนากำหนดตัวผู้เป็นทายาทได้ ในกรณีที่บุคคลใดได้แสดงเจตนาไว้โดยมิได้ประสงค์จะแสดงเจตนาเพื่อตาย แต่ได้แสดงเจตนาไว้แล้วเกิดการตายลงในภายหลัง กฎหมายได้รับรองในหลักที่ว่า เจตนาที่บุคคลใดได้แสดงไว้ก่อนตาย ถือเป็นเจตนาที่ยังคงมีผลตามกฎหมายอยู่ เฉกเช่นมาตรา 169 ถือว่าการแสดงเจตนาใดที่ผู้แสดงเจตนาได้ส่งออกไปยังผู้รับการแสดงเจตนาแล้วย่อมไม่เสื่อมเสียไป แม้ว่าภายหลังการแสดงเจตนาไปแล้วนั้น ผู้แสดงเจตนาจะถึงแก่ความตายก็ตาม แต่มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับคำเสนออยู่สองประการ กล่าวคือ ถ้าการแสดงเจตนาเป็นการทำคำเสนอ และต่อมาผู้เสนอถึงแก่ความตาย หากปรากฏว่าคำเสนอเช่นนั้นย่อมขัดต่อเจตนาของผู้ตายที่ได้แสดงไว้ ถือได้ว่าคำเสนอนั้นสิ้นผล ข้อยกเว้นอีกประการคือ กรณีที่ผู้รับคำเสนอผู้รู้ว่าการทำคำเสนอตายก่อนจะทำคำสนอง กฎหมายจะถือว่าได้สิ้นความผูกพันแล้ว นับตั้งแต่เวลาที่ผู้รับคำเสนอถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 360 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹¹

เมื่อมนุษย์สามารถเป็นประธานแห่งสิทธิได้ จึงมีการนิยามคำว่าสิทธิไว้อย่างกว้างว่า สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายได้บัญญัติรับรองให้แก่บุคคลใดในการที่จะกระทำการชองเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นอำนาจที่กฎหมายได้ตรารับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือบุคคลหลายคนกระทำการ หรือให้ละเว้นการกระทำการบางประการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ตน¹² นอกจากนี้ ยังมีผู้ได้จำกัดคำนิยามเกี่ยวกับคำว่า สิทธิ ดังต่อไปนี้

¹⁰ เฟิงอ้าง 32-33.

¹¹ เฟิงอ้าง 33-35.

¹² อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ, บรรเจิด สิงคะเนติ, *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 1, ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสีพิมพ์ 2544) 86.

Thomas Hobbes ให้ความหมายคำว่า สิทธิ นั้น ถือเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่พึงมีสิทธิในการดำเนินการกระทำทุกเรื่อง โดยเห็นว่าสิทธินั้นมีความหมายใกล้เคียงกับเสรีภาพ¹³

หุคส์ แสงอุทัย ให้ความหมายคำว่า สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายตรารับรองและคุ้มครองให้ และเป็นกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเฉพาะเจาะจง และกฎหมายยังได้คุ้มครองประโยชน์นี้ โดยที่บุคคลผู้ได้รับนี้มีอำนาจใช้สิทธิทางศาล¹⁴

โกคิน ฟลกุล ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือผลประโยชน์ที่กฎหมายได้รับรองและคุ้มครองให้¹⁵

ส่วนคำว่า เสรีภาพ ในทางกฎหมาย มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

Michael S. Berliner ให้ความหมายไว้ว่า เสรีภาพ หมายถึง บุคคลผู้ไม่อยู่ในภาวะที่ถูกควบคุม หรือถูกครอบงำจากผู้ใดคนหนึ่ง¹⁶

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้ความหมายไว้ว่า เสรีภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อาจตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ใด เป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวาง บุคคลหนึ่งบุคคลใดย่อมสามารถมีเสรีภาพตราบเท่าที่บุคคลนั้นไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่ไม่มีความปรารถนาจะกระทำ และไม่สามารถถูกหน่วงเหนี่ยวหรือถูกขัดขวางเพื่อไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาปรารถนาจะกระทำ สรุปแล้ว เสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลใดในการที่จะกำหนดตนเอง โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกในวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเองตามใจหมาย เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลอื่นมีอยู่เหนือตนเอง¹⁷

การมีสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ถือเป็น การมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายมหาชน หรือเป็นสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกชนในการที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดได้ โดยปราศจากการแทรกแซงจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรผู้ใช้อำนาจจากรัฐ¹⁸

¹³ ธาณิณี มณีรอด, 'ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล' (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2558) 27.

¹⁴ เฟิงอ้าง 28.

¹⁵ เฟิงอ้าง 28.

¹⁶ เฟิงอ้าง 30.

¹⁷ เฟิงอ้าง 31.

¹⁸ เฟิงอ้าง 32.

2.3 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกิดขึ้นก่อนและภายหลังการตาย

ผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพ ดังกล่าวไปข้างต้นว่าบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลตามกฎหมาย ถือเป็นประธานแห่งสิทธิ จึงเป็นผู้ทรงทั้งสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด

2.3.1 สิทธิและเสรีภาพในบุคคลธรรมดา

(1) สิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง โดย “สิทธิมนุษยชน” กับ “สิทธิพลเมือง” ได้บัญญัติไว้ให้แก่บุคคลโดยไม่มีข้อจำกัด ซึ่งในทางลักษณะของตัวบุคคล กล่าวคือ เป็นสิทธิและเสรีภาพอันบุคคลทุกคนเป็นผู้ทรงสิทธิ บ่อยครั้งมีการบัญญัติว่า “ทุกๆ คนมีสิทธิ...” หรือ “บุคคลมีสิทธิ...” จึงเป็นสิทธิที่ได้ผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่ได้ติดตัวมนุษย์ ดังนั้น โดยสภาพทั่วไปแล้ว ในสิทธิประเภทนี้ จึงไม่ได้เป็นการที่รัฐได้บัญญัติรับรองสิทธิเพื่อให้สิทธิ แต่เป็นการที่กฎหมายของรัฐนั้นได้รับรองสิทธิไว้โดยการบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย¹⁹

(2) สิทธิพลเมือง ถือได้ว่าเป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลที่เป็นพลเมืองภายในรัฐนั้น ๆ เท่านั้น จึงจะสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพ โดยการที่สิทธิและเสรีภาพจะตกไปยังพลเมืองในรัฐได้ ส่วนใหญ่เป็นสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมือง สิทธิในการที่จะสามารถตั้งพรรคการเมือง สิทธิในการเข้ารับราชการ สิทธิในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรรัฐอื่น ๆ อันเนื่องมาจากสิทธิในทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง อันเป็นพื้นฐานของการเป็นประชาธิปไตย และหลักอธิปไตยที่เป็นของปวงชน ดังนั้น สิทธิเหล่านี้จึงเป็นสิทธิของประชาชนภายในรัฐเท่านั้น นอกจากนี้ ยังประกอบไปด้วยสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสถานะในความเป็นบุคคลของชาตินั้นเท่านั้น เช่น การคุ้มครองมิให้มีการถอดถอนสัญชาติ หรือการห้ามมิให้มีการเนรเทศบุคคลใดที่มีสัญชาติ เป็นต้น²⁰

2.3.1.1 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลก่อนการเกิดและหลังตาย

โดยทั่วไปเป็นสิทธิและเสรีภาพเป็นของบุคคลธรรมดา ถือได้ว่าเป็นสิทธิของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดความหมายของสิทธิและหน้าที่ของบุคคลไว้ ซึ่งความสามารถของบุคคลนั้น ได้เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อคลอดแล้วสิ้นสุดลงเมื่อตาย แต่สิทธิส่วนบุคคลในบางประเภทย่อมเกิดมีอยู่ในภายหลังการตาย อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้ทรงสิทธิทั้งในสิทธิและเสรีภาพตามกรอบรัฐธรรมนูญ ไม่อาจจะถูกจัดอยู่ในขอบเขตกำหนดของกฎหมายที่มีสถานะลำดับต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ จึงถือว่าการกำหนดขอบเขตของการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพ ต้องได้รับการกำหนดขอบเขตไว้ในรัฐธรรมนูญ²¹

¹⁹ อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ, บรรเจิด สิงคะเนติ (เชิงอรรถ 12) 98.

²⁰ เพิ่งอ้าง 98-99.

²¹ เพิ่งอ้าง 99.

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เคยวินิจฉัยในคดี Mephisto²² ว่า ในหลักการตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่ห้ามมิให้ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันถือว่าเป็นพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพทั้งปวงนั้น กรณีจะเป็นการไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากบุคคลนั้นในขณะที่มีชีวิตอยู่ เขาได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่เมื่อบุคคลนั้นถึงแก่กรรม เขาได้ถูกลดทอนศักดิ์ศรีลงหรือทำให้เกิดความอับอาย ดังนั้น ความผูกพันในการต้องให้ความเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่ผูกพันตามอำนาจรัฐดังในมาตรา 1 ววรรค 1 ได้บัญญัติไว้นั้น ความผูกพันดังกล่าวของรัฐต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมิได้สิ้นสุดลงพร้อมกับความตายของบุคคลนั้น จึงสรุปได้ว่า ไม่อาจนำหลักในทางกฎหมายแพ่งมาใช้ในการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเคร่งครัด เพราะเรื่องความผูกพันของอำนาจรัฐต่อสิทธิและเสรีภาพ รัฐต้องให้ความรับรองและคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพมิอาจจำกัดเพียงเฉพาะบุคคลที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่รวมไปถึงบุคคลที่ถึงแก่กรรมไปแล้วด้วย²³

2.3.1.2 เจื่อนไขอายุในการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพ

การกำหนดอายุผู้ใช้สิทธิอย่างชัดเจนมีอยู่เพียงสิทธิและเสรีภาพในบางเรื่องเท่านั้น เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีในวันเลือกตั้งเท่านั้น จึงจะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในกฎหมายที่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ โดยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 19 ได้กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุครบ 20 ปี บริบูรณ์ ทั้งนี้ มีปัญหาต้องพิจารณาว่า บุคคลอายุเท่าใดจึงจะสามารถเป็นผู้มีสิทธิและเสรีภาพได้ โดยการพิจารณาอยู่สองประการ ประการแรก ต้องพิจารณาจากความสามารถในการตัดสินใจของบุคคลนั้น ๆ หรือ ประการที่สอง ฝ่ายนิติบัญญัติต้องมีการกำหนดในกฎหมายเป็นกรณี ว่าบุคคลในอายุเท่าใดจึงสมควรมีสิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจเรื่องดังกล่าว ซึ่งตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น สิทธิและเสรีภาพในเรื่องของการทำนิติกรรม หรือการกำหนดให้บรรลุนิติภาวะ จำต้องสอดคล้องกับความสามารถของบุคคล โดยย่อมผูกพันอยู่กับกฎหมายเฉพาะเรื่อง เช่น การกำหนดเงื่อนไขในการแต่งงาน การมีอำนาจจัดทำพินัยกรรม เป็นต้น²⁴

2.3.1.3 การละสิทธิและเสรีภาพ

หากผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพที่ไม่มีความประสงค์ใดในการใช้สิทธิและเสรีภาพแล้ว กรณีนี้ไม่ใช่การละสิทธิไป แต่อาจเป็นการมีเจตนาไม่ใช้สิทธิ เช่น ไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพ

²² Mephisto case, Federal Constitutional Court (First Senate) 24 February 1971 BVerfGE 30, 173.

²³ อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ, บรรเจิด สิงคะเนติ (เชิงอรรถ 12) 100-101.

²⁴ เพิ่งอ้าง 102-103.

ในการเข้าร่วมชุมนุม ซึ่งสามารถแสดงออกได้แจ่มชัด โดยการไม่เข้าร่วม กล่าวคือไม่ได้ดำเนินการใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อที่จะเข้าไปข้องเกี่ยว ถือเป็นการสูญเสียสิทธิที่เกิดขึ้นแล้วหลังจากที่มีการสิ้นสุดระยะเวลาในการดำเนินการใช้สิทธิในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ส่งผลให้บุคคลนั้นไม่อาจใช้สิทธิตามกฎหมายโต้แย้งการกระทำนั้นได้ ส่วนเรื่องของการละสิทธินั้น ถือเป็นกรณีที่บุคคลใดได้ดำเนินการละการใช้สิทธิในทางกฎหมาย ก่อนที่จะสิ้นสุดระยะเวลาของการใช้สิทธิทางกฎหมาย โดยการยอมรับในการละสิทธินั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายแต่อย่างใด ถือได้ว่า การละสิทธิมิได้ทำให้มาตรการของรัฐเกิดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเสมอไป การแสดงความยินยอมของผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพจึงมิใช่สาระสำคัญ ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้มีเพียงบางกรณีเท่านั้นเกี่ยวกับการละสิทธิ บางกรณีอาจกระทำได้หรือไม่อาจกระทำได้ เช่น การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรจะกระทำมิได้ โดยเรื่องการละสิทธิมีการแสดงแนวคิดไว้สองแนวทาง แนวความคิดสมัยเก่ามองว่า การละสิทธิอาจจะกระทำได้ด้วยการยอมรับหลักการมาจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอาญา ถือได้ว่าเป็นหลักการทั่วไป ซึ่งการละสิทธิตามกฎหมายมหาชนได้ใช้หลักการเดียวกันกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กระทำได้โดยการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวที่จำเป็นต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา แต่การละสิทธิมีขอบเขตอยู่ที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันถือว่าไม่อาจละได้²⁵

ส่วนแนวความคิดสมัยใหม่ เห็นว่าไม่ควรเอาหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้กับกฎหมายรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพอาจนำไปจำหน่ายจ่ายโอนได้ จึงมีอาจละได้ โดยถือว่า มีผลประโยชน์มหาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง นำไปสู่ผลประโยชน์ของสังคม โดยผลประโยชน์เหล่านั้นไม่ผูกพันกับความยินยอมที่อาจละสิทธิได้ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีคำวินิจฉัยว่า ความมีสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ใช่เป็นเพียงสิทธิในการป้องกันของแต่ละบุคคลเท่านั้น การพิจารณาปัญหาเรื่องการละสิทธิจึงมีอาจกระทำได้เพียงการพิจารณาถึงหน้าที่ในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพตามหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง แต่ต้องพิจารณาโดยภาพรวมทั้งหมด ดังนั้น แต่ละปัจเจกบุคคลมีสิทธิในการละสิทธิได้เท่าที่การละสิทธินั้นมีใช้การละสิทธิทั้งหมด ซึ่งมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่รัฐจะสามารถเข้ามาแทรกแซงในความทรงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยการอาศัยความยินยอมจากบุคคลนั้น ซึ่งเงื่อนไขสำคัญของผู้มีอำนาจละสิทธิ คือ ต้องรับรู้เรื่องอย่างชัดแจ้ง และการให้ความยินยอมได้อย่างอิสระ ปราศจากการฉ้อฉลหลอกลวง หากไม่แล้วอาจทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอาจจะตกอยู่ในภาวะอันตราย²⁶

²⁵ เฟิงอ้าง 104-105.

²⁶ เฟิงอ้าง 106-107.

2.3.2 นิติบุคคลตามกฎหมาย

2.3.2.1 นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน

เมื่อมีการรวมสมาชิกกันขึ้นจนก่อให้เกิดเป็นกลุ่มบุคคล หากการกระทำของกลุ่มบุคคลถูกแทรกแซงโดยอำนาจมหาชน สมาชิกของกลุ่มอาจโต้แย้งการกระทำได้อันเป็นการละเมิดได้ โดยสิทธิและเสรีภาพจะนำมาใช้กับนิติบุคคลได้นั้น ต้องไม่ใช่สิทธิและเสรีภาพที่เชื่อมโยงกับความเป็นมนุษย์ หรือข้องเกี่ยวกับความมีสภาพบุคคล กล่าวคือ ไม่อาจอ้างเสรีภาพเกี่ยวกับในชีวิตรวมถึงร่างกายของตนได้ อย่างไรก็ตาม นิติบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองทางด้านการสมสิทธิ์ได้²⁷

2.3.2.2 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เคยวินิจฉัยว่า นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนมิอาจเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้ เพราะผู้ทรงสิทธิที่อยู่เบื้องหลังนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ไม่ใช่บุคคลธรรมดา แต่เป็น “รัฐ” เนื่องจากบุคคลคนเดียวไม่สามารถเป็นได้ทั้งผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพและผู้ผูกพันอยู่กับสิทธิและเสรีภาพ การเกิดการแทรกแซงในความสัมพันธ์ของผู้ที่ทำหน้าที่ของรัฐที่ต่างองค์กรกัน แท้จริงแล้วเป็นเรื่องของความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในความหมายอย่างกว้าง ซึ่งเชื่อมโยงเรื่องของการดำเนินการตามภาระหน้าที่ของรัฐด้วย แต่มีข้อยกเว้นว่า หากนิติบุคคลมหาชนนั้นจำเป็นต้องปกป้องตนเองจากขอบอำนาจของนิติบุคคลซึ่งเป็นอิสระจากรัฐ การได้รับความคุ้มครองจากสิทธิและเสรีภาพในขอบเขตอำนาจดังกล่าว เช่น มหาวิทยาลัยและคณะต่าง ๆ เป็นต้น²⁸

2.4 ประเภทของสิทธิที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล

2.4.1 สิทธิในชีวิตและร่างกาย ถือได้ว่าได้รับติดตัวตั้งแต่เกิด ทั้งยังได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติกฎหมายทั่วไป สิทธินี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อองค์กรของรัฐและต่อบุคคลทั่วไปซึ่งจำต้องให้ความเคารพและต้องไม่ดำเนินการเข้าแทรกแซงในสิทธิ²⁹

²⁷ เพิ่งอ้าง 112-113.

²⁸ เพิ่งอ้าง 113-115.

²⁹ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2, พิ.เพรส 2563) 97.

โดยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ถือได้ว่ามีฐานะเป็นสิทธิชนิดหนึ่งที่เชื่อมโยงถึงสิทธิในชีวิตและร่างกาย ในการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลนี้ถือได้ว่าเป็นสิทธิที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากการคุ้มครองสิทธิในร่างกายและสิทธิในทรัพย์สิน และด้วยวิวัฒนาการของกฎหมายที่ขยายขอบอำนาจการรับรองคุ้มครองรวมไปถึงความคิด ทัศนคติ ความเชื่อถือต่างๆ ของบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสิทธิเหล่านั้นถือเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคล โดยบุคคลล้วนมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงในข้อมูลของส่วนตัวของตน สามารถกำหนดความคิด การตัดสินใจเพื่อยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองสู่สาธารณะ หรือต่อบุคคลภายนอก และด้วยการเจตนาแท้จริงในใจมิใช่เกิดจากการฉ้อฉลหลอกลวง³⁰ ซึ่งมีการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลตามความจำเป็นเพื่อให้การกำหนดเหมาะสมกับแต่ละประเภท โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เป็นข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่เชื่อมโยงกับบุคคลอันสามารถบ่งชี้เฉพาะตัวบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ ลักษณะที่เกี่ยวข้องทางกายภาพ โดยลักษณะของข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะได้³¹ และข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว หรือข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลที่โดยธรรมชาติแล้วถือได้ว่าเป็นความอ่อนไหวเป็นพิเศษ พิจารณาจากความสัมพันธ์กับสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลได้รับในขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เนื่องจากอาจสร้างความเสี่ยงต่อสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจน เช่น ชาติพันธุ์ โดยไม่ควรถูกประมวลผลข้อมูลเว้นแต่การประมวลผลข้อมูลนั้นจะเกิดขึ้นในกรณีตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในข้อกำหนด³²

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information) ตามความความหมายของ EU Directive หมายถึง ข้อความ (Information) ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา (Natural Person) อันสามารถระบุตัว (Identified) หรืออาจระบุตัว (Identifiable) บุคคลนั้นได้ ซึ่งบุคคลใดที่อาจสามารถถูกระบุตัวได้ โดยไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมนี้ สามารถกระทำได้จากการอ้างอิงจากหมายเลขเฉพาะของบุคคล (Identification Number) หรือจากปัจจัยอื่น ๆ อันมีลักษณะเฉพาะเจาะจงทางด้านร่างกาย จิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของบุคคลนั้น เป็นต้น³³

³⁰ เพิ่งอ้าง 98.

³¹ ธารณี มณีรอด (เชิงอรรถ 13) 54.

³² กลยุทธ์ อุทัยรัตน์, บทสรุป PDPA กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หลักการ แนวคิด ข้อกฎหมาย กรณีศึกษาและแนวปฏิบัติ (ธรรมนิติ เพรส 2563) 221-222.

³³ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บในบัตรประจำตัวแบบเนกประสงค์ (Smart Card)’ (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี 2549) 6-7.

2.4.2 สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวอันเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกาย ถือได้ว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอันติดตัวแต่ละบุคคลมาตั้งแต่เกิด มีอยู่ในสถานะโดยธรรมชาติ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จำเป็นอย่างมากในการดำรงอยู่ของมนุษย์ ที่จะสามารถชี้ให้เห็นได้ว่ามนุษย์พึงมีอิสระใดๆ ที่จะกำหนดตนเองได้ตามเจตจำนงที่ตนประสงค์และอาจจะสามารถถูกพรากไปจากบุคคลใดได้ จึงจำต้องเคารพต่อเขตปริมณฑลส่วนบุคคลของผู้อื่น ดังนั้น สิทธิในชีวิตและร่างกายจึงเป็นรากฐานสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ³⁴

2.4.3 ความเป็นส่วนตัวและทฤษฎีพื้นฐานของสิทธิในความเป็นส่วนตัว

“สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Privacy)” ถือว่าอยู่ในนิยามหนึ่งของสิทธิส่วนบุคคล (Personal Right) เพื่อย้ำถึงความสำคัญที่ว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องปฏิบัติต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น อันถือเป็นสาระสำคัญของสิทธิในความเป็นตัวตนของมนุษย์ โดยในอดีต ความเข้าใจเรื่อง “ความเป็นส่วนตัว” คือการไม่อาจอยู่ร่วมกับคนอื่น หรือการหลีกเลี่ยงจากสังคมเพื่ออยู่อย่างสันโดษ โดยในสมัยโรมัน มีแนวความคิดในเรื่องส่วนตัว ยอมรับว่าบุคคลทุกคนล้วนมีเขตแดนเป็นของตัวเอง ซึ่งในเขตแดนนั้นเปรียบเป็นที่พักพิงมีเกี่ยวข้องใด ๆ กับกิจกรรมในทางสังคม ณ ช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ภายในดินแดนส่วนตัวถือเป็นดินแดนเฉพาะของแต่ละคนเท่านั้น และเป็นที่ปลอดการเข้ามาข้องเกี่ยวของประชาชนคนอื่นในสังคม³⁵

2.4.3.1 ความเป็นส่วนตัวในด้านปรัชญา

อริสโตเติล (Aristotle) ถือเป็นนักปรัชญาผู้มีคำอธิบายเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวในทางด้านปรัชญาไว้ว่า “ความเป็นส่วนตัว” ได้แก่ บรรดาเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวแก่ร่างกายและการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในครอบครัว โดยประกอบไปด้วยเจ้าบ้าน กล่าวคือ ผู้เป็นบิดาหรือชายผู้เป็นผู้อาวุโสที่เป็นเจ้าบ้าน และเป็นผู้ทรงสิทธิในความเป็นส่วนตัว ซึ่งสถานะของความเป็นส่วนตัวทางด้านปรัชญา หมายถึง ภาวะพื้นฐานของบุคคลที่ปราศจากการต่อสู้ แ่งแย่ง รวมถึงไม่ต้องการข้อพิสูจน์ ความเป็นส่วนตัว ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานโดยธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ซึ่งแฝงอยู่ในตัวบุคคลนั้น ๆ มาตั้งแต่เกิด³⁶

2.4.3.2 ความเป็นส่วนตัวในด้านศาสนา

ในศาสนาคริสต์ มีการกำหนดขอบเขตความเป็นส่วนตัวไว้ โดยปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งเป็นบทศาสนอนอันข้องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาของมนุษย์ โดยความเป็นส่วนตัว

³⁴ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (เชิงอรรถ 4) 78-79.

³⁵ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 29) 62.

³⁶ เฟิงอ้าง 62-63.

มาจากคำสอนเรื่องการให้กำเนิดมนุษย์ เรื่องราวของอดัมและอีฟ ผู้ได้ขโมยผลไม้ต้องห้ามกินในสวนของพระเจ้า ทำให้ทั้งสองได้สำนึกถึงความละเอียดที่ต้องดำรงอยู่ในร่างเปลือยเปล่า ปราศจากสิ่งปกปิด ร่างกายและไม่ต้องการให้ผู้ใดพบเจอ ความเป็นส่วนตัวของบุคคลแต่ละคนในคำสอนของทางศาสนา จึงได้แก่สิ่งต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับเนื้อตัวร่างกายของบุคคล สิ่งใดหรือเรื่องใดก็ตามแต่ที่เกี่ยวข้องกับตัวของบุคคล ถือได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวทั้งสิ้น³⁷ ส่วนในประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งยังถือว่าได้รับอิทธิพลจากเรื่องเกี่ยวกับความเมตตา กรุณา และบาปบุญคุณโทษมากกว่าในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัว

2.4.3.3 ความเป็นส่วนตัวในทฤษฎีทางกฎหมาย

กรอบความคิดเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวได้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว กรอบความคิดการแบ่งขอบเขตระหว่าง “ส่วนตัว” ออกจากกรอบ “สาธารณะ” ถือได้ว่าอยู่บนพื้นฐานความเชื่อมั่นในความเป็นส่วนตัวว่าเป็นสิทธิของมนุษย์อันสามารถป้องกันมิให้รัฐหรือบุคคลใดล่วงละเมิดดินแดนส่วนตัวของแต่ละบุคคล ในเรื่องการเรียกร้องให้รัฐรับรองคุ้มครองและประกันในด้านสิทธิ เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน จนได้ก่อให้เกิดกระแสเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยมีการแบ่งแยกทรัพย์สินส่วนตัวให้ออกจากทรัพย์สินของสาธารณะ อธิบายได้ว่า เอกชนจำเป็นต้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน และต่างมีความชอบธรรมที่จะหวงแหนทรัพย์สินและขัดขวางออกจากบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งฝ่ายปกครองของรัฐ เพื่อไม่ให้เข้าดำเนินการแทรกแซงทรัพย์สินของตนได้โดยพลการ ดังคำอธิบายของจอห์น ล็อก (John Lock) ที่ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการดำเนินการแสวงหาทรัพย์สิน ซึ่งไม่ว่าจะได้มาจากสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของ หรือทรัพย์สินอันได้มาจากการใช้ความรู้ความสามารถ หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการประดิษฐ์ดัดแปลงเพื่อทำตัวทรัพย์สินขึ้นมาใหม่จากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตัวผู้เป็นเจ้าของ ถือได้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตัว ซึ่งกรอบของคำว่าส่วนตัว (Private) หมายถึง สภาพความเป็นอยู่เป็นการเฉพาะตัว การแยกตัวออกอยู่อย่างสันโดษภายในบริเวณอาณาเขต สถานที่ซึ่งไม่มีผู้ใดเข้าร่วมด้วย การดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง หรือเฉพาะภายในครอบครัวของตน เป็นการปลีกออกจากสาธารณะ เป็นอิสระจากการปกครองของรัฐ หรือไม่ข้องเกี่ยวกับสาธารณะ หรือหากพิจารณาในด้านของความลับจะหมายถึงส่วนที่ไม่ต้องการให้ใครสามารถรู้เห็นได้ หรือแทรกแซงเข้ามาร่วมคิด ร่วมรับรู้ และล่วงล้ำการตัดสินใจ จึงถือเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับสังคม หรือสามารถเลือกได้ว่าจะอนุญาตให้บุคคลใดเข้ามาร่วมได้ในความเป็นส่วนตัวของตน ดังนั้น คำว่า ส่วนตัว จึงได้แก่ความสามารถในการนึกคิดและความสามารถในการตัดสินใจด้วยตัวเอง (Self-

³⁷ เพิ่งอ้าง 63.

Determination) การที่บุคคลใดจะมีความคิดและสามารถตัดสินใจนี้ได้ เกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้มีและดำรงในบริเวณส่วนตัว (Private Sphere) ของแต่ละคน บริเวณส่วนตัวนี้ตรงข้ามกับบริเวณสาธารณะ (Public Sphere) ซึ่งได้แก่ บริเวณนอกเหนือจากพื้นที่ส่วนตัว ถือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีดำรงอยู่ร่วมกัน และการกระทำนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อกันและกัน หรือก่อให้เกิดผลประโยชน์ใด ๆ ขึ้นร่วมกัน³⁸

Alan F. Westin อธิบายว่าภายในเขตแดนส่วนตัว สามารถแบ่งแยกได้ใน 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการอยู่อย่างสันโดษ (Solitude) ซึ่งเป็นพิจารณาในทางด้านกายภาพ คือ ความสามารถในการจำกัดการเข้าถึงจากบุคคลภายนอก
2. เป็นความลับเฉพาะแต่ละบุคคล (Secrecy) คือข้อเท็จจริงใดอันสามารถรับรู้ได้เฉพาะแต่ละบุคคลนั้น ส่วนผู้อื่นหรือสาธารณชนไม่อาจเข้าร่วมรับรู้ได้
3. ความมีอิสระเสรีในการปกครองของตนเอง (Autonomy) คือบุคคลนั้น มีความสามารถในการนึกคิดและสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับภารกิจต่าง ๆ ของตนได้ การดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระปลอดจากการควบคุมของรัฐ ถือได้ว่าเป็นสถานะที่บุคคลภายนอกหรือแม้ตัวรัฐเอง ไม่อาจเข้าไปก้าวก่ายรับรู้ในการดำเนินการกระทำหรือในสายสัมพันธ์กับบุคคลอื่นใดในเรื่องส่วนตัวของบุคคลนั้นได้³⁹

การวิเคราะห์เพื่อจะตัดสินว่าข้อเท็จจริงใดเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นกฎเกณฑ์การกำหนดทางระเบียบแบบแผนหรือวิถีปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ กรณีใดกรณีหนึ่งเกิดขึ้น อาจถือเป็นเรื่องส่วนตัวในสังคมนั้น ๆ แต่ไม่ใช่กับอีกสังคมก็ย่อมได้ แต่อย่างไรก็ดี การวิเคราะห์กำหนดได้ดังนี้ ถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อตัวร่างกายของบุคคล หรือทรัพย์สินของบุคคล อันครอบครัว ได้แก่ บุคคลในครอบครัว สายใยสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลในครอบครัว การมีเพศสัมพันธ์ การกำเนิด การถึงแก่กรรมของบุคคลในครอบครัว ภารกิจหน้าที่ตามสังคมและวัฒนธรรม เช่น แนวทางในการดำรงชีวิต การตัดสินใจประกอบสัมมาอาชีพ และการติดต่อสื่อสาร กรอบความคิด ทศนคติ ความเชื่อในลัทธิศาสนา หรือลัทธิทางการเมือง ความสัมพันธ์อื่นใดกับบุคคลในสังคม เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนข้างบ้าน มิตรสหายร่วมงาน กลุ่มบุคคลภายในที่อาจตั้งขึ้น กรณีอื่น ๆ อันอาจถือได้ว่าล้วนเป็นเรื่อง

³⁸ เพิ่งอ้าง 63-64.

³⁹ เพิ่งอ้าง 65.

ส่วนตัวของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงเป้าหมายและแนวความคิดในการดำรงอยู่ของผู้คนในสังคม หรือจากกฎเกณฑ์บรรทัดฐานของแต่ละสังคมด้วยเป็นสำคัญ⁴⁰

การพัฒนาในเรื่องของสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น มิได้มีหลักกฎหมายทั่วไปที่จะการบัญญัติคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยสิทธิส่วนตัวจะถูกรวมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งรัฐ การให้ความคุ้มครองคุ้มครองรวมไปถึงการชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิส่วนตัว จะปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการละเมิดและในขณะนั้น หากข้องเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว ศาลจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการประกันสิทธิของบุคคลนั้น อันเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ในการใช้ความนึกคิด ความรู้สึกในจิตใจและสภาพอารมณ์ของแต่ละบุคคลที่จะสื่อสารถึงบุคคลอื่นเป็นหลัก และจะไม่พยายามสร้างหลักกฎหมายใหม่ขึ้นมา ในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว จึงถือว่าอยู่ในกรอบของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิด ในความรับผิดชอบฐานบุกรุก ฐานการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ ฐานหมิ่นประมาท ฐานเปิดเผยความลับ ฐานการกระทำโดยประมาท หรือไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร และฐานละเมิด⁴¹

นอกจากนี้ ความเป็นส่วนตัวในประเทศสหรัฐอเมริกายังได้รับความคุ้มครองภายใต้ The Second Restatement of Torts นอกจากนี้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยได้มีการวิวัฒนาการภายใต้การปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญในแต่ละครั้ง ดังนั้น หากเป็นเรื่องที่มีการใช้เทคโนโลยีที่มีความสามารถมากจนพ้นวิสัยจากความคาดหมายของวิญญูชนได้ หรือหากสิ่งใดที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ความคาดหมายของสังคม หรือเป็นเฉพาะแต่ความรู้สึกของบุคคลใด อาจไม่ได้รับความคุ้มครองรับรองตามกฎหมาย การให้ความคุ้มครองบางกรณีจึงไม่สามารถครอบคลุมข้อมูลบางประเภทได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะเจาะจง เช่น ข้อมูลสุขภาพของบุคคล นอกจากนี้ ในการพิจารณาตัดสินของศาล หากศาลเห็นว่าจำเป็นประการใด และเจ้าหน้าที่แสดงได้ความจำเป็นต่อศาลให้ทราบ ถ้ามีการปรากฏข้อเท็จจริงตามนั้น ข้อมูลดังกล่าวจะไม่ตกอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายแต่อย่างใด และหากได้คำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของสาธารณะ ศาลอาจพิจารณาให้ยินยอมเปิดเผยข้อมูลนั้นได้ ส่วนหลักความคิดของประเทศระบบซีวิลลอว์ มองว่าการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวกำหนดโดยมีพื้นฐานกรอบความคิดเรื่องสิทธิในบุคลิกภาพของบุคคล (Right

⁴⁰ เพิ่งอ้าง 66.

⁴¹ เพิ่งอ้าง 67-68.

of the Personality) ซึ่งมีรากฐานแนวความคิดนี้ได้รับการวิวัฒนาการมาจากเหล่านักปรัชญาเยอรมันเป็นส่วนใหญ่⁴²

ต่อมาเมื่อมีวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจึงได้ถูกประมวลผลและจัดเก็บในรูปแบบของข้อมูล จึงก่อให้เกิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในเชิงของข้อมูล (Information Privacy) ซึ่งหมายถึง การจำกัดการเข้าถึงของบุคคลอื่นในการเข้าถึง เผยแพร่ และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลอื่น ในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวมุ่งที่จะจำกัดขอบเขตของอำนาจรัฐในการเข้าแทรกแซงความเป็นอยู่ส่วนตัวของปัจเจกบุคคล นอกเหนือจากความเป็นอยู่ส่วนตัวในเชิงของข้อมูลแล้ว ความเป็นอยู่ส่วนตัวยังรวมถึงการไม่ถูกบุคคลอื่นและรัฐแทรกแซงทางกายภาพและในทางทรัพย์สินอีกด้วย⁴³

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ไม่สามารถแยกออกจากตัวบุคคลได้ จึงต้องมีการได้รับความคุ้มครองไว้โดยกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

2.5 การคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นหลักการภายใต้การคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แนวความคิดวิวัฒนาการมาจากประวัติศาสตร์ที่ถูกย่ำยี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ซึ่งในปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ 17 ได้บัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกแทรกแซงโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสาร เช่นเดียวกับการไม่อาจถูกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงเกียรติคุณ สิทธิเหล่านี้เป็นหลักประกันต่อการแทรกแซงและก้าวล่วงทั้งปวงจากหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลอื่น” บทบัญญัตินี้ก่อให้เกิดภาระหน้าที่ของฝ่ายปกครองในการออกกฎหมายและมาตรการใด ๆ รองรับในการห้ามแทรกแซงในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลดังกล่าว รัฐภาคีต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิและต้องบังคับตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ในเรื่องสถานะของปณิญาสากลฯ ถือได้ว่ามิใช่กฎหมายระหว่างประเทศหรือสนธิสัญญา หรือกติการะหว่างประเทศแต่อย่างใด จึงไม่อาจก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายที่จะดำเนินการบังคับแก่บรรดาประเทศที่ให้การรับรอง เพียงแต่เป็นความผูกพันทางจริยธรรมทางการเมืองของระหว่างประเทศ ปณิญานี้จึงถือได้ว่ามีสถานะเป็นการกำหนดสิทธิ

⁴² เฟิงอ้าง 69 – 71.

⁴³ ปีติ เอี่ยมจำรูญลาภ, บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be Forgotten) และแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัทกู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด : สถาบันพระปกเกล้า 2565) 35.

มนุษย์ชนเพื่อให้เป็นมาตรฐานอย่างเดียวกันที่แต่ละประเทศต้องให้ความเคารพและบังคับใช้ให้สอดคล้องกับปฏิญญา⁴⁴

ในเรื่องแนวความคิดที่เกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น มาจากการที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือได้ว่าเป็นมูลฐานอย่างหนึ่งของสิทธิมนุษยชน สองประการ ดังนี้

1. ธรรมชาติของมนุษย์ กล่าวคือเป็นลักษณะที่แท้จริงของมนุษย์อันเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจและความต้องการจำเป็นที่สามารถจูงใจให้มนุษย์กระทำการใด ๆ โดยทฤษฎีแล้วนั้น มนุษย์น่าจะหลอมรวมเป็นอย่างเดียวกันไม่ว่าจะดำรงอยู่ ณ สถานที่ใด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่ได้ดำรงอยู่ด้วย

2. ศีลธรรม ได้แก่หลักที่ว่าด้วยการกำหนดความผิดชอบชั่วดีของสังคมหนึ่ง ๆ โดยได้กำหนดให้สมาชิกต้องปฏิบัติ โดยไม่มีศีลธรรมสากลให้ยึดถือ นอกจากอนุমানเอาจากส่วนที่กำหนดไว้ว่าคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับความประพฤติในบางเรื่อง⁴⁵

2.6 บทสรุปของการคุ้มครองสิทธิอันเป็นที่มาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิของบุคคล ย่อมติดตัวมนุษย์ตั้งแต่มีสภาพบุคคล แม้วก่อนที่มนุษย์ทุกคนจะได้รับสิทธิของตนเองดังเช่นในปัจจุบัน จะต้องผ่านการโดนลิดรอนอย่างมากในอดีต ซึ่งในสมัยโรมัน ได้มีแนวคิดว่ามีมนุษย์มิได้เกิดมาอย่างเท่าเทียม แต่มีการกำหนดสิทธิของแต่ละปัจเจกบุคคลแตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบรรดาบุตร เมื่อกาลเวลาต่อมาจึงได้มีแนวคิดว่ามีมนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมเสมอภาคกัน จากการล่าดินแดนอาณานิคมของโปรตุเกสและสเปน โดยนักกฎหมายสเปนได้มีแนวคิดว่ามีสภาพบุคคลย่อมมีแก่นมนุษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดต่อมารัฐบาลสเปนก็ได้ยอมรับแนวความคิดนี้ จึงมีการบัญญัติกฎหมายออกมารองรับ และเกิดแนวความคิดเผยแพร่ไปทั่วโลก โดยได้วิวัฒนาการเป็นแนวคิดสำคัญในการตระหนักถึงเรื่องสิทธิอันมนุษย์ทุกคนพึงมี โดยหากพิเคราะห์จากกฎหมายของประเทศไทยแล้ว ได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อรองรับสิทธิของบุคคล ในกฎหมายสูงสุดของประเทศอย่างรัฐธรรมนูญ ได้มีการบัญญัติไว้อย่างเป็นรูปธรรมในมาตรา 4 ที่ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ทำให้ประชาชนได้มีกฎหมายรองรับการมีสภาพบุคคล รวมถึงสิทธิต่าง ๆ ได้

⁴⁴ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 29) 72 -73.

⁴⁵ อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ, บรรเจิด สิงคะเนติ (เชิงอรรถ 1) 9-10.

อย่างเสมอภาคกัน และได้รับการรับรองคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการกระทำการต่าง ๆ โดยอิสระภายใต้กรอบของกฎหมายอีกด้วย

เมื่อมนุษย์สามารถเป็นประธานแห่งสิทธิได้ จึงมีการกำหนดคำว่าสิทธิไว้ว่า สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลใดในการกระทำการเกี่ยวข้องในตัวทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นอำนาจที่กฎหมายตราไว้รับรองให้แก่แต่ละบุคคลในการที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่น หรือหลายคนกระทำการ หรือละเว้นการกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน โดยสิทธิมีอยู่หลายประเภท แต่สิทธิในชีวิตและร่างกาย เป็นสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ย่อมได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร ทั้งในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติกฎหมายในระดับทั่วไป สิทธินี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐและบุคคลโดยทั่วไปซึ่งต้องให้ความเคารพและไม่ล่วงล้ำเข้าไปแทรกแซงในสิทธิ ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตของมนุษย์ ก่อให้เกิดวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ สิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงถูกจัดเก็บไว้ในรูปแบบของข้อมูลด้วย จึงก่อให้เกิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในเชิงของข้อมูล อันเป็นการจำกัดการเข้าถึงของบุคคลอื่นในการเข้าถึง เผยแพร่ และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลอื่น ในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และรวมไปถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นสิทธิส่วนหนึ่งของสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลนี้เป็นสิทธิที่ได้รับการวิวัฒนาการมาจากการคุ้มครองเรื่องสิทธิในร่างกายและสิทธิในทรัพย์สิน และกฎหมายได้วิวัฒนาการกำหนดให้มีการรับรองคุ้มครองไปถึงความนึกคิด ทัศนคติ ความเชื่อ และรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสิทธิดังกล่าวถือเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล บุคคลจึงมีอำนาจในการกำหนดเจตจำนงในข้อมูลส่วนบุคคลของตน และมีความสามารถในการนึกคิด ความสามารถในการตัดสินใจยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองสู่สาธารณะ หรือต่อบุคคลภายนอกได้ ซึ่งได้มีการรับรองสิทธิเหล่านี้ไว้ตามกฎหมาย

บทที่ 3

ความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายในประเทศไทย

วิวัฒนาการในการก่อกำเนิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยเกิดขึ้นนั้นมีแนวความคิดมาจากการรับรองคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน โดยยึดโยงอยู่กับเรื่องศาสนาประจำชาติอันได้แก่ ศาสนาพุทธ เป็นหลัก ซึ่งทำให้บ่อเกิดของกฎหมายในหลายครั้งมีศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการนำมาใช้เป็นเครื่องชี้เจตนารมณ์ในการออกกฎหมาย จะสังเกตได้ว่า แม้แต่ในกฎหมายหลักอย่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเอกชนโดยตรงก็ตาม ยังมีการบัญญัติเกี่ยวกับการทำสัญญามีให้ขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน อันเนื่องมาจากการก่อให้เกิดสัญญาขึ้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ประชาชนพึงกระทำ มิให้ขัดต่อหลักศาสนา กระทบกระเทือนต่อความเชื่อมั่น และความสงบในประเทศ นอกจากนี้ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้มีการต่อสู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพมาอย่างยาวนาน โดยจะเห็นได้จากการได้รับอิทธิพลเรื่องสิทธิเสรีภาพมาจากประเทศทางตะวันตกที่เข้ามาส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดทางสังคมอย่างมาก จนก่อให้เกิดการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ และได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนมาถึงปัจจุบัน รวมไปถึงเทคโนโลยีที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงทำให้ประเทศไทยเองไม่อาจมองข้ามการละเมิดสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลได้ จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายรองรับขึ้นคุ้มครองโดยเฉพาะเพื่อให้เป็นไปตามหลักสากล ทั้งนี้ จึงเห็นว่าควรศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของการมีสิทธิที่เกิดขึ้นแก่บุคคลตั้งแต่ในสมัยอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน จวบจนพัฒนามาเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างแท้จริง

3.1 สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมไทย

การพิจารณาเรื่องสิทธิมนุษยชนของไทยต้องเรียนรู้ไปถึงทฤษฎีและวิถี รวมถึงแนวปฏิบัติของไทย ไม่ว่าจะเป็นโดยลายลักษณ์อักษรและโดยจารีตประเพณี โดยพื้นฐานของสังคมไทยนั้นมีการรวมกันเป็นสถาบันครอบครัวซึ่งรวมกันโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลในทางสายโลหิตหรือเลือดเนื้อ การอยู่ภายใต้การปกครองของหัวหน้าครอบครัวหรือของผู้ปกครองด้วยความเคยชิน ซึ่งผู้ปกครองถือว่ามีภาระหน้าที่ที่จะต้องอำนวยความสะดวกสุขสบายแก่คนภายใต้ปกครอง สิทธิที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโบราณจึงเป็นเรื่องของ “ความเมตตา”

ที่ผู้ปกครองได้มอบให้แก่ผู้ได้ปกครอง หรือ “ความกรุณา” ที่บิดามารดามอบให้แก่บุตร ดังนั้น ความ เป็นอยู่ที่สุขของผู้ได้ปกครองจึงไม่ได้มาจากการต่อสู้เรียกร้องเช่นชนชาติตะวันตก แต่เป็นการที่ ผู้ปกครองเป็นผู้หยิบบ่มให้ เช่นในกฎหมายสมัยล้านนาได้กำหนดไว้ว่า ผู้ครองราชอาณาจักรจะมี ภาระหน้าที่สำคัญยิ่งในการดูแลบ้านเมืองอยู่ทั้งสิ้น 3 สถานะ ได้แก่ 1) ในฐานะของผู้ทรงความ ยุติธรรม 2) ในฐานะของผู้รักษาความมั่นคงและสงบเรียบร้อยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ 3) ในฐานะผู้ครอบครองและผู้พิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ ของพลเมืองอันอยู่ในสังคม รวมไปถึง สถาบันครอบครัว¹

ผู้ปกครองรัฐต้องมีศีลธรรม กล่าวคือ พรหมวิหาร 4 พึงดำรงตนเป็นผู้พร้อมด้วย สติปัญญา ไม่ควรตำหนิตัวใดว่าเป็นผู้ชั่วช้าสามัญ ควรประพฤติตนตามครรลองและครองตน อยู่ในสายกลาง ไม่ควรตำหนิผู้อื่นด้วยความมีศถาบรรดาศักดิ์ของตน พึงปฏิบัติต่อผู้อื่นให้เท่าเทียม กันไม่ว่าจะสูงต่ำประการใด หรือไม่ควรเห็นแก่ความขัดเคืองสนิสนมหรือเคยเป็นผู้ที่พึงพาอาศัย โดยจากวิธีปฏิบัติของผู้ปกครองในสมัยโบราณของไทย จะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับ เรื่องการให้เกียรติยกย่องในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่มิได้ปรากฏออกมาชัดเจนในรูปแบบของการ ต่อสู้เรียกร้องของปวงชน หรือในรูปของการตรากฎหมายหรือเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคมอย่าง ชัดแจ้ง แต่ปรากฏอยู่ในรูปของวิธีปฏิบัติทางศีลธรรมจรรยาอันดีที่ผู้ปกครองพึงดำเนินการปฏิบัติต่อ พลเมืองผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครอง ซึ่งกฎหมายในสมัยโบราณของสยามแทบทุกฉบับมักจะปรากฏวิธี ประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองซึ่งต้องดำรงตนวางอยู่ในหลักศีลธรรม เป็นผู้ทรงทศพิธราชธรรมอันถือ เป็นหัวใจหลักที่ต้องประพฤติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด²

ส่วนผู้เป็นราษฎรโดยทั่วไป สิทธิมนุษยชนได้ก่อกำเนิดและปรากฏในรูปแบบของวิถี ประพฤติของคนไทยคือหลักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และมองผู้อื่นเป็นมิตรสหายร่วมทุกข์ อันได้ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน จึงมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือพึ่งพาอาศัย และเนื่องจากปวงชนชาวไทยส่วนใหญ่ ในประเทศได้นับถือศาสนาพุทธซึ่งมีหลักคำสอนอันเน้นความมีเมตตายิ่งกว่าความยุติธรรมแบบแบ่ง ฝักแบ่งฝ่าย ในคำสอนตามหลักศีล 5 ถือเป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพต่อสิทธิแห่งชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และคุ้มครองของผู้อื่น รวมทั้งการคุ้มครองข่าวสารอันเป็นสัจจะและส่งเสริมการให้มิ การเจริญสติสัมปชัญญะในตน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของตนและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ในทางเกื้อกูลกันอย่างมนุษย์ที่เรียกว่า “มนุษยธรรม” ซึ่งหมายถึงธรรมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์

¹ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2, พิ.เพรส 2563) 91.

² เพิ่งอ้าง 93.

ทั่วไป หลักการนี้นับว่าเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดสันติภาพได้ โดยมีรากฐานแนวคิดทางพุทธธรรมที่รองรับแนวความคิดนี้ของมนุษยชน ได้แก่ 1) หลักการเคารพในคุณค่าของชีวิตมนุษย์ 2) หลักความเชื่อมั่นต่อศักยภาพของมนุษย์ที่จะสามารถเข้าถึงนิพพานได้ 3) หลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้หลักของกฎแห่งกรรม³

ในหลักความคิดเรื่อง “สิทธิ” ของชาวไทย เห็นว่า แต่ละบุคคลมีเสรีภาพในการดูแลตัวเองได้โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของผู้อื่น การตัดสินใจมาอยู่รวมกันจนกลายเป็นสังคม เกิดจากการยินยอมตัดสินใจของแต่ละบุคคลร่วมกัน และก่อให้เกิดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนซึ่งหมายถึงการปกครองสังคมโดยประชาชนด้วยกันเอง หรือโดยผ่านทางผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากพลเมืองผู้มีสิทธิซึ่งถือว่ายังคงรักษาสีเสรีภาพดั้งเดิมของแต่ละคนไว้ สิทธิตามหลักการของทางตะวันตกเชื่อว่าสิทธิเหล่านั้นมีติดตัวมากับบุคคลตั้งแต่เกิดและไม่อาจมีใครสามารถล่วงล้ำเข้ามาฉกฉวยเอาได้ จึงแตกต่างจากแนวความคิดเรื่องสิทธิของปวงชนชาวไทยที่มีพื้นฐานการคิดมาจากการที่ผู้ปกครองได้หยิบยื่นสิทธิให้เพราะมีความเมตตาที่จะให้ผู้อยู่ใต้ปกครองอยู่ดีมีสุข⁴

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประเทศไทยถือได้ว่ามีวิวัฒนาการทางการต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพควบคู่แนวความคิดเรื่องสิทธิที่ผู้ปกครองได้มอบให้ โดยหากพิจารณาถึงเหตุการณ์ต่อสู้เรียกร้องเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยได้เกิดขึ้นมาทุกสมัย ตั้งแต่การก่อกบฏในอดีต มาจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นการเรียกร้องต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของชาวไทยกับฝ่ายปกครอง รวมไปถึงเหตุการณ์ทางการเมืองทั้งหลายในเวลาต่อมา ทั้งเหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ. 2516 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และพฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ล้วนแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการเรียกร้องเพื่อสิทธิที่ถูกจำกัดและไม่ครอบคลุม ซึ่งสะท้อนความขัดแย้งกันระหว่างความพึงพอใจในโครงสร้างเชิงอำนาจแบบเดิมสำหรับสิทธิที่ฝ่ายผู้ปกครองยื่นให้และภาพของเหล่านักสู้ซึ่งต่อสู้กับฝ่ายผู้ปกครองเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพที่แท้จริงของประชาชน⁵

ในสังคมไทยได้ตื่นตัวในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ถือกันว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อมนุษย์ มีความหมายที่ขยายกว่าคำว่า “นิติธรรม” โดยหมายถึงสิทธิอันจำเป็นที่มนุษย์พึงมีเพื่อให้มนุษย์ได้มีชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี การที่มนุษย์จะมีศักดิ์ศรีได้ มิใช่เพียงการมีชีวิตหรือการดำรงชีวิตเท่านั้น แต่มนุษย์ต้องมีสิทธิที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยประเด็นการขัดแย้งกันระหว่างสิทธิในส่วนรวมกับสิทธิส่วนบุคคลล้วนเกิดขึ้นในสังคมไทย

³ เฟิงอ้าง.

⁴ เฟิงอ้าง 94.

⁵ เฟิงอ้าง 94-95.

โดยเป็นการอ้างเหตุผลด้านความมั่นคงของรัฐด้วยมีจุดเริ่มต้นมาจากการป้องกันสิทธิส่วนรวม ในสถานการณ์ซึ่งสิทธิส่วนบุคคลถูกระทบจากการอ้างนี้ ศาลจึงเข้ามามีบทบาทหลัก เนื่องจากต้อง เป็นคนกลางในการพิจารณาตีความเขตแดนความมั่นคงของรัฐ การอ้างความมั่นคงของรัฐจึงต้อง พิจารณาว่าเกิดความเหมาะสมตามเหตุและผลหรือไม่⁶

3.2 วิวัฒนาการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

ในปัจจุบันการดำเนินกิจการโทรคมนาคมถือว่าเป็นมัลติมีเดีย (Multimedia) หรือสื่อ ประสมที่ได้มีการใช้สื่อในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น ข้อความ เสียง รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งการมีเทคโนโลยีที่เปิดเผย เช่น เฟซบุ๊ก หรือการใช้กลไกการดำเนินการอัตโนมัติในการจัดเก็บ รวบรวมข้อมูลของผู้คนทั่วทุกมุมโลก ที่สามารถสื่อสารกันได้โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Data Matching) โดยเทคโนโลยีเหล่านี้ล้วนแต่มีส่วนสำคัญในการป้องกันการก่อการร้ายได้ แต่ประเด็น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือข้อมูลส่วนบุคคลได้กลายกลายเป็นสินค้าที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางด้านธุรกิจและ หนึ่งในกลยุทธ์ทางการเมือง ดังนั้น กฎหมายจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการให้ความคุ้มครองดังกล่าว ได้ ซึ่งกฎหมายที่กำหนดจะสามารถวางโครงสร้างในการรับรองคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของ บุคคลได้อย่างไรนั้น ได้มีหลักความคิดแบ่งออกเป็นสองประการ คือ ประการที่หนึ่ง ถือว่าความเป็นส่วนตัวของ ส่วนตัวนั้นมีค่าเปรียบดังทรัพย์สิน หรือมีค่าถึงความเป็นมนุษย์ที่ต้องให้ความคุ้มครองอย่างแน่นหนา ดังนั้น การแทรกแซงหรือการก้าวล่วงเข้าไปในความเป็นส่วนตัวจึงถือเป็นภัยอันตรายซึ่งถือว่าเป็น ความผิดทางอาญาอย่างร้ายแรง โดยหลักความคิดนี้ เป็นหลักการของทางยุโรปซึ่งมีการวางหลัก โครงสร้างทางกฎหมายด้วยการกำหนดไว้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทั้งหมด ห้ามมีการจัดเก็บเว้นแต่จะ เข้าข่ายยกเว้นเป็นกรณี ๆ ไป และต้องมีการดำเนินการควบคุมและตรวจสอบจากผู้ที่มีหน้าที่ รับผิดชอบ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ตรวจการข้อมูลประจำหน่วยงาน หรือผู้ที่มีหน้าที่รวบรวมข้อมูล ส่วนหลัก ความคิดประการที่สอง ถือว่าความเป็นส่วนตัว เป็นเรื่องของผลประโยชน์ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องในทาง กฎหมายแพ่งที่เกี่ยวข้องกับทางละเมิด แต่หากมีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากความเป็นส่วนตัว จึงต้องรับผิดชอบทั้งในทางกฎหมายแพ่ง และทางกฎหมายอาญาประกอบกัน โดยหลักความคิดนี้ เป็นการคิดลอกเลียนอเมริกาที่มีการวางโครงสร้างเกี่ยวกับการควบคุมเป็นกรณี ๆ ไป (segment) เช่น การให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในเรื่องบัตรเครดิต บัญชี ผู้หยิบบัตรวิดีโอ หรือความเป็นส่วนตัว

⁶ เพิ่งอ้าง 95-96.

ส่วนตัวในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้น ในอเมริกาจึงไม่มีกฎหมายที่วางเป็นหลักทั่วไปเหมือนเช่น ยุโรปที่จะต้องควบคุมอย่างกว้างขวางหรือทำให้เป็นเรื่องทั่วไป

สำหรับการยกร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยนั้น เป็นการนำเอาหลักคิดของทั้งสองแนวทางมาประกอบกัน กล่าวคือ มีความประสงค์ต่อกฎหมายที่ควบคุมอย่างกว้างหรือเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกับยุโรป แต่ก็เกรงว่าถ้ากว้างขวางเกินไปอาจจะไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของเอกชนในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สำหรับประโยชน์ต่อการดำเนินการทางธุรกิจ จึงได้มีการนิยามความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ว่าหมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับส่วนตัวเท่านั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลโดยทั่วไปไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวแต่อย่างใด ซึ่งส่วนนี้ถือได้ว่ามีความแตกต่างจากบริบทของกฎหมายต่างประเทศ ที่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection) โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นข้อมูลอะไร หากมีการระบุหรือบ่งบอกให้รู้ถึงตัวบุคคลได้ ก็ถือเป็นสิ่งที่กฎหมายควรให้ความคุ้มครองคุ้มครองทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อการรับรองคุ้มครองของกฎหมายไทยกำหนดเพียงว่าต้องเป็นเรื่องส่วนตัว หรือเรื่องเฉพาะเจาะจงตัวที่บ่งบอกตัวบุคคลได้เท่านั้น ทำให้กรอบของความคุ้มครองมีความแคบลงทันที เช่น รสนิยมทางเพศ ประวัติการศึกษา แต่ไม่รวมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น⁷

ทั้งนี้ กิตติศักดิ์ ปรกติ ให้ข้อคิดเห็นในความแตกต่างระหว่าง “ข้อมูลส่วนบุคคล” กับ “ข้อมูลส่วนตัว” ว่า ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ข้องเกี่ยวเฉพาะของบุคคลนั้นเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนตัว ยกตัวอย่างเช่น หมายเลขโทรศัพท์ ถ้าเป็นหมายเลขโทรศัพท์บนโต๊ะทำงาน ถือว่าไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เนื่องจากผู้ใดที่ทราบเบอร์ก็สามารถติดต่อได้เสมอในระยะเวลาทำการ แต่ถ้าเป็นหมายเลขโทรศัพท์ส่วนบุคคล เช่น โทรศัพท์ในห้องนอน ถือเป็นเรื่องส่วนตัวเพราะเป็นเรื่องเฉพาะตัวของเขาที่จะนำมาเปิดเผยไม่ได้ ส่วนตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ข้อมูลสถานที่การทำงาน สถานศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ชื่อหัวหน้า หรือผู้บังคับบัญชา ถือว่าไม่ใช่เรื่องส่วนตัว แต่ข้อมูลที่อยู่สถานที่อาศัย ชื่อนามสกุลหรือเบอร์โทรศัพท์ของบุตรและคู่สมรส การมีรอยแผลเป็น หรือตำหนิ ลักษณะรสนิยมทางเพศ และทะเบียนประวัติอาชญากรรม หรือข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ล้วนเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นต้น⁸

⁷ เพลินตา ตันรังสรรค์, ‘โครงการเสวนาให้ความเห็นต่อร่างกฎหมาย เรื่อง “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. . . .” ’ (2553) จุลนิติ 75-78 <https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s36%20jun_7_5.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2564.

⁸ เพิ่งอ้าง 84.

อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลอีกหลายชนิดที่ยังมีแนวความเห็นของนักวิชาการที่แตกต่างกัน เช่น ประวัติทางการเงิน รายละเอียดในบัตรประจำตัวประชาชน เลขประจำตัวของผู้เสียภาษีอากรซึ่งปัจจุบันเป็นหมายเลขเดียวกันกับบัตรประจำตัวประชาชน หรือเลขในบัญชีธนาคาร เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลส่วนตัวหรือไม่ ควรพิจารณาวัตถุประสงค์และลักษณะในการจัดเก็บรวบรวมหรือการนำข้อมูลไปใช้ประกอบด้วย⁹

3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

กฎหมายที่เกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยมีวิวัฒนาการที่ไม่ยาวนานนัก แต่ได้มีข้อโต้แย้งในประเด็นต่าง ๆ ถึงขอบเขตข้อกำหนดและการตีความในความหมายของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยช่วงเวลาที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะ “การแก้ไขเยียวยา” เมื่อมีการเกิดความเสียหายหรือละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล โดยเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาซึ่งมีหน่วยงาน ได้แก่ ศาลยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาตัดสิน¹⁰

เมื่อพิจารณาไปถึงสิทธิในขั้นพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยนั้น ได้มีการคุ้มครองถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวไว้ถือเป็นการมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญประกาศฉบับแรก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ในบทบัญญัติมาตรา 14 แต่ยังไม่ได้มีการแยกบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2492 ที่ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกอันได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัวในบทบัญญัติมาตรา 35 วรรคแรก และในมาตรา 40 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สิทธิของความเป็นส่วนตัวในประเทศไทยจะมีการรับรองไว้ตามสิทธิในรัฐธรรมนูญ แต่กฎหมายที่บุคคลต้องใช้อ้างอิงในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวจะเป็นไปตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ในปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างยิ่งของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย ได้แก่ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 16 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 โดยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ เป็นกฎหมายฉบับแรกในไทยที่ได้ก่อให้เกิดคำนิยามของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 4¹¹

⁹ เพิ่งอ้าง.

¹⁰ นร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 239.

¹¹ เพิ่งอ้าง 239-240.

3.3.1 ภาพรวมปัจจุบันของกฎหมายไทยในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีการคุ้มครองเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) การคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 32 ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”¹² ซึ่งเจตจำนงของรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เพื่อรองรับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และรวมไปถึงการรับรองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ด้วย¹³

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้มีการกำหนดไว้ในเรื่องละเมิด ตามมาตรา 420 มาตรา 422 และมาตรา 423 โดยตามกฎหมายนี้ ถือเป็นหลักทั่วไปในความรับผิดชอบทางละเมิด การก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย สิทธิในเสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด¹⁴ ซึ่งได้มุ่งเน้นที่จะให้บุคคลได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นมาตรการในการเยียวยาความเสียหาย¹⁵

3) ประมวลกฎหมายอาญา มีการกำหนดไว้ในฐานเปิดเผยความลับ มาตรา 322 มาตรา 323 และฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326 ถึงมาตรา 333 ซึ่งกฎหมายอาญา ได้บัญญัติไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มิให้ถูกกระทำโดยมิชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพ อันได้ข้อมูลมาจากการประกอบวิชาชีพ ซึ่งอาจนำไปเปิดเผยยังบุคคลภายนอกโดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม แต่หากยินยอมแล้วแม้เกิดความเสียหายในเวลาต่อมาก็ไม่ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวที่ถือว่าการหมิ่นประมาท¹⁶ ซึ่งกฎหมายอาญามีมาตรการในการเยียวยาความเสียหาย มากกว่าการป้องกัน และผลักการพิสูจน์ไปให้แก่ผู้เสียหาย เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น¹⁷

¹² เฟิงอ้าง 241.

¹³ เฟิงอ้าง.

¹⁴ เฟิงอ้าง 244-245.

¹⁵ เฟิงอ้าง 249.

¹⁶ เฟิงอ้าง 246-247.

¹⁷ เฟิงอ้าง

4) การคุ้มครองไว้ตามกฎหมายปกครอง ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ตามมาตรา 21 ถึงมาตรา 25¹⁸ ซึ่งวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้มาจากหลักของรัฐด้วยหลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” โดยสาระสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดกฎเกณฑ์ให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 23¹⁹

โดยความเป็นส่วนตัวตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ตามมาตรา 4 วรรค 5 นั้น ได้มีการนิยามไว้ว่า “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์ นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย”²⁰ ดังนั้น ประเภทของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น ต้องถือได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือสิ่งเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ เป็นแดนอิสระของบุคคลที่ผู้อื่นต้องให้ความเคารพไม่ล่วงล้ำรบกวน โดยพิจารณาจากหลักกฎหมาย จารีตประเพณี ความรู้สึกนึกคิด ตามมาตรฐานของวิญญูชนว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคลหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานะบุคคล ไม่ใช่เป็นสิ่งที่สมมติแทนตัวตนของบุคคลนั้น เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับอายุ วันเกิด ชื่อบิดา มารดา ประวัติการศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา ผลการตรวจปัสสาวะ สถานภาพสมรส ใบสมัครสอบของผู้สมัครสอบเฉพาะชื่อ นามสกุล รหัส ตำแหน่ง เพศ สัญชาติ เป็นเครื่องหมายชี้ตัวบุคคล เป็นสิ่งที่สมมติขึ้นแทนตัวตน แต่มีใช้ข้อมูลแสดงสิ่งเฉพาะตัวหรือข้อมูลเฉพาะตัวบุคคล (แต่หมายถึงข้อมูลส่วนตัว หรือสถานะของบุคคล) เป็นสิ่งที่รู้ตัวบุคคล แต่ไม่สามารถสื่อถึงเรื่องราวของบุคคลนั้นได้²¹

ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นยังหมายถึงข้อมูลในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลด้วย เช่น ข้อมูลที่เป็นรายงานทางแพทย์ ประวัติการทำงาน ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลและทะเบียนราษฎร เป็นต้น โดยเป็นสิ่งที่สามารถบ่งชี้เฉพาะได้ถึงตัวบุคคลได้ หมายถึง ข้อมูลที่สามารถชี้ให้เห็นและรับรู้ลักษณะอันเป็นเรื่องเฉพาะตัวได้โดยตรงและทางอ้อม อาทิ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขในใบอนุญาตขับขี่ หมายเลขในบัญชีธนาคาร หมายเลขในบัตรเครดิต เบอร์

¹⁸ เฟิงอ้าง 241-242.

¹⁹ เฟิงอ้าง 250.

²⁰ เฟิงอ้าง 99.

²¹ สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานศาลปกครอง, *เอกสารวิชาการ หน้าที่ของหน่วยงานรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 1, สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานศาลปกครอง 2551) 12.

โทรศัพท์ เป็นต้น รวมไปถึงลักษณะทางกายภาพของบุคคล กล่าวคือ คุณลักษณะที่อยู่ภายใน ได้แก่ ทัศนคติ สถานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รวมถึงความคิดเห็นที่มีการถูกกล่าวถึง²²

“ข้อมูลส่วนบุคคล” จึงประกอบด้วยข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็น ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับบุคคล อันสามารถบ่งชี้ถึงตัวของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัว หรืออาจเป็นเรื่องที่เป็นความลับและบุคคลต้องการปกปิด หรือมีการจำกัดการเก็บใช้ ต้องการประมวลข้อมูลเหล่านั้นไว้เพียงเฉพาะแต่ตัวเองเท่านั้น นอกจากนี้ในทางเชิงองค์ประกอบ ข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง คือ ข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับบุคคลทั่ว ๆ ไป เช่น ที่อยู่ อายุ สถานที่ในการทำงาน ฯลฯ ประเภทที่สอง คือ ข้อมูลประเภทที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวบุคคลอย่างแท้จริง หรือเรียกว่า “ข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ” (sensitive data) เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ลัทธิความเชื่อ ศาสนา อุดมการณ์และความคิดเห็นทางการเมือง การดำรงชีวิตตามวิถี การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสมาคมหรือในองค์กรต่าง ๆ ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสุขภาพ หรือรสนิยมทางเพศ เป็นต้น²³

ในสายสัมพันธ์เชื่อมโยงที่กล่าวมาข้างต้น จึงถือได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลล้วนเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ และถ้าพิจารณาในด้านว่าหากมีการเปิดเผยหรือการเข้าแทรกแซงในข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากเหตุจำเป็น ส่งผลให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนรำคาญ หรือรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ไม่อาจดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จะถือได้ว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพอย่างร้ายแรงและในขณะเดียวกันถือได้ว่าเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นสิ่งบ่งชี้เฉพาะที่สำคัญอย่างยิ่งต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงย่อมเป็นเอกสิทธิ์ของมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งคนอื่น ๆ จะล่วงละเมิดไม่ได้ ขณะเดียวกันเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถมีอิสระในการจะครอบครอง เข้าใช้ประโยชน์ หรือพัฒนาต่อยอดข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้เพื่อให้บรรลุแก่จุดประสงค์ของตัวเอง²⁴

กรณีการล่วงละเมิดหรือเข้าก้าวก่ายข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เป็นสิทธิตามกฎหมายของบุคคลหนึ่งที่มีสถานะแตกต่างจากสิทธิอื่นใด และการล่วงละเมิดสิทธิประเภทนี้ถือเป็นการกระทำละเมิด (Tort) กล่าวคือ หลักการได้กำหนดว่าผู้ใดไม่มีเหตุอันควรเข้าแทรกแซงอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์ของผู้อื่นโดยทำให้กิจกรรมใดของผู้นั้นเป็นที่รู้ไปถึงบุคคลภายนอก หรือทำให้เกิดการเผยแพร่ของรูปภาพผู้อื่นต่อสาธารณะจะต้องรับผิดชอบความเสียหาย

²² นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 99–100.

²³ เพิ่งอ้าง 100.

²⁴ เพิ่งอ้าง 100–101.

ที่เกิดแก่ผู้นั้น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจึงได้แก่การเข้าถือเอาหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบต่อเรื่องส่วนตัวของผู้ใดคนหนึ่ง หรือการเข้าไปเผยแพร่ธุรกรรมส่วนตัวของผู้ใดโดยที่สาธารณชนไม่ได้มีความเชื่อมโยงในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ตลอดจนเข้าไปล่วงล้ำโดยมิชอบด้วยกฎหมายในภารกิจส่วนตัวของผู้ใดอันเป็นการทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือทำให้เกิดความอับอายตามนัยความรู้สึกของบุคคลทั่วไป²⁵

โดยมีข้อสังเกตว่า ข้อกำหนดของตัวผู้ทรงสิทธิภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ นี้ ได้กำหนดกรอบไว้อย่างกว้างขวางผ่านทางคำนิยามว่า “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ที่กำหนดให้รวมไปถึงข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวแก่สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเฉพาะตัวของผู้ตายด้วย พร้อมทั้งเปิดช่องให้มีการสืบทอดสิทธิของผู้ตายได้ โดยผู้ทรงสิทธินี้ สามารถดำเนินการทำพินัยกรรมเผื่อตายเพื่อให้มีการเจาะจงบุคคลอันจะเป็นผู้ได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการประมวลผลของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายได้ รวมถึงการสามารถให้ความยินยอม และได้เป็นผู้มีสิทธิในการเข้าถึง แก้ไข เปลี่ยนแปลง ลบ หรือแม้กระทั่งสามารถใช้สิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งกรณีถูกปฏิเสธการใช้สิทธิแทนตนต่อไปได้ และถ้าได้มีการดำเนินการทำพินัยกรรมไว้ก่อนตาย กฎหมายยังได้กำหนดให้มีกฎหมายรองรับตามกฎหมายของ ฌบับที่ 2 (พ.ศ. 2541) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ตามข้อ 4 กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นผู้สืบสิทธิตามลำดับ กล่าวคือ 1) บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม 2) คู่สมรส 3) บิดาหรือมารดา 4) ผู้สืบสันดาน 5) พี่น้องร่วมบิดามารดา และ 6) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยเป็นไปตามลำดับ ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบของผู้ทรงสิทธิทำนองเดียวกับการบัญญัติกฎหมายในหลากหลายประเทศตามฝั่งยุโรป ซึ่งมีหลักความคิดในการพิเคราะห์ภาพรวมในการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานว่า สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และความเป็นส่วนตัวในครอบครัว (Right to Respect for Private and Family Life) ตลอดจนการมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งต้องได้รับความคุ้มครองแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้เสียชีวิตไปแล้วก็ตาม²⁶

5) การคุ้มครองตามกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจและการเงินการของธนาคาร เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

²⁵ เพิ่งอ้าง 101-102.

²⁶ กรณิ์ อรรถนิติศาสตร์, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ : ข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง,’ (2564) 1 วารสารกฤษฎีกา 46-48. <https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564.

พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติว่าด้วยความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 เป็นต้น²⁷ ซึ่งวัตถุประสงค์ของกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภาคเอกชนโดยพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตฯ เป็นไปเพื่อควบคุมบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุม และผู้ประมวลผลข้อมูล ในการจัดระบบการจัดข้อมูลสินเชื่อหรือข้อมูลเครดิตส่วนบุคคล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลเครดิตที่ได้รับการเก็บไว้โดยผู้ให้บริการข้อมูลและผู้ให้บริการสินเชื่อ²⁸

6) การคุ้มครองตามกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมในการประกอบวิชาชีพ เช่น พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 เป็นต้น²⁹ ซึ่งวัตถุประสงค์แต่ละฉบับล้วนเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้การจัดเก็บข้อมูลและประมวลผลของแต่ละวิชาชีพเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดข้อมูลของบุคคลโดยที่ไม่ได้รับความยินยอม

7) การคุ้มครองรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งที่มาเกี่ยวกับการยกร่างกฎหมาย ดังนี้ หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ได้มีการดำเนินการศึกษาและพิจารณาจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ... กล่าวได้ว่าถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่มีการรับรองและให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล มีเหตุผลและความจำเป็นในการยกร่างกฎหมายคือ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับกฎหมายที่มีอยู่ รักษาคุณภาพพระหว่างเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารสิทธิในความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงแห่งรัฐ และพัฒนากฎหมายเพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับนานาประเทศจนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล³⁰

ในการยกร่างกฎหมายครั้งแรก ได้ดำเนินการยกร่างขึ้นตามหลักการ Directive 95/46/EC ของสหภาพยุโรป โดยเน้นเฉพาะกฎหมายของประเทศอิตาลีเป็นหลัก รวมไม่ถึงกฎหมายของประเทศอื่น ๆ ในภาคพื้นยุโรปที่นำมาพิจารณา เนื่องจากประเทศอิตาลีเป็นประเทศที่มีระบบประมวลกฎหมายเอกชนเดียวกับประเทศไทย จึงมีบริบทที่คล้ายคลึงกัน ประกอบกับประเทศในยุโรปมีการพัฒนาการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปบ้างแล้ว แต่เนื่องจากการให้ความคุ้มครองรับรองข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีถือว่าเป็น

²⁷ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 242.

²⁸ เพิ่งอ้าง 255.

²⁹ เพิ่งอ้าง 242.

³⁰ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 266.

เรื่องที่ค่อนข้างสมัยใหม่ในไทย การนำกลไกในการบังคับใช้กฎหมายที่มีความเข้มงวดประมาณหนึ่ง มาตราไว้เป็นหลักกฎหมายของไทย อาจส่งผลกระทบต่อทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในการดำเนินการ บังคับใช้ได้ พิจารณาแล้วจึงเห็นควรแก้ไขโดยมีการปรับเปลี่ยนในการยกร่างเสียใหม่³¹

ต่อมาเมื่อมีการยกร่างครั้งที่สอง ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการศึกษากฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอื่น ๆ นอกจากสหภาพยุโรป ได้แก่ กฎหมายฮ่องกง ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ แม้หลักการจะคล้ายคลึงกับกฎหมายของสหภาพยุโรป แต่มีหลักการและ การบังคับใช้เพื่อให้เกิดคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกลับใช้อีกวิธี และมีการเริ่มพัฒนาหลักการดังกล่าวได้ ไม่นานนัก กลไกการบังคับที่ไม่มีความเข้มงวดมากเกินไป นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดกลไกใน การกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) ที่กำหนดให้ผู้ซึ่งมีหน้าที่เก็บหรือรวบรวมข้อมูล สามารถวาง กรอบในการปฏิบัติสอดคล้องกับการดำเนินการตามภารกิจของตนได้ และมีความยืดหยุ่นสอดคล้อง กับบริบทของประเทศไทย ด้วยเหตุดังกล่าว คณะอนุกรรมการฯ และคณะทำงานจึงได้พิจารณา ปรับแก้ไขในร่างพระราชบัญญัติฯ ให้เป็นไปในทางทิศเดียวกันกับแนวหลักการของกฎหมายฮ่องกง ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า การกำหนดการคุ้มครองร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับ องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน่วยงานราชการที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ในการบรรยายข่าวขององค์กรสื่อสารมวลชน การปฏิบัติตามหน้าที่ของนายจ้างอันเกี่ยวกับข้อมูลส่วน บุคคลของลูกจ้าง และการกระทำของผู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้แก่ประโยชน์ส่วนตัวโดยที่ไม่ กระทบต่อประโยชน์ได้เสียของเจ้าของข้อมูล³²

ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ในมาตรา 4 ได้มีการกำหนดบทนิยามของ “ข้อมูล ส่วนบุคคล” ไว้ว่าหมายถึง “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลใด ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่า ทางตรงหรือทางอ้อม”

โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ ผู้ที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลจะเป็นของบุคคลธรรมดาเป็นหลัก ทั้งนี้ ให้รวมถึงข้อมูลของบุคคลผู้ถึงแก่กรรมแล้วด้วย เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่ของนิติบุคคล คือ ข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับทางการค้า โดยมีการให้ความ คุ้มครองในกฎหมายฉบับอื่นอย่างเพียงพออยู่แล้ว และการให้ความคุ้มครองข้อมูลบุคคลที่ถึงแก่กรรมแล้ว

³¹ เฟิงอ้าง 267–268.

³² เฟิงอ้าง 268–269.

เนื่องจากอาจเกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ถึงแก่กรรม อันอาจกระทบต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง ทั้งตัวผู้ถึงแก่กรรมแล้ว อาจกระทบไปถึงสมาชิกในครอบครัวผู้ถึงแก่กรรมได้เช่นเดียวกัน³³

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากตามร่างพระราชบัญญัติ³³ ได้มีการเสนอข้อพิจารณา ที่ถือว่าแสดงถึงข้อสังเกตในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการจัดตั้ง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นใหม่ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงยังไม่ได้ บรรจุเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีแต่อย่างใด ต่อมากระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้ดำเนินการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ ในหลาย ๆ ประเทศเพิ่มเติม และได้มีการแก้ไขปรับเปลี่ยนร่างพระราชบัญญัติในบางประเด็นเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น³⁴

เมื่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีความคิดเห็นใน หลักการที่ไม่สอดคล้องกับร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการจัดทำโดยกระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร จึงดำเนินการจัดทำร่างขึ้นใหม่ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูล ข่าวสารของราชการขึ้นมาอีกฉบับหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกันให้เห็นความแตกต่างในสาระสำคัญ³⁵

ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการนามจันจิรา เอี่ยมมยุรา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับระบบ กฎหมายเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย ซึ่งเห็นว่าควรมีรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นกฎหมายกลาง (Code Law) สำหรับให้ความคุ้มครองคุ้มครองแก่ เจ้าของข้อมูลและควบคุมการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ องค์กรนอกภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน
- 2) ในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะได้กำหนดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีการ ให้หลักประกันไม่ต่ำกว่ากฎหมายกลางให้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายพิเศษเฉพาะแทน
- 3) ในหลักสากลถือเป็นที่ยอมรับทั่วไป หลักการ “เปิดเผย” ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อยกเว้น ส่วนหลักการ “ปกปิด” นั้น องค์กรภาครัฐและเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่ประมวลผลข้อมูล ส่วนบุคคลถือเป็นหลักทั่วไป

³³ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยอาญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด 2544) 95.

³⁴ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 271-272.

³⁵ เฟื่องอ้าง 273.

4) กฎหมายกลางควรต้องตราให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารหรือควรให้แก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยกำหนดเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดเพื่อนำมาตราไว้ในกฎหมายใหม่แทน

5) ควรบังคับใช้เฉพาะกับบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่อาจรวมถึงผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วได้

6) ให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นฝ่ายเลขานุการและให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นจำนวนสองชุด โดยเป็นฝ่ายราชการและฝ่ายเอกชนฝ่ายละหนึ่งชุด ซึ่งในแต่ละฝ่ายควรมีคณะกรรมการบัญญัติกฎหมาย (Regulator) หนึ่งชุด และคณะกรรมการวินิจฉัยข้อร้องทุกข์หรือคำร้อง (Litigation Arbitrator) อีกหนึ่งชุด

7) ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์บทกฎหมายโดยการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่

8) ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรให้มีมาตรฐานในระดับเดียวกันกับระบบของกฎหมายในอารยประเทศ³⁶

อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2558 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติ โดยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” โดยการเพิ่มเติมข้อความ “แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” ไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว³⁷

3.3.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมในกฎหมายไทยในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act, B.E.2562 (2019) (PDPA)) ได้บัญญัติกรอบไว้ตามมาตรา 6 กล่าวคือ “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” โดยมุ่งให้การรับรองคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลที่ยังมีสภาพบุคคลอยู่เป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำที่รับรองไว้ของหลักการใน GDPR ที่เป็นกฎหมายของสหภาพยุโรป ในระดับของกฎระเบียบ อันมีผลในการบังคับใช้เสมือนเป็นกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกโดยอัตโนมัติ โดย GDPR ได้วางกรอบการใช้บังคับว่า บัญญัติของ GDPR นั้น จะไม่มีการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับผู้ถึงแก่กรรมในเบื้องต้น แต่ก็มิได้ตัดสิทธิในการที่ประเทศสมาชิกจะตรากฎหมายภายในให้มีการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล

³⁶ เพิ่งอ้าง 296-298.

³⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เรื่องเสร็จที่ 1135/2558 (2558) 8.

ของผู้ถึงแก่กรรมได้ โดยตัวอย่างของกฎหมายของกลุ่มประเทศที่ต่างยึดถือในหลักการ Right to Privacy ในการคุ้มครองอย่างแคบว่าเมื่อเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว อันเป็นแดนอิสระเฉพาะตัวของผู้ทรงสิทธิเท่านั้นอย่างแท้จริง สิทธิดังกล่าวย่อมสิ้นสุดลงไปพร้อมกับความตายของผู้ทรงสิทธิแล้ว จึงไม่มีการอนุญาตให้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีในข้อหาใดที่เกี่ยวข้องกับบรรดาการล่วงล้ำสิทธิเหล่านี้เมื่อผู้ทรงสิทธิได้ถึงแก่กรรมไปแล้วอีก³⁸

เมื่อพิจารณาถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏในประเทศไทยแล้ว เห็นว่า มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองรวมไปถึงผู้ทรงสิทธิซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ที่มีการกำหนดไว้แล้วอย่างชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ เมื่อมีการประกาศใช้แล้วกลับไม่มีการคุ้มครองให้ครอบคลุมเพียงพอไปยังผู้ถึงแก่กรรมตามเจตนารมณ์เดิมในการร่างกฎหมายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ถึงแก่กรรมไม่อาจครอบครองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติฯ นี้ได้แล้ว มีข้อน่าพิศวงที่ว่าสิทธิเหล่านี้จะตกทอดแก่ทายาทได้หรือไม่ เพียงใด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิ่งที่ตกทอดแก่กองมรดกได้ตามมาตรา 1600 ได้แก่ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย รวมตลอดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ว่าตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

โดยตามบทบัญญัติในมาตรา 137 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง” และมาตรา 138 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” ซึ่งทรัพย์สิน (things) หมายถึง วัตถุมีรูปร่าง ซึ่งได้แก่สิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา จับต้องสัมผัสได้ เช่น สมุด ปากกา โต๊ะ เก้าอี้ รถยนต์ วัว ควาย เรือ เป็นต้น โดยเมื่อพิจารณา มาตรา 137 ประกอบมาตรา 138 ทำให้เกิดข้อสังเกตว่า ทรัพย์สินนั้นจะหมายถึงแต่วัตถุมีรูปร่างเฉย ๆ เท่านั้น หรือจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขที่ว่าต้องอาจมีราคาและถือเอาได้ด้วย ปัญหานี้จะเห็นว่านักกฎหมายบางท่านได้แสดงความเห็นไว้อย่างชัดเจนว่า ทรัพย์สินนั้นนอกจากจะหมายถึงวัตถุมีรูปร่างแล้ว ยังต้องเป็นวัตถุมีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้ด้วย โดยเป็นการพิจารณามาตรา 137 ประกอบมาตรา 138 ในขณะที่มีนักกฎหมายบางท่านกล่าวไว้แต่เพียงว่า ทรัพย์สิน คือ วัตถุมีรูปร่าง³⁹

³⁸ นิรามัย พิศแข มั่นจิตร, *กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2, โรงพิมพ์เดือนตุลา 2563) 104-105.

³⁹ มานิตย์ จุมปา, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน* (พิมพ์ครั้งที่ 9, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2562) 4.

ในทฤษฎีที่เห็นว่าทรัพย์สินต้องเป็นสิ่งที่มิรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และอาจถือเอาได้ ก็หมายความว่า ทรัพย์สินทุกอย่างเป็นทรัพย์สินอยู่ในตัว เช่นนี้เหตุใดจะต้องแยกบัญญัติความหมายของทรัพย์สินไว้เป็นมาตราหนึ่งต่างหากไม่ให้ยุ่งยาก ดังนั้น พิจารณาได้ว่าทรัพย์สินนั้นหมายถึงแต่สิ่งมีรูปร่างเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มิรูปร่างและอาจถือเอาได้ เช่นนี้ สิ่งใดเป็น “ทรัพย์สิน” จึงไม่จำเป็นต้องเป็น “ทรัพย์สิน” เสมอไป โดยทรัพย์สินใดมีรูปร่างเฉยๆ แต่ไม่อาจมีราคา และถือเอาได้ ก็ไม่เป็นทรัพย์สิน เช่น พระจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดาวเคราะห์อื่น ๆ เป็นต้น ส่วนหากทรัพย์สินใดมีรูปร่างและยังอาจมีราคาและถือเอาได้แล้วทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นทรัพย์สินด้วย⁴⁰

ทรัพย์สิน (property) หมายถึง วัตถุมีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้⁴¹

วัตถุมีรูปร่าง คือ วัตถุที่ได้ประกอบด้วยรูปและร่างในตัวเองโดยลำพัง มีตัวตน มีลักษณะส่วนกว้าง ยาว สูงต่ำ หรือส่วนกลม แม้จะเป็นปริมาณขนาดเล็กจนไม่อาจมองเห็นด้วยตาเปล่าก็ตาม เช่น บ้าน ที่ดิน เงินตรา เชื้อโรค เป็นต้น และวัตถุไม่มีรูปร่าง คือ คุณสมบัติใดที่ไม่อาจมีส่วนสัด ปราศจากความเต็ม ไม่สามารถกินพื้นที่ในตัวเองได้ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า สิทธิเรียกร้อง เป็นต้น ซึ่งอาจมีราคา คือสิ่งนั้นมีมูลค่าในตัวของมันเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีราคาที่จะซื้อขายกันได้ภายในท้องตลาด เนื่องจากคำว่ามูลค่านี้นั้นในต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า “value” ไม่ใช่ “price” ดังนี้ ของใดที่ไม่มีราคาทางเศรษฐกิจ แต่อาจมีมูลค่าสำหรับเจ้าของแล้วถือว่าเป็นทรัพย์สินได้ เช่น จดหมายคนรักที่ติดต่อกัน โดย ซึ่งอาจถือเอาได้ (appropriated) คือ อาจเข้าถือเอาเป็นสิทธิได้ เช่น ลิขสิทธิ์ เป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ไม่มีใครจับต้องได้ แต่เป็นวัตถุที่สามารถถือเอาเป็นสิทธิได้ ลิขสิทธิ์จึงเป็นทรัพย์สินตามกฎหมาย⁴²

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547 ได้พิพากษาเกี่ยวกับสถานะของคำว่า ข้อมูล ไว้ว่า “ข้อมูล ตามพจนานุกรมให้ความหมายว่า ข้อเท็จจริง หรือ สิ่งที่ยึดหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ ส่วนข้อเท็จจริง หมายความว่า ข้อความแห่งเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือที่เป็นอยู่จริง ข้อความหรือเหตุการณ์ที่จะต้องวินิจฉัยว่าเท็จหรือจริง ดังนั้น ข้อมูลจึงไม่นับเป็นวัตถุมีรูปร่าง สำหรับตัวอักษร ภาพ แผนผัง และตราสารเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดความหมายของข้อมูลออกจากแผ่นบันทึกข้อมูล โดยอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ มิใช่รูปร่างของข้อมูล เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 บัญญัติว่า ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุ

⁴⁰ เฟิงอ้าง.

⁴¹ เฟิงอ้าง.

⁴² เฟิงอ้าง.

มีรูปร่าง ข้อมูลในแผ่นบันทึกข้อมูลจึงไม่ถือเป็นทรัพย์สิน การที่จำเลยนำแผ่นบันทึกข้อมูลเปล่าลอกข้อมูลจากแผ่นบันทึกข้อมูลของโจทก์ร่วม จึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์”⁴³

อย่างไรก็ตาม ความเห็นของนักวิชาการอย่าง นคร เสรีรักษ์ เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีฐานะเป็นสิทธิชนิดหนึ่งของสิทธิในชีวิตและร่างกาย ซึ่งสิทธินี้ถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลผู้อำนาจที่จะสามารถวางกำหนดเจตจำนงของตนในข้อมูลข่าวสารของตนได้ สามารถนึกคิดและสามารถตัดสินใจด้วยตนเองในการที่จะยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสาธารณะหรือต่อบุคคลภายนอกและด้วยเจตนาที่แท้จริง⁴⁴

โดยผู้เขียนมองว่า ปัจจุบัน ข้อมูลส่วนบุคคล แม้เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจนับเป็นวัตถุ มีรูปร่าง ตามมาตรา 137 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม แต่ข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจนำไปสร้างมูลค่าให้แก่เจ้าของได้ รวมถึงอาจถือเอาได้โดยการครอบครองสิทธิในการเข้าถึง เมื่อผู้ใดสามารถมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ ย่อมเป็นผู้ที่มีสิทธิในการครอบครองข้อมูลส่วนบุคคล และมีสิทธิในการจำหน่าย จ่าย โอน หรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นในการดำเนินการตามความประสงค์ต่าง ๆ ด้วย

การรับมรดกตกทอดได้วางหลักไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 1599 บัญญัติว่า “มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”

มาตรา 1600 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”

กองมรดก จึงประกอบด้วยสองส่วนใหญ่ คือ ส่วนที่เป็นทรัพย์สินและสิทธิ และส่วนที่สอง คือหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้ามรดก โดยมีข้อยกเว้นว่า กฎหมายบัญญัติไม่ให้เป็นมรดก ซึ่งโดยลักษณะแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ ได้แก่ 1) ทรัพย์สินของผู้ตาย ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 137 และมาตรา 138 ครอบคลุมถึงสิทธิต่าง ๆ เช่น ลิขสิทธิ์ 2) สิทธิทุกประเภทของผู้ตาย หมายถึง บุคคลสิทธิเท่านั้น บุคคลสิทธินี้อาจได้รับมาจากนิติกรรมหรือนิติเหตุก็ได้ เช่น สิทธิของผู้เช่าซื้อ สิทธิของผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ 3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตาย ส่วนใหญ่จะหมายถึงหนี้ที่ผู้ตายก่อขึ้นในขณะที่มีชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตาม ทายาทไม่ต้องรับผิดชอบไปกว่าทรัพย์สินมรดกที่

⁴³ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ‘คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547’ <<http://deka.supremecourt.or.th/search>> สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2565.

⁴⁴ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 295.

ตกทอดแก่ตน ตามมาตรา 1601 4) สิ่งที่จะเป็นมรดกจะต้องเป็นทรัพย์สินหรือสิทธิที่เจ้ามรดกมีอยู่ก่อนหรือขณะถึงแก่ความตาย⁴⁵

ข้อยกเว้นที่ไม่ถือเป็นทรัพย์สินมรดก ได้แก่

- 1) กฎหมายกำหนดไว้ถือว่าไม่ให้เป็นมรดก
- 2) โดยลักษณะแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ ย่อมหมายถึง สิทธิ (หรือหน้าที่) ที่ผู้ตายจะต้องมี (หรือต้องกระทำ) ด้วยตนเองโดยสภาพ ไม่สามารถโอนไปให้ผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นกระทำแทนไม่ได้ ส่วนมากเป็นสิทธิหรือหน้าที่เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวบุคคลโดยไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางทรัพย์สิน

3) ทรัพย์สินหรือสิทธิที่ได้มาภายหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่กรรม โดยไม่มีความผูกพันใด ๆ มาก่อนหรืออาศัยความถึงแก่กรรมของเจ้ามรดกเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน

4) อยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายนี้⁴⁶

ดังนั้น เมื่อข้อมูลส่วนตัวเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคลแต่ละบุคคลเท่านั้น จึงต้องแยกประเภทของสิทธิแต่ละประเภทว่าถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวโดยแท้หรือไม่สามารถตกทอดแก่กองมรดกได้ หรือสิทธิใดเป็นสิทธิเฉพาะตัวที่สามารถตกทอดแก่ทายาทได้ ซึ่งบุคคลสามารถกำหนดเจตนารมณ์ของตนในการยินยอมต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของตนต่อสาธารณชนได้ และอาจกำหนดให้สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลบางประการตกทอดแก่ทายาทได้ ดังเช่นตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ได้กำหนดไว้ให้บุคคลสามารถกระทำได้ โดยแตกต่างจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ที่ไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจไว้แต่อย่างใด

ทั้งนี้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีกฎหมายให้การรับรองคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในด้านข้อมูลส่วนบุคคลในไทยมากขึ้น แต่การกำหนดในระดับพระราชบัญญัติกลับมีเพียงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ที่มุ่งคุ้มครองข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมไปถึงการให้รัฐมีหน้าที่ป้องกันความเสียหายจากละเมิดที่อาจเกิดขึ้นกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การคุ้มครองหรือควบคุมของหน่วยงานของรัฐและไม่มีมาตรการในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อแก้ไขเยียวยาหรือมีการจัดการกับกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่มาจากเอกชนแต่อย่างใด โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม โดยแม้จะมีการพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ออกมาเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้วก็ตาม

⁴⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *หลักกฎหมายมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 7, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563) 17-20.

⁴⁶ เพิ่งอ้าง 21.

แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมอย่างเพียงพอ รวมไปถึงไม่ได้มีการบัญญัติสิทธิในการดำเนินการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลอันจะตกทอดเป็นมรดกให้แก่ทายาทไว้ด้วย จึงถือได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ครอบคลุมไปถึงการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ถึงแก่กรรมในอนาคตได้⁴⁷

3.4 บทสรุปของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นสังคมที่มีรากฐานมาจากการรวมกันเป็นสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นการรวมตัวกันโดยธรรมชาติทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันของครอบครัวอันเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลโดยทางสายเลือด มีความคุ้นชินต่อการอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของหัวหน้าของผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองนั้นย่อมมีภาระหน้าที่ที่จะต้องให้ความสุขสบายแก่คนในปกครอง การมีสิทธิที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในอดีตจึงเป็นเรื่องของ “ความเมตตา” จากผู้ปกครองที่หยิบนับให้ผู้ที่ปกครอง

โดยวิวัฒนาการด้านการต่อสู้เพื่อให้ได้มาของสิทธิและเสรีภาพควบคู่ไปกับหลักการของสิทธิที่ผู้ปกครองมอบหยิบนับให้ดังกล่าวข้างต้น โดยหากพิจารณาถึงบรรดาเหตุการณ์การต่อสู้เพื่อการดำรงซึ่งสิทธิเสรีภาพของชาวไทยซึ่งเกิดขึ้นตลอดทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่การก่อการขบถหลายครั้งในสมัยโบราณ มาจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ซึ่งเป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของคนไทยกับผู้ปกครองครั้งสำคัญ รวมถึงเหตุการณ์ทางการเมืองหลายครั้งอย่างเนื่อง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ล้วนแสดงให้เห็นถึงภาพของการเรียกร้องเพื่อสิทธิที่ถูกจำกัดและไม่เพียงพอ สภาพการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นภาพสองภาพที่ขัดแย้งกันระหว่างความพอใจในโครงสร้างเชิงอำนาจแบบเดิมสำหรับสิทธิที่ผู้ปกครองมอบให้ และภาพของนักต่อสู้กับฝ่ายผู้ปกครองเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพที่แท้จริงของปวงชน

ปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่เปิดเผย เช่น เฟซบุ๊ก หรือการใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ในการประมวล จัดเก็บข้อมูลของคนทั่วโลก ที่สื่อสารกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเทคโนโลยีทันสมัยเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการป้องกันการก่อการร้ายได้ แต่ปัญหาที่พบ คือ ข้อมูลส่วนบุคคลได้แปรรูปเป็นสินค้าที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจและการเมือง ดังนั้น กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองดังกล่าวได้ ซึ่งกฎหมายจะวางโครงสร้าง ในการคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอย่างนั้น ได้มีความคิดเห็นออกเป็นสองประการ คือ แนวคิดที่หนึ่ง ถือว่าความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้น

⁴⁷ ธาริณี มณีรอด, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2558) 162.

มีค่าตั้งทรัพย์สิน หรือมีค่าถึงความเป็นมนุษย์ที่ต้องให้ความคุ้มครองอย่างแน่นหนา ดังนั้น การแทรกแซงหรือการก้าวล่วงเข้าไปใน ความเป็นอยู่ส่วนตัวจึงเป็นภัยอันตรายซึ่งเป็นการผิดอาญา ร้ายแรง โดยแนวความคิดดังกล่าวนี้ เป็นการคิดแบบยุโรป ที่มีการวางโครงสร้างกฎหมายด้วยการ กำหนดว่าข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทั้งสิ้น มีหลักว่าห้ามจัดเก็บ เว้นแต่จะเข้าข่ายยกเว้นเป็นกรณีๆ ไป และ ต้องถูกควบคุมตรวจสอบโดยมี ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบซึ่งเรียกกันว่าเป็นผู้ตรวจการข้อมูลประจำ หน่วยงานหรือผู้รวบรวมข้อมูล แนวคิดที่สอง ถือว่าความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทำมา หาได้ดังนั้นจึงเป็น เรื่องในทางแพ่งที่เกี่ยวกับละเมิด แต่หากมีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบตาม กฎหมายจึงต้องรับผิดชอบทั้งในทางแพ่ง และทางอาญาประกอบกัน หลักความคิดนี้เป็นการคิดอย่าง อเมริกาที่มีการวางโครงสร้างในการควบคุมเป็นเรื่องๆ ไป (segment)

ต่อมาเมื่อมีการร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยนั้น ได้เป็นไปเพื่อ ความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน โดยเป็นการนำหลักมาปรับให้สอดคล้อง กล่าวคือ ต้องการได้กฎหมายที่ควบคุมอย่างกว้างหรือเป็นการทั่วไปเฉกเช่นกับทางยุโรป โดยตามร่าง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ นี้ มาตรา 4 ได้นิยาม ข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่าหมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลใด ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งโดย หลักการของกฎหมายนั้น บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จะเป็นของบุคคล ธรรมดาเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ให้รวมถึงข้อมูลของบุคคลที่เสียชีวิตแล้วด้วย เนื่องจากข้อมูลของนิติ บุคคลเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการค้า มีการให้ความคุ้มครองในกฎหมายอื่นอยู่แล้ว และการให้ความ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมแล้ว เนื่องจากกรณีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่ กรรมแล้ว จะกระทบต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง ทั้งตัวผู้ถึงแก่กรรมและของสมาชิกในครอบครัวด้วย ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2558 ในการอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติ โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้แก้ไขบทนิยามคำว่า ข้อมูลส่วนบุคคล โดยเพิ่มข้อความ “แต่ไม่รวมถึง ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” เข้าไปด้วย พระราชบัญญัตินี้จึงไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคล แต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิในการเข้าถึงและครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละบุคคลน แล้ว มนุษย์เมื่อตายลงความมีชีวิตทางกายภาพย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย สภาพบุคคลย่อมสิ้นสุดลง เช่นกัน เมื่อปราศจากสภาพบุคคลแล้ว บรรดาสิทธิและหน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เป็นการ เฉพาะตัวย่อมระงับลง จะมีแต่สิทธิที่ไม่เป็นการเฉพาะตัวของบุคคล โดยทั่วไปได้แก่ทรัพย์สินของ เท่านั้นที่อาจตกทอดไปยังทายาทได้ เป็นปัญหาว่าสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจตกทอด แก่ทายาทหรือไม่

ดังนั้น จึงมีปัญหาที่น่าพิเคราะห์ว่าด้วยเหตุใด พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงไม่มีการกำหนดให้รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไว้ด้วย เนื่องจากการยกเว้นในคราวแรกมีการบัญญัติให้ครอบคลุมรวมถึงผู้ถึงแก่กรรมไว้ แต่เมื่อมีการยกเว้นในขั้นตอนสุดท้าย กลับมิได้มีการบัญญัติรับรองไว้แต่อย่างใด จึงเห็นว่า ควรมีการบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไว้เช่นกัน เพื่อให้สิทธิของผู้ถึงแก่กรรมได้รับการคุ้มครองและตกทอดแก่ทายาทเฉกเช่นเดียวกับสิทธิอื่น ๆ ที่พึงตกทอดแก่กองมรดก ด้วยสิทธิเหล่านี้ย่อมมีความสำคัญในการต้องปกปิดเป็นความลับ รวมไปถึงอาจเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าที่ต้องได้รับการจัดสรรอย่างเหมาะสม และต้องศึกษาในกรณีเช่นเดียวกันนี้จากหลักการของต่างประเทศ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาว่าควรสิทธิในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลังถึงแก่กรรมไปแล้วนั้น ควรได้รับการคุ้มครองเพียงใดจึงจะเหมาะสมต่อบริบทของสังคมไทย

3.4 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมในประเทศไทย

ประเด็น กฎหมาย	คำนิยามข้อมูล ส่วนบุคคล	เจตนารมณ์ใน การคุ้มครอง	ข้อจำกัดในการ คุ้มครอง	ประธานแห่ง สิทธิ
รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560	ไม่ได้ นิยาม ความหมายไว้ โดยตรง แต่ตาม มาตรา 32 ได้ กล่าวถึงสิทธิใน ความเป็นอยู่ ส่วนตัวไว้	เพื่อรับรองสิทธิ ส่วนตัวว่าเป็น สิทธิขั้นพื้นฐาน ⁴⁸ การละเมิดหรือ การนำข้อมูลส่วน บุคคลไปใช้ไม่ว่า ประโยชน์ทางใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่ตาม กฎหมายที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ สาธารณะ ⁴⁹	มิได้กล่าวถึงการ คุ้มครองไปถึงผู้ถึง แก่กรรมไว้ แต่ การรับรองสิทธิ ของบุคคล อาจ รวมไปถึงบุคคลที่ ถึงแก่กรรมแล้ว ด้วย เนื่องจาก เป็นการคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์	บุคคลธรรมดา แต่อาจรวมไป ถึงผู้ถึงแก่กรรม ด้วย

⁴⁸ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 243.

⁴⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำความผิดอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ไม่ได้นิยามไว้โดยเฉพาะ	ตามมาตรา 420 มาตรา 422 และ มาตรา 423 ถือเป็นหลักทั่วไปในความรับผิดทางละเมิด เมื่อมีการก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ⁵⁰	มุ่งเน้นที่จะให้บุคคลได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกละเมิด อันเป็นมาตรการในการเยียวยาความเสียหาย ⁵¹	ตามมาตรา 15 กำหนดให้ควมมีสภาพบุคคลสิ้นสุดลงเมื่อตาย จึงหมายถึงเฉพาะบุคคลธรรมดา
ประมวลกฎหมายอาญา	ไม่ได้มีนิยามไว้เฉพาะ	เพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มิให้ถูกระงับโดยมิชอบจากผู้ที่ประกอบวิชาชีพอันได้ข้อมูลมาจากการประกอบวิชาชีพ ซึ่งอาจนำไปเปิดเผยยังบุคคลภายนอกโดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอมและการกระทำที่เป็นการละเมิด	มาตรการในการเยียวยาความเสียหาย มากกว่าการป้องกัน และ ผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่ผู้เสียหาย เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น	บุคคลธรรมดาแต่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทผู้ตาย ตามมาตรา 327 ⁵³

หรือการนำข้อมูล ส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเฉพาะเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

⁵⁰ นคร เสรีรักษ์ (เชิงอรรถ 1) 244 – 245.

⁵¹ เพิ่งอ้าง 249.

⁵³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 327 “ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม และการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 326 นั้น”

		สิทธิความเป็น ส่วนตัวที่ถือว่า เป็นการหมิ่น ประมาท ⁵²		
พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540	ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสิ่ง เฉพาะตัวของ บุคคล เช่น การศึกษา ฐานะ การเงิน ประวัติ สุขภาพ ประวัติ อาชญากรรม หรือประวัติการ ทำงาน บรรดาที่มี ชื่อของผู้นั้นหรือมี เลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอก ลักษณะอื่นที่ทำให้ รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้ว มือ แผลบนบันทึก ลักษณะเสียงของ คนหรือรูปถ่าย และให้ หมายความว่า รวมถึงข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับ สิ่งเฉพาะตัวของผู้ ที่ถึงแก่กรรมแล้ว ด้วย	ให้ประชาชนมี สิทธิรู้ข้อมูล ข่าวสารของ ราชการ โดยมี ข้อยกเว้นอันไม่ ต้องเปิดเผยที่แจ้ง ชัดและจำกัด เฉพาะข้อมูล ข่าวสารที่หาก เปิดเผยแล้วจะ เกิดความเสียหาย ต่อประเทศชาติ หรือต่อประโยชน์ ที่สำคัญของ เอกชน	ใช้บังคับกับ หน่วยงานของรัฐ ไม่รวมหน่วยงาน เอกชน	บุคคลธรรมดา และบุคคลผู้ถึง แก่กรรมไปแล้ว โดยสามารถ กำหนดผู้สืบ สิทธิได้ตาม กฎหมายว่า

⁵² เพิ่งอ้าง 246–247.

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545	มีการนิยามคำว่า “ข้อมูล” ไว้ แต่ไม่ได้มีการนิยามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลไว้	ยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการทำธุรกรรมข้อมูลเครดิต รวมทั้งยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองประชาชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูลไว้เป็นการเฉพาะ	ไม่ได้กล่าวว่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นถึงแก่กรรมไว้	บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลใด ๆ ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล
พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550	ไม่มีการให้คำนิยามข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลไว้ โดยเฉพาะจะจึงอาจเทียบเคียงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ที่ได้นิยามเรื่องข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ ⁵⁴	เพื่อบรรณการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ	เนื่องจากไม่มีการนิยามคำว่าข้อมูลส่วนบุคคลทางด้านสุขภาพไว้อย่างชัดเจน จึงต้องมีการเทียบเคียงกฎหมายอื่นแต่ในกรณีเจ้าของข้อมูลถึงแก่ความตายนั้นคณะกรรมการวินิจฉัยเปิดเผยทางการแพทย์ให้สามารถ	เจ้าของข้อมูลเป็นบุคคลธรรมดา ถือประธานแห่งสิทธิ แต่กรณีบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลแจ้งความประสงค์ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย ⁵⁶

⁵⁴ศูนย์กฎหมายสุขภาพและจริยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้านสุขภาพและความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรา 7 พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550* (พิมพ์ครั้งที่ 1, โรงพิมพ์เดือนตุลา 2554) 14–15.

⁵⁶ เพิ่งอ้าง 131–132.

			เปิดเผยข้อมูลแก่ ครอบครัวได้ ⁵⁵	
พระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	ข้อมูลเกี่ยวกับ บุคคลซึ่งทำให้ สามารถระบุตัว บุคคลนั้นได้ไม่ว่า ทางตรงหรือ ทางอ้อม แต่ไม่ รวมถึงข้อมูลของ ผู้ถึงแก่กรรม โดยเฉพาะ	กำหนดให้ มี กฎหมายว่าด้วย การคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนด หลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการ กำกับดูแล เกี่ยวกับการให้ ความคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล ที่เป็นหลักการ ทั่วไป	ในบทนิยามไม่ รวมถึงข้อมูลของ ผู้ถึงแก่กรรม บทบัญญัติตาม พระราชบัญญัตินี้ จึงไม่คุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ถึงแก่กรรม แต่อย่างใด	เฉพาะบุคคล ธรรมดา

⁵⁵ เฟิ่งอ้าง 48-49.

บทที่ 4

ความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายต่างประเทศ

การจะพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ เพื่อให้เกิดการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำต้องศึกษากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศอันถือเป็นแม่แบบสำคัญในการร่างกฎหมายอีกด้วย โดยกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ ได้มีวิวัฒนาการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่มีมาตั้งแต่เกิด โดยได้แบ่งสิทธิออกเป็นหลายประเภท และได้มีการพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น โดยมีกฎหมายแม่แบบของ GDPR เป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้เป็นมาตรฐานอย่างเดียวกันของแต่ละประเทศในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถคุ้มครองได้อย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ แต่ละประเทศได้นำไปปรับให้เข้ากับบริบทของประเทศตน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มีเพียงบางประเทศเท่านั้นที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม เนื่องจากเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำของ GDPR ที่มีได้บังคับว่าควรต้องมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้หรือไม่ แม้ว่าจะมีความสำคัญก็ตาม จึงควรต้องศึกษากฎหมายของต่างประเทศว่ามีประเทศใดบ้างที่กล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม เพื่อให้สามารถนำแนวทางซึ่งอาจบังคับได้และสอดคล้องใกล้เคียงกับบริบทของประเทศไทยมาปรับใช้ให้เหมาะสม

4.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ

การเกิดขึ้นครั้งแรกของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลถือได้ว่าเป็นกฎหมายในระดับมลรัฐ (State Law) ที่รัฐเฮสเซน (Hessen) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ส่วนในระดับประเทศ เกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสวีเดน โดยได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act) ในปี ค.ศ. 1973 และหลังจากนั้นได้มีการเผยแพร่ไปทั่วทั้งภูมิภาคยุโรป ต่อมาประเทศต่าง ๆ ได้เริ่มร่างกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จนทำให้การวิวัฒนาการไปยังองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) จึงได้ออกแนวทางการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และการส่งข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศในปี

ค.ศ. 1981 จากนั้นสหภาพยุโรป (EU) ได้ออกข้อบังคับสหภาพยุโรป 95/46 (Directive 95/46/EC) ถือได้ว่าเป็นการตราบทบัญญัติอันมีผลบังคับใช้กับประเทศที่เป็นสมาชิก¹

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ ครอบคลุมไปถึงอำนาจเหนือถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลและเพื่อการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากระบบคอมพิวเตอร์สามารถครอบครองและควบคุมจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งได้อย่างรวดเร็ว โดยภาพรวมของกฎหมายตั้งอยู่บนพื้นฐานดังต่อไปนี้²

1) ในการจัดเก็บข้อมูล โดยต้องมีการบอกกล่าวหรือแจ้งให้ทราบ กล่าวคือ อาจต้องได้รับใบอนุญาต การจดทะเบียน การจัดทำเป็นเอกสาร ซึ่งต้องได้รับอำนาจในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล โดยผู้ดำเนินการ (Data controller) จำต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลอันได้รับการยืนยันถูกต้อง มีการกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ รวมถึงการประมวลผลที่แน่นอนชัดเจน³

2) การคุ้มครองข้อมูลอันเป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ (Sensitive data) ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่นานาประเทศได้ให้ความรับรองเพื่อคุ้มครองอย่างเคร่งครัด เช่น สิทธิทางศาสนา การเมือง วิถีในการใช้ชีวิต สุขภาพ รวมไปถึงพฤติกรรมทางเพศและประวัติอาชญากรรม เป็นต้น โดยการเก็บและการดำเนินการประมวลผล อาจได้มาโดยการให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลอย่างชัดเจน หรือต้องมีการกำหนดไว้ว่าไม่อาจจัดส่งข้อมูลดังกล่าวออกไปยังต่างประเทศได้ ทั้งนี้ โดยมีการจำกัดการใช้งานข้อมูลได้ กล่าวคือ ห้ามมิให้มีการดำเนินการใด ๆ เว้นแต่มีบทบัญญัติตามกฎหมายที่ได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งอาจอยู่ในการครอบครองของนายจ้างเท่านั้น ไม่ควรอยู่ในการควบคุมของผู้ดำเนินการ⁴

3) การส่งข้อมูลระหว่างประเทศ (International data transfer or transborder data flows) ซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่นานาประเทศไม่ได้ให้ความยินยอมให้มีการเข้าถึงหรือส่งออกไปนอกอาณาจักรที่ไม่มีการคุ้มครองข้อมูลอันอยู่ในมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น ประเทศสหภาพยุโรปจะไม่ยอมส่งข้อมูลไปยังประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และประเทศที่ไม่มีการคุ้มครองข้อมูลอันเป็นมาตรฐานอย่างเพียงพอ⁵

4) บทบัญญัติหรือข้อกำหนดมักเริ่มที่ขอบเขตในการคุ้มครอง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล ครอบคลุมของการประมวลผลข้อมูลที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้ ความชอบธรรมจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานการให้ความยินยอมในการจัดเก็บ ประมวลผล และการยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลของเจ้าของข้อมูล (Data subject) โดยการรับรองว่าข้อมูลดังกล่าวจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความทันสมัย

¹ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2, พิ.เพรส 2563) 143–144.

² เฟ็งอ้าง 144.

³ เฟ็งอ้าง 144–145.

⁴ เฟ็งอ้าง 145.

⁵ เฟ็งอ้าง.

เป็นมาตรฐานรับรองเพียงพอ โดยมีการกำหนดเป็นนโยบายและกระบวนการ รวมทั้งจำเป็นต้องมีการรักษาความปลอดภัย เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต⁶

5) เจ้าของข้อมูลควรมีสสิทธิในข้อมูลของตน ได้แก่ สิทธิในการอนุญาตให้ใช้ข้อมูล สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สิทธิในการได้รับแจ้งการใช้ข้อมูล สิทธิในการขอแก้ไขข้อมูลเมื่อปรากฏว่าข้อมูลของตนมีความไม่ถูกต้อง และสิทธิในการที่จะได้รับการเยียวยาค่าเสียหาย⁷

6) การห้ามการกระทำบางอย่างในกิจกรรมบางประเภท เพื่อส่งผลให้เกิดการคุ้มครองข้อมูลได้อย่างสำเร็จ⁸

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การได้มาซึ่งข้อมูลโดยเสรี ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ จึงต้องมีการสานสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อการพัฒนาประเทศ การแลกเปลี่ยนข้อมูลจึงเกิดขึ้น ดังนั้น การมีกฎหมายที่สอดคล้องกันของแต่ละประเทศจะทำให้การดำเนินการทางการค้าราบรื่น จึงมีความสำคัญอย่างมาก เช่น การไหลเวียนและคล่องตัวของข้อมูลโดยผ่านเครือข่ายไร้สายและการรับส่งสัญญาณดาวเทียม อันทำให้ปราศจากข้อจำกัดทางชายแดน ซึ่งก็มีข้อยกเว้นว่ารัฐอาจสามารถระงับการติดต่อสื่อสารในกรณีที่มีผู้ไม่ประสงค์ดีนำข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลในประเทศของตนไปใช้โดยวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมายได้⁹

4.1.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามแนวทางขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data)

องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ออกแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีเจตนารมณ์ในการกำกับดูแลการส่งผ่านข้อมูลระหว่างประเทศ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว ซึ่งมีต้นตอปัญหาจากความไม่เสมอภาคเท่าเทียมในการกำหนดบทบัญญัติของในแต่ละประเทศ โดยเป็นอุปสรรคในการไหลเวียนของข้อมูลระหว่างประเทศ เป้าหมายหลักของแนวทางเพื่อเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีเป็นอย่างเดียวกันของสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิก และสร้างหลักประกันรับรองในการติดต่อทางการค้ากับผู้ประกอบธุรกิจ¹⁰

โดยมีหลักเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในหลักการเพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถนำไปปฏิบัติได้ภายในให้สอดคล้องกับบริบทประเทศ โดยกรอบความหมายของคำว่าข้อมูลส่วนบุคคล

⁶ เฟิงอ้าง 145-146.

⁷ เฟิงอ้าง 146.

⁸ เฟิงอ้าง.

⁹ เฟิงอ้าง 146-147.

¹⁰ เฟิงอ้าง 147.

(Personal data) หมายถึง ข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องเฉพาะตัวบุคคล หรือสามารถชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคลเจ้าของข้อมูลได้¹¹ มีการกำหนดหลักการไว้ดังนี้

1) หลักจำกัดขอบเขตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยต้องได้มาด้วยวิธีที่ถูกต้อง และชอบด้วยกฎหมาย โดยผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจำต้องได้รับทราบและมีการแสดงความยินยอมเพื่อให้จัดเก็บข้อมูล¹²

2) หลักคุณภาพของข้อมูล โดยต้องมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้ และมีความถูกต้องครบถ้วน ตรงตามความเป็นจริงอยู่เสมอ

3) หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้อย่างชัดเจน

4) หลักการจำกัดการใช้ข้อมูล โดยจะดำเนินการใช้ข้อมูลโดยขัดต่อเป้าหมายไม่ได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือได้รับอนุญาตตามเงื่อนไขของกฎหมาย

5) หลักในการรักษาความปลอดภัย ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดเก็บ การดำเนินการเข้าถึง การทำลาย การใช้ การเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

6) หลักในการเปิดเผยข้อมูล กำหนดวิธีการทั่วไป การกำหนดหลักในการขอให้เปิดเผย โดยต้องไม่เป็นการกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล¹³

7) หลักการมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคล โดยกำหนดให้แต่ละบุคคล มีสิทธิได้รับการแจ้งว่ามีข้อมูลของตนจัดเก็บอยู่ มีสิทธิตรวจสอบข้อมูลที่มีผู้จัดเก็บ มีสิทธิในการขอให้แก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง มีสิทธิในการปฏิเสธไม่ให้มีการจัดเก็บข้อมูลของตน¹⁴

8) หลักความรับผิดชอบ กำหนดให้มีความรับผิดชอบในการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น¹⁵

4.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อตกลงของสภายุโรป

ในข้อตกลงของสภายุโรป ได้ดำเนินการประกาศใช้ ปี พ.ศ. 1981 กำหนดหลักการว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติ รวมไปถึงการไหลเวียนข้อมูลระหว่างประเทศอย่างเสรี และเพื่อควบคุมการคุ้มครองให้เป็นไปตามกฎหมายจึงกำหนดให้มีองค์กรชื่อ The Council of European's

¹¹ เฟ็งอ้าง.

¹² เฟ็งอ้าง 148.

¹³ เฟ็งอ้าง.

¹⁴ เฟ็งอ้าง 148-149.

¹⁵ เฟ็งอ้าง 149.

Committee ทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลในการละเมิดสิทธิของความเป็นส่วนตัว อันมาจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล¹⁶

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นไปตามข้อบังคับของสหภาพยุโรป (European Union Directive 95/46/EC) ถือเป็นการกำหนดบทบัญญัติที่มีผลบังคับระหว่างประเทศฉบับแรกในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยสร้างขึ้นจากเหล่าประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ข้อบังคับในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเสรีภาพของการเคลื่อนไหวข้อมูล นอกจากนี้ ได้ให้การรับรองว่าข้อมูลควรต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในทุกประเทศ โดยมีกรอบในการถือบังคับใช้ คือ ในมาตรา 2 มีการให้คำจำกัดความของข้อมูลส่วนบุคคล ว่าหมายถึงข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่บ่งชี้เฉพาะตัวบุคคลหรือสามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยหมายถึงบุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าของข้อมูล ในการบ่งชี้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลอาจเป็นไปโดยตรงหรือโดยอ้อม การอ้างอิงในข้อมูลส่วนบุคคล เช่น หมายเลขประจำตัว ลักษณะทางกาย สรีระ สภาพจิตใจ สถานะทางการเงิน สังคมหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถบ่งชี้เฉพาะตัวบุคคลได้ และในกรอบของการบังคับใช้โดยรวมไปถึงการประมวลผลข้อมูลโดยวิธีการปกติทั่วไป และการประมวลผลข้อมูลโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอัตโนมัติ ดังนั้น ประชาชนทุกคนในสหภาพยุโรป ทั้งหน่วยงานราชการ และองค์กรประกอบธุรกิจเอกชนทุกที่ ต้องสามารถให้ความมั่นใจได้ว่าได้มีการนำกฎเกณฑ์การคุ้มครองไปปฏิบัติจริงเป็นแบบอย่างในมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งสหภาพยุโรป โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่สองประการ คือ เพื่อให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป มีการกำหนดหลักเกณฑ์การบัญญัติกฎหมายให้มีความสอดคล้องกัน และทำให้มีมาตรฐานการปฏิบัติในการส่งข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศสมาชิก¹⁷

หลักการพื้นฐานสำคัญว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป (GDPR)

- 1) หลักความชอบด้วยกฎหมาย โปร่งใสและมีความเป็นธรรม การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย
- 2) หลักวัตถุประสงค์ต้องมีความจำกัด โดยมีเป้าหมายหรือเจตนารมณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเฉพาะเจาะจง
- 3) หลักการจัดเก็บข้อมูลเท่าที่มีความจำเป็น ในการประมวลผลของข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต้องเป็นไปอย่างจำกัดเท่าที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการประมวลผลเท่านั้น
- 4) หลักความถูกต้อง โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีความครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน

¹⁶ เฟ็งอ้าง 149–150.

¹⁷ เฟ็งอ้าง 150–151.

5) หลักการจัดเก็บข้อมูลอย่างจำกัด พึงดำเนินการให้อยู่ในรูปแบบตามที่มีการได้ระบุไว้ตามความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

6) หลักการรักษาความปลอดภัย มั่นคงและมีการรักษาความลับ

7) หลักการถูกตรวจสอบได้

อย่างไรก็ดี การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นสิทธิเด็ดขาดที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ สิทธินี้ควรต้องพิจารณาควบคู่ไปกับสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ ประกอบกันไปด้วย¹⁸

กรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม ตาม GDPR นั้น มีข้อกำหนด (ในสหภาพยุโรป) 2016/679 แห่งสภายุโรปและที่ประชุมยุโรป โดยลงวันที่ 27 เมษายน 2016 ว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลของข้อมูลส่วนบุคคล และว่าด้วยการเคลื่อนย้ายถ่ายโอนข้อมูลดังกล่าวโดยเสรี และการยกเลิกคำสั่ง 94/46/EC (ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล)¹⁹ ข้อ 27 กำหนดว่า ข้อกำหนดนี้ไม่บังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว รัฐผู้เป็นสมาชิกสามารถกำหนดให้มีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลผู้ถึงแก่กรรมไปแล้วได้²⁰ จึงถือได้ว่าประเทศสมาชิกสามารถที่จะร่างกฎหมายให้บัญญัติครอบคลุมถึงผู้เสียชีวิตด้วยก็ได้

4.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในกฎหมายต่างประเทศ

4.2.1 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดของข้อมูลส่วนบุคคลมากที่สุด เนื่องจากถือว่าเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมาก ซึ่งเป็นประเทศที่กฎหมายเป็นระบบคอมพิวเตอร์ สำหรับการคุ้มครองความเป็น

¹⁸สินินาถ ภาววัง, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน’, ทัศนศึกษาสาร, 8-10.

¹⁹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) *GDPR ฉบับภาษาไทย*, นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร, นิขานันท์ นันทศิริธรรม ผู้แปล, (บริษัท พี.เพรส จำกัด 2563) 15.

²⁰Recital 27 This Regulation does not apply to the personal data of deceased persons. Member States may provide for rules regarding the processing of personal data of deceased persons.

ส่วนตัวในประเทศจึงเป็นเรื่องประเด็นพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวที่ขึ้นสู่การพิจารณา
คดีของศาล ส่วนใหญ่ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดมากกว่าการปรากฏใน
รัฐธรรมนูญหรือรัฐบัญญัติ แต่ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวนั้น ได้รับการพัฒนาต่อเมื่อมี
การเผยแพร่ในงานที่ชื่อว่า “The Right to Privacy” ของ Lois Brandeis และ Samuel Warren
ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า นอกเหนือจากสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่ได้รับความรับรองคุ้มครองในคอมมอนลอว์ที่
มีอยู่แล้ว บุคคลทุกคนควรได้รับการรับรองคุ้มครองในสิทธิความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับสิทธิในการ
เผยแพร่หรือการตีพิมพ์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตนด้วย ถือได้ว่าเป็นข้อเสนอที่ส่งผลให้มีความ
ตื่นตัวในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในเชิงข้อมูล (Informational Privacy) มากขึ้นกว่าเดิมด้วย
แต่ยังมีได้มีการบัญญัติกฎหมายที่ถือว่าเป็นหลักโดยทั่วไปในการคุ้มครองเกี่ยวกับการบังคับใช้ข้อมูล
ส่วนบุคคล²¹

โดยในผลงานของ Lois Brandeis และ Samuel Warren นั้น ปรากฏคำตัดสิน
ของศาลสหราชอาณาจักร เกี่ยวกับคดีของพระราชินีวิกตอเรียและเจ้าชายอัลเบิร์ต ผู้เป็นนักแกะสลัก
โดยในปี 1849 ทรงต้องการทำของเลียนแบบงานแกะสลักของตนเองเพื่อนำไปใช้ส่วนตัว จึงได้
ดำเนินการส่งแม่พิมพ์งานแกะสลักของตนให้กับบุคคลนามว่าสเตอร์นซ์ ผู้เป็นช่างพิมพ์ของราชสำนัก
แต่แล้วงานแกะสลักเลียนแบบบางชิ้นได้ตกไปอยู่ในมือของบุคคลภายนอกนามว่าจัตซ์ ต่อมานาย
สเตอร์นซ์ได้ของซึ่งเป็นงานเลียนแบบมาจากจัตซ์ และเชื่ออย่างสนิทใจว่าได้รับความยินยอมให้มีการ
เผยแพร่สู่สาธารณชนจากทั้งสองพระองค์แล้ว และยังมีแค่ตาสีอกเกี่ยวกับงานนิทรรศการที่ได้รับการ
ตีพิมพ์ งานดังกล่าวได้จัดนิทรรศการ แต่เมื่อนายสเตอร์นซ์รู้ว่าไม่เคยได้รับอนุญาต จึงขอถอนตัวจาก
นิทรรศการดังกล่าว แต่ได้นำไปตีพิมพ์ในแค็ตตาล็อก โดยต้องการจำหน่ายแค็ตตาล็อกพร้อมกับ
ลายเซ็นของศิลปินผู้สูงศักดิ์ โดยทั้งพระราชินีและเจ้าชายอัลเบิร์ตต่างไม่พอพระทัย จึงดำเนินการขอ
คำสั่งศาลเพื่อขอให้ระงับการจัดนิทรรศการและแค็ตตาล็อก ซึ่งคำตัดสินของศาลได้มีบรรทัดฐานตาม
ข้อเท็จจริงที่ว่าแม่พิมพ์ดังกล่าวถือเป็นทรัพย์สินของเจ้าชายเป็นหลัก แต่มีการขยายความที่กว้างกว่า
นั้น กล่าวคือ กฎหมายให้ความคุ้มครองทั้งความเป็นส่วนตัวและความสันโดษของความคิด รวมไปถึง
ความเห็นต่าง ๆ ที่ได้กระทำไปในงานเขียนนั้นด้วย ซึ่งผู้ประพันธ์ได้มีเจตนารมณ์จะรักษาความเป็นนิร
นามเอาไว้²²

ในความคิดของนักเขียนเห็นว่า กฎหมายคอมมอนลอว์ ได้พัฒนาจากการปกป้อง
คุ้มครองบุคคลในทางร่างกายและทรัพย์สินที่สามารถจับต้องได้มาสู่การคุ้มครอง “ความคิด อารมณ์

²¹ นคร เสรีรักษ์, (เชิงอรรถ 1) 157.

²² แวก เรย์มอนด์, ความเป็นส่วนตัว : ความรู้ฉบับพกพา = Privacy : A Very Short Introduction (อธิป
จิตตฤกษ์, ปวรรัตน์ ผลสินธุ์ ผู้แปล, พิมพ์ครั้งแรก, โอเพ่นเวิลด์ส, 2556) 105-107.

และความรู้สึก” ของปัจเจกบุคคล ทว่าผลของการละเมิดความเป็นส่วนตัวซึ่งเกิดจากสิ่งประดิษฐ์และวิธีการทำธุรกิจใหม่ ๆ ส่งผลให้กฎหมายคอมมอนลอว์ต้องจำพัฒนาไปให้ไกลกว่าเดิม ซึ่งสิทธิของแต่ละบุคคลในการกำหนดว่าจะต้องสื่อสารในทางความคิด อารมณ์และความรู้สึกใดของตนออกไปสู่ผู้อื่นนั้น ได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายอยู่แล้ว แต่จะมีการจำกัดขอบเขต โดยมีเฉพาะผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์งานวรรณกรรม ผู้สร้างงานศิลปะ และผู้เขียนจดหมายเท่านั้นที่สามารถยับยั้งการตีพิมพ์ของตนได้ โดยแม้ว่าคดีในสหราชอาณาจักรที่ยอมรับสิทธินี้จะมีพื้นฐานอยู่บนการคุ้มครองทรัพย์สิน แต่แท้จริงแล้วคดีนี้คือการยอมรับในความเป็นส่วนตัว หรือการยอมรับ “สภาวะบุคคลอันล่วงละเมิดไม่ได้”²³

ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช ได้ศึกษาถึงประเด็นทั่วไปของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ สรุปว่า การออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศนี้ มีลักษณะเป็นระบบกฎหมายเฉพาะกรณี ไม่มีกฎหมายแม่บท สภาองเกรสจะดำเนินการออกกฎหมายรัฐบัญญัติต่อเมื่อเกิดปัญหาในการคุ้มครองความลับ หรือปกป้องสิทธิในความเป็นส่วนตัว ดังนั้น จึงเป็นการขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในเฉพาะเรื่องมากกว่าการวางกฎเกณฑ์โดยทั่วไปเพื่อป้องกันปัญหา²⁴

บทบัญญัติว่าด้วยละเมิดซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของระบบประเทศ เป็นหลักคอมมอนลอว์ที่มีการยอมรับว่าเป็นที่มาของกฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ได้แก่ ความรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาท หมิ่นประมาท การก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ และมี The Privacy Act of 1974 ซึ่งถือว่ามีลักษณะกฎหมายกลางในระดับชาติ และ Safe-Harbor ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสหภาพยุโรปในระบบกฎหมายระหว่างประเทศ²⁵

The Privacy Act of 1974 มีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องมิให้มีการจัดเก็บ วิเคราะห์ หรือการเผยแพร่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งอาจนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้อย่างผิดกฎหมาย และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลของตนเอง โดยสามารถมีสิทธิโต้แย้งในความถูกต้องของข้อมูลของตนที่อยู่ในความครอบครองของรัฐอีกด้วย²⁶

Safe-Harbor หรือ Safe-Harbor Privacy Principles มาจากการที่สหภาพยุโรปได้ประกาศใช้ European Commission’s Directive on Data Protection ในวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1998 โดยข้อบังคับฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อให้การรับรองคุ้มครองความเป็นส่วนตัวให้แก่ประชาชนผู้เป็นพลเมืองในประเทศสมาชิกจากการถูกละเมิดความเป็นส่วนตัวในเชิงข้อมูลจาก

²³ อธิป จิตตฤกษ์,ปวรรัตน์ ผลาสินธุ์ (เชิงอรรถ 22) 110 -111.

²⁴ เพิ่งอ้าง 158.

²⁵ เพิ่งอ้าง 162 – 163.

²⁶ เพิ่งอ้าง 164.

ประเทศที่ไม่ได้มีการวางหลักมาตรการอย่างมากพอในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²⁷ โดยภายใต้หลักการของ Safe-Harbor การกระทำละเมิดต่อความเป็นส่วนตัวอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจนถูกดำเนินคดีได้ และต้องมีการลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐ และในระบบคอมพิวเตอร์ เช่น การฉ้อฉล หลอกลวง โดยผู้ควบคุมข้อมูลข่าวสาร (data controller) หรือบุคคลผู้มีหน้าที่ในการรับ – ส่ง ข้อมูลข่าวสาร สามารถที่จะร้องเรียนต่อองค์กรหรือบุคคลภายใต้หลักการนี้ได้ ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการรับผิดชอบทางละเมิด หรือการละเมิดต่อความเป็นส่วนตัวในหลักคอมพิวเตอร์²⁸

ตัวอย่างคดีในประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการเอฟบีไอ (FBI) ได้เคยกดดันแอปเปิล (Apple) ให้ดำเนินการเจาะเข้าไปในระบบเครื่องไอโฟนของฆาตกรเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการหาเบาะแสคดีเพิ่มเติม โดยล่าสุดแอปเปิลได้ตอบก้ำจุกยื่นขอตนด้วยการประกาศปรับเปลี่ยนการตั้งค่าเริ่มต้นในไอโฟนตั้งแต่การผลิตจากโรงงาน เพื่อให้สามารถหยุดยั้งแฮกเกอร์และทุกคนไม่ให้ปลดล็อกอุปกรณ์ได้หากไม่มีคำสั่งที่เป็นไปตามกฎหมายอย่างเหมาะสม แม้จะไม่ได้มีการประกาศโดยตรง แต่ในการเปลี่ยนแปลงระบบนี้จะทำให้ตำรวจสามารถปลดล็อกโทรศัพท์มือถือของผู้ต้องหาโดยไม่ได้รับความยินยอมได้ลำบากมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แอปเปิลออกมาปฏิเสธว่า การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อดำเนินการขัดขวางการบังคับใช้กฎหมายของสหรัฐฯ แต่อย่างใด ซึ่งตอนนี้กำลังมีผลบังคับใช้ภายในประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น สหราชอาณาจักร การที่แอปเปิลมีท่าทีเหล่านี้ อาจตีความได้ว่ามีความคิดเห็นตรงข้ามกับกฎหมายใหม่ของสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการควบคุมบังคับให้บริษัทเทคโนโลยีจำต้องเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถเข้าถึงการติดต่อสื่อสารของผู้ใช้ได้โดยไม่มีเงื่อนไขที่จำเป็น ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยืนยันว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปลดล็อกไอโฟนและไอแพดเพื่อการดำเนินการเกี่ยวกับคดี โดยแอปเปิลไม่ยินยอมเปิดเผยรายละเอียดทางเทคนิคของการปรับเปลี่ยนนี้ มีเพียงข้อมูลที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงการตั้งค่าเริ่มต้น (default settings) ในไอโฟนจะมีความสำคัญในการป้องกันการสามารถเข้าถึงโทรศัพท์โดยไม่ได้รับอนุญาตผ่านทางพอร์ตยูเอสบี (USB) เท่านั้น นักสังเกตการณ์ได้สังเกตเห็นการดำเนินการส่วนนี้ของแอปเปิลเข้ากับเจตนารมณ์ในการต่อต้านตำรวจ เพราะเมื่อพิจารณากลับไปในปี 2016 แอปเปิลเคยเป็นข่าวโด่งดังเนื่องจากปฏิเสธในการช่วยเหลือตำรวจเพื่อปลดล็อกโทรศัพท์ไอโฟนของมือปืนที่ก่อเหตุกราดยิง 14 คน ในซานเบอร์นาดีโน รัฐแคลิฟอร์เนีย โดยในครั้งนั้นศาลอเมริกันได้มีคำสั่งให้แอปเปิลช่วย FBI ปลดล็อกโทรศัพท์ที่ใช้โดยมือปืน แต่แอปเปิลได้ปฏิเสธ

²⁷ เฟิ่งอ้าง 165.

²⁸ เฟิ่งอ้าง 172.

และในที่สุด FBI ก็ได้ขอความช่วยเหลือโดยการจ้างวานผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถปลดล็อกไอโฟนขึ้นมา²⁹

กรณีของ Amazon.com ถือว่าเป็นผู้ประกอบการที่ให้บริการผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใหญ่ที่สุดรายหนึ่ง ซึ่งโจทก์กล่าวหาว่า Amazon ไม่ได้มีการบอกกล่าวในการขอความยินยอมเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของโจทก์ เมื่อโจทก์ได้ใช้ software ชื่อว่า Alexa ซึ่งทาง Amazon เป็นเจ้าของอยู่ โดยเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตาม Electronic Communication Privacy Act และยังมีข้อขัดแย้งหลักของคอมมอนลอว์ว่าด้วยการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลอีกด้วย โดยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า Amazon ต้องชดเชยให้แก่ผู้รับบริการ และสมาชิกผู้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อความเสียหายเป็นจำนวนหลายพันล้านเหรียญ³⁰

จะเห็นได้ว่าคดีตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลมักคำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนเป็นสำคัญ และเจ้าของผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้บริโภค เนื่องจากหากละเลยไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย อาจทำให้ถูกดำเนินคดีเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายเป็นมูลค่าที่สูงได้

4.2.2 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหราชอาณาจักร

ในอดีตประเทศสหราชอาณาจักรไม่ได้มีกฎหมายให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1970 รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อร่างบทบัญญัติกฎหมายขึ้น โดยได้มีการศึกษาถึงความสำคัญ แต่ปรากฏว่าคณะกรรมการพิจารณาแล้วว่าไม่มีความจำเป็นในการร่างกฎหมายดังกล่าว แม้ว่าประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้มีการบัญญัติกฎหมายให้มีความคุ้มครองการเก็บและการใช้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหภาพยุโรป (EU) ได้ดำเนินการร่วมบัญญัติอนุสัญญาฉบับหนึ่ง ชื่อว่า “Convention for the Protection of Individual with Regard to Automatic Processing of Personal Data” ซึ่งสหราชอาณาจักรถือเป็นหนึ่งในสมาชิكدังกล่าว จึงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญา โดยมีการร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร ค.ศ. 1984 (Data Protection Act 1984) ซึ่งส่งผลให้ต้องจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศทุกประเภทที่เกี่ยวกับบุคคล โดยในระบบคอมพิวเตอร์จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ บังคับใช้ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ ข้อมูลนั้นต้องเป็นข้อมูลข่าวสารบุคคลธรรมดาที่สามารถระบุถึงบุคคลหนึ่ง ๆ ได้ด้วยข้อมูลข่าวสารนั้น หรือการตรวจสอบด้วยข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ใช้ และต้องเป็นข้อมูลที่ถูกจัดเก็บไว้ในสหราชอาณาจักร ต่อมาได้ออก Data Protection Act 1988 มีผล

²⁹ ผู้จัดการออนไลน์ ‘Apple ปิดช่องโหว่ iPhone ที่ตำรวจมักใช้’ (15 มิถุนายน 2561) <<https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9610000059465>> สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2565.

³⁰ เพิ่งอ้าง 172 – 173.

บังคับใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 เพื่อแก้ไขกฎหมายดังกล่าวให้เป็นไปตาม The European Data Protection Directive (95/46/EC) บังคับใช้กับข้อมูลที่มีการประมวลผลด้วยมือ โดยได้จัดเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลและประมวลผลโดยวิธีการอัตโนมัติ มีการกำหนดเงื่อนไขที่จะถือเป็นการประมวลข้อมูลส่วนบุคคลที่ขอบด้วยกฎหมาย และมีการกำหนดข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก อันส่งผลให้ผู้ควบคุมไม่สามารถประมวลผลข้อมูลประเภทนี้ได้ เว้นแต่ได้มีการดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยมีการกำหนดห้ามส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปนอกประเทศสมาชิก European Economic Area EEA อีกด้วย แต่มีข้อยกเว้นหากเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้³¹ ต่อมา มีการประกาศใช้ Data Protection Act 2018 (UK DPA 2018) เป็นการปรับปรุงกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดทำขึ้นใน ค.ศ. 1998 ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2021 โดย UK DPA 2018 ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยระเบียบภายใต้กฎหมายสหภาพยุโรป (การถอนถอน) หรือ European Union (Withdrawal) Act 2018 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะของสหราชอาณาจักร ที่ปัจจุบันไม่ได้เป็นหนึ่งในรัฐสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปแล้ว นอกจากนี้ สหราชอาณาจักรได้มีการเพิ่มเติม เรื่อง UK General Data Protection Regulation หรือ UK GDPR โดยมีการบังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2564 ภายใน Chapter 2 Part 2 แห่ง UK DPA 2018³²

ทั้งนี้ ได้กำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลไว้ตามมาตรา 7 ถึงมาตรา 9 กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิในการร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลให้ข้อเท็จจริงแก่ตนว่าผู้ควบคุมได้ดำเนินการประมวลผลของตนหรือไม่ แต่ให้ทำเป็นคำร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร และยินยอมเสียค่าธรรมเนียมตามกำหนด ผู้ควบคุมจะต้องคำร้องภายใน 40 วัน นับแต่ได้รับคำร้องขอ และมีสิทธิในการขอสำเนาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการรู้แหล่งที่มาของข้อมูล หากเจ้าของข้อมูลขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่งข้อมูลดังกล่าวแก่ตนแล้ว แต่ผู้ควบคุมข้อมูลไม่ดำเนินการให้ เจ้าของข้อมูลอาจร้องขอต่อศาลได้ ซึ่งศาลจะพิจารณาสั่งให้ผู้ควบคุมเปิดเผยเฉพาะแก่ศาลเท่านั้น หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าของข้อมูลเป็นผู้มีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลเหล่านั้นตามกฎหมาย อาจมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องปฏิบัติตามคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล³³

ในปัจจุบันกระแสผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีมากขึ้นในช่วงเปลี่ยนศตวรรษที่ 21 ผู้ใช้ส่วนใหญ่มักเป็นคนหนุ่มสาว และแนวความคิดเกี่ยวกับการคาดการณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับโปรไฟล์

³¹ ปรภิชัย ทะวงศ์ ‘มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2560) 60.

³² ปิติ เอี่ยมจรรย์ลาภ, *บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be Forgotten) และแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง* (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัทกู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด : สถาบันพระปกเกล้า 2565) 110–111.

³³ เฟิงอ้าง 65.

ออนไลน์และข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องหลังจากมีผู้เสียชีวิตลง ยังไม่ได้อยู่ในฐานความคิดของผู้คนส่วนใหญ่ รายงานบางฉบับได้ระบุว่าผู้ใช้ประมาณ 30 ล้านคน ได้เสียชีวิตลงในช่วงแปดปีแรกของการดำรงอยู่ของเฟซบุ๊ก และนี่ไม่ใช่สิ่งที่โลกออนไลน์จำเป็นต้องเตรียมพร้อม แต่ในขณะนี้เว็บไซต์โซเชียลมีเดียหลายแห่งได้ทุ่มเทการทำงานและกระบวนการเพื่อจัดการกับข้อมูลของบุคคลหลังจากที่ผู้ใช้ได้เสียชีวิต เช่น การเพิ่ม “ผู้ติดต่อเดิม” ที่สามารถจัดการบัญชีที่ “ถูกจดจำ” โดย Google ซึ่งมีคุณลักษณะที่เรียกว่า “ตัวจัดการบัญชีที่ไม่ใช้งาน” ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเลือกได้ว่าจะทำอย่างไรกับข้อมูลของตัวเอง หากผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อีกต่อไป (ด้วยเหตุผลหลายประการ)³⁴

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้บังคับใช้เฉพาะกับ “บุคคลธรรมดาที่ระบุหรือระบุตัวตนได้” ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้น ตามทฤษฎีแล้ว ภาระผูกพันในการปกป้องข้อมูลจำนวนมากจึงยุติลงเมื่อมีผู้เสียชีวิตลง ทั้งนี้ ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะและบริบทของข้อมูลส่วนบุคคลต่าง ๆ โดยอาจมีการรักษาความลับของบุคคลอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว เช่น กับแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ เป็นต้น สิ่งนี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับการเติบโตของแอปที่เชื่อมโยงกับสุขภาพและบริการออนไลน์มากมาย และในสหราชอาณาจักร เวลส์ และสกอตแลนด์ ในการเข้าถึงบันทึกการดูแลสุขภาพ มีผลบังคับใช้เมื่อปี ค.ศ. 1990 หากต้องการเข้าถึงบันทึกดังกล่าว และโดยปกติแล้วจะต้องเป็นตัวแทนส่วนบุคคลของผู้ป่วย (เช่น ผู้ดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ป่วย) จึงจะสามารถเข้าถึงยังบันทึกบางอย่างได้³⁵

นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงบุคคลอื่น (ที่อาจยังมีชีวิตอยู่) ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในอีเมล เอกสาร หรือภาพถ่าย และอยู่ในขอบเขตของกฎหมายคุ้มครองข้อมูล บันทึกด้านสุขภาพสามารถเปิดเผยข้อมูลทางพันธุกรรมที่อาจเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของญาติหรืออีเมล อาจรวมไปถึงการสนทนาของบุคคลอื่น ซึ่งต้องคำนึงถึงสิทธิของตนด้วย แต่จะมีข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากที่ความเกี่ยวข้องกับผู้ถึงแก่กรรมอยู่ในโซเชียลมีเดียหรือบัญชีจัดเก็บข้อมูลที่ไม่อาจมองเห็นหรือเข้าถึงได้ ดังนั้น บริษัทต่าง ๆ จำเป็นต้องพิจารณาการเก็บรักษาข้อมูลของตนเมื่อมีบัญชีที่ไม่มีการใช้งานหรือเคลื่อนไหว และบริษัทจะทราบได้อย่างไรว่ามีผู้ใช้ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว โดยในกรณีส่วนใหญ่บริษัทไม่อาจทราบได้ เว้นแต่จะได้รับแจ้งและหลายคนได้สร้างกลไกเพื่อให้ผู้คนแจ้งว่ามีผู้ใช้ถึงแก่กรรมแล้ว จากนั้นจะมีกระบวนการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้อง เช่น จัดทำพินัยกรรมหรือจดหมายมรค โดยบริษัทบางแห่งได้ดำเนินการจัดการในหัวข้อ “เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

³⁴ Stephenson Law ‘What Happens To Personal Data After Someone Dies?’ (October 13 2020) <<https://www.stephenson.law/blog/what-happens-to-personal-data-after-someone-dies>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2022.

³⁵ เพิ่งอ้าง.

ประเทศที่เกี่ยวข้องอยู่จำนวน 2 ฉบับ คือ กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล³⁹

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (BDSG) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในการเก็บรวบรวม การประมวลผลและการใช้ รวมทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกนำไปใช้โดยหน่วยงานรัฐ และข้อมูลส่วนบุคคลที่หน่วยงานภาคเอกชนได้เก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางอาชีพหรือในทางการประกอบธุรกิจนั้น การใช้ประโยชน์จากข้อมูลสามารถทำได้เฉพาะเมื่อกฎหมายนี้หรือตามการวางหลักเกณฑ์ของกฎหมายอื่นได้อนุญาตให้สามารถกระทำได้ โดยการตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานในการคุ้มครอง “สิทธิของปัจเจกบุคคลในการกำหนดหรือตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้หรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของตนเอง” หรือ “บุคคลเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ควบคุมข้อมูลของตนเอง” โดยได้มีการนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้ในมาตรา 3 ว่า หมายถึง “ข้อมูลอันใดอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือของบุคคลธรรมดาที่อาจระบุตัวได้” นอกจากนี้ความหมายตามมาตรา 30 VwVfG หมายความว่ารวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความสับสนในครอบครัว ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินและภาษีของบุคคล เป็นต้น⁴⁰ นอกจากนี้กฎหมายระดับสหพันธรัฐ ได้แก่ กฎหมาย G-10 (แก้ไขเพิ่มเติม ปี ค.ศ. 2001) เป็นบทกฎหมายที่กำหนดให้มีการจำกัดการรักษาความลับของการติดต่อสื่อสารบางประการ⁴¹

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศแรกในโลกที่มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูล โดยรูปแบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นมาตรฐานที่หลายฝ่ายต่างให้ความสนใจและยอมรับ นอกเหนือจากการศึกษาตัวบทกฎหมายแล้ว การศึกษาทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริงของการปฏิบัตินโยบายมีความจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน⁴²

ดร.ทีโล ไวแซร์ต รองผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งเซลซวิก โฮลสไตน์ เห็นว่า ในปัจจุบันได้มีความตระหนักรู้จากสังคมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการคุ้มครองข้อมูลในโลกออนไลน์ หรือระบบอินเทอร์เน็ต เนื่องจากประชาชนจะสนใจในเรื่องของการควบคุมข้อมูลสื่อสาร ประชาชนจะลังเลไม่แน่ใจการใช้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งยังมีข้อสงสัยว่าสามารถเกิดอะไรขึ้นได้บ้างกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ประชาชนโดยทั่วไปจึงต้องการความเชื่อมั่นว่าจะสามารถปกป้องตัวเองในโลกอินเทอร์เน็ตได้⁴³

ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีอยู่สูงมาก เนื่องจากเป็นสิทธิที่จะปกป้องสิทธิอย่างอื่น เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิในการชุมนุมโดยเสรี การจดทะเบียนรถที่จอดรถในบริเวณที่ชุมนุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการชุมนุม เพราะประชาชนที่มาชุมนุมย่อมไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่รู้หรือจดบันทึกทะเบียนรถ ซึ่งเป็นกรณีที่

³⁹ เฟิงอ้าง 207.

⁴⁰ เฟิงอ้าง 208 – 209.

⁴¹ เฟิงอ้าง 212.

⁴² เฟิงอ้าง 215 – 216.

⁴³ เฟิงอ้าง 216 – 218.

เทคนิคของการสำรวจตรวจตรากำลึงลดทอนเสรีภาพของบุคคล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงต้องมีการถ่วงดุลการสอดแนมหรือการตรวจตรา ในขณะเดียวกันก็เป็นการประกันและคุ้มครองสิทธิการแสดงความคิดเห็นและสิทธิในเรื่องอื่น ๆ⁴⁴

กรณีดุลยภาพระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพนั้น ดร.อเล็กซานเดอร์ ดิกส์ ผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งรัฐบาลเดนมาร์ก เห็นว่า เรื่องนี้ถือเป็นปัญหาสำคัญและประเด็นที่ยากต่อการวินิจฉัย แม้จะไม่ได้หมายถึงว่าสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นสิ่งที่จำกัดไม่ได้ และเหตุผลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ ความปลอดภัยของประชาชนจำต้องมาก่อนเสมอ แต่ ดร.ดิกส์ ยืนยันในสำคัญของสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยไม่เห็นด้วยกับการใช้มาตรการทั่วไปในการออกตรวจตราว่าจะสามารถแก้ไขปัญหความมั่นคงได้อย่างเพียงพอ แต่ต้องใช้หลักความได้สัดส่วนในการพิจารณาซึ่งนำหนักระหว่างเสรีภาพและความมั่นคง⁴⁵

ตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

คดีนี้เป็นคดีเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงบัญชีโซเชียลมีเดียของผู้เป็นทายาท หลังจากที่เจ้าของบัญชีได้ถึงแก่กรรมลง ซึ่งมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าหากเจ้าของบัญชีได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว จะเกิดอะไรขึ้นในการเข้าถึงโซเชียลมีเดีย⁴⁶ โดยศาลสูงแห่งเยอรมนีมีคำพิพากษา⁴⁷ โดยให้เพชบุ๊กจำต้องอนุญาตให้โจทก์ซึ่งเป็นแม่มีสิทธิเข้าบัญชีเพชบุ๊กของลูกสาวที่เสียชีวิตไปแล้วได้ ซึ่งถือเป็นคำพิพากษาสำคัญอันจะเป็นแบบอย่างต่อการจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลทางโซเชียลมีเดีย หลังจากเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมลง ทั้งนี้ คณะผู้พิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญกลางเมืองคาร์ลสรูเออในรัฐบาเดิน-เวือร์ทเทมแบร์กแห่งเยอรมนี ตัดสินโดยใช้หลักพื้นฐานที่ว่าสัญญาที่เจ้าของบัญชีคือลูกสาวซึ่งเป็นบุตรที่ทำไว้กับเพชบุ๊ก ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดก และควรต้องแก่ทายาทได้แก่ มารดา ซึ่งควรมีสสิทธิตามสมควรในการเข้าถึงบัญชีเพชบุ๊กของบุตร รวมทั้งมีสิทธิในข้อมูลที่โพสต์ลงเพชบุ๊กและรวมไปถึงข้อมูลส่วนตัวทุกอย่าง⁴⁸

ข้อความส่วนหนึ่งที่ปรากฏในคำพิพากษาเห็นว่า “สัญญาที่ครอบคลุมบัญชีผู้ใช้กับเครือข่ายโซเชียลใด ๆ ก็ตาม ต้องถูกโอนถ่ายไปยังทายาทเจ้าของบัญชีดั้งเดิม”⁴⁹

⁴⁴ เพิ่งอ้าง 224 – 225.

⁴⁵ เพิ่งอ้าง 233.

⁴⁶ Angelika Fuchs ‘What happens to your social media account when you die? The first German judgments on digital legacy’ (10 February 2021) <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-021-00652-y#Fn14>> สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2565.

⁴⁷ BGH, Order of 27 August 2020 – III ZB 30/20, ECLI:DE:BGH:2020:270820BIII ZB30.20.0.

⁴⁸ มติชนออนไลน์ (เชิงอรรถ 4).

⁴⁹ ‘Facebook ruling: German court grants parents rights to dead daughter’s account’ ,BBC News (12 July 2018) <<https://www.bbc.com/news/world-europe-44804599>> สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2565.

จากเนื้อหาของข่าวกล่าวว่า แม่ผู้เป็นโจทก์ได้ฟ้องคดีกับเพชบุรี โดยมีการดำเนินการอุทธรณ์มาแล้วหลายครั้งเป็นระยะเวลาหลายปี ทั้งระดับภูมิภาค ศาลอุทธรณ์และศาลสูงสุด หลังจากลูกสาววัย 15 ปี ได้เสียชีวิตลงเมื่อปี 2555 จากอุบัติเหตุเกี่ยวกับรถไฟใต้ดิน โดยคาดหวังว่าข้อมูลต่าง ๆ ในเพชบุรีของลูกสาวจะสามารถช่วยไขข้อสงสัยว่าในการเสียชีวิตของลูกสาวเป็นอุบัติเหตุหรืออาจจะเกิดจากการตั้งใจฆ่าตัวตาย โดยในคำพิพากษาของศาลได้กล่าวว่า ข้อมูลต่างๆ นอกจากจะสามารถเยียวยาความอาลัย ความรู้สึกของผู้เป็นแม่ได้แล้ว ยังสามารถเป็นหลักฐานได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ขับรถไฟใต้ดินอาจจะต้องรับผิดชอบจ่ายเงินค่าชดเชยหรือไม่ ทั้งนี้ แม่ได้กล่าวอ้างต่อศาลว่า ข้อมูลในเพชบุรีของลูกสาวเปรียบเสมือนสมุดบันทึก หรือจดหมายส่วนตัวที่จะต้องตกเป็นของสมาชิกครอบครัวหรือทายาท หลังจากบุคคลผู้นั้นถึงแก่กรรมลง ต่อมาศาลในกรุงเบอร์ลินได้มีคำพิพากษาดัดสินเห็นด้วยว่า สัญญาที่ผู้ถึงแก่กรรมทำไว้กับเพชบุรีนั้นถูกคุ้มครองด้วยกฎหมายมรดก ซึ่งระบุคุ้มครองไปถึงเนื้อหาทางด้านดิจิทัลที่ปรากฏในเพชบุรีด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงศาลอุทธรณ์ในกรุงเบอร์ลินเมื่อปี 2560 ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาเห็นด้วยกับเพชบุรีที่อ้างเหตุผลว่า “ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อ สื่อสาร ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญของเยอรมนี ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของลูกสาวของโจทก์ และบุคคลที่ผู้ถึงแก่กรรมได้ติดต่อส่งข้อความถึงกันด้วย”⁵⁰ ทั้งนี้ เมื่อมาถึงการพิจารณาในศาลสูง ศาลได้ตัดสินว่าควรตกเป็นมรดก โดยคณะผู้พิพากษาศาลสูงยังให้เหตุผลอีกว่า เป็นเพราะวิธีดำเนินงานของเพชบุรียังไม่อาจสร้างความเชื่อมั่นได้ว่า มีแต่เจ้าของบัญชีเท่านั้นที่จะเข้าถึงเนื้อหาในบัญชีของตนได้ จะไม่มีผู้อื่นเข้าบัญชีได้อีก อีกทั้งยังเห็นด้วยว่าสิ่งใดก็แล้วแต่ที่เป็นสิ่งของส่วนตัวของบุคคลนั้น ควรต้องตกเป็นของทายาท ภายหลังจากบุคคลนั้นได้ถึงแก่กรรมลงแล้ว เช่นเดียวกับสมุดบันทึกหรือจดหมายส่วนตัว

ปัจจุบัน เพชบุรีมีทางเลือกสองทางให้แก่ครอบครัวและญาติหลังจากเจ้าของเพชบุรีถึงแก่กรรมลง หนึ่งใน คือ อนุญาตให้เปลี่ยนบัญชีเพชบุรีเป็นเพจเพื่อให้บุคคลอื่นได้เข้ามาแสดงความไว้อาลัย แต่ไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับข้อความส่วนตัวของผู้ตาย กับอีกช่องทางก็คือให้ญาติสามารถยื่นคำร้องขอให้ทางเพชบุรีช่วยลบบัญชีเพชบุรีของผู้ตาย⁵¹ อย่างไรก็ตาม เยอรมนีนับเป็นประเทศแรกที่ได้มีการต่อสู้ทางกฎหมาย และทางด้านจริยธรรมในการที่จะจัดการกับข้อมูลทางดิจิทัลอย่างไรเมื่อเจ้าของข้อมูลเสียชีวิตไป⁵²

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจในบทความของ Angelika Fuchs ซึ่งกล่าวถึงคดีดังกล่าว โดยได้เกิดการตั้งคำถามในประการแรก ตามข้อเท็จจริงในคดีนี้ เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของผู้เยาว์ พ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงเป็นทายาทเพียงคนเดียวของผู้เป็นเจ้าของบัญชี ซึ่งการตัดสินคดีของศาลฎีกาถือว่าใช้บังคับในระดับเดียวกันกับเจ้าของบัญชีซึ่งได้บรรลุนิติภาวะแล้วหรือยัง ซึ่งไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัดแต่อย่างใด มีข้อน่าพิจารณาว่าสัญญาในการเปิดบัญชีบนโซเชียลเน็ตเวิร์ก จัดเป็นสัญญาตามกฎหมายว่าด้วยหนี้ ดังนั้น จึงต้องสืบทอดไปยังทายาท แตกต่างจากการเป็นสมาชิกในสมาคม

⁵⁰ มติชนออนไลน์ (เชิงอรรถ 4).

⁵¹ เพิ่งอ้าง.

⁵² เพิ่งอ้าง.

จึงเกิดคำถามต่อมาว่าการสืบทอดของบัญชีนั้นสามารถยกเว้นในข้อกำหนดและเงื่อนไขทั่วไปของบริษัทได้หรือไม่⁵³ นอกจากนี้ในสหภาพพันธ์ (German Bundestag) ได้มีการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วย “การควบคุมการเข้าถึงมรดกดิจิทัลและการทำให้สอดคล้องในสหภาพยุโรป” ได้มีการเสนอแนะหนึ่งสิ่งใด ได้มีการขอให้รับรองการสืบทอดตำแหน่งดิจิทัล และเรียกร้องให้มีเงื่อนไขทั่วไปและเงื่อนไขที่กำหนดให้ไม่สามารถสืบทอดบัญชีได้ โดยควรเป็นโมฆะ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมของเยอรมนียังไม่เห็นความจำเป็นในการที่จะดำเนินการทางกฎหมายในการแก้ไขกฎหมายข้อกำหนด⁵⁴

4.2.4 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

นอกจากประเทศที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีบางประเทศที่ได้มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมบัญญัติไว้ เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศเดนมาร์กได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย Danish Data Protection Act 2018 และข้อบทของ GDPR โดยให้นามานับกับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม (Deceased Person) โดยกำหนดให้ใช้ได้ภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้ถึงแก่ความตาย รายละเอียดเกี่ยวกับการบังคับสิทธิให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยมีการปรึกษาหารือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ หรือประเทศยังการ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้สิทธิแก่ผู้ที่ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ได้แสดงเจตนาเพื่อตายเอาไว้ หรือทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งในการสืบสิทธิในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูล การจำกัด การลบ และการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็นสิทธิที่ได้รับรองไว้ในกฎหมายภายในหรือที่รับรองไว้ตาม GDPR ก็ตาม ทั้งนี้ ภายใน 5 ปี นับแต่วันที่ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลได้ถึงแก่ความตาย⁵⁵

ส่วนในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีกรณีตัวอย่างคดีที่เคยเกิดขึ้นดังเช่นเยอรมนี จึงยังไม่มีบรรทัดฐานในการพิจารณาของศาลเพื่อใช้เป็นแนวทาง จึงเห็นว่าควรศึกษาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินและวิธีการให้เหตุผลของศาลเพื่อปรับใช้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายของไทยเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งผู้ถึงแก่กรรมและทายาทผู้รับมรดก

4.3 บทสรุป

ในบทนี้ผู้เขียนขอกล่าวโดยสรุป ดังต่อไปนี้

1) ในแต่ละประเทศจะมีกฎหมายคุ้มครองส่วนบุคคลเพื่อออกมาให้สอดคล้องกับ GDPR อันเป็นกฎหมายแม่บท โดยหลักแนวคิดในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

⁵³ Angelika Fuchs (เชิงอรรถ 46).

⁵⁴ เพิ่งอ้าง.

⁵⁵ กรณ วรรณนิติศาสตร์, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ : ข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง’ (2564) 1 วารสารกฤษฎีกา 46-48. <https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ,47.

ส่วนใหญ่ ล้วนครอบคลุมไปถึงอำนาจเหนือของข้อมูลในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทุกชนิด และการนำข้อมูลต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งที่มาของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาจากกฎหมายระดับมลรัฐ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ส่วนในระดับประเทศได้เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1973 ที่ประเทศสวีเดน โดยการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act) และได้เริ่มแพร่หลายไปทั่วภูมิภาคยุโรป จนประเทศต่าง ๆ ได้เริ่มยึดหลักการในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จนมาถึงองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยในปี ค.ศ. 1981 องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) จึงดำเนินการออกหลักเกณฑ์การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และการจัดการในการส่งข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ จากนั้นสหภาพยุโรป (EU) ได้ออกข้อบังคับสหภาพยุโรป 95/46 (Directive 95/46/EC) โดยองค์รวมของกฎหมายเป็นไปตามหลักการ ได้แก่ 1) ในการจัดเก็บข้อมูล 2) การคุ้มครองข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะ (Sensitive data) 3) การส่งข้อมูลระหว่างประเทศ (International data transfer or transborder data flows) 4) ขอบเขตการคุ้มครอง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล ระยะเวลาที่กำหนดเพื่อขอบเขตการประมวลผลข้อมูล ความชอบธรรมในพื้นฐานการให้ความยินยอมในการเก็บประมวลผล และการเปิดเผยข้อมูลของเจ้าของข้อมูล (Data subject) 5) สิทธิของเจ้าของข้อมูล และ 6) การห้ามดำเนินการการกระทำบางอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมบางประเภท

โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ออกวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และข้อตกลงของรัฐสภายุโรป (European Union Directive 95/46/EC) มีการกำหนดว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติและสามารถไหลเวียนข้อมูลระหว่างประเทศได้อย่างเสรี นอกจากนี้ ให้การรับรองว่าข้อมูลจะได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในทุกประเทศสมาชิก โดยมีข้อกำหนดการบังคับใช้ คือ ตามมาตรา 2 ได้ให้คำจำกัดความของข้อมูลส่วนบุคคล ว่าหมายถึงข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่สามารถชี้เฉพาะตัวบุคคล หรือสามารถบ่งชี้ลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลซึ่งหมายถึงบุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าของข้อมูล การชี้เฉพาะตัวบุคคลสามารถเป็นไปโดยตรงหรือโดยอ้อม

2) ด้านกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกา มักปรากฏในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิดมากกว่าการปรากฏในรัฐธรรมนูญหรือรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นกรณีพิพาทการละเมิดความเป็นส่วนตัวในการพิจารณาคดีของศาลแล้วศาลมีตัดสินแต่การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวมีวิวัฒนาการเมื่อมีการเผยแพร่บทความของ Lois Brandeis และ Samuel Warren เรื่อง “The Right to Privacy” จนเมื่อต่อมาได้มีการกำหนดหลักการ Safe-Harbor Privacy Principles ซึ่งข้อกำหนดฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวแก่ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศสมาชิกจากการละเมิดความเป็นส่วนตัวในเชิงข้อมูล โดยเป็นผลพวงมาจากการที่สหภาพยุโรปได้ประกาศใช้ European Commission’s Directive on Data Protection

3) สหราชอาณาจักร เป็นหนึ่งในสมาชิกของสหภาพยุโรป (EU) จึงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญา โดยมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร ค.ศ. 1984 (Data Protection Act 1984) ทำให้ต้องดำเนินการจัดเก็บสารสนเทศทุกประเภทที่เกี่ยวกับบุคคล โดยระบบคอมพิวเตอร์ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ ครอบคลุมไปถึงภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ ข้อมูลนั้นควรต้องเป็นข้อมูลข่าวสารของบุคคลธรรมดา ที่สามารถระบุถึงบุคคลหนึ่ง ๆ ได้ด้วยข้อมูลข่าวสารนั้น หรือโดยการตรวจสอบด้วยข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ใช้ และเป็นข้อมูลใด ๆ ที่ถูกจัดเก็บไว้ในสหราชอาณาจักร เหตุการณ์ต่อมาได้ออก Data Protection Act 1988 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้เป็นไปตาม The European Data Protection Directive (95/46/EC) โดย UK DPA 2018 ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยระเบียบภายใต้กฎหมายสหภาพยุโรป (การถอนถอน) หรือ European Union (Withdrawal) Act 2018 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะของสหราชอาณาจักร ที่ปัจจุบันไม่ได้เป็นหนึ่งในรัฐสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปแล้ว

4) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้มีการเข้าไปแทรกแซงสิทธิในสิทธิส่วนบุคคล ทั้งนี้ การจำกัดความเป็นส่วนตัวดังกล่าวอาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น กฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้อมูลข่าวสารมีอยู่ 2 ฉบับ คือ กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (BDSG) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการครอบคลุมไปถึงการเก็บรวบรวม การประมวลผล และการใช้ ทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้โดยหน่วยงานรัฐ และข้อมูลส่วนบุคคลที่หน่วยงานภาคเอกชนมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางอาชีพหรือในทางธุรกิจนั้น ทั้งนี้ มีคดีในเยอรมนี เมื่อศาลสูงแห่งเยอรมนีมีคำพิพากษาให้เฟซบุ๊กต้องยอมอนุญาตให้แม่รายหนึ่งมีสิทธิเข้าถึงบัญชีเฟซบุ๊กของลูกสาวที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ซึ่งถือเป็นคำพิพากษาที่สำคัญซึ่งเป็นแบบอย่างต่อการจัดการกับข้อมูลทางโซเชียลมีเดีย หลังจากเจ้าของข้อมูลได้เสียชีวิตลง ทั้งนี้คณะผู้พิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญกลางเมืองคาร์ลสรูเออ ในรัฐบาเดิน-เวอร์ทเทมแบร์ก ในเยอรมนี มีคำตัดสินบนพื้นฐานที่ว่าสัญญาที่ลูกสาวของคุณแม่รายนี้ทำไว้กับเฟซบุ๊ก ถือเป็นส่วนหนึ่งของมรดก ควรต้องตกเป็นของแม่ ซึ่งควรมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ในการเข้าถึงบัญชีเฟซบุ๊กของลูกสาว รวมทั้งมีสิทธิในข้อมูลที่ลูกสาวเธอโพสต์ลงเฟซบุ๊กและข้อมูลส่วนตัวทุกอย่าง

จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศมีแนวทางในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม ได้แก่ ประเทศเดนมาร์ก ที่กฎหมายบัญญัติให้คุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไว้เป็นระยะเวลา 10 ปี นับแต่บุคคลนั้นถึงแก่ความตาย หรือประเทศฮังการี ที่มีกฎหมายบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ได้แสดงเจตนาเพื่อตายเอาไว้ ภายใน 5 ปี นับแต่

ผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลถึงแก่กรรม ซึ่งพิจารณาแล้วว่าเป็นวิธีการจัดการข้อมูลในอีกวิธีการที่ควรนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยเช่นกันเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในการจัดการข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมในอนาคต

เมื่อพิจารณาคดีของเยอรมนีแล้ว พบว่าในไทยยังไม่มีการวางบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าว โดยแม้ว่ายังไม่มีคดีขึ้นสู่ศาล รวมถึงยังไม่มีข้อกฎหมายใดมารองรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไว้อย่างครอบคลุมชัดเจน แต่หากมีกรณีเหล่านี้ในสังคมขึ้น มีข้อน่าสงสัยว่าหากผู้ทรงสิทธิที่ถึงแก่กรรมลง ผู้ใดสามารถเป็นผู้มีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม รวมไปถึงสิทธิต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ สิทธิในการยินยอมเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูล สิทธิในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ผิดพลาดของตน สิทธิในการเยียวยาเมื่อมีผู้ละเมิด และสิทธิอื่น ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด ซึ่งต้องพิจารณาว่าสิทธิประเภทใดเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรม อันไม่อาจตกทอดแก่ทายาทได้ เนื่องจากกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้คุ้มครองไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ทำให้เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบเนื่องจากข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอาจนำไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบได้

4.2.5 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละประเทศ

ประเทศ หัวข้อ	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	เยอรมนี	ประเทศอื่น ๆ
1. นิยามของข้อมูลส่วนบุคคล	552 a แห่ง Privacy Act 1974 หมายถึงรายการข้อมูลของบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ประวัติทางการแพทย์ ประวัติการศึกษา ประวัติการประกอบวิชาชีพ และ	ข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีชีวิตอันสามารถระบุตัวตน หรือสามารถระบุตัวตนได้	ข้อมูลอันใดอันหนึ่งที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดา บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือของ	อิตาลี หมายถึง ข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล หน่วยงาน หรือสมาคมซึ่งระบุตัว หรือสามารถระบุตัว แม้ โดยทางอ้อม โดยการอ้างถึงข้อมูลอื่น

	ประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญา ของบุคคลนั้น และซึ่ง ปรากฏชื่อของบุคคล นั้น หรือเลขหมาย ประจำตัวรหัส หรือ สิ่งบ่งบอกลักษณะอื่น ที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นด้วย เช่นรูปถ่าย หรือแผ่น บันทึกลักษณะเสียง ⁵⁶	(ภายใต้ มาตรา (14) (c)) ⁵⁷	บุคคลธรรมดาที่ อาจะระบุตัวได้ ⁵⁸	ใด รวมทั้งเลข บัตรประชาชน ⁵⁹
2.วัตถุประสงค์ ในการคุ้มครอง	เพื่อควบคุมการ รวบรวมและการ บันทึกรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในระบบโดย จัดเป็นหมวดหมู่ของ ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่ง อยู่ภายใต้การควบคุม ของรัฐบาลกลาง ⁶⁰	บังคับใช้ กับ ข้อมูลที่มีการ ประมวลผลด้วย มือ โดยได้ จัดเก็บไว้ใน แฟ้มข้อมูลแล ประมวลผลโดย วิธีการอัตโนมัติ มีการกำหนด เงื่อนไขที่จะ ถือเป็นการ ประมวลผลข้อมูล	คุ้มครองในการ เก็บรวบรวม การประมวลผล และการใช้ รวมทั้งข้อมูล ส่วนบุคคลที่ถูก นำไปใช้โดย หน่วยงานรัฐ และข้อมูลส่วน บุคคล ที่ หน่วยงาน ภาคเอกชนได้	คุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล ใน การประมวลผล ของบุคคล นิติ บุคคล หรือ บุคคลซึ่งระบุตัว ซึ่งหลักการ สอดคล้องกับ GDPR

⁵⁶ จันทรทิพย์ แสงแปง, ‘ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ศึกษากรณี การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ใน หน่วยงานเอกชน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ 2559) 13.

⁵⁷ “Personal data” means any information relating to an identified or identifiable living individual (subject to subsection (14)(c)).

⁵⁸ “Personal data” is defined as "any information relating to an identified or identifiable natural person", Article 4.

⁵⁹ จันทรทิพย์ แสงแปง (เชิงอรรถ 56).

⁶⁰ Social Security , The Privacy act of 1984 < https://www.ssa.gov/privacy/privacy_act_1974.html > accessed 20 December 2022.

		ส่วนบุคคล ที่ขอด้วย กฎหมาย และ มีการกำหนด ข้อมูลส่วน บุคคลประเภท ข้อมูลที่กระทบ ต่อความรู้สึก ⁶¹	เก็บรักษาไว้เพื่อ วัตถุประสงค์ ในทางอาชีพ หรือในทางการ ประกอบธุรกิจ ⁶²	
3.การคุ้มครอง ในกองมรดก	มิได้มีการคุ้มครองไป ถึงกองมรดก	ไม่ได้มีการ คุ้มครองไปถึง กองมรดก	แม้มิได้มีการ กล่าวถึงการ คุ้มครองไปถึง กองมรดก แต่ศาลได้วาง บรรทัดฐานไว้ว่า สิทธิในการ เข้าถึงข้อมูล ส่วนบุคคลเช่น เฟซบุ๊ก ถือว่า เป็นส่วนหนึ่ง ของกองมรดก	ได้มีการบัญญัติ ไว้ในมาตรา 2 ของ IDPA โดย ระบุว่าสิทธิที่อ้าง ถึงในมาตรา 15 ถึง 22 ของ GDPR สำหรับ ผู้ถึงแก่กรรม สามารถใช้งาน ข้อมูลได้ โดยเจ้าของ ข้อมูลผู้ซึ่งได้รับ ผลประโยชน์ใน การคุ้มครอง ผ่านทางตัวแทน ของเจ้าของ ข้อมูล หรือด้วย เหตุ ผล ทาง ครอบครัวที่ สมควรได้รับ ความคุ้มครอง (ตัวแทน) โดยไม่

⁶¹ พรภิชัย ทะวงศ์, ‘มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2560) 60.

⁶² อธิป จิตตฤกษ์, ปวรรัตน์ ผลาสินธุ์ (เชิงอรรถ 22) 212.

				อนุญาตให้ใช้สิทธิของตัวแทนในกรณีที่กฎหมายกำหนดหรือเมื่อเจ้าของข้อมูลได้ห้ามไว้โดยชัดแจ้งด้วยการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่ให้ไว้หรือได้แจ้งไปยังผู้ควบคุมข้อมูลไว้แล้ว ⁶³
4.ข้อจำกัดในการคุ้มครอง	เนื่องจากถือว่าเป็นกฎหมายที่ควบคุมในการจัดเก็บของรัฐจึงไม่ครอบคลุมไปถึงการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเอกชน ไม่คุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม	ไม่คุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม	ไม่คุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม	บทนิยามไม่ได้กล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไว้โดยเฉพาะ แต่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมให้ใช้ข้อมูลได้เมื่อถึงแก่กรรมไปแล้ว
5.ประธานแห่งสิทธิ	บุคคลธรรมดา	บุคคลธรรมดา	บุคคลธรรมดา	บุคคลธรรมดานิติบุคคล และผู้ถึงแก่กรรมสามารถให้ความยินยอมให้ใช้

⁶³ Bird & Bird ‘Personal data of deceased persons’
<https://www.twobirds.com/en/capabilities/practices/privacy-and-data-protection/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/deceased-persons> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2022.

				ข้อมูลผ่านทาง ตัวแทนได้
--	--	--	--	----------------------------

บทที่ 5

ปัญหาจากการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม ถือเป็นข้อมูลสำคัญที่ยังไหลเวียนในโลกของออนไลน์ เนื่องจากข้อมูลบางประเภทไม่ได้มีการจัดเก็บอย่างครอบคลุม ซึ่งแม้ว่าจะมี GDPR ซึ่งเป็นแม่แบบอันเป็นมาตรฐานสากลในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็ตาม แต่มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ก็มิได้กำหนดให้คุ้มครองไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม จึงมีหลายประเทศที่ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างเป็นลายลักษณ์ แม้ว่าจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งผู้ที่ยังมีชีวิต และผู้ที่เสียชีวิตอยู่เสมอก็ตาม ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ประกอบการที่มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการประมวลผลข้อมูล ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอ การกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าวจึงเป็นบทบาทของรัฐที่จะต้องควบคุมผู้จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย บทนี้จึงกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งต่างประเทศและในประเทศเกี่ยวกับการรั่วไหลและความไม่ปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูลของผู้ประกอบการ ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาในปัจจุบัน ที่อาจนำไปสู่การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยมิชอบและก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ต่อไปได้ เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อหน้าที่ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมมากยิ่งขึ้น

5.1 การกระทำความผิดต่อความเป็นส่วนตัว และข้อมูลส่วนบุคคล

ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1960 ถึง 1970 เป็นช่วงแรกเริ่มที่ชี้ให้เห็นถึงภัยอันตรายที่แฝงมากับการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เนื่องจากการริเริ่มใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นอุปกรณ์ในการจัดเก็บบันทึกและการประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ ของบุคคล รวมไปถึงข้อมูลที่จำเป็นอย่างข้อมูลส่วนบุคคล การนำข้อมูลประชาชนมารวบรวมไว้ภายใต้การจัดการของรัฐ สร้างความวิตกกังวลให้แก่ นักวิชาการที่ว่าเทคโนโลยีอาจทำให้สิทธิของประชาชนตกอยู่ในอันตราย ทำให้เกิดการติดตาม ฝ้ามอง และควบคุมจากรัฐได้อย่างง่ายดาย สอดคล้องกับแนวคิดของหนังสือนิยายเรื่อง 1984 ของ George Orwell ซึ่งช่วงเริ่มต้นทัศนคติของมนุษย์ต่อคอมพิวเตอร์เป็นไปในแง่ดี เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่สามารถใช้ประโยชน์ในการจัดการข้อมูลจำนวนมาก เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่ในอนาคตมีแนวโน้มในการที่รัฐจะเข้าไปล่วงล้ำสิทธิและขอบเขตความเป็น

ส่วนตัวมากขึ้น จนอาจใช้เป็นเครื่องมือเพื่อควบคุมพฤติกรรมพลเมืองโดยผู้ปกครองรัฐ (Big Brother)¹ ซึ่งสิ่งที่ผู้คนได้ให้ความสำคัญและได้เรียกร้องให้รัฐได้ให้ความสำคัญคุ้มครองเป็นพิเศษ คือ “ข้อมูลความลับ และข้อมูลส่วนบุคคล” โดยเฉพาะ ข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Data) เช่น ประวัติการรักษา ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลเกี่ยวกับคดีความ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงเป็นกฎหมายยุคแรกๆ ที่แต่ละประเทศออกมาสกัดกัน ไม่ใช่กฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ การกระทำความผิดต่อข้อมูลส่วนบุคคล หรือข้อมูลความลับจะมีระดับความร้ายแรงแตกต่างกันออกไป โดยจำแนกจากเนื้อหาของข้อมูล ว่าเป็นของบุคคล หรือของหน่วยงาน และเป็นหน่วยงานใด การโจรกรรมข้อมูลเกี่ยวกับระบบความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐานของรัฐ มีความอันตรายมากกว่าการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ แต่การขโมยข้อมูลส่วนบุคคล ผู้กระทำอาจมุ่งหมายเพียงใช้ข่มขู่เรียกทรัพย์สิน หรือแสวงหาผลประโยชน์จากเจ้าของข้อมูลเท่านั้น²

ในปัจจุบัน การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งอาจกระทำโดยบุคคลหนึ่ง ๆ แม้มีสิทธิในการพึงกระทำก็ตาม แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและภัยคุกคามต่อความเป็นส่วนตัวในภายหลัง ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลผ่านการบริการบางประเภท ร้านค้า สินค้าบางประเภทที่ต้องการข้อมูลของผู้ใช้ไปใช้ในอนาคต สำหรับการตลาดและการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในลักษณะของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ Spam mail โดยในงานวิจัยของ Taddicken (2014) ได้แบ่งข้อมูลไว้ 3. กลุ่ม ได้แก่

- 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Information) ได้แก่ ชื่อต้น และอีเมล
- 2) ข้อมูลความเป็นจริง (Factual Information) ได้แก่ ชื่อ สกุล วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ และอาชีพ
- 3) ข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Information) ข้อมูลลักษณะนี้เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญไม่ควรเปิดเผย เพราะจะสามารถแสดงให้เห็นถึงตัวตนระดับที่ลึกของแต่ละบุคคล เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ ความคิดวิตกกังวล และความกลัว รวมไปถึงภาพถ่ายที่หารายละเอียดในบางประเภท³

งานวิจัยของ Taddicken (2014) ได้สำรวจผู้ใช้งานสื่อเครือข่ายสังคม จำนวน 2,749 คน พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการจำกัดการเข้าถึงไว้ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ที่อยู่ทาง

¹ สาทวีร์ สุขศรี, *กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์* (ครั้งที่ 1, โรงพิมพ์เดือนตุลา โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563) 61-62.

² เพิ่งอ้าง 62 – 63.

³ ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ, *วัคซีนคุ้มภัยคนยุคดิจิทัล : ประเด็นจริยธรรมและข้อควรรู้ทางกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 1, ศูนย์ส่งเสริมพัฒนานวัตกรรม ตำรา และเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2561) 98.

ไปรษณีย์ อีเมล ความรู้สึก ความกังวล ความกลัวและประสบการณ์ ความนึกคิด วันเดือนปีเกิด อาชีพ นามสกุล ภาพถ่าย และชื่อต้น จะเห็นได้ว่าการเปิดเผยตัวตนบนสื่อเครือข่ายสังคมมีการสร้างความเป็นส่วนตัวไว้เฉพาะข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน แต่พบว่าบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลความเป็นจริงมีแนวโน้มของการเปิดเผยข้อมูลสำคัญ⁴

ร่องรอยทางดิจิทัลส่วนบุคคล หรือ Digital Footprint อันเป็นประวัติการใช้ อินเทอร์เน็ตผ่านโปรแกรมต่าง ๆ ได้แก่ ข้อเขียน รูปภาพ พฤติกรรม การเข้าชม พฤติกรรมการโต้ตอบ หรือตอบสนองบุคคลอื่น ๆ สถานที่ที่เดินทางผ่าน หรือสถานที่ปัจจุบัน ซึ่งได้ถูกสร้างและบันทึกไว้ผ่าน โปรแกรมต่าง ๆ เช่น Search Engine หรือสื่อเครือข่ายสังคม ได้แก่ เฟซบุ๊ก , ทวิตเตอร์, อินสตาแกรม หรืออื่น ๆ ซึ่งได้เชื่อมโยงบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการได้รับข้อมูลเคลื่อนไหวของ บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งบุคคลนั้นไม่อาจทราบได้ มาจากการที่โปรแกรม เช่น เฟซบุ๊ก ไม่อาจควบคุม การเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ได้ ให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นได้ง่ายดายกว่าเดิม เช่น การนำรูปผู้อื่น มาเผยแพร่ โพสต์ หรือแชร์โดยไม่ได้รับอนุญาต จากเจ้าของข้อมูลนั้น รวมถึงการโพสต์หรือแท็กถึง บัญชีบุคคล ทั้งการที่มีผู้ใช้งานได้แท็กเอง หรือเฟซบุ๊กได้ทำการแท็กโดยอัตโนมัติ ซึ่งอาจทำให้ ได้รับผลกระทบทางสังคม เช่น การที่แท็กบุคคลที่ไม่ต้องการให้แท็กเนื่องจากต้องการปกปิดไม่ให้ ผู้อื่นรู้ เป็นต้น และพบว่าอาจมีการนำข้อมูลไปใช้ในทางเสื่อมเสียหรือไม่ชอบโดยกฎหมาย รวมไปถึง การถูกรบกวนจากการโฆษณา เพื่อขายสินค้า และถูกรบกวนจากบุคคลอื่นผู้ไม่พึงประสงค์ เช่น การส่งคำร้องขอเป็นเพื่อน หรือการถูกส่งข้อความสนทนาที่ไม่ต้องการ ซึ่งอาจสร้างความเดือดร้อน รำคาญให้แก่ผู้ใช้งานได้⁵

5.2 กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศ

5.2.1 Google ละเมิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งาน

Google ถือเป็นเว็บไซต์ขนาดใหญ่ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก แต่ก็ได้เกิดเหตุการณ์ เกี่ยวกับการรั่วไหลของข้อมูลอยู่บ่อยครั้ง โดย Google ได้ถูกร้องเรียนจากองค์กรพิทักษ์ข้อมูลของ ออสเตรเลีย “None Of Your Business” และองค์กรพัฒนาเอกชนฝรั่งเศส “La Quadrature du Net” วันที่ 25 และ 28 พฤษภาคม 2018 หลังจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation : GDPR) มีผลบังคับใช้เมื่อ Google ถูกคณะกรรมการ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของฝรั่งเศสสั่งปรับ 50 ล้านยูโร จากข้อร้องเรียนของทั้ง 2 องค์กรที่ระบุว่า

⁴ เฟิ่งอ้าง.

⁵ เฟิ่งอ้าง 98-99.

Google ละเมิดหลักการตาม GDPR อยู่สองเรื่อง กล่าวคือ การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ความโปร่งใสและข้อมูล เนื่องจาก GDPR กำหนดให้บริษัทต้องประกาศให้ผู้ใช้งานบริการต่าง ๆ จากบริษัทว่าจะมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในด้านใด และการกำหนดวิธีการ รูปแบบการจัดเก็บ รวมไปถึงการมีการประมวลผลข้อมูลอย่างไรบ้าง แต่ประกาศของ Google ได้มีการกระจายประกาศและวิธีการต่าง ๆ ไว้หลายที่ ทำให้ผู้ใช้งานหรือเจ้าของข้อมูลค้นหาได้ยาก นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น จึงไม่เป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมาย GDPR เรื่องความโปร่งใส และประเด็นที่สอง เป็นการขอคำยินยอมจากผู้ใช้งานหรือเจ้าของข้อมูลสำหรับนำข้อมูลไปใช้งาน ซึ่งทางคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของฝรั่งเศสมองว่า Google มีกระบวนการและขั้นตอนสำหรับขอคำยินยอมผู้ใช้งานไม่ชัดเจนพอ ไม่ได้มีการระบุเงื่อนไข หรือหลักการว่าจะขอใช้งานข้อมูลกับบริการใด ๆ ของ Google บ้าง และการยินยอมให้ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลใด ๆ ที่ระบุกับ Google นั้น เป็นการขอไปใช้งานกับทุกด้านที่ Google มีหรือเป็นเจ้าของ ซึ่งข้อกฎหมายของ GDPR กำหนดให้ต้องระบุชัดเจนว่าจะนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในการบริการด้านใดบ้าง⁶

5.2.2 กรณีของ Twitter

เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2020 Twitter ได้ถูกสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไอร์แลนด์สั่งปรับเป็นเงิน 450,000 ยูโร โดยมีสาเหตุมาจากบั๊ก (Bug) ของ Twitter บน Android ที่ทำให้ข้อความทวีตส่วนตัวของผู้ใช้ถูกเปิดเผยไปสู่สาธารณะ นอกจากนั้น Twitter ยังละเมิดกฎหมาย GDPR จำนวน 2 มาตรา กล่าวคือ 1) ไม่ดำเนินการแจ้งเหตุละเมิดดังกล่าวให้สำนักงานทราบภายใน 72 ชั่วโมง ตามกฎหมาย GDPR มาตรา 33 (1) โดยมาตรานี้ได้เทียบเคียงกับ PDPA มาตรา 37 (4) ของไทย และ 2) ไม่มีข้อมูลและเอกสารประกอบเหตุละเมิดที่เพียงพอ ซึ่งเป็นการละเมิด GDPR มาตรา 33 (5)⁷

5.2.3 กรณีของ Facebook

เฟซบุ๊กเป็นระบบเครือข่ายที่มีผู้ใช้งานหลายพันล้านบัญชีที่ออนไลน์อยู่ในระบบ โดยมีปัญหาด้านการตรวจสอบความมั่นคงปลอดภัย การควบคุมดูแล รวมถึงการยินยอมอนุญาตให้สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ใช้งานบัญชีที่เกิดขึ้นมากกว่า 5 ครั้งในรอบระยะเวลา ตั้งแต่ปี 2013 ถึงปี 2019 โดยมีคดีตัวอย่างที่สำคัญ คือ คดี Cambridge Analytica โดย FTC กล่าวว่า เฟซบุ๊กได้ละเมิดการคุ้มครองความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นการกระทำโดยจงใจ ปล่อยให้ Cambridge Analytica เข้าถึงบัญชีผู้ใช้งานกว่า 87 ล้านบัญชี เพื่อใช้

⁶ พงษ์พิสิฐ วุฒิวิชชุโชติ, เกียรติศักดิ์ จันทร์ลอย และสมชิต กิจทองพลู, *Cyber security อย่าปล่อยให้ใครมาใช้ข้อมูลของคุณ* (พิมพ์ครั้งที่ 1, อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง 2564) 99-100.

⁷ เพิ่งอ้าง 106.

ในการโฆษณา ทั้งนี้ มีการเข้าถึงจากแอปพลิเคชันที่ชื่อว่า “thisisyourdigitallife” ที่พัฒนาโดย ดร.โคแกน (Aleksander Kogan) นักวิชาการมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ จุดประสงค์ของแอปนี้ เป็นไปเพื่อทำนายบุคลิกภาพ โดยใช้ข้อมูลทางจิตวิทยา โดยผู้ใช้ต้องล็อกอินผ่านบัญชีเฟซบุ๊ก เมื่อมีการล็อกอิน ทางเฟซบุ๊กจะสามารถเข้าถึงและจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้ได้ทุกอย่าง รวมไปถึงรูป ข้อความ และข้อมูลของเพื่อนทุกคนที่อยู่ในเฟซบุ๊กของผู้ใช้งานอีกด้วย⁸

เมื่อเฟซบุ๊กพบว่าเกิดข้อมูลรั่วไหล จึงตัดสินใจแก้ไขช่องทางการเชื่อมต่อข้อมูลเพื่อดำเนินการคุ้มครองไม่ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อีก และหารือกับ ดร.โคแกนเพื่อให้ทำลายข้อมูล แต่ ดร.โคแกน กลับไม่ยอมทำลาย และนำไปขายข้อมูลให้กับบริษัท Cambridge Analytica ซึ่งบริษัทได้นำข้อมูลที่ซื้อมาเพื่อไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งบนเฟซบุ๊กเพื่อสนับสนุนทรัมป์ในการหาเสียงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในปี 2016 โดยเป็นการโน้มน้าวผู้ลงคะแนนเสียงเพื่อให้เลือก ซึ่งต่อมาทำให้ทรัมป์ชนะการเลือกตั้งได้เป็นประธานาธิบดีตามความประสงค์ แต่เฟซบุ๊กมีส่วนผิดในการอนุญาตการเข้าถึงข้อมูลอย่างไม่เหมาะสมและไม่มีการขออนุญาตจากเจ้าของข้อมูลก่อน⁹

นอกจากนี้ ในระหว่างที่มีการให้การกับ FTC กลับพบปัญหาว่าเฟซบุ๊กมีความหละหลวมเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยในระบบ เช่น การตั้งค่า ปัญหาการเข้าถึงของบุคคลที่สาม ปัญหาเรื่องรหัสความปลอดภัยของข้อมูล และปัญหาสำคัญคือในขณะที่เกิดเหตุขึ้นนั้นไม่มีคณะเจ้าหน้าที่ทำงานในส่วนการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล¹⁰

และเมื่อมีการเกิดคดีที่เยอรมนี กรณีแม่ได้ดำเนินคดีกับเฟซบุ๊กในหลายชั้นศาล หลังจากลูกสาววัย 15 ปีได้เสียชีวิตเมื่อปี 2555 จากอุบัติเหตุรถไฟใต้ดินนั้น โดยศาลที่ศาลมองว่าไม่สามารถยืนยันได้ว่าเฟซบุ๊กมีการรักษาข้อมูลได้อย่างปลอดภัยเพียงพอในการจัดเก็บข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม เฟซบุ๊กจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล หลังจากที่ใช้จนถึงแก่กรรมไปแล้ว โดยมีการสร้างข้อตกลงไว้เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถกำหนดได้ว่า หลังจากที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว สามารถที่จะจัดการอย่างไรกับบัญชีของตน โดยมีการกำหนดไว้ว่า ผู้ใช้สามารถเลือกที่จะแต่งตั้งให้มีผู้สืบทอดบัญชีเพื่อดูแลบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์หรือลบบัญชีออกจากเฟซบุ๊กได้อย่างถาวร ซึ่งหากไม่ได้มีการเลือกจะลบบัญชีแบบถาวร บัญชีผู้นั้นจะมีการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ หากทางเฟซบุ๊กทราบเกี่ยวกับการเสียชีวิตของเจ้าของบัญชีแล้วเรียบร้อย โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

⁸ เฟิ่งอ้าง 96-97.

⁹ เฟิ่งอ้าง 97-98.

¹⁰ เฟิ่งอ้าง 98.

บัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ เป็นพื้นที่สำหรับให้บุคคลในครอบครัวและเพื่อนสามารถมารวมตัวกันเพื่อแบ่งปันความทรงจำหลังจากที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของบัญชีได้เสียชีวิตลง คุณสมบัติหลักของบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ มีดังนี้

- 1) จะมีการปรากฏคำว่า "ระลึกถึง" ขึ้นถัดจากชื่อในโปรไฟล์ของบุคคลดังกล่าว
- 2) สมาชิกในเฟซบุ๊กจะสามารถแชร์ความทรงจำบนไทม์ไลน์ที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ได้ โดยขึ้นอยู่กับการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวของบัญชี
- 3) เนื้อหาที่เจ้าของบัญชีแชร์ (เช่น รูปภาพ โพสต์) จะปรากฏอยู่บนเฟซบุ๊กและจะมีเพียงกลุ่มเป้าหมายของเนื้อหาดังกล่าวเท่านั้นที่มองเห็นได้บนเฟซบุ๊ก
- 4) โปรไฟล์ที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์จะไม่อาจปรากฏขึ้นในพื้นที่สำหรับเนื้อหาสาธารณะ เช่น ในรายการที่แนะนำบุคคลที่เจ้าของน่าจะรู้จัก โฆษณา หรือการแจ้งเตือนวันเกิด
- 5) ไม่มีผู้ใดสามารถเข้าสู่ระบบบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ได้
- 6) บัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ที่ไม่มีการระบุผู้สืบทอดบัญชีจะไม่สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้
- 7) สำหรับเพจที่มีผู้ดูแลเพียงผู้เดียวซึ่งบัญชีของผู้ดูแลได้รับการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ เพจดังกล่าวจะถูกลบจากเฟซบุ๊ก หากทางเฟซบุ๊กได้รับคำร้องขอเพื่อเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ที่ถูกต้อง¹¹

กล่าวโดยสรุปคือ หากเป็นบัญชีที่ตั้งไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึง จะไม่มีผู้ใดสามารถเข้าใช้งานได้ และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้หากไม่มีการระบุผู้สืบทอดบัญชี

การลบบัญชีของเจ้าของบัญชีเมื่อเสียชีวิต โดยเจ้าของบัญชีสามารถเลือกลบบัญชีของตนเป็นการถาวรในกรณีที่เสียชีวิตได้ ซึ่งหมายความว่าเมื่อมีผู้แจ้งให้เฟซบุ๊กทราบว่าเจ้าของบัญชีเสียชีวิตแล้ว ข้อความ รูปภาพ โพสต์ ความคิดเห็น ความรู้สึก และข้อมูลทั้งหมดของเจ้าของบัญชีจะถูกลบออกจากเฟซบุ๊กอย่างถาวรโดยทันที¹²

ผู้สืบทอดบัญชี คือ บุคคลที่เจ้าของเลือกให้เป็นผู้ดูแลบัญชีของผู้ใช้ในกรณีที่บัญชีนั้นได้รับการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ทางเฟซบุ๊กจึงต้องการแนะนำให้กำหนดผู้สืบทอดบัญชี เพื่อให้บัญชีของผู้ถึงแก่กรรมได้รับการจัดการหลังจากที่มีการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์

¹¹ ‘ศูนย์ช่วยเหลือ Facebook จะเกิดอะไรขึ้นกับบัญชี Facebook ของฉันหากฉันเสียชีวิต’ <https://web.facebook.com/help/103897939701143?_rdc=1&_rdr> สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565.

¹² เฟิ่งอ้าง.

ผู้สืบทอดบัญชีสามารถตอบรับคำขอเป็นเพื่อนในนามของบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ ปักหมุดโพสต์รำลึกไว้บนโปรไฟล์ และเปลี่ยนรูปโปรไฟล์และรูปภาพหน้าปกได้ หากบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์มีพื้นที่สำหรับการแสดงความอาลัย ผู้สืบทอดบัญชีจะสามารถตัดสินใจได้ว่าใครจะสามารถเห็นและโพสต์การแสดงความอาลัยได้บ้าง¹³

การตั้งค่าผู้สืบทอดบัญชี โดยผู้สืบทอดบัญชีคือบุคคลที่เจ้าของบัญชีเลือกให้เป็นผู้ดูแลบัญชีของคุณในกรณีที่บัญชีนั้นได้รับการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์หลังจากที่คุณเสียชีวิต หากคุณเพิ่มผู้สืบทอดบัญชี บุคคลนั้นจะสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับบัญชีของคุณได้ เมื่อบัญชีดังกล่าวได้รับการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์

สิ่งที่ผู้สืบทอดบัญชีของเจ้าของบัญชีสามารถทำได้ มีดังต่อไปนี้

1) เขียนโพสต์ที่ปักหมุดให้กับโปรไฟล์ของเจ้าของบัญชี (ตัวอย่างเช่น การแชร์ข้อความสุดท้ายในนามของเจ้าของบัญชีหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีศพ)

2) ดูโพสต์ต่างๆ แม้ว่าเจ้าของบัญชีได้ตั้งความเป็นส่วนตัวของเจ้าของบัญชีเป็น “เฉพาะฉัน”

3) ตัดสินใจว่าใครสามารถดูและใครสามารถโพสต์การรำลึกถึงได้ หากบัญชีที่เก็บไว้เป็นอนุสรณ์มีพื้นที่สำหรับการรำลึกถึง

4) ลบโพสต์การรำลึกถึง

5) เปลี่ยนแปลงผู้ที่สามารถเห็นโพสต์ที่เจ้าของบัญชีถูกแท็ก

6) ลบแท็กของเจ้าของบัญชีที่บุคคลอื่นเป็นผู้โพสต์

7) ตอบรับคำขอเป็นเพื่อนรายการใหม่ (เช่น เพื่อนเก่าหรือสมาชิกในครอบครัวที่ยังไม่ได้ใช้งาน Facebook) ทั้งนี้ หากถูกเพิ่มเป็นผู้สืบทอดบัญชีหลังจากที่คุณรักเสียชีวิต ผู้สืบทอดบัญชีจะไม่สามารถตอบกลับคำขอเป็นเพื่อนใหม่ๆ ได้

8) อัปเดตรูปโปรไฟล์และรูปภาพหน้าปกของเจ้าของบัญชี

9) ส่งคำขอลบบัญชีของเจ้าของบัญชี

10) ให้ปิดข้อกำหนดเพื่อตรวจสอบโพสต์และแท็กก่อนที่จะปรากฏในส่วนการรำลึกถึง หากเจ้าของบัญชีได้เปิดการตรวจสอบไทม์ไลน์ไว้

11) ดาวน์โหลดสำเนาของสิ่งที่เจ้าของบัญชีแชร์บนเฟซบุ๊ก หากยังไม่ได้เปิดฟีเจอร์ดังกล่าว ทางเฟซบุ๊กอาจจะเพิ่มเติมความสามารถให้แก่ผู้สืบทอดบัญชีในอนาคต

สิ่งที่ผู้สืบทอดบัญชีของเจ้าของบัญชีไม่สามารถทำได้ มีดังต่อไปนี้

1) เข้าสู่ระบบบัญชีผู้ใช้ของเจ้าของบัญชี

¹³ เพิ่งอ้าง.

2) อ่านข้อความของเจ้าของบัญชี

3) ลบเพื่อนของเจ้าของบัญชีหรือสร้างคำขอเป็นเพื่อน

ทั้งนี้ เจ้าของบัญชีจะต้องมีอายุสิบแปดปีขึ้นไป จึงจะสามารถเลือกผู้สืบทอดบัญชีได้¹⁴

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเว็บไซต์ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมากทั่วโลกอย่างเฟซบุ๊ก ได้หาวิธีจัดการกับข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเฉกเช่นกรณีที่เกิดขึ้นในเยอรมนี หรือมีการเกิดสภาวะข้อมูลรั่วไหล และไม่สามารถจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานได้อย่างมั่นคงปลอดภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของการใช้งานเว็บไซต์ รวมไปถึงอาจก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้ หากมีการเกิดการฟ้องร้องเป็นคดีขึ้น เนื่องจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การจัดเก็บ และการประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ ของผู้ใช้งาน อยู่ในภายใต้หน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย

กรณีของแอปพลิเคชัน “หมอชนะ”

หมอชนะเป็นแอปพลิเคชันนี้สร้างมาเพื่อสำหรับแจ้งข้อมูลประเภท Contact Tracing ของประเทศไทย ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคน แอปพลิเคชันโดยทั่วไปมักถูกตั้งคำถามในเรื่อง “ความเป็นส่วนตัว” (Privacy) หรือ “การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Data Protection) และการขอเข้าถึงข้อมูลที่มากเกินไป ซึ่งจากการละเมิดเมื่อมีการติดตั้งแอป และความมั่นคงปลอดภัยต่าง ๆ ซึ่งหมอชนะ ได้พัฒนามาจากความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน เนื่องจากเมื่อมีการเก็บข้อมูลยังสถานที่เก็บข้อมูลของผู้ใช้งานบนคลาวด์ (Cloud Virtual Private Network) กับทาง AWS จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า AWS นั้น ได้เคยเกิดเหตุการณ์ถูกแฮ็กมาแล้ว ซึ่งมาจากการตั้งค่าที่ไม่มั่นคงปลอดภัย หรือการตั้งค่าที่ผิดพลาดจากตัวเจ้าของแอปพลิเคชันเอง¹⁵

สิ่งที่น่าพิศวงคือการขอความยินยอมที่มีเนื้อหาไม่ชัดเจนว่าการเก็บข้อมูลใช้เพื่อจุดประสงค์ใด การที่รัฐจัดเก็บข้อมูลเบอร์โทรศัพท์ สถานที่ที่ได้เดินทาง การใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นจาก Bluetooth และ GPS ที่สามารถระบุพิกัดได้ แม้จะไม่มีการจัดเก็บ ชื่อ – สกุล เพื่อระบุตัวตนผู้ใช้งานได้ แต่สามารถให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องใช้ข้อมูลดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นที่น่าวิตกว่าการใช้งานดังกล่าว ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ จะสามารถเชื่อมั่นได้หรือไม่ว่าไม่อาจถูกแทรกแซง

¹⁴ ‘ศูนย์ช่วยเหลือ Facebook ผู้สืบทอดบัญชีคืออะไรและสามารถดำเนินการสิ่งใดกับบัญชี Facebook ของฉันได้บ้าง’ <https://web.facebook.com/help/1568013990080948/?helpref=uf_share> สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2565.

¹⁵ พงษ์พิสิฐ วุฒิดิษฐ์โชติ, เกียรติศักดิ์ จันทร์ลอย และสมชิต กิจทองพลู (เชิงอรรถ 6) 109-110.

โดยองค์กรอื่นได้ ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2564 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ดูแลจัดการแอป กล่าวคือ กลุ่มนักพัฒนาออกแถลงถึงความชัดเจนและโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยได้ออกแบบเพื่อเน้นการใช้งานได้จริงและคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวเป็นหลักมาตั้งแต่เริ่มพัฒนา เดิมการดูแลจากกลุ่มอาสาสมัครร่วมกับหน่วยงานราชการ เปลี่ยนมาเป็นการควบคุมดูแลโดยรัฐบาลทั้งหมด นอกจากนี้การส่งต่อให้รัฐบาล คำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้น ในส่วนของข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน เช่น เบอร์โทรศัพท์ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกลบทิ้งออกจากรฐานข้อมูล รวมถึงตัวแอปพลิเคชันได้ปิดฟีเจอร์ (Feature) การยืนยันตัวตนตั้งแต่เวอร์ชัน 2.0.1 ทำให้ผู้ใช้ใหม่ไม่ต้องกรอกเบอร์โทรศัพท์อีกต่อไป¹⁶

5.4 การกำหนดบทลงโทษเมื่อเกิดความเสียหายต่อการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล

ในทางสากลใช้มาตรการทางปกครอง ซึ่งเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากกว่า มาตรการอย่างอื่น เนื่องจากการปรับในมูลค่าสูง เพื่อเป็นการลงโทษต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมาตรการดังกล่าวสมควรนำมาปรับใช้กับ ฝ่ายปกครองผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐแต่เพียงกรณีที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งเท่านั้น เนื่องจากแม้ว่า อัตราโทษปรับทางปกครองในระบบกฎหมายไทยจะไม่ได้สูงเทียบเท่า GDPR ที่กำหนดโทษปรับขั้นสูงถึง 20 ล้านยูโร (ประมาณ 730 ล้านบาท) หรือไม่เกินร้อยละ 4 ของกำไรสุทธิประจำปี ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ตามแต่จำนวนใดจะสูงกว่า อย่างไรก็ตาม จากเจตนารมณ์ของการปรับทางปกครองมีขึ้น โดยหวังให้เป็นมาตรการสุดท้าย และมุ่งหมายให้เกิดการบังคับใช้เพื่อลงโทษนิติบุคคลที่มีศักยภาพในเชิงเทคนิค หรือเศรษฐกิจ ที่ขาดจิตสำนึกและความเคารพต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้กิจกรรมที่เป็นการละเมิดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้นอีกในอนาคตต่อไป โดยเป็นการบ่มเพาะให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการประกอบกิจกรรม โดยสอดคล้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อไป มากกว่าการนำมาบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า GDPR เปิดช่องให้รัฐสมาชิกมีดุลพินิจในการตรากฎหมาย ภายในว่าจะมีการกำหนดบทลงโทษที่จะนำโทษปรับทางปกครองมาใช้กับเจ้าหน้าที่หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ การลงโทษปรับทางปกครองในทางปฏิบัติจึงมักเป็นกรณีของการลงโทษวิสาหกิจที่มีกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่เป็นสำคัญ เช่น Google , Facebook เป็นต้น¹⁷

¹⁶ เฟื่องอ้าง

¹⁷ กรณ์ อรรถเนติศาสตร์, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ : ข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง,’ (2564) 1 วารสารกฤษฎีกา 46-48. <https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564, 62-63.

5.5 ปัญหาการเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยไม่ชอบ โดยการสวมรอยหรือแอบอ้าง เป็นบุคคลอื่นออนไลน์ (Online Impersonation)

ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยไม่ชอบ อาจไม่ใช่เพียงแค่การขโมยข้อมูลเพื่อนำไปขายให้ผู้อื่น เพื่อผลประโยชน์ด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่อาจเกิดปัญหาในการถูกปลอมแปลง หรือสวมรอยในโลกออนไลน์ได้ โดยเฉพาะผู้ถึงแก่กรรมที่อาจถูกสวมรอยได้อย่างง่ายดาย และนำไปหลอกลวงผู้อื่น เนื่องจากอาจไม่มีการตรวจสอบจากทางเว็บไซต์ได้อย่างรัดกุมเพียงพอ นอกจากนี้ หากผู้ใช้บริการไม่ได้มีการตั้งค่าไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ดังเช่นกรณีของเฟซบุ๊ก ก็ไม่มีผู้ใดที่สามารถทราบได้ว่าบุคคลนั้นที่ใช้บริการแพลตฟอร์มอยู่ได้เสียชีวิตไปแล้วได้ โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่ไม่จำเป็นต้องใช้การยืนยันตัวตนบนโลกออนไลน์มากมายเท่าใดนัก เช่น ทวิตเตอร์ ที่เป็นแพลตฟอร์มสำหรับพูดคุยในพื้นที่ของตน แต่สามารถเผยแพร่ไปยังสาธารณะได้ โดยการโพสต์ข้อความ ไม่ต้องมีการยืนยันถิ่นที่อยู่ การอัปโหลดรูปภาพส่วนตัว หรือรายงานสถานการณ์ประจำวันให้ผู้ใดทราบ เฉกเช่นเฟซบุ๊ก หรืออินสตาแกรมที่อาจต้องมีการอัปโหลดรูปภาพเพื่อแสดงความเคลื่อนไหว ในส่วนของทวิตเตอร์ ผู้ไม่ประสงค์ดีเพียงแค่กรอกข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เช่น อีเมล หรือเบอร์โทรศัพท์ เพื่อยืนยันสมัครสร้างบัญชีใหม่ ก็สามารถที่จะสร้างตัวตนใหม่ในโลกออนไลน์ได้แล้ว และมีการนำข้อมูลเพื่อไปสร้างตัวตนใหม่ในอีกหลายแพลตฟอร์มเพื่อหลอกลวงผู้อื่นก็เป็นได้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง

โดยเหตุที่บริการต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) มีเป้าหมายสนับสนุนหรือเปิดโอกาสให้บุคคลในโลกโซเชียลสามารถทำความรู้จักกันมากขึ้น เพื่อจะได้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแบ่งปันข้อมูลให้กันได้ บรรดาผู้ใช้บริการที่อยากมีเพื่อนใหม่เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ต่างพยายาม “เปิดเผยตัวตน” หรือ “สร้างภาพลักษณ์” อดแสดงในเครือข่าย เพื่อที่จะจงใจให้ผู้คนรู้จัก ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุดคือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ภาพถ่าย คลิปวิดีโอ ไลฟ์สไตล์ หรือการดำเนินวิถีชีวิตที่แท้จริงหรือไม่ใช่เรื่องจริงไว้ในบริการ เพื่อให้ผู้ใช้รายอื่นตัดสินใจว่าจะขอเป็นเพื่อนหรือไม่ ซึ่งการแสดงผลข้อมูลในการบริการบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะนั้น เป็นเรื่องที่อันตรายและเสี่ยงอย่างยิ่งต่อการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมออนไลน์ เนื่องจากข้อมูลที่เผยแพร่อยู่นั้นอาจถูกนำมาใช้งานต่อโดยไม่มีการขอความยินยอม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive data) เช่น ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ รสนิยม

ส่วนตัว ประวัติการทำงาน หรือการดำเนินชีวิตในประจำวัน ล้วนอาจเสี่ยงจากการถูกละเมิดในรูปแบบต่าง ๆ ได้¹⁸

กรณีการสวมรอยหรือการแอบอ้างเป็นบุคคลอื่น มาจากการที่เมื่อเกิดความง่ายต่อการทำความรู้จัก หรือการสร้างชุมชนระหว่างกันทางโลกออนไลน์ ซึ่งช่องทางสำคัญของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ คือ เป็นสื่อกลางหรือพื้นที่ในการทำธุรกิจออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากการตอบสนองกันได้อย่างรวดเร็ว ด้านการโฆษณาหรือสื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและสามารถให้บริการได้อย่างทันท่วงที จึงเป็นเรื่องสำคัญของการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน โดยต้องมีการอาศัยเครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้น ไม่จำกัดทั้งพาเว็บไซต์หรือเว็บบอร์ดเพียงอย่างเดียว โดยผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตค้นหาสินค้าและบริการด้วยตัวเอง แต่สามารถดำเนินการเชิงรุกด้วยการทำโฆษณาผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น การสร้างเพจในเฟซบุ๊ก ที่มีความเป็นสังคมและชุมชนขนาดใหญ่ ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการได้โดยตรง รวมไปถึงสามารถเปรียบเทียบราคากับร้านอื่นได้อย่างง่ายดาย และสามารถแบ่งปันข้อมูลไปยังผู้ใช้รายอื่นได้อย่างกว้างขวาง¹⁹

การสมัครเป็นสมาชิกเพื่อใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีข้อน่าสนใจว่าระบบไม่ได้เรียกร้องข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงทั้งหมดจากผู้ใช้ การเปิดเพจใหม่บนเฟซบุ๊กทำได้ง่ายดาย เพียงแค่มีการกรอกจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E - Mail Account) ที่ใช้งานได้จริง ก็สามารถสมัครได้ ส่วนข้อมูลอื่น ๆ นั้น ไม่สามารถตรวจสอบหรือยืนยันได้ว่าเป็นข้อมูลที่แท้จริงหรือไม่ รวมไปถึงการสมัครใช้งานอีเมลก็ไม่สามารถตรวจสอบได้เช่นกันว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงหรือไม่ ทั้งนี้ สำนักข่าว BBC ได้รายงานข่าว เฟซบุ๊กถูกคาดการณ์ว่ามีผู้ใช้ปลอมถึง 83.09 ล้านชื่อ ซึ่งข้อมูลบริษัทระบุว่าร้อยละ 8.7 ของผู้ใช้มีความเคลื่อนไหวอยู่ประมาณ 955 ล้านราย ไม่ใช่ตัวจริง ทั้งนี้แบ่งเป็นโปรไฟล์ส่วนตัวจริง ซึ่งหมายถึง ผู้ใช้ที่มีชื่อไว้นอกจากบัญชี ร้อยละ 4.8 ผู้ใช้ผิดประเภทหรือผู้สร้างโปรไฟล์ส่วนตัวให้กับธุรกิจ องค์กร หรือสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น สัตว์เลี้ยง ร้อยละ 2.4 และผู้ใช้ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเนื้อหาอื่นๆ ร้อยละ 1.5 เมื่อปี ค.ศ. 2018 มีรายงานว่าเฟซบุ๊กทำข้อมูลผู้ใช้หลุดรั่วไปกว่า 50 ล้านชื่อ เนื่องจากการใช้ระบบป้องกันได้ไม่ดีพอ²⁰

เมื่อเกิดเหตุการณ์ข้อมูลรั่วไหล ย่อมทำให้เกิดการแอบอ้าง หรือสวมรอยเป็นบุคคลอื่นเพื่อหลอกลวงผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลของผู้ที่ยังมีชีวิตหรือเสียชีวิตไปแล้ว สินค้าและบริการของนิติบุคคล บุคคลสาธารณะ รวมไปถึงบุคคลธรรมดา อาจถูกเป็นเป้าการโจมตีได้ง่าย ข้อมูลเหล่านี้จะ

¹⁸ สวตริ สุขศรี (เชิงอรรถ 1) 295.

¹⁹ เฟิงอ่า 295-296.

²⁰ เฟิงอ่า 296.

ถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ หรือสร้างความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นได้ ทั้งการแอบอ้างนี้ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของบุคคลที่แสดงตัวได้ หลายกรณียังพบว่ามิฉฉาชีพแอบอ้างมีข้อมูลส่วนบุคคล หรือข้อมูลความลับ รวมไปถึงรูปถ่ายหรือวิดีโอของบุคคลที่ถูกแอบอ้างด้วย โดยการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายออนไลน์อื่นๆ เพื่ออ้างยืนยันว่าเป็นตัวจริง ทั้งนี้ มูลเหตุจูงใจไม่ใช่แค่ในด้านธุรกิจหรือเพื่อประโยชน์ทรัพย์สินเท่านั้น แต่มีการเกิดขึ้นได้หลายปัจจัย เช่น การกลั่นแกล้งให้เสื่อมเสียชื่อเสียง อับอาย เพื่อใช้บริการฟรี รวมถึงการไปใส่ร้ายป้ายสีบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อด้วยการเผยแพร่ข้อความไม่เหมาะสมหรือผิดกฎหมายในนามของบุคคลนั้น เช่น นายตัน ภาสกรนที กรรมการผู้อำนวยการบริษัทอิชิตัน กรุ๊ปถูกแอบอ้าง โดยมีผู้ปลอมเพจในเฟซบุ๊กจำนวน 21 เพจเพื่อหลอกลวงเอาเงินจากประชาชน, นิลาวัลย์ ผู้ประกาศข่าวช่องหนึ่งถูกผู้ไม่หวังดีใช้รูปภาพซึ่งหาได้จากอินเทอร์เน็ต สร้างโปรไฟล์ปลอม โพสต์ข้อความให้ร้ายองค์กรตนเอง, การปลอมเพจเฟซบุ๊กเพื่อโพสต์ข้อความที่อาจเข้าข่ายหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จนทำให้ผู้ถูกสวมรอยถูกจับกุมดำเนินคดี²¹ รวมไปถึงกรณีล่าสุด นักแสดงสาวนามแตงโม นิดา พัชรวีระพงษ์ ซึ่งได้เสียชีวิตจากการพลัดตกเรือสปีดโบ๊ตที่แม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีผู้เข้าถึงเฟซบุ๊กของเธอที่ชื่อว่า Happy Melon Patcharaveerapong หลังจากเธอเสียชีวิต และทำการโพสต์ภาพบุคคลหนึ่งซึ่งยืนหันหลังโบกมืออยู่บนหัวเรือสปีดโบ๊ตมีฉากหลังเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมข้อความว่า “หนูถูกทำร้ายจากเพื่อนที่เรารักแล้วไวใจ”²² ต่อมาได้มีการโพสต์ข้อความและรูปภาพเพิ่มเติมว่า “เรายังไม่ไปไหน เรายังรอความจริงจากปากทั้ง 5 คน อยู่ แต่ถ้ายังไม่พูดความจริง เราจะเปิดความจริงให้ทุกคนได้รับรู้พร้อมกัน ว่าเหตุเกิดบนเรือ คือ อะไร ลบข้อมูลมือถือ อย่าคิดว่ากูคั้นไม่ได้หรือ ไอ้เพื่อนรัก”²³ ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมเป็นอย่างมากว่าการกระทำเช่นนี้เป็นไปเพื่อจุดประสงค์อย่างไร

กระบวนการที่เกิดขึ้นในการสวมรอยหรือแอบอ้างออนไลน์ เริ่มจากการได้มาซึ่งข้อมูลของผู้อื่นก่อน ไม่ว่าจะเป็นโดยชอบหรือไม่ก็ตาม แล้วเป็นการนำข้อมูลไปใช้โดยปราศจากอำนาจเพื่อแสดงต่อสาธารณะหรือแก่บุคคลอื่นว่าตนเป็นบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น และสุดท้ายผู้กระทำมักบรรลุจุดประสงค์บางอย่าง เช่น ได้ไปซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ก่อให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง

²¹ เฟิงอ้าง 296 – 297.

²² ‘เฟซบุ๊กส่วนตัว แตงโม นิดา โพสต์รูปและข้อความปริศนา “หนูถูกทำร้ายจากเพื่อน”’ *ไทยรัฐออนไลน์* (21 พฤษภาคม 2565) <<https://www.thairath.co.th/entertain/news/2397830>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

²³ ‘ชาวแตงโมล่าสุด (21 พ.ค.2565) : ทนายเดชา เตือนคนเข้าเฟซบุ๊ก “แตงโม นิดา”’ *True ID* (21 พฤษภาคม 2565) <<https://news.trueid.net/detail/AJXmvgY8rXmR>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

หรือถูกดำเนินคดี หมายถึงการมีผู้ได้รับความเสียหายไม่ว่าทางใดทางหนึ่งจากการแอบอ้างออนไลน์ กรณีนี้มีกฎหมายที่ผู้เสียหายสามารถเอาผิดกับผู้กระทำได้ เช่น ฐานหมิ่นประมาท ฉ้อโกง ฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาว่าเพียงแต่แอบอ้างโดยใช้ข้อมูลของบุคคลอื่นโดยปราศจากอำนาจ อาจเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานใดบ้าง สามารถแบ่งได้เป็นสองกรณี²⁴

กรณีแรก การสวมรอยแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นบนอินเทอร์เน็ต โดยมีมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายอื่นด้วย เช่น เพื่อให้ได้ประโยชน์ในทางมิชอบ แต่ยังไม่มีผู้ใดหลงเชื่อหรือตกเป็นเหยื่อ ในขณะที่ผู้นั้นยังไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ ไป²⁵

กรณีที่สอง การสวมรอยแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นบนอินเทอร์เน็ต โดยผู้กระทำไม่มีมูลเหตุจูงใจ หรือเจตนาร้ายอย่างอื่นอีก เช่นนี้ผู้กระทำความผิดถือว่ามีความผิดฐานใดหรือไม่ เช่น นายพ นำข้อมูลส่วนตัวของนายพัฒนาที่ไม่ได้รับอนุญาต มาสร้างโปรไฟล์และทำเพจหนึ่ง โดยแอบอ้างและให้คนทั่วไปเข้าใจผิดว่าเป็นเพจที่นายพัฒนาทำขึ้นเอง แต่ข้อความที่โพสต์ล้วนเป็นเรื่องดี ๆ เช่น การให้ความรู้ หรือกิจกรรมที่นายพัฒนาได้ทำ อาจเป็นข้อมูลทั้งจริงและไม่จริง ทั้งนี้ ไม่ได้ทำให้นายพัฒนาเสื่อมเสียชื่อเสียง และไม่ได้ฉ้อโกงหรือสร้างความเสียหายให้ผู้ใด แต่เป็นการสร้างภาพลักษณ์บางอย่างอันไม่ใช่ตัวตนของนายพัฒนาจริง ๆ เกิดขึ้น²⁶

โดยในมาตรการและกฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่ พบว่า ไม่ได้กำหนดให้พฤติกรรมที่มีการแอบอ้างหรือใช้ข้อมูลสวมรอยเป็นคนอื่น โดยหากยังไม่ได้เกิดความเสียหาย มิให้ถือว่าเป็นอาชญากรรม หรือเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา หากจะเป็นความผิด จะเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล อาจเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ซึ่งความผิดทางอาญานั้น จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการอ้างแล้ว ความเสียหายเกิดขึ้น²⁷ ตัวอย่างเช่น คดี Applause Store Productions Limited Mathew Firsh v Grant Raphael (2008)²⁸ ของสหราชอาณาจักร โจทก์คือ Mathew Firsh กรรมการผู้จัดการของ Applause Store Productions ประสบความสำเร็จจากการสร้างรายการทีวีที่ได้รับความนิยม เช่น Big Brother, The X Factor, Top Gear พ้อง Grant Raphael เพื่อนร่วมธุรกิจ เนื่องจากสร้างโปรไฟล์บนเฟซบุ๊ก ใช้ชื่อว่า Mr. Firsh โดยไม่ได้ขอความยินยอมจากโจทก์ ทั้งมีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

²⁴ สวรรค์ สุขศรี (เชิงอรรถ 1) 298.

²⁵ เฟ้งอ้าง.

²⁶ เฟ้งอ้าง.

²⁷ เฟ้งอ้าง 299.

²⁸ Applause Store Productions Limited Mathew Firsh v Grant Raphael, Casemine, 2008, <<https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff75360d03e7f57eab4af>> สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565.

เกี่ยวกับโจทก์ เช่น วันเกิด สถานภาพ มุมมองทางการเมือง และศาสนา ไปจนถึงรสนิยมทางเพศ และไม่ต้องตรงความเป็นจริง ศาลสูงแห่งสหราชอาณาจักรและเวลส์ (England and Wales High Court (Queen’s Bench Division)) ตัดสินให้โจทก์ได้รับค่าชดเชยจากจำเลย ประมาณ 22,000 ปอนด์ สำหรับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ (Misuse of Private Information) และการหมิ่นประมาท (Libel)²⁹

ในปัจจุบัน กรณีการแอบอ้างมักมีมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาร้ายอื่นด้วย เช่น เพื่อหลอกเอาข้อมูลทางการเงิน หรือเพื่อฉ้อโกง บางประเทศกำหนดให้เป็นความผิดอาญาแล้ว แม้ผู้กระทำจะมีทุนได้รับประโยชน์ใด ๆ หรือสร้างความเสียหายอย่างเป็นรูปธรรมให้แก่บุคคลอื่น เช่น กฎหมายการ Phishing หรือ Pharming ซึ่งบางขั้นตอนของการลงมือกระทำผิดมีลักษณะของการแอบอ้างหรือสวมรอยเป็นบุคคลอื่นอยู่ด้วย โดยต้องมีการกระทำผ่าน Phishing Mail หรือ Pharming Website แล้วแต่กรณี เช่น The Information Technology Act 2000 ของประเทศอินเดีย ในมาตรา 66D ฐานหลอกลวงด้วยการแอบอ้างบุคคลอื่นโดยการใช้คอมพิวเตอร์ (Punishment for cheating by personation by using computer resource) และในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับรัฐ (State Law) เช่น นิวยอร์ก ใน New York’s Penal Code มาตรา 190.25 (4) (Criminal Impersonation) กำหนดว่า “บุคคลมีความผิดฐานแอบอ้างบุคคลอื่นเมื่อ [...] (4) แอบอ้างเป็นบุคคลอื่นผ่านการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต หรือสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีเจตนาเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ หรือทำร้าย หรือหลอกลวงผู้อื่น หรือด้วยการอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อชักจูงให้คนอื่นยอมจำนนต่ออำนาจ หรือกระทำการไปโดยเชื่อถือในการอ้างนั้น” ซึ่งเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงและมีโทษในระดับความผิดทั่วไป หรือระดับสอง (Second Degree)³⁰ หรือที่รัฐแคลิฟอร์เนีย มีบทบัญญัติว่าการแอบอ้างออนไลน์ (Online Impersonators or E-Personators) เป็นความผิดทางอาญา มีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2011 ตาม California’s Penal Code Chapter 8. False Personation and Cheats มาตรา 528.5³¹

ปัญหาการถูกแอบอ้างทางโลกออนไลน์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการปลอมตัวหรือแอบอ้างเป็นศิลปิน ดารา หรือผู้มีชื่อเสียงในเฟซบุ๊ก หรือทวิตเตอร์ ปัจจุบันผู้ประกอบการบางรายที่ไม่อยากให้ลูกค้าที่ใช้บริการเกิดความสับสนว่ากำลังติดต่อพูดคุย จึงพยายามจัดการปัญหา เช่น ทวิตเตอร์มีการติดป้ายฟ้า (The Blue verified badge) ให้กับบัญชีผู้ใช้ของผู้ใช้ที่เป็นบุคคลสาธารณะหรือคนดัง (Celebrity) ในแวดวงต่าง ๆ เพื่อยืนยันตัวตน เป็นการรับประกันให้แก่ผู้ใช้รายอื่น

²⁹ สาวตรี สุขศรี (เชิงอรรถ 1) 299.

³⁰ เพิ่งอ้าง 299–300.

³¹ เพิ่งอ้าง 302.

หรือนโยบายของ YouTube ไม่อนุญาตให้แอบอ้างเป็นบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะถูกนำเนื้อหาออกจากระบบ³² หรือเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ที่สามารถตรวจสอบยืนยันบัญชีได้ด้วยเครื่องหมายป้ายฟ้าซึ่งปรากฏหลังชื่อของเพจหรือบัญชี ถือเป็นการยืนยันตัวตนที่แท้จริงของครีเอเตอร์ บุคคลสาธารณะ คนดัง หรือแบรนด์ระดับโลกที่มีบัญชีนั้นเป็นตัวแทน และเพื่อช่วยให้ผู้คนค้นหาบัญชีที่ต้องการได้ง่ายขึ้น โดยการพิจารณาเครื่องหมายการตรวจสอบยืนยันสีฟ้า เพจและโปรไฟล์ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในการให้บริการและมาตรฐานชุมชน รวมถึงต้องมีรูปโปรไฟล์รูปหน้าปก และเพจสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ ซึ่งคุณสมบัติสำคัญคือต้องเป็นบัญชีที่แท้จริงที่แสดงถึงบุคคล ธุรกิจที่จดทะเบียน หรือหน่วยงานที่มีอยู่จริง ซึ่งหากมีการให้ข้อมูลเท็จหรือทำให้เกิดการเข้าใจผิดระหว่างอยู่ในขั้นตอนตรวจสอบยืนยัน เฟซบุ๊กจะทำการลบเครื่องหมายออกและอาจดำเนินการเพื่อลบบัญชีนั้น³³

ในกฎหมายไทย ไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการแอบอ้าง หรือสวมรอยเป็นบุคคลอื่นโดยตรง แต่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 กำหนดว่า “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือน หรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหาย แก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา” ซึ่งเป็นบทกำหนดในการลงโทษการทำ Phishing โดยมีการนำเข้าสู่ข้อมูลที่บิดเบือน ปลอม หรือเป็นเท็จในลักษณะของการแอบอ้างว่าเป็นบุคคลอื่น เพื่อหลอกลวงให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่งมอบข้อมูลทางการเงินให้ และนำไปใช้โดยปราศจากอำนาจ เป็นบทลงโทษการแอบอ้างออนไลน์รูปแบบหนึ่งที่ผู้แอบอ้างนั้นมีเจตนาร้ายอื่นประกอบอยู่ด้วย ในที่นี้ โดยทุจริต ซึ่งมีคำจำกัดความตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (1) หรือโดยหลอกลวง³⁴ การหลอกลวงไม่มีคำนิยามตามกฎหมาย น่าจะตีความตามคำทั่วไป ไม่จำเป็นที่ผู้กระทำความผิดต้องหวังประโยชน์สิ่งใด เพียงแต่หลอกลวงให้บุคคลเข้าใจสิ่งที่ผิดไปจากความเป็นจริงก็มีความหมายเป็นการหลอกลวงได้แล้ว อย่างไรก็ตาม คำว่า “โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน” หากเพียงวัตถุประสงค์ให้เข้าใจผิด อาจจะยังไม่เข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรานี้ ถ้าวิญญูชนไม่เห็นว่าเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน³⁵

³² เฟิ่งอ้าง.

³³ Facebook Blueprint ‘ตรวจสอบยืนยันบัญชีของคุณบน Facebook และ Instagram’ <https://web.facebook.com/business/learn/lessons/verify-facebook-instagram-account?_rdc=1&_rdr> สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565.

³⁴ สาวตรี สุขศรี (เชิงอรรถ 1) 303-304.

³⁵ เฟิ่งอ้าง 305 – 306.

ส่วนในกรณีที่มีผู้เข้าถึงเพชบุ๊กของนางสาวนิตา พัชรวิระพงษ์ โดยมีชอบ แล้วโพสต์ข้อความรวมถึงรูปภาพไปยังหน้าไทม์ไลน์เพชบุ๊ก แม้ข้อเท็จจริงอาจปรากฏว่าผู้เข้าถึงเพชบุ๊กดังกล่าวอ้างว่าเข้าถึงด้วยเจตนาดีเพื่อให้ผู้ถึงแก่กรรมได้รับความเป็นธรรมก็ตาม แต่การเข้าถึงข้อมูลทางโซเชียลมีเดีย โดยผู้เป็นเจ้าของเพชบุ๊กไม่ให้ความยินยอม ถือเป็นการแอบอ้าง สวมรอยเป็นนางสาวนิตา พัชรวิระพงษ์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 และถือว่าเป็นการเข้าถึงซึ่งระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ชอบ ตามมาตรา 5³⁶ และมาตรา 7³⁷ ซึ่งมาตรา 5 กำหนดให้ ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษ โดยองค์ประกอบของมาตรานี้ มีทั้งหมดสามส่วน โดยองค์ประกอบที่ 1 ผู้ใด หมายถึง บุคคล องค์ประกอบที่ 2 การกระทำ คือ “เข้าถึง (Access)” หมายถึง การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าด้วยวิธีใด โดยทางกายภาพ (Physical) โดยตรง หรือเข้าถึงโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E – Method) หรือโดยใช้ระบบสื่อสารโทรคมนาคมอย่างอื่น ไม่ว่าในรูปแบบสัญญาณคลื่นแสง หรือเสียงก็ตาม³⁸ ทั้งนี้ การเข้าถึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทางกฎหมายอาญา กล่าวคือ ผู้เข้าถึงจำต้องมีเจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลว่าการกระทำของตนเป็นการดำเนินการเข้าถึงซึ่งระบบปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์ หรือเข้าถึงโครงสร้างการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงโดยการใช้แป้นพิมพ์หรือคีย์บอร์ด โดยบุคคลอาศัยการเข้าถึงทั้งทางตรง หรือการเข้าถึงโดยอุปกรณ์ไร้สาย (Wireless) หรือใช้การสื่อสารระบบโทรคมนาคมระยะไกล (Remote Access) เช่น การดำเนินการเข้าถึงข้อมูลในอีเมลโดยการใช้ระบบ Web mail การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตผ่านดาวเทียม (Satellite)³⁹ โดยการเข้าถึงไม่เพียงแต่เป็นการสัมผัสระบบทางกายภาพเท่านั้น แต่ต้องมีการเข้าถึงโดยมีเจตนาที่จะเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ด้วย⁴⁰

ในการกระทำที่ถือเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายนี้มีทั้งหมดสองกรณี คือ 1) พยายามกระทำความผิด (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 และมาตรา 81) และ 2) การกระทำความผิดสำเร็จ โดยหลักอาญาทั่วไปที่จะใช้ในการพิจารณาว่าด้วยเรื่องการพยายามอย่างไรจึง

³⁶ มาตรา 5 “ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

³⁷ มาตรา 7 “ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

³⁸ ไพบุลย์ อมรวิญญูเกียรติ, คำอธิบาย พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (พิมพ์ครั้งที่ 1, โปรวิชั่น 2553) 35.

³⁹ เพิ่งอ้าง.

⁴⁰ เพิ่งอ้าง 36.

จะถือว่าเข้าขั้นการลงมือกระทำความผิดแล้ว (Final Act) และการกระทำที่ถือว่าความผิดสำเร็จนำมาปรับใช้กับกรณีพยายามและความผิดสำเร็จตามกฎหมายฉบับนี้ด้วยเช่นกัน โดยในทางเทคนิคแล้ว พฤติการณ์และพยายามแวดล้อมสามารถเป็นปัจจัยที่อาจบ่งบอกถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดได้ในเบื้องต้น โดยความผิดตามมาตรา 5 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่มีองค์ประกอบเรื่อง “ความเสียหาย” ดังนั้น จึงถือได้ว่าแม้จะมีการเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์และระบบคอมพิวเตอร์ แต่ไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น ก็ถือได้ว่าเป็นความผิดสำเร็จตามมาตรา 41 และ ความหมายของ “โดยมิชอบ” ตามกฎหมายฉบับนี้ กรรมาธิการฯ ได้วางหลักเกณฑ์การใช้ตีความว่า หมายถึง การเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ (Without legal right) โดยอ้างอิงความหมายนี้จากการ เทียบเคียงมาตรา 269/1-7 ของประมวลกฎหมายอาญาในความผิดที่เกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์⁴² ดังนั้น คำว่า “โดยมิชอบ” จึงมีสามความหมาย ดังนี้

ก. เข้าถึงโดยการปราศจากความยินยอม (Without Consent) หมายถึง การที่ผู้กระทำความผิดได้ดำเนินการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยที่เจ้าของระบบคอมพิวเตอร์ไม่ได้ให้ความยินยอม อนุญาตไม่ว่าจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย หรือไม่ได้อนุญาตให้ผู้กระทำความผิดเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ได้

ข. เข้าถึงโดยเกินไปจากกรอบกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ตนเองได้รับ (Beyond the scope of their authorities)

ค. เข้าถึงโดยไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจไว้ (Without legal right)⁴³

องค์ประกอบที่ 3 จะต้องเป็นการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ “ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะ (Specific Measure)” และมาตรการในการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะ หมายถึง “ระบบรักษาความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์ (Computer Security Measure)” ซึ่งอยู่ในรูปแบบของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ เช่น โปรแกรม SSL, โปรแกรม Firewall หรือรหัสผ่านใดๆ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ได้ ซึ่งรวมถึงการที่ผู้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์กำหนดชื่อผู้ใช้ (User name) และรหัสผ่าน (Password) เอง ทั้งนี้ ตามวัตถุประสงค์ของ มาตรา 5 และ มาตรา 7 คือ กฎหมายต้องการคุ้มครองความลับของข้อมูล (Confidentiality) ความสมบูรณ์ของข้อมูลคอมพิวเตอร์ (Integrity of computer data) และความเป็นส่วนตัว (Privacy Right) ของเจ้าของระบบคอมพิวเตอร์หรือเจ้าของข้อมูลคอมพิวเตอร์ มิสามารถให้บุคคลอื่นเข้าถึง

⁴¹ เพิ่งอ้าง.

⁴² เพิ่งอ้าง 37.

⁴³ เพิ่งอ้าง 38.

(Access) ตรวจสอบหรือดูและใช้ประโยชน์จากข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของระบบคอมพิวเตอร์ และ /หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือไม่มีสิทธิตามกฎหมาย⁴⁴

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนทั่วไป จากการจัดเก็บหรือประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของภาคเอกชนแล้ว กลับพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมมิได้ถูกคุ้มครองหากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ถึงแก่กรรมลง แล้วมีการสวมรอย หรือมีการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่มีชอขกก็ตาม ก็สามารถเข้ามาตราการในกฎหมายนี้เียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ ซึ่งกฎหมายได้มีการกำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

1. สิทธิในการเพิกถอนความยินยอมได้ มิใช่ความยินยอมอัตโนมัติ ตามมาตรา 19
วรรค 5 ประกอบมาตรา 23 (6)

2. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบ ตามมาตรา 30 ประกอบมาตรา 23 (6)

3. สิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา 30

4. สิทธิในการขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิในการถูกลืม ตามมาตรา 33 ประกอบ มาตรา 23 (6)

5. สิทธิในการขอให้แก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง ทันสมัย สมบูรณ์ ไม่ให้เกิดการเข้าใจผิด
ตามมาตรา 35 และมาตรา 36 ประกอบมาตรา 23 (6)

6. สิทธิในการขอให้ระงับการใช้ข้อมูล ตามมาตรา 34 ประกอบมาตรา 23 (6)

7. สิทธิในการได้รับและโอนถ่ายข้อมูล ตามมาตรา 31 ประกอบมาตรา 23 (6)

8. สิทธิในการคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามมาตรา 32
ประกอบมาตรา 23 (6)⁴⁵

เมื่อกฎหมายได้รับรองสิทธิเหล่านี้ ให้แก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว จะก่อให้เกิดความผูกพันในหน้าที่ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลกับผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ในการดำเนินการใดๆ ให้เป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ตามนิยามมาตรา 6 ซึ่งได้อธิบายความหมายของ “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้ว่า หมายความว่า “บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม

⁴⁴ เพิ่งอ้าง 43.

⁴⁵ กฤษฎี อุทัยรัตน์, บทสรุป PDPA กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หลักการ แนวคิด ข้อกำหนด กรณศึกษาและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 1, ธรรมนิติ เพรส 2563) 239.

ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล” และ “ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า “บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล”⁴⁶ และได้มีการบัญญัติหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ในมาตรา 22 กำหนดว่า “การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ให้เก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” อันเป็นการตอกย้ำว่าข้อมูลที่ถูกควบคุมได้เก็บรวบรวมต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์เท่าที่จำเป็นเท่านั้น⁴⁷

โดยเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเมื่อใดก็ได้ ซึ่งในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลใช้สิทธิคัดค้านแล้ว ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อไปได้ตามมาตรา 32⁴⁸ และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ ตามกรณีที่กำหนดในมาตรา 33⁴⁹

เมื่อสิทธิในการลบทำลายหรือทำให้ข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลไม่ได้เป็นสิทธิสมบูรณ์ จึงมีการบัญญัติข้อยกเว้นในการใช้สิทธิในการลบหรือทำลาย⁵⁰ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการคุ้มครองสิทธิของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีความจำกัดและจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลกับประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่ 1) การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น 2) การจำกัดสิทธิในการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลนั้น ถูกจำกัดได้ด้วยประโยชน์สาธารณะ และ 3) การจำกัดสิทธิในการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลนั้น สามารถถูกจำกัดได้ด้วยความจำเป็นในการใช้เพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย⁵¹

⁴⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6.

⁴⁷ เพิ่งอ้าง มาตรา 22.

⁴⁸ เพิ่งอ้าง มาตรา 32.

⁴⁹ เพิ่งอ้าง 33.

⁵⁰ ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, *บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be Forgotten) และแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง* (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัทกู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด : สถาบันพระปกเกล้า 2565) 64.

⁵¹ เพิ่งอ้าง 67.

นอกจากนี้ ได้มีการบัญญัติหน้าที่ของผู้ควบคุมไว้ตามมาตรา 37 (1) จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ⁵² และตามมาตรา 37 (3) จัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อดำเนินการลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือตามที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอ หรือที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ถอนความยินยอม⁵³ รวมถึงได้บัญญัติหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ตามมาตรา 40 อีกด้วย

ทั้งนี้ หากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2562 มีรับรองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไว้อย่างครอบคลุมเพียงพอแล้ว ถ้ามีผู้ไม่ประสงค์ดีเข้าใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมโดยมิชอบแล้ว ก็จะทำให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ยังคงมีหน้าที่ต้องผูกพันตามกฎหมายกับผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเพื่อให้ดำเนินการตามกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นในการจัดเก็บ รวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รวมไปถึงการลบทำลายข้อมูลตามสิทธิที่เจ้าของข้อมูลพึงมีอีกด้วย จึงเห็นว่าการไม่บัญญัติให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมนั้น ทำให้เมื่อเกิดปัญหาการเข้าถึงข้อมูลผู้ถึงแก่กรรมโดยมิชอบขึ้นแล้ว สิทธิต่าง ๆ รวมถึงความผูกพันระหว่างผู้เป็นเจ้าของข้อมูลกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอันยังมีตอนยังมีชีวิตอยู่จะสิ้นสุดลง และไม่สามารถใช้มาตรการเยียวยาคุ้มครองใดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้ ซึ่งมีสมประสงค์แก่เจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติ ที่เป็นไปเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนอย่างแท้จริง

5.6 บทสรุป

ในกรณีที่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่หละหลวม ปราศจากความรอบคอบและปลอดภัยจากเว็บไซต์ หรือผู้ประมวลผลข้อมูลนั้น อาจทำให้เกิดข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหลได้ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้อาจเป็นข้อมูลส่วนอ่อนไหว หรือข้อมูลทั่วไป โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมที่อาจไม่ได้มีผู้เข้ามาตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือตรวจดูว่ามีการนำข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้ไปใช้ตามจุดประสงค์หรือไม่ และเมื่อตกไปอยู่ในการครอบครองของผู้ไม่ประสงค์ดี อาจนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปจำหน่ายเพื่อผลประโยชน์เชิง

⁵² พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, มาตรา 37 (1).

⁵³ เพิ่งอ้าง 37 (3).

พาณิชย์ การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในการสมัครเว็บไซต์ แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อหลอกลวงผู้อื่น เพื่อให้เจ้าของข้อมูลเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือเป็นไปเพื่อแอบอ้าง หรือสวมรอยให้มีตัวตนในโลกออนไลน์ รวมไปถึงการดำเนินการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ หรือเว็บไซต์คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการเข้าไปโดยมิชอบ ด้วยเจตนาไม่ประสงค์ดี หรือเจตนาแอบแฝงอื่นใดก็ตาม ล้วนทำให้เกิดผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ได้อนุญาตยินยอมเป็นแน่แท้ โดยได้มีบทบัญญัติในไทยที่ได้บัญญัติไว้เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เพื่อช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกแอบอ้างข้อมูลไว้ ทั้งนี้ แม้จะมีกฎหมายอื่นรองรับการเยียวยาการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดไว้ก็ตาม แต่หากไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แล้ว จะทำให้สิทธิหลายประเภท ซึ่งได้ก่อให้เกิดความผูกพันตามหน้าที่ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในระหว่างยังมีชีวิตอยู่ตามที่พระราชบัญญัติได้กำหนดไว้ได้สิ้นสุดลงทันที โดยไม่ได้รับมาตรการเยียวยาหรือคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตแก่เจ้าของข้อมูลผู้ถึงแก่กรรมแต่อย่างใด

บทที่ 6

บทวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ถือเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลใดๆ ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถชี้เฉพาะตัวบุคคลได้ ซึ่งได้จำแนกเป็นข้อมูลทั่วไป และข้อมูลส่วนอ่อนไหว โดยเฉพาะข้อมูลส่วนอ่อนไหวนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเข้มงวด การควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจึงต้องได้มาตรฐาน และเป็นไปตามหลักกฎหมายสากล เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เป็นเจ้าของข้อมูล และเป็นประโยชน์แก่ผู้ครอบครองข้อมูลซึ่งเป็นเอกชน ต้องมีการแต่งตั้งผู้ควบคุมข้อมูล และผู้ประมวลผลข้อมูล นอกจากนี้ ผู้ครอบครองข้อมูล ต้องไม่กระทำการใดนอกเหนือไปจากการให้ความยินยอมของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล หากมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูล เอกชนผู้เป็นผู้ครอบครองข้อมูล ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมไปถึงต้องมีกฎหมายเยียวยาให้สมแก่สัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นอีกด้วย ดังนั้น หากพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดกับบุคคลธรรมดา ผู้เป็นบุคคลธรรมดา ย่อมมีอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับการละเมิด หรือการผิดสัญญาที่ได้ให้ความยินยอมในการให้ข้อมูลส่วนบุคคลไว้แก่เอกชนเองได้ เพื่อให้ตนได้รับการแก้ไขเยียวยาที่เกิดขึ้นแก่ตนได้อย่างสมประโยชน์เป็นแน่แท้ แต่กลับกัน ในกรณีของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมถูกละเมิด หรือมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ผู้ถึงแก่กรรมย่อมไม่มีความเป็นสภาพบุคคลเพื่อมาแก้ไขเยียวยาได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีผู้แทนของผู้ถึงแก่กรรม หรือผู้สืบทอดสิทธิที่จะมีอำนาจในการจัดการเรื่องราวภายหลังเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว และการที่ผู้สืบทอดสิทธิจะมีอำนาจได้ ต้องมีกฎหมายให้อำนาจรองรับไว้ เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นสิ่งที่เป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่เป็นสิทธิเฉพาะตัวอย่างแน่แท้ ไม่อาจโอนให้แก่กันได้เฉกเช่นมรดกทั่วไป จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องออกกฎหมายมาควบคุมเพื่อมิให้เกิดการนำข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไปใช้ในทางที่มิชอบ โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้

6.1 ประเด็นที่ 1 กฎหมายในปัจจุบันให้ความคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอย่างครอบคลุมหรือไม่

แม้ว่าในปัจจุบันไทยจะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวส่วนตัวในด้านข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ในระดับพระราชบัญญัติกลับมีเพียงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ที่มี

เจตนาคุ้มครองข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ให้ความคุ้มครองอย่างเพียงพอไปถึงการให้รัฐมีหน้าที่ป้องกันความเสียหายที่สามารถเกิดขึ้นกับข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในการควบคุมของหน่วยงานของรัฐและไม่ปรากฏว่ามีแนวทางในการแก้ไขเยียวยาหรือจัดการในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม โดยแม้จะมีการพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ออกมาเพื่อรับรองคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็ตาม แต่ไม่ได้รวมไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม และไม่ได้มีการกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลอันจะสามารถตกทอดเป็นมรดกให้แก่ทายาทได้ด้วย จึงถือได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่สามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ถึงแก่กรรมในอนาคตไว้ได้ จึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับบทกฎหมายเพื่อให้มีการบังคับใช้เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไว้โดยเฉพาะ¹

โดยการบัญญัติกรอบของผู้ทรงสิทธิควรเป็นไปในให้สอดคล้องกับกฎหมายในหลายประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยมีข้อความคิดพิจารณาในองค์รวมของสิทธิขั้นพื้นฐานว่า สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเกี่ยวข้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ที่รวมไปถึงความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับครอบครัว (Right to Respect for Private and Family Life) จนไปถึงการมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ที่ควรได้รับการคุ้มครองแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้เสียชีวิตไปแล้ว² ซึ่งไม่อาจนำหลักในทางกฎหมายแพ่งมาใช้ในการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเคร่งครัด³ เพราะเรื่องความผูกพันของอำนาจรัฐต่อสิทธิและเสรีภาพ รัฐต้องให้ความรับรองและคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพมิอาจจำกัดเพียงเฉพาะบุคคลที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่รวมไปถึงบุคคลที่ถึงแก่กรรมไปแล้วด้วย⁴

สภาพปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของตัวผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลในแต่ละฉบับยังมีความกว้างแคบแตกต่างกันอยู่ ฝ่ายปกครองผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ จึงสมควรต้องดำเนินกิจกรรมการประมวลข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่ให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิกว้างขวางที่สุด กล่าวคือ การให้ความเคารพต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุหรืออาจสามารถระบุตัวตนของ

¹ ธารณี มณีรอด, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2558) 162.

² อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะบรรเจิด สิงคะเนติ, *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 1, ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสีพิมพ์ 2544) 100–101.

³ เฟิงอ้าง.

⁴ เฟิงอ้าง.

บุคคลธรรมดา⁵ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลดังกล่าวถึงแก่กรรมไปแล้วหรือไม่ ทำให้บุคคลซึ่งเป็นทายาท หรือผู้สืบสิทธิของผู้ถึงแก่กรรมย่อมมีสิทธิร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อองค์กรคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ได้ แม้จะมีกฎหมายที่ครอบคลุมไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมแล้วก็ตาม แต่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ต่างมีเจตนารมณ์ในการบังคับใช้ที่แตกต่างกัน จึงต้องคำนึงถึงลักษณะการบังคับใช้ ที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ผู้ควบคุม ข้อมูลและประมวลผลข้อมูลซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐจำต้องผูกพันในการให้ความคุ้มครองไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย ในขณะที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ กลับ มิต้องผูกพันในการรักษา จัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมแล้วแต่อย่างใด

ดังนั้น เพื่อให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างครอบคลุมผู้ถึงแก่กรรมอย่าง ครอบคลุม ผู้เขียนเห็นว่า ควรตัดข้อความในบทนิยาม มาตรา 6 ที่ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึง ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” เป็น “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำ ให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม” ดังการร่างพระราชบัญญัติฯ ในคราวแรก ที่ได้ยกร่างไว้ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลใด ซึ่งทำให้สามารถระบุตัว บุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม” โดยจะทำให้สามารถตีความได้อย่างครอบคลุมไปถึงข้อมูล ผู้ถึงแก่กรรมตามเจตนารมณ์ของการร่างพระราชบัญญัติเดิมด้วย⁶ เนื่องจากหากมีการคุ้มครองไปถึง ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม เมื่อมีการละเมิดข้อมูลดังกล่าวหรือถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ ผู้กระทำการ ละเมิดนั้นจำเป็นต้องได้รับบทลงโทษที่ได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติ เพื่อให้ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ได้รับการคุ้มครองแม้ว่าตนได้ถึงแก่กรรมไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้ อาจมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมใน การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม ดังเช่นประเทศเดนมาร์กที่มีระยะเวลาคุ้มครอง 10 ปี หลังเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรม เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ควบคุมข้อมูลและ ผู้ประมวลผลข้อมูลยังคงมีหน้าที่ผูกพันในการรักษา จัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลภายหลังที่เจ้าของ ข้อมูลถึงแก่กรรมตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

⁵ กรณ์ อรรถเนติศาสตร์, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ : ข อ พ ิ จ า ร ณา ท า ง ก ฎ ห ม า ย ป ก ค ร อ ง ’ (2 5 6 4) 1 ว าร ส าร ก ฤ ช ฎ ี ก า 46-48. <https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564.

⁶ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด 2544) 95.

6.2 ประเด็นที่ 2 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่

ในประเด็นนี้จำเป็นต้องแบ่งแยกประเภทของสิทธิที่สามารถเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทเสียก่อนว่าเป็นสิทธิโดยทั่วไป หรือสิทธิอันเป็นการเฉพาะตัวโดยแท้ ทั้งนี้ พิจารณาจากบทวิเคราะห์ข้างต้นแล้ว เห็นว่าควรแยกประเภทของสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของทายาท ดังต่อไปนี้

1) การแบ่งแยกเป็นสิทธิโดยทั่วไปอันอาจตกทอดแก่มรดกได้และสิทธิซึ่งเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

โดยทั่วไปนั้น สิทธิส่วนตัวจะถูกพิจารณาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งรัฐ โดย “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องส่วนตัวเท่านั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ดังนั้น เมื่อการคุ้มครองของกฎหมายไทยกำหนดว่าต้องเป็นเรื่องส่วนตัว หรือเรื่องเฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกลักษณะบุคคลได้เท่านั้น ทำให้กรอบในการคุ้มครองมีอย่างจำกัดทันที เช่น รสนิยม ทางเพศ ประวัติการศึกษา แต่ไม่หมายความรวมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น

ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ถือว่าเป็นสิทธิชนิดหนึ่งของสิทธิในชีวิตและร่างกาย ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลนี้เป็นสิทธิที่ได้รับการวิวัฒนาการมาจากการรับรองคุ้มครองสิทธิในร่างกายและสิทธิในทรัพย์สิน และด้วยการพัฒนาของกฎหมายได้ดำเนินการขยายกรอบการรับรองคุ้มครองไปจนถึงทางด้านความคิด ทัศนคติ ความเชื่อถือของบุคคล และรวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งในเรื่องของสิทธินี้ถือเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล โดยบุคคลมีอำนาจในการกำหนดเจตจำนงในเรื่องข้อมูลของตน สามารถคิด ตัดสินใจในการยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเผยแพร่สู่สาธารณะ หรือต่อบุคคลอื่นได้ โดยเป็นไปด้วยเจตนาภายในอย่างแท้จริงมิใช่มาจากการถูกฉ้อฉล⁷

ดังนั้น การจะพิจารณาว่าสิทธิใดสามารถตกทอดแก่ทายาทได้ จึงต้องไม่เป็นสิทธิซึ่งเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ ซึ่งสิทธิโดยสภาพแล้วถือได้ว่าเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ หมายถึง สิทธิ (หรือหน้าที่) ที่ผู้ถึงแก่กรรมจะต้องมี (หรือต้องกระทำ) ด้วยตนเองโดยสภาพ จะทำการโอนไปให้ผู้อื่นหรือผู้อื่นจะกระทำแทนไม่ได้ ส่วนใหญ่จะได้แก่สิทธิหรือหน้าที่เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือคุณสมบัติเฉพาะตัวบุคคล ไม่ได้เกี่ยวกับประโยชน์ทางทรัพย์สินแต่อย่างใด⁸ เช่น

⁷ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2, พิ.เพรส 2563) 295.

⁸ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *หลักกฎหมายมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 7, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563) 17-21

สิทธิในการนับถือศาสนา สิทธิในการเลือกตั้ง ที่ตัวบุคคลนั้นจะต้องกระทำด้วยตนเอง ไม่อาจโอนไปยังแก่ทายาทได้

อย่างไรก็ตาม สิทธิบางชนิดที่สามารถตกทอดให้แก่ทายาทได้จะกำหนดไว้โดยกฎหมาย เปิดช่องให้มีการสืบสิทธิของผู้ถึงแก่กรรมไว้ เช่น ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยผู้ทรงสิทธิมีอำนาจในการทำพินัยกรรมเพื่อตายเพื่อกำหนดบุคคลอื่นเป็นผู้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับ กิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การให้ความยินยอม และสามารถเป็นผู้ใช้สิทธิในการเข้าถึง แก้ไข เปลี่ยนแปลง ลบ หรือแม้กระทั่งการใช้สิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งกรณีถูกปฏิเสธสิทธิแทนตนต่อไปได้ มิได้มีการทำพินัยกรรมไว้ สิทธิเหล่านี้จะตกแก่ผู้สืบสิทธิตามที่กฎกระทรวงกำหนดไว้

โดยหลักแล้ว นอกจากต้องพิจารณาว่าเป็นสิทธิที่ต้องเป็นเฉพาะตัวผู้ตายโดยแท้ต้องกระทำด้วยตนเองหรือเป็นผู้มีหน้าที่ต้องกระทำด้วยตนเองหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่าเป็นสิทธิที่กฎหมายให้การรองรับว่าสามารถตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทไว้หรือไม่ หรือต้องเปิดช่องให้มีการสืบสิทธิ จึงจะถือว่าไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวโดยแท้ ประกอบกันด้วย

2) สิทธิในการเข้าถึงเว็บไซต์ต่างๆ โดยเป็นบัญชีเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรม เช่น Facebook Instagram Twitter YouTube เป็นต้น ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวโดยแท้หรือไม่

เมื่อพิจารณาประเด็นนี้เห็นว่าจากการพิเคราะห์เรื่องสิทธิในการเข้าถึงเฟซบุ๊กตาม คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งเยอรมนี ซึ่งตัดสินว่าเป็นเพราะวิธีการดำเนินงานในระบบของเฟซบุ๊กยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่า มีแต่เจ้าของบัญชีเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าถึงเนื้อหาในบัญชีของตน ไม่มีผู้อื่นเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ อีกทั้งยังเห็นว่าสิ่งของอะไรก็ตามที่เป็นของส่วนตัวของบุคคลนั้น ควรตกทอดเป็นมรดกของทายาท หลังจากบุคคลนั้นเสียชีวิต เสมือนกับสมุดบันทึกหรือจดหมายส่วนตัว หากพิจารณาดังฎีกาว่าสิทธิที่เข้าถึงกลายเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท ย่อมหมายถึงสิทธิในการเข้าถึง ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินมรดก เมื่อเป็นมรดกจึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวโดยแท้ได้

ทั้งนี้ มีกรณีตัวอย่างในประเทศไทยที่เกิดขึ้น โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึง เฟซบุ๊กที่สังคมกำลังให้ความสนใจอย่างมาก กรณีของนักแสดงสาวนามแตงโม นิดา พัชรวีระพงษ์ ซึ่งได้ถึงแก่กรรมจากการพลัดตกเรือสปีดโบ๊ตที่แม่น้ำเจ้าพระยา และมีผู้เข้าถึงเฟซบุ๊กของนักแสดงสาวที่ใช้ชื่อว่า Happy Melon Patcharaveerapong หลังจากเธอเสียชีวิต และทำการโพสต์ภาพบุคคลหนึ่งยืนหันหลังโบกมืออยู่บนหัวเรือสปีดโบ๊ตโดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นฉากหลัง พร้อมกับเขียนข้อความ “หนูถูกทำร้ายจากเพื่อนที่เรารักแล้วไวใจ”⁹ ต่อมาได้มีการโพสต์ข้อความและ

⁹ เฟซบุ๊กส่วนตัว แตงโม นิดา โพสต์รูปและข้อความปริศนา “หนูถูกทำร้ายจากเพื่อน” ไทยรัฐออนไลน์ (21 พฤษภาคม 2565) <<https://www.thairath.co.th/entertain/news/2397830>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

รูปภาพเพิ่มเติมว่า “เรายังไม่ไปไหน เรายังรอความจริงจากปากทั้ง 5 คน อยู่ แต่ถ้ายังไม่พูดความจริง เราจะเปิดความจริงให้ทุกคนได้รับรู้พร้อมกัน ว่าเหตุเกิดบนเรือ คือ อะไร “ลบข้อมูลมือถือ อย่าคิดว่า กู้คืนไม่ได้หรือ ไอ้เพื่อนรัก”¹⁰ ซึ่งก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมเป็นอย่างมาก โดยหากพิจารณาแล้ว แม้ว่ากรณีนี้จะไม่ได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่เป็นที่น่าตั้งข้อสังเกตว่าสิทธิในการเข้าถึงเพชบุ๊กดังกล่าวควรตกเป็นของผู้ใด และผู้นั้นมีสิทธิเพียงใดในการจัดการข้อมูลเพชบุ๊กของผู้ถึงแก่กรรม เนื่องจากข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอาจถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาภาพของผู้ถึงแก่กรรมไปเผยแพร่ในที่สาธารณะ หรือหาผลประโยชน์จากการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไปจำหน่ายให้แก่ผู้อื่น แสวงหาประโยชน์กับมูลค่าของข้อมูลส่วนบุคคล จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน

ในกรณีมีผู้เข้าถึงเพชบุ๊กของนางสาวนิตา พัชรวิระพงษ์ โดยมีชอบ แล้วโพสต์ข้อความรวมถึงรูปภาพไปยังหน้าไทม์ไลน์เพชบุ๊ก แม้หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้เข้าถึงเพชบุ๊กดังกล่าว อ้างว่าเข้าถึงด้วยเจตนาดีเพื่อให้ผู้ถึงแก่กรรมได้รับความเป็นธรรมก็ตาม แต่การเข้าถึงข้อมูลทางโซเชียลมีเดียโดยผู้เป็นเจ้าของเพชบุ๊กไม่ให้ความยินยอม ถือว่าเป็นการเข้าถึงซึ่งระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ชอบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 5¹¹ และมาตรา 7¹² และเป็นการแอบอ้างบุคคลอื่นทางออนไลน์ ตามมาตรา 14 (1)¹³ ซึ่งเป็นการหลอกลวงเพื่อทำให้ผู้อื่นหลงเชื่ออีกด้วย ดังนั้น แม้จะมีพระราชบัญญัติดังกล่าวคุ้มครองการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้งานไว้แล้วก็ตาม แต่มีข้อน่าพิจารณาว่าเมื่อผู้ใช้งานได้ถึงแก่กรรมแล้ว สิทธิในการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรือเพชบุ๊กของนางสาวนิตา ควรจะ

¹⁰ ‘ข่าวแดงโมล่าสุด (21 พ.ค.2565) : นายเดชา เตือนคนเข้าเพชบุ๊ก "แดงโม นิตา" True ID (21 พฤษภาคม 2565) <<https://news.trueid.net/detail/AJXmvgY8rXmR>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

¹¹ มาตรา 5 “ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹² มาตรา 7 “ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹³ มาตรา 14 “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา...”

ตกเป็นของบุคคลใด ถือเป็นทรัพย์สินมรดกแก่ทายาทหรือไม่ เพื่อให้ทายาทได้ใช้สิทธิตามกฎหมายในการดำเนินคดีแทนผู้ถึงแก่กรรมต่อไป เนื่องจากว่าสิทธิในการเข้าถึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน โดยอาจส่งผลกระทบในแง่บวกหรือลบต่อบัญชีของผู้ถึงแก่กรรม รวมถึงสิทธิประโยชน์อย่างอื่นได้ หากไม่ได้มีการบัญชีหรือมีหลักเกณฑ์วางไว้อย่างครอบคลุม

โดยการจะพิจารณาว่าสิทธิจะตกทอดแก่ทายาทได้หรือไม่ ต้องพิจารณาเสียก่อนว่าเป็นทรัพย์สินมรดกที่กฎหมายรองรับให้ตามมาตรา 1600 หรือไม่ โดยปกติแล้ว การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะ หากเป็นข้อมูลในความครอบครองของรัฐ จะมีกฎหมายออกมาให้ความคุ้มครองไว้ตามลักษณะประเภทของข้อมูล อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจและการเงินธนาคาร มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 เป็นต้น ส่วนกรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อควบคุมข้อมูลเกี่ยวกับเอกชนบัญญัติไว้เฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่มีการบัญญัติลักษณะของข้อมูลที่คุ้มครอง ผู้มีอำนาจในการจัดเก็บประมวลผล หลักเกณฑ์การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล แต่เนื่องจากตามบทนิยามในพระราชบัญญัตินี้ไม่รวมถึงข้อมูลผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ จึงถือได้ว่าไม่คุ้มครองและรับรองไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย

แนวทางของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของประเทศไทยที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ซึ่งมีตัวอย่างในคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่ สค 262/2559 เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของโรงพยาบาลอาจสามารถเกี่ยวกับประวัติการรักษาพยาบาล สรุปความได้ว่า ผู้อุทธรณ์เป็นบุตรของนาง ข. โดยนาง ข. มีอาการป่วยและเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลอาจสามารถ ต่อมาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2559 นาง ข. ได้เสียชีวิตลงด้วยภาวะหัวใจและปอดล้มเหลวจากภาวะปอดติดเชื้อ โดยก่อนที่จะเสียชีวิตได้ทำประกันชีวิตไว้กับบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง ซึ่งเงื่อนไขการขอรับเงินค่าสินไหมทดแทนจะต้องนำประวัติการรักษาพยาบาลของผู้เสียชีวิตไปแสดง ผู้อุทธรณ์จึงไปยื่นขอประวัติการรักษาที่โรงพยาบาลอาจสามารถ แต่ได้รับการปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูล โดยอ้างว่าเจ้าของข้อมูลต้องมาขอด้วยตนเองหรือขอไว้ก่อนเสียชีวิต ซึ่งผู้เสียชีวิตไม่ได้ทำเรื่องขอไว้ ผู้อุทธรณ์ได้รับความเดือดร้อนจากการไม่ได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนจึงได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการฯ คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ คือ ประวัติการรักษาพยาบาลของนาง ข. ซึ่งเป็นมารดาของผู้อุทธรณ์ โดยผู้อุทธรณ์ต้องการข้อมูลข่าวสารไปเพื่อประกอบการดำเนินการขอรับค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันชีวิตของ นาง ข. สัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก กล่าวคือ ผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต โดยจะมีผลเมื่อผู้เอาประกันภัย

เสียชีวิตลง ซึ่งโดยสภาพของสัญญาประกันชีวิตไม่เปิดช่องให้ผู้เอาประกันภัยขอข้อมูลการรักษาพยาบาลของตนได้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และเป็นไปไม่ได้ที่ผู้เอาประกันภัยจะยื่นขอข้อมูลการรักษาพยาบาลของตนหลังจากที่ตนได้เสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้น การใช้สิทธินี้จึงเป็นการใช้สิทธิตามความประสงค์ของเจ้าของข้อมูลตามเจตนารมณ์ที่ปรากฏในสัญญาประกันชีวิต จึงไม่ถือว่าเป็นการข่มขู่ด้านสุขภาพของบุคคลอื่นตามนัยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้เปิดช่องให้ทายาทของผู้เสียชีวิตสามารถใช้สิทธิดำเนินการแทนได้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้ว เห็นว่าข้อมูลประวัติการรักษาพยาบาลของนาง ข. ที่อยู่ในความครอบครองของโรงพยาบาลอาจสามารถเป็นข้อมูลที่เปิดเผยให้ผูุ้ธรณ์ทราบได้¹⁴

จะเห็นได้ว่าแนวทางการวินิจฉัยเพื่อเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของผู้เสียชีวิต แม้ไม่ได้มีการแจ้งผู้สืบสิทธิซึ่งเป็นทายาทไว้เพื่อใช้สิทธิดำเนินการแทนก็ตาม คณะกรรมการฯ ก็อาจจะพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของผู้ถึงแก่กรรมเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์สุดท้ายของผู้ถึงแก่กรรมในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว แต่กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งรัฐเป็นผู้ครอบครองข้อมูลตามกฎหมาย จึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังที่กฎหมายรองรับไว้

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงสิทธิในการเข้าถึงบัญชีเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรมในเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น Facebook Instagram Twitter YouTube เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ฝ่ายเอกชนเป็นผู้ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ในกรณีของเฟซบุ๊กนั้น สามารถตั้งค่าการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์โดยมีผู้สืบทอดบัญชีเพื่อเลือกคนที่จัดการโปรไฟล์หลังจากถึงแก่กรรมไปแล้ว โดยบุคคลสามารถช่วยแจ้งให้เพื่อนๆ และครอบครัวทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ เช่น พิธีไว้อาลัย นอกจากนี้เจ้าของบัญชียังสามารถแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบว่าปรารถนาให้เปิดบัญชีต่อไปอีกนานเท่าใดและสามารถลบบัญชีให้ได้หลังจากผ่านพ้นเวลานั้นได้ แต่หากผู้ถึงแก่กรรมไม่ได้มีการตั้งค่าผู้สืบทอดบัญชีไว้ ได้ให้แนวทางไว้สองแนวทางแก่ครอบครัวและญาติหลังจากเจ้าของเฟซบุ๊กถึงแก่กรรมลง หนึ่งคืออนุญาตให้เปลี่ยนบัญชีเฟซบุ๊กเป็นเพจเพื่อให้ผู้คนได้เข้ามาแสดงความไว้อาลัย แต่ไม่สามารถเข้าไปแก้ไขข้อความส่วนตัวของผู้ถึงแก่กรรมได้ กับอีกทางคือให้ญาติยื่นขอให้ทางเฟซบุ๊กลบบัญชีเฟซบุ๊กของผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปิดช่องให้ทายาทยื่นคำขอแก่เฟซบุ๊กได้โดยตรง อาจไม่จำเป็นต้องเป็นคดีขึ้นสู่ศาลทุกคดีไป เว้นแต่เป็นกรณีที่

¹⁴ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่ สค 262/2559 เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของโรงพยาบาลอาจสามารถเกี่ยวกับประวัติการรักษาพยาบาล.

เฟซบุ๊กไม่ยินยอม ส่วนในเว็บไซต์อื่น ๆ มีเงื่อนไขและนโยบายเกี่ยวกับการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป หากทนายต้องการมีสิทธิเข้าถึงบัญชีเหล่านั้นของผู้ตาย อาจต้องยื่นคำร้องขอไปยังผู้ให้บริการแต่ละเว็บไซต์เพื่อให้พิจารณาต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดของเฟซบุ๊กแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะของเงื่อนไขดังกล่าว หากผู้ใช้งานได้ตั้งค่าในระบบแล้ว ถือได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนให้มีอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้สืบทอดบัญชีเข้ามาใช้งานในบัญชีของตนได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดหลังจากตนเสียชีวิตลง โดยไม่จำเป็นว่าเป็นการเขียนโพสต์ ข้อความ หรือรูปภาพต่างๆ รวมไปถึงการสามารถเข้าดูโพสต์ต่างๆ ที่ผู้ถึงแก่กรรมได้ตั้งว่า “เฉพาะฉัน” ไว้ด้วย มีข้อน่าพิศวงที่ว่า การที่ผู้สืบทอดบัญชีสามารถทำได้เฉกเช่นเดียวกันกับผู้ใช้งานเดิมอยู่หลายประการ ประหนึ่งว่าผู้สืบทอดบัญชีได้กลายเป็นผู้ใช้งานนั้นแล้ว จะมีปัญหาอื่นใดตามมาในภายหลังหรือไม่ โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมที่อาจถูกเผยแพร่ในโลกออนไลน์อีกครั้ง โดยการเข้าถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น แม้ว่าจะเป็นผู้สืบทอดบัญชีซึ่งเป็นผู้ได้รับอนุญาตก่อนจากเจ้าของบัญชีผู้ถึงแก่กรรมก็ตาม รูปที่ไม่เคยถูกอัปโหลดมาก่อน หรือข้อความหลากหลายประเภทที่อาจเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม จะปรากฏขึ้นในหน้าบัญชีผู้ใช้งาน โดยที่เจ้าของบัญชีเดิมไม่มีโอกาสได้ให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้เผยแพร่อีกต่อไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากเฟซบุ๊กไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าข้อมูลที่นำเข้าสู่เฟซบุ๊กข้อมูลใดที่ควรเผยแพร่แล้วเป็นประโยชน์สำหรับผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว นอกจากเป็นข้อมูลที่ผิดข้อกำหนดหรือผิดกฎหมายอย่างชัดเจน หรือข้อมูลได้อันถูกร้องเรียนมาจากผู้ใช้งานคนอื่นจึงจะสามารถลบโพสต์ หรือข้อมูลเหล่านั้นได้ แต่การเลือกผู้สืบทอดบัญชีถือเป็นความยินยอมโดยตรงของผู้ใช้งาน จึงถือเป็นเรื่องของความสมัครใจของผู้ใช้งานนั่นเอง เฟซบุ๊กเพียงแค่นำเสนอทางเลือกให้เจ้าของบัญชีเท่านั้น

ส่วนข้อดีของการมีผู้สืบทอดบัญชื่อนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การยินยอมให้มีผู้สืบทอดบัญชีเพื่อให้ผู้นั้น ได้รับรู้ข้อมูลในเฟซบุ๊กของเจ้าของบัญชี สามารถนำเข้าสู่ข้อมูลเพื่อมาใช้ประโยชน์ทางธุรกิจได้โดยผ่านทางสื่อกลางอย่างเฟซบุ๊ก เช่น บัญชีของผู้ที่มียอดผู้ติดตามจำนวนมาก หรือผู้ที่มีชื่อเสียง ซึ่งข้อมูลในเฟซบุ๊กอาจตีเป็นมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ไม่ว่าจะเป็นการโพสต์ หรือลงรูปภาพ เพื่อประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาธุรกิจใด ๆ หรือการได้จำนวนยอดวิวที่มากจากการลงคลิปวิดีโอ แล้วนำยอดวิวไปแลกเปลี่ยนเป็นค่าตอบแทนจากทางเฟซบุ๊กก็ย่อมได้ ถือเป็นรายได้อีกทางหนึ่งของผู้ใช้งาน โดยทรัพย์สินที่ได้จากการดำเนินการในเฟซบุ๊กของบัญชีผู้ถึงแก่กรรมอาจสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้สืบทอดบัญชีได้

ทั้งนี้ การที่เจ้าของบัญชีได้ยินยอมให้มีผู้สืบทอดบัญชี ถือได้ว่าเฟซบุ๊กซึ่งมีสัญญากับเจ้าของบัญชีเดิมนั้น ยังคงมีผลผูกพันอยู่ดังเดิม แต่เมื่อมีการเพิ่มผู้ใช้งานขึ้นมาเป็นผู้สืบทอดบัญชี จะถือเป็นสัญญาที่เฟซบุ๊กได้ทำสัญญาขึ้นมาใหม่กับผู้สืบทอดบัญชีหรือไม่ หรือเป็นความผูกพันตามสัญญาเดิมที่เคยให้ไว้กับผู้ถึงแก่กรรม กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า เจ้าของบัญชีได้กอนติสัมพันธ์กับทางเฟซบุ๊กในลักษณะ

ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และสิทธิของผู้อื่น กล่าวคือ ผู้สืบทอดบัญชี ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายถือว่าเจ้าของบัญชีมีประโยชน์ได้เสียในเรื่องนี้ในลักษณะที่ควรได้รับความรับรองและคุ้มครองให้มีผลทางกฎหมายได้ด้วยการทำนิติกรรมฝ่ายเดียว¹⁵ ตามเจตนารมณ์ของเจ้าของบัญชี และเมื่อได้ตกทอดมายังผู้สืบทอดบัญชีแล้วจะกลายเป็นการเปลี่ยนคู่สัญญาใหม่ ระหว่างเพชบุ๊คและผู้สืบทอดบัญชี จึงเป็นสัญญาที่มีผลผูกพันกับผู้สืบทอดบัญชีขึ้นมาใหม่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในสัญญาที่แตกต่างไปจากข้อกำหนดเดิม เมื่อมีการแก้ไขข้อกำหนดบางประการ กล่าวคือ ผู้สืบทอดบัญชีไม่สามารถเข้าสู่ระบบบัญชีผู้ใช้ อ่านข้อความ หรือลบเพื่อนของเจ้าของบัญชีหรือสร้างคำขอเป็นเพื่อนได้ ผู้สืบทอดบัญชีจึงสามารถดำเนินการได้ทราบเท่าที่ข้อกำหนดได้กำหนดไว้เท่านั้น และผู้สืบทอดบัญชีย่อมไม่สามารถร้องขอเพิ่มเติมข้อกำหนดได้แต่อย่างใด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานที่ถึงแก่กรรมในส่วนดังกล่าวไว้ตามมาตรฐานของเพชบุ๊ค โดยผู้สืบทอดบัญชีย่อมมีหลักเสรีภาพในการทำสัญญากับเพชบุ๊ค โดยจะตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับความผูกพันใด ๆ ดังนั้น ผู้สืบทอดบัญชีที่เป็นจึงสามารถเลือกที่จะเข้าไปใช้สิทธิเป็นผู้สืบทอดบัญชี หรือบอกปิดโดยการไม่เป็นก็ได้โดยการไม่เข้าไปใช้สิทธิดังกล่าว¹⁶ ซึ่งการที่ผู้สืบทอดบัญชีมีเพียงเสรีภาพในการตกลงทำสัญญา แต่ไม่มีเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาแห่งสัญญานั้น ทำให้ผู้สืบทอดบัญชีไม่มีอำนาจต่อรองที่จะร่วมกำหนดเนื้อหาในสัญญาที่เพชบุ๊คกำหนด เพราะไม่อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ จึงทำได้เพียงการตัดสินใจเลือกเข้าทำสัญญาหรือไม่เข้าทำสัญญานั้น (take it or leave it)¹⁷ อาจกล่าวได้ว่าผู้สืบทอดบัญชีเป็นบุคคลภายนอกผู้ถือเป็นผู้เอาประโยชน์จากสัญญา ตามมาตรา 374¹⁸ ซึ่ง จี๊ด เศรษฐบุตร ให้คำนิยามของสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกว่า “สัญญาที่มีลักษณะซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับสัญญา” ได้แสดงเจตนาดกลงกับคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า “ผู้เอาสัญญา” ว่าจะปฏิบัติตามชำระหนี้ตามสัญญาต่อบุคคลภายนอก ซึ่งเรียกว่า “บุคคลภายนอกผู้รับประโยชน์”

¹⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, ‘เอกสารประกอบการศึกษาวิชากฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา (น.101)’ <http://www.law.tu.ac.th/wp-content/uploads/2014/02/08_369.pdf> สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2565, 274.

¹⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ (เชิงอรรถ 20) 74.

¹⁷ เพิ่งอ้าง 5.

¹⁸ มาตรา 374 “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาดกลงว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกไซ้ ท่านว่าบุคคลภายนอกมีสิทธิจะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้โดยตรงได้

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น สิทธิของบุคคลภายนอกย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น”

โดยสัญญานี้เป็นสัญญาที่เป็นข้อยกเว้นหลักสัญญาที่มีผลผูกพันเพียงเฉพาะคู่สัญญา”¹⁹ โดยสาระสำคัญของการเกิดสัญญาคือการที่ผู้รับคำเสนอสนองรับคำเสนอกลับไป จึงต้องพิจารณาการแสดงเจตนาสนองรับของผู้รับคำเสนอจนก่อให้เกิดสัญญา โดยการทำความเข้าใจได้ว่าเป็นการแสดงเจตนา ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวไปยังผู้ทำคำเสนอเพื่อก่อให้เกิดสัญญา และเนื่องจากตามกฎหมายมิได้กำหนดให้ทำตามแบบ บุคคลภายนอกจึงอาจกระทำได้โดยชัดแจ้งหรือการแสดงเจตนาโดยปริยาย²⁰ แต่การรับสิทธิตามสัญญานี้ เฟซบุ๊กไม่อาจรับรู้ความประสงค์ของผู้สืบทอดบัญชีได้เอง ผู้สืบทอดบัญชีจึงต้องดำเนินการโดยชัดแจ้งในการเข้ารับเอาประโยชน์จากสัญญาระหว่างผู้เป็นเจ้าของเฟซบุ๊กและเฟซบุ๊ก

นอกจากนี้ เมื่อผู้ใช้บริการได้เปิดใช้เฟซบุ๊ก แล้วเฟซบุ๊กซึ่งอยู่ในฐานะผู้ให้บริการนั้น ต้องมีการดำเนินการตามสัญญา เนื่องจากข้อมูลที่น่าไปประมวลผล จะต้องมีความจำเป็นต่อการบริการ และได้กำหนดไว้ในสัญญาส่วนบุคคล²¹ โดยเฟซบุ๊กได้ตั้งปณิธานไว้อย่างมุ่งมั่นว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นหัวใจสำคัญของบริษัทและทั้งในเครือของเฟซบุ๊ก รวมถึง Messenger, Instagram, Oculus และ WhatsApp อีกด้วย²² โดยเฟซบุ๊กต้องปฏิบัติตามกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรปฉบับล่าสุด และ GDPR ที่มีผลบังคับใช้กับทุกบริษัทที่ต้องประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในสหภาพยุโรป ไม่จำกัดว่าบริษัทนั้นจะตั้งอยู่แห่งใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการประมวลผล วิธีที่บริษัทรับและจัดการข้อมูล อันหมายถึงการรวบรวมข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การใช้งานข้อมูลต่าง ๆ รวมไปถึงการทำลายข้อมูล ทั้งนี้ การประมวลผลต่างๆ ต้องได้รับความยินยอมโดยเสรี เฉพาะเจาะจง โดยการแจ้งให้ทราบ และมีความชัดเจนมากเพียงพอ ซึ่งบุคคลมีสิทธิที่จะเพิกถอนความยินยอมได้ โดยต้องมาจากผู้ที่มีอายุตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ตามประเทศสมาชิก หรือต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองเท่านั้น²³ จึงเห็นได้ว่าเฟซบุ๊กค่อนข้างเคร่งครัดกับการปฏิบัติตามกฎหมาย เนื่องจากหากมีการฟ้องร้องเกิดขึ้นจากการใช้งาน อาจมีมูลค่าความเสียหายทั้งทางการเงิน และชื่อเสียงเกิดขึ้นอย่างมากดังที่เคยมีคดีความเกิดขึ้นในอดีตมาแล้ว

แม้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลรัดกุมและครอบคลุมตามกฎหมายสากลมากเพียงใด แต่มีข้อข้อยืนยันว่าจะสามารถคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมได้อย่างแน่แท้ เนื่องจาก

¹⁹ กริช คมกริช, ‘การนำหลักสัญญาที่มีผลเป็นการให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอกมาปรับใช้ในหลักกฎหมายไทย’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2559) 31-32.

²⁰ เพิ่งอ้าง 33.

²¹ ‘กฏหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (GDPR) คืออะไร’ <https://web.facebook.com/business/GDPR?_rdc=1&_rdr> สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2565.

²² เพิ่งอ้าง.

²³ เพิ่งอ้าง.

ข้อมูลมีสถานะที่ไม่ใช่สิ่งจับต้องได้ดังทรัพย์สินโดยทั่วไป การครอบครองข้อมูลจึงสามารถเปลี่ยนมือได้อย่างง่ายดาย เพียงมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้ ดังนั้น การให้สิทธิอนุญาตในการเข้าถึงจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งได้นำข้อมูลส่วนตัวของบุคคลไปจำหน่ายหรือใช้งาน ผิดวัตถุประสงค์หรือผิดกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่า สิทธิในการเข้าถึงเว็บไซต์หรือบัญชีโซเชียลมีเดียของผู้ถึงแก่กรรม จึงควรตกแก่ทายาทในกรณีเดียวกันเท่านั้นคือมีเหตุจำเป็นให้ต้องเข้าถึงเพื่อสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีการตายเฉกเช่นกรณีที่เกิดขึ้นที่เยอรมัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเฟซบุ๊กได้เพิ่มทางเลือกให้แก่เจ้าของบัญชีก่อนจะถึงแก่กรรมแล้ว การที่เจ้าของบัญชีจะดำเนินการเลือกเฟซบุ๊กให้เป็นอนุสรณ์หรือเลือกให้มีผู้สืบทอดบัญชีนั้น ถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาารมณก่อนตาย และผู้สืบทอดบัญชีต้องมีผลผูกพันกับเฟซบุ๊กตามสัญญาและข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ หากปรากฏว่าผู้ถึงแก่กรรมไม่มีการเลือกผู้สืบทอดบัญชีไว้แล้วนั้น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวเป็นสิทธิเฉพาะตัวอย่างแน่แท้ จึงไม่อาจตกได้แก่ทายาทเฉกเช่นมรดกทั่วไปอย่างง่ายดาย อย่างไรก็ตาม การไม่เข้าไปล่วงละเมิดถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมโดยไม่มีเหตุจำเป็น จึงจะถือว่าเป็นการเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้วายชนม์อย่างแท้จริง

หากมีกรณีที่ทำลายต้องการเข้าถึงสิทธิโดยที่ไม่ได้รับเลือกเป็นผู้สืบทอดบัญชีจากผู้ถึงแก่กรรม แต่มีเหตุจำเป็น อาจต้องมีการใช้สิทธิทางศาล เนื่องจากกฎหมายของประเทศไทยยังมิได้มีการบัญญัติให้การรับรองคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลรวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม จึงต้องนำหลักของแนวศาลต่างประเทศมาเทียบเคียง เนื่องจากในประเทศไทยมีปรากฏการฟ้องร้องในประเด็นดังกล่าวมาก่อน ทั้งนี้ เมื่อมีการเข้าถึงข้อมูลภายในของเว็บไซต์ดังกล่าวแล้ว ต้องมีการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลซึ่งต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้งานในเบื้องต้นที่ได้แจ้งไว้ต่อศาลด้วยดังเช่นคดีในเยอรมนี มารดาต้องการทราบข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการต่อสู้คดี และเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำอาจทำให้บุตรถึงแก่กรรมเท่านั้น มารดาจึงไม่อาจแก้ไขหรือลบข้อมูลในเฟซบุ๊กใช้เพื่อประการอื่นนอกจากที่แจ้งความประสงค์ต่อศาลไว้ได้แต่อย่างใด

อีกประการหนึ่ง สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เมื่อเป็นกรณีระหว่างเอกชนกับเอกชน รัฐควรมีเข้ามามีบทบาทเข้าไปควบคุมผู้ที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่า ซึ่งทำให้เกิดการเอาเปรียบประชาชนได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการและผู้บริโภคในโลกดิจิทัล เนื่องจากแม้กฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องของผู้บริโภคไว้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ตาม แต่ไม่อาจคุ้มครองได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ก็ไม่ได้บัญญัติคุ้มครองถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไว้อีกด้วย จึงถือได้ว่ากฎหมายไทยยังไม่อาจคุ้มครองสิทธิผู้ถึงแก่กรรมได้อย่างครอบคลุม

โดยสรุปแล้ว หากเป็นกรณีของเฟซบุ๊กซึ่งได้ให้สิทธิเจ้าของบัญชีในการเลือกผู้สืบทอดบัญชีได้ หากเจ้าของบัญชีได้เลือกผู้สืบทอดบัญชีแล้ว ผู้นั้นถือว่ามีความผูกพันทางสัญญากับเฟซบุ๊กตาม

ข้อกำหนดที่เพซบุ๊กกำหนดไว้ แต่หากเป็นกรณีและผู้ถึงแก่กรรมไม่ได้ตั้งให้มีผู้สืบทอดบัญชีไว้ และเป็นคดีที่ไม่เคยเกิดข้อพิพาทในประเทศไทยมาก่อน และไม่พบแนววิธีปฏิบัติได้โดยตรง ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรให้มีการพิจารณาตามหลักการของการพิจารณาคดีของศาลในประเทศเยอรมนี กล่าวคือ ถือว่าสิทธิในการเข้าถึงควรตกเป็นมรดกแก่ทายาทได้ หากเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เท่าที่จำเป็นดังร้องขอต่อศาล ทั้งนี้ ต้องพิจารณาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ถึงแก่กรรมเป็นหลักอีกด้วย รวมถึงเป็นไปเพื่อประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้ถึงแก่กรรมไม่ใช่ประโยชน์ของผู้ร้องขอเพียงฝ่ายเดียว โดยศาลไทยควรมีการวางบรรทัดฐานหากมีการร้องขอในกรณีนี้เกิดขึ้น ซึ่งการร้องขอเรื่องดังกล่าวต่อศาลควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาร้องขอดังกล่าวเป็นรายกรณี ว่ากรณีใดเห็นสมควรวินิจฉัยเพื่อให้มีคำพิพากษาที่จะกลายเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญในอนาคต

6.3 บทสรุป

ผู้เขียนจึงขอสรุปประเด็นตามที่ได้วิเคราะห์มาทั้งหมด ดังนี้

ในประเด็นที่ 1 กฎหมายในปัจจุบันไม่ได้ให้การคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอย่างครอบคลุม ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งไม่ได้รวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไว้ในคำนิยามด้วย อันเกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิหลายประเภทของเจ้าของข้อมูล ซึ่งจะสามารถใช้สิทธิได้ตามมาตรา 32 และมาตรา 33 รวมถึงได้มีการบัญญัติหน้าที่ของผู้ควบคุมไว้ตามมาตรา 37 (1) จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ²⁴ และตามมาตรา 37 (3) จัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อดำเนินการลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือตามที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอ หรือที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ถอนความยินยอม²⁵ รวมไปถึงการบัญญัติหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไว้ตามมาตรา 40 ซึ่งหากกรณีที่มีผู้ใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมโดยมิชอบแล้ว ถ้าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลฯ มีรับรองไว้อย่างครอบคลุมเพียงพอถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมแล้วด้วย จะทำให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ยังคงมีหน้าที่ต้องผูกพันกับผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเพื่อให้ดำเนินการตามกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บ รวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รวมไปถึงการลบทำลายข้อมูล

²⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 37 (1).

²⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 37 (3).

อีกด้วย จึงเห็นว่าการไม่บัญญัติให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมนั้น ทำให้เมื่อมีการเกิดปัญหาการเข้าถึงข้อมูลผู้ถึงแก่กรรมโดยมิชอบขึ้น สิทธิต่าง ๆ รวมถึงความผูกพันระหว่างผู้เป็นเจ้าของข้อมูลกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอันพึงมีต่อนียังมีชีวิตอยู่จะสิ้นสุดลง และไม่สามารถใช้มาตรการเยียวยาคุ้มครองใดตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2562 ได้

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างครอบคลุมผู้ถึงแก่กรรม ผู้เขียนเห็นว่าควรตัดข้อความในบทนิยาม มาตรา 6 ที่ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” เป็น “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม” ดังตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลฯ ในครั้งแรก ที่ได้ยกร่างไว้ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลใด ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม” โดยจะทำให้สามารถตีความได้มากขึ้นตามเจตนารมณ์ของการร่างพระราชบัญญัติเดิมที่ให้การคุ้มครองครอบคลุมไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย²⁶ เนื่องจากหากมีการคุ้มครองไปถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม เมื่อมีการละเมิดข้อมูลดังกล่าวหรือถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ ผู้กระทำการละเมิดนั้นต้องได้รับบทลงโทษที่ได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติ เพื่อให้ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมได้รับการคุ้มครองแม้ว่าตนได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ทั้งนี้ อาจมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม เฉกเช่นประเทศเดนมาร์กที่มีระยะเวลาคุ้มครอง 10 ปี หลังเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมก็ได้

ในประเด็นที่ 2 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลควรเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทเฉพาะแต่สิทธิที่มีใช้สิทธิเฉพาะตัว โดยสิทธิบางชนิดที่สามารถตกทอดให้แก่ทายาทได้จะมีการวางหลักเกณฑ์ไว้โดยกฎหมายเปิดช่องให้มีการสืบสิทธิของผู้ถึงแก่กรรมไว้ เช่น ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยผู้ทรงสิทธิสามารถกำหนดบุคคลที่จะเป็นผู้รับสิทธิถึงการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การให้ความยินยอม และเป็นผู้ใช้สิทธิในการเข้าถึง แก้ไข เปลี่ยนแปลง ลบ หรือแม้กระทั่งการใช้สิทธิอุทธรณ์โต้แย้งกรณีถูกปฏิเสธสิทธิแทนตนต่อไปได้ และถ้ามิได้มีการกำหนดเจตนาไว้อย่างชัดเจน สิทธิจะตกแก่ผู้สืบสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้เป็นไปเพื่อคุ้มครองข้อมูลของประชาชนจากการครอบครองข้อมูลของรัฐ และประชาชนส่วนใหญ่อาจไม่ได้รับทราบถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนว่าสามารถที่จะกำหนดให้ผู้สืบสิทธิของตนได้ รัฐจึงควรต้องประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การพัฒนาทางเทคโนโลยีเพื่อเป็น

²⁶ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (เชิงอรธ 3).

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหน่วยงานราชการมีการประมวลผลข้อมูลผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์มากยิ่งขึ้น การครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมไปแล้วจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความคุ้มครองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถึงแก่กรรม ดังนั้น เมื่อกฎหมายได้ให้การรับรองไว้แล้ว สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้จึงตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้ตามกฎหมายตามหลักของกฎหมายมรดก

ส่วนสิทธิในการเข้าถึงบัญชีโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ของผู้ถึงแก่กรรมไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม หรือบัญชีอื่น ๆ บัญชีเหล่านี้ล้วนเป็นเป็นการสมัครเพื่อใช้งานโปรแกรมของผู้ประกอบการซึ่งเป็นภาคเอกชน และส่วนใหญ่มีสถานประกอบการอยู่นอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ เห็นว่าในไทยยังไม่มีบทบัญญัติไว้อย่างครอบคลุมไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อันเป็นกฎหมายที่มีการตราโดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนโดยทั่วไป จึงทำให้เกิดปัญหาในการที่จะกำหนดว่าสิทธิใดควรถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวโดยแท้ หรือสิทธิใดที่อาจตกทอดแก่ทายาทได้ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับประโยชน์สูงสุดแม้ถึงแก่กรรมไปแล้วก็ตาม และเมื่อไม่มีกฎหมายใดให้การรับรองสิทธิเหล่านี้ไว้อย่างชัดเจน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ รวมถึงยังไม่ได้มีกรณีตัวอย่างตามคำพิพากษา มีเพียงที่ปรากฏในข่าวเท่านั้น ดังนั้น หากพิจารณาจากกรณีของเฟซบุ๊กที่ได้ให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของก่อนถึงแก่กรรมโดยสามารถเลือกผู้สืบทอดบัญชีได้ จะถือว่าเป็นสัญญาอันมีผลผูกพันระหว่างเจ้าของบัญชีผู้ถึงแก่กรรมกับเฟซบุ๊ก และผู้สืบทอดบัญชีจึงเป็นบุคคลภายนอกอันอาจเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาได้ตามนัยมาตรา 374 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเข้าหลักของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกแทนการตกทอดแก่มรดก แต่หากมีกรณีที่ทายาทต้องการเข้าถึงสิทธิในบัญชี โดยมีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของบัญชีผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าของบัญชีผู้ถึงแก่กรรม ไม่ได้เลือกผู้ใดให้เป็นผู้สืบทอดบัญชีหรือทายาทต้องการเข้าถึงบัญชีโซเชียลมีเดียอย่างอื่นที่ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการให้มีผู้สืบทอดบัญชีดังเช่นเฟซบุ๊ก อาจต้องดำเนินการใช้สิทธิทางศาล ซึ่งถ้าศาลไทยพิจารณาตามหลักของศาลสูงแห่งเยอรมนีที่เห็นว่าการร้องขอของทายาทเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในทางคดีและเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของบัญชีผู้ถึงแก่กรรม จึงจะถือว่าสิทธิในการเข้าถึงบัญชีโซเชียลมีเดียควรตกเป็นมรดกแก่ทายาทได้ เนื่องจากกฎหมายของไทยยังไม่ได้มีการบัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลรวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม จึงควรนำหลักของแนวศาลต่างประเทศ โดยเฉพาะในคดีของเยอรมนีที่มีคำพิพากษาชัดเจนแล้วมาเทียบเคียงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กฤษฎ์ อุทัยรัตน์, *บทสรุป PDPA กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หลักการ แนวคิด ข้อกฎหมาย กรณีศึกษาและแนวปฏิบัติ* (ธรรมนิติ เพรส 2563).
- นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งแรก, พี.เพรส 2557).
- นิรมัย พิคแซ มั่นจิตร, *กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2, โรงพิมพ์เดือนตุลา 2563).
- ปราวีณา สุวรรณณัฐโชติ, *วัคซีนคุ้มภัยคนยุคดิจิทัล : ประเด็นจริยธรรมและข้อควรรู้ทางกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 1, ศูนย์ส่งเสริมพัฒนานวัตกรรม ตำรา และเอกสารทางวิชาการ คณะครู ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2561).
- ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, *บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be Forgotten) และแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง* (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัทกู๊ดเฮด พรินต์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด : สถาบันพระปกเกล้า 2565).
- พงษ์พิสิฐ วุฒิดิษฐโชติ, เกียรติศักดิ์ จันทร์ลอย และสมชิต กิจทองพลู, *Cyber security อย่าปล่อยให้ใครมาใช้ข้อมูลของคุณ* (พิมพ์ครั้งที่ 1, อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง 2564).
- ไพบูลย์ อมรวิญญูเกียรติ, *คำอธิบาย พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550* (พิมพ์ครั้งที่ 1, โปรวิชั่น 2553).
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *หลักกฎหมายมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 7, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563).
- ศูนย์กฎหมายสุขภาพและจริยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้านสุขภาพและความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรา 7 พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550* (พิมพ์ครั้งที่ 1, โรงพิมพ์เดือนตุลา 2554).
- สาวตรี สุขศรี, *กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์* (ครั้งที่ 1, โรงพิมพ์ เดือนตุลา โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2563).
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, *ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ.* (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด 2544).

สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานศาลปกครอง, เอกสารวิชาการ หน้า ที่ของ
หน่วยงานรัฐ : การสนองตอบต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูล
ข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (พิมพ์ครั้งที่ 1, สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักงานศาลปกครอง 2551)

อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ, บรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและ
เสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
(ห่างหุ้นส่วนจำกัด นานาส่งพิมพ์ 2544).

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April
2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of
personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive
95/46/EC (General Data Protection Regulation), *GDPR ฉบับภาษาไทย*, นคร เสรีรักษ์
ณรงค์ ไชยาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร, นิชานันท์ นันทศิริศรี
ผู้แปล, พิมพ์ครั้งแรก, (บริษัท พี.เพรส จำกัด 2563).

บทความ

กรณ์ อรรถเนติศาสตร์, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลภาครัฐ :
ข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง’ (2564) 1 วารสารกฤษฎีกา
<https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้น
เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564.

เพลินตา ตันรังสรรค์, ‘โครงการเสวนาให้ความเห็นต่อร่างกฎหมาย เรื่อง “ร่าง
พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.”’ (2553) จุลนิติ
<https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s36%20jun_7_5.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2564.

สินีนารถ ภาววัง, ‘กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน’,
(2564) 1 วารสารกฤษฎีกา <https://www.krisdika.go.th/data/ebook/journal/OCS_E-journal_1.1.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564.

วิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ

กริช คมกริช, ‘การนำหลักสัญญาที่มีผลเป็นการให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอกมาปรับใช้ในหลัก
กฎหมายไทย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2559).

จันทร์ทิพย์ แสงแปง, ‘ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ศึกษากรณี การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ในหน่วยงานเอกชน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ 2559).

ญาดา ทองสันสระ, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์’ (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559).

ธนัท สุวรรณปริญญา, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา : การจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Policy) ของธนาคาร สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย’ (การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ 2550).

ธารณี มณีรอด, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2558).

พรกัญญา ทะวงศ์, ‘มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2560)

อธิพร สิทธิธีรรัตน์, ‘ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์’, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการค้ำระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558).

รายงาน

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บ ในบัตรประจำตัวแบบอเนกประสงค์ (Smart Card)’ (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี 2549).

เอกสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ภาษาไทย

กิตติศักดิ์ ปรกติ, ‘เอกสารประกอบการศึกษาวิชากฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา (น.101)’ <http://www.law.tu.ac.th/wp-content/uploads/2014/02/08_369.pdf > สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2565.

-- ‘ก ก ฎ ห ม า ย คุ้ ม ค ร อ ง ขั อ มู ล ส' ว น บุ ค ค ล (GDPR) คื อ อ ะ ไ ร ’ <https://web.facebook.com/business/GDPR?_rdc=1&_rdr > สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2565.

- ‘ข่าวแดงโมล่าสุด (21 พ.ค. 2565) : ทนายเดชา เตือนคนเข้าเฟซบุ๊ก "แดงโม นิดา"’ True ID (21 พฤษภาคม 2565) <<https://news.trueid.net/detail/AJXmvgY8rXmR>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.
- ‘เฟซบุ๊กส่วนตัว แแดงโม นิดา โพสต์รูปและข้อความปริศนา "หนูถูกทำร้ายจากเพื่อน"’ ไทยรัฐออนไลน์ (21 พฤษภาคม 2565) <<https://www.thairath.co.th/entertain/news/2397830>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.
- ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา ‘คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547’, <<http://deka.supremecourt.or.th/search>> สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2565.
- ‘ศูนย์ช่วยเหลือ Facebook ผู้สืบทอดบัญชีคืออะไรและสามารถดำเนินการสิ่งใดกับบัญชี Facebook ของฉันได้บ้าง’ <https://web.facebook.com/help/1568013990080948/?helpref=uf_share> สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2565.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ,บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เรื่องเสร็จที่ 1135/2558 (2558).
- Facebook Blueprint ‘ตรวจสอบยืนยันบัญชีของคุณบน Facebook และ Instagram’ <https://web.facebook.com/business/learn/lessons/verify-facebook-instagram-account?_rdc=1&_rdr> สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565.
- World Update...ศาลเยอรมนีให้เฟซบุ๊กถือเป็น ‘มรดก’ แม้มีสิทธิเข้าเฟซบุ๊กของลูกสาวที่ตายไป’, มติชนออนไลน์ (23 กรกฎาคม 2561) <https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_1054327> สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2564.

ภาษาต่างประเทศ

- Angelika Fuchs, ‘What happens to your social media account when you die? The first German judgments on digital legacy’ (10 February 2021) <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-021-00652-y#Fn14>> สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2565.
- Applause Store Productions Limited Mathew Firsh v Grant Raphael, Casemine, 2008 <<https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff75360d03e7f57eab4af>> สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565.

Bird & Bird, 'Personal data of deceased persons' <<https://www.twobirds.com/en/capabilities/practices/privacy-and-data-protection/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/deceased-persons>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

Carla Bleiker, 'Digital legacy on trial in Berlin' (Learn German DW, 25 April 2017) <<https://learngerman.dw.com/en/what-happens-to-your-facebook-account-after-you-die/a-38581943>> สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2565.

--'Facebook ruling: German court grants parents rights to dead daughter's account', *BBC News* (12 July 2018) <<https://www.bbc.com/news/world-europe-44804599>> สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2565.

Stephenson Law 'What Happens To Personal Data After Someone Dies?' (October 13 2020.) <<https://www.stephenson.law/blog/what-happens-to-personal-data-after-someone-dies>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2565.

เอกสารอื่น ๆ

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่ สค 262/2559 เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของโรงพยาบาลอาจสามารถเกี่ยวกับประวัติการรักษาพยาบาล.

ภาคผนวก

ตารางข้อมูลแต่ละประเทศเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม

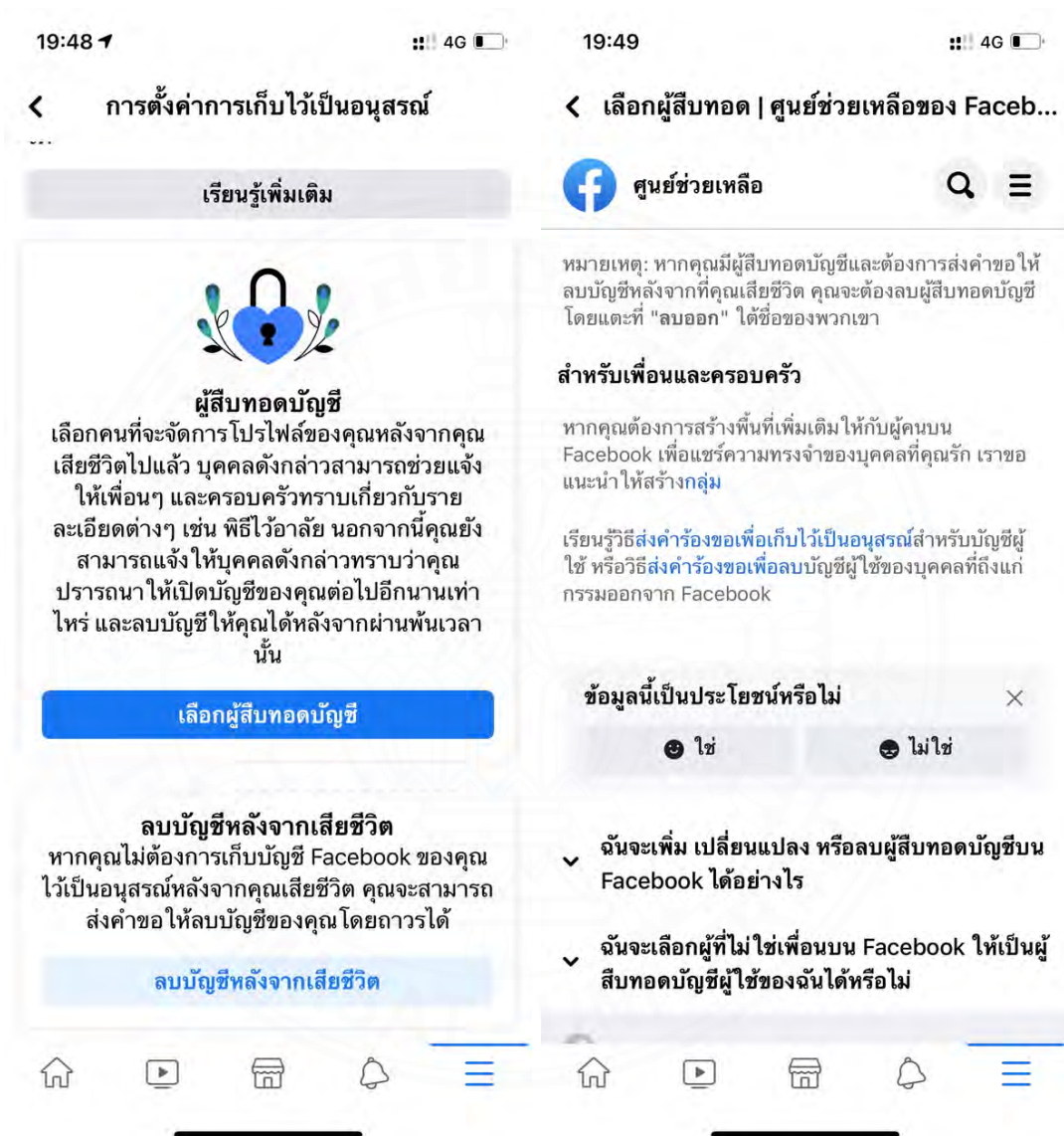
ประเทศ	ตรวจสอบ ครั้งล่าสุด ²⁷	การคุ้มครองข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ²⁸
ออสเตรีย	05.06.2018	ไม่มี เนื่องจาก ADPA ไม่ได้มีการบัญญัติข้อกำหนดพิเศษในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย
เบลเยียม	08.10.2018	ไม่มีบทบัญญัติ
สาธารณรัฐเช็ก	13.09.2018	ไม่ปรากฏ / ไม่มีข้อมูล
เดนมาร์ก	06.09.2018	ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา 5 2(5): และ GDPR กำหนดให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลังเสียชีวิตจนถึงระยะเวลา 10 ปี
ฟินแลนด์	13.11.2018	พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลนี้ไม่ใช้กับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม
ฝรั่งเศส	11.02.2019	มาตรา 40-1 ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (FDPA) ได้มีบทบัญญัติอนุญาตให้เจ้าของข้อมูลสามารถจัดการข้อมูลส่วนบุคคลหลังเสียชีวิตได้
เยอรมนี	23.05.2018	ไม่มี
ฮังการี	01/04/2019	กฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับการประมวลผลของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมไว้ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขว่าเฉพาะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของข้อมูลในช่วงที่ยังมีชีวิตอยู่หรือญาติสนิทจึงจะสามารถใช้สิทธิเข้าถึงข้อมูลของเจ้าของข้อมูลหลังเสียชีวิตได้
ไอร์แลนด์	7.06.2018	ไม่ปรากฏ / ไม่มีข้อมูล

²⁷ Bird & Bird ‘Personal data of deceased persons’
<<https://www.twobirds.com/en/capabilities/practices/privacy-and-data-protection/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/deceased-persons>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม, 2022.

²⁸ เพิ่งอ้าง.

อิตาลี	25.10.2018	ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 2 ของ IDPA โดยระบุว่า สิทธิที่อ้างถึงในมาตรา 15 ถึง 22 ของ GDPR สำหรับผู้ถึงแก่กรรมสามารถใช้งานข้อมูลได้ โดยเจ้าของข้อมูลผู้ซึ่งได้รับผลประโยชน์ในการคุ้มครองผ่านทางตัวแทนของเจ้าของข้อมูล หรือด้วยเหตุผลทางครอบครัวที่สมควรได้รับความคุ้มครอง (ตัวแทน) โดยไม่อนุญาตให้ใช้สิทธิของตัวแทนในกรณีที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อเจ้าของข้อมูลได้ห้ามไว้โดยชัดแจ้งด้วยการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่ให้ไว้หรือได้แจ้งไปยังผู้ควบคุมข้อมูลไว้แล้ว
เนเธอร์แลนด์	17.09.2018	ไม่มีบทบัญญัติไว้
โปแลนด์	07.09.2018	ไม่ปรากฏ / ไม่มีข้อมูล
สโลวาเกีย	13.09.2018	ได้มีการบัญญัติไว้ตามมาตรา 78 (7) ของ DPA ใหม่ ว่าหากเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรม อาจได้รับความยินยอมจาก “บุคคลใกล้ชิด” ซึ่งความยินยอมนี้จะไม่มีผลหากบุคคลใกล้ชิดไม่เห็นด้วย
สเปน	05.03.2019	โดยปกติแล้ว กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้ ได้ใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรม อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 3 กำหนดไว้ว่า ทายาทมีสิทธิเข้าถึง ขอลบ และขอแก้ไขข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากผู้ควบคุมข้อมูล และผู้ประมวลผลได้ เว้นแต่ถูกห้ามโดยเจ้าของข้อมูลผู้ถึงแก่กรรม หรือกฎหมายบังคับให้อยู่ห้ามมิให้ลบหรือแก้ไข ผู้จัดการมรดกสามารถทำหน้าที่เป็นทายาทได้ โดยหากทายาทเป็นผู้เยาว์หรือทุพพลภาพ พนักงานอัยการสามารถดำเนินการแทนได้ นอกจากนี้ มาตรา 96 ของกฎหมายดังกล่าว ได้กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะไว้บางประการเกี่ยวกับวิธีที่ผู้ให้บริการสังคมสารสนเทศจะสามารถจัดการกับสิทธิในการเข้าถึงของทายาทได้อย่างไร
สวีเดน	06.09.2018	ไม่มีบทบัญญัติ
สหราชอาณาจักร	23.05.2018	ไม่ปรากฏ / ไม่มีข้อมูล

1. ภาพตัวอย่างการตั้งค่าการเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ในเฟซบุ๊ก

2. ภาพบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล
ส่วนบุคคล พ.ศ. เรื่องเสร็จที่ 1135/2558

ร่างฯ ที่ สกค. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว
เรื่องเสร็จที่ ๑๑๓๕/๒๕๕๘

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว สามารถทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างแพร่หลาย แม้ว่าจะได้มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบางเรื่อง แต่ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจการใด หรือหน่วยงานใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น เว้นแต่

(๑) บทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้เป็นการเพิ่มเติม ไม่ว่าจะซ้ำกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นหรือไม่ก็ตาม

(๒) บทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน บทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(ก) ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน

(ข) ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามกฎหมายดังกล่าวออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ไม่เพียงพอเท่ากับอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้และเจ้าหน้าที่ผู้มี

๒

อำนาจตามกฎหมายดังกล่าวร้องขอต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
ผู้เสียหายยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(๑) บุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนของบุคคลนั้น
เท่านั้น โดยมีให้ผู้อื่นใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อผู้อื่น

(๒) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้
เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการ
ประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

(๓) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง
โดยสภาดังกล่าว ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่
ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วแต่กรณี

(๔) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่
ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา

(๕) การดำเนินกิจการทางศาสนาขององค์กรทางศาสนา

(๖) การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วย
การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

การยกเว้นไม่ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้
บังคับแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจการใด หรือหน่วยงานใดทำนองเดียวกับผู้ควบคุม
ข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัว
บุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงการระบุเฉพาะชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน หรือ
ที่อยู่ทางธุรกิจ และข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่
ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

“เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า

(๑) ผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์

(๒) ผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทนคนไร้ความสามารถ หรือ

(๓) ผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ

“บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติ
ตามพระราชบัญญัตินี้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัย
ไซเบอร์แห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย

(๑) ประธานกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาพ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนเจ็ดคน ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนารัฐธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และผู้แทนสมาคมธนาคารไทย

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนห้าคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาพ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเป็นผู้ช่วยเลขานุการได้ไม่เกินสองคน

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อดำรงตำแหน่งแทนผู้ที่พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระตามมาตรา ๑๐ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๘ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๓) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๔

มาตรา ๙ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมิได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๙ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นดำรงตำแหน่งได้เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคสอง และในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้กรรมการที่เหลือเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

การประชุมของคณะกรรมการอาจกระทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นได้ตามที่คณะกรรมการกำหนด

๕

มาตรา ๑๒ กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่ที่ประชุมพิจารณา ให้แจ้งการมีส่วนได้เสียของตนให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าก่อนการประชุม และห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าร่วมประชุมพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการส่งเสริม และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสนอแผนยุทธศาสตร์และมาตรการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์การปฏิบัติการตามนโยบายและแผนระดับชาติดังกล่าว
- (๒) ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน ดำเนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ตาม (๑) รวมทั้งจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- (๓) กำหนดมาตรการหรือแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
- (๔) ออกประกาศหรือระเบียบเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
- (๕) ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งหรือโอนไปยังต่างประเทศ
- (๖) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการตราหรือปรับปรุงกฎหมายหรือกฎที่ใช้บังคับอยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
- (๗) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในการตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้
- (๘) ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (๙) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดทักษะการเรียนรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่ประชาชน
- (๑๐) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
- (๑๑) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๔ ให้กรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

อนุกรรมการและกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่คณะกรรมการแต่งตั้ง ให้ได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

๖

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้
การประชุมคณะกรรมการ ให้นำความในมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้สำนักงานมีหน้าที่ปฏิบัติงานวิชาการและงานธุรการให้แก่
คณะกรรมการ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้
(๑) ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ
เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
(๒) ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม
พระราชบัญญัตินี้
(๓) กำหนดหลักสูตรและฝึกอบรมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
ลูกจ้าง ผู้รับจ้าง หรือประชาชนทั่วไป
(๔) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
(๕) ปฏิบัติกรอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจ
หน้าที่ของสำนักงาน

หมวด ๒

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๗ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย
ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น
เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้

การขอความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่
โดยสภาพไม่อาจขอความยินยอมด้วยวิธีการดังกล่าวได้

ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย และการขอ
ความยินยอมนั้นต้องไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์
ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะกรรมการจะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
ส่วนบุคคลตามแบบและข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนดก็ได้

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิ
ในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

๗

ในกรณีที่มีการถอนความยินยอมส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องใด ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบจากการถอนความยินยอมนั้น

มาตรา ๑๘ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวม การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่

(๑) ได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบและได้รับความยินยอมก่อนเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยแล้ว

(๒) บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้

ส่วนที่ ๒

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๑๙ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ให้เก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๒๐ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (๑) วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม
- (๒) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวม
- (๓) ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมอาจจะถูก

เปิดเผย

- (๔) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ
- (๕) สิทธิของเจ้าของข้อมูลตามมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘

กรณีมีเหตุที่ไม่อาจแจ้งรายละเอียดตามวรรคหนึ่งให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามกำหนดเวลาในวรรคหนึ่ง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งรายละเอียดตามวรรคหนึ่งแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๑ ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

- (๑) เพื่อประโยชน์ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติและได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการนั้นไว้เป็นความลับ
- (๒) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล

๘

(๓) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยตรงหรือโดยปริยาย
ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๔) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

(๕) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล
จากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง เว้นแต่

(๑) ได้แจ้งถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นให้แก่เจ้าของข้อมูล
ส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า

(๒) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้และเปิดเผยที่ได้รับการยกเว้น
ตามมาตรา ๒๔

(๓) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์
ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ
ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบความรู้สึกของประชาชนตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(๑) ได้รับยกเว้นตามมาตรา ๒๑ (๒) หรือ (๔)

(๒) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ ๓

การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้
โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่
เก็บรวบรวมได้ตามมาตรา ๒๒ (๓) แล้วแต่กรณี

บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยตามวรรคหนึ่ง
จะต้องไม่ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้
กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในการขอรับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้น
ไม่ต้องขอความยินยอมตามวรรคหนึ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกการใช้และการเปิดเผยนั้น
ไว้ในรายการตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล
ไปยังต่างประเทศต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๓ (๕) เว้นแต่

๙

- (๑) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย
- (๒) ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (๓) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำระหว่างเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (๔) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งไม่สามารถให้ความยินยอมในขณะนั้นได้
- (๕) เป็นการโอนไปยังผู้ซึ่งได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๓๒ หรือมาตรา ๓๔
- (๖) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๓

สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๒๖ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามคำขอตามวรรคหนึ่ง จะปฏิเสธคำขอได้เฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือปฏิบัติตามคำสั่งศาล
- (๒) มีผลต่อการสืบสวนสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
- (๓) การเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจจะเป็นอันตรายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

(๔) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิเสธคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลบันทึกการปฏิเสธคำขอดังกล่าวพร้อมด้วยเหตุผลไว้ในรายการตามมาตรา ๓๐

เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีคำขอตามวรรคหนึ่งและเป็นกรณีที่ไมอาจปฏิเสธคำขอได้ตามวรรคสอง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการตามคำขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะประกาศกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามคำขอให้เร็วขึ้นหรือขยายระยะเวลาดังกล่าวหรือกำหนดหลักเกณฑ์อื่นตามความเหมาะสมก็ได้

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือทำลาย ระงับการใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการได้

๑๐

คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ในการลบหรือทำลาย ระเบียบการใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๒๘ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ดำเนินการตามคำร้องขอ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและเหตุผลที่ไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่งไว้ในรายการตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๒๙ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

(๒) ในกรณีที่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้ผู้รับใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

(๓) ทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือไม่เกี่ยวข้องหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ถอนความยินยอม เว้นแต่เก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการพิสูจน์หรือการตรวจสอบ ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๒๗ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการทำลายข้อมูลส่วนบุคคลโดยอนุโลม

(๔) แจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า ถ้าเป็นกรณีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกินจำนวนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้แจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแนวทางการเยียวยาแก่คณะกรรมการโดยไม่ชักช้าด้วย ทั้งนี้ การแจ้งดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๐ ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลบันทึกทำรายการดังต่อไปนี้ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถตรวจสอบได้

- (๑) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม
- (๒) วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท
- (๓) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (๔) ระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล
- (๕) สิทธิและวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น
- (๖) การใช้และการเปิดเผยตามมาตรา ๒๔ วรรคสาม
- (๗) การปฏิเสธคำขอตามมาตรา ๒๖ วรรคสาม และมาตรา ๒๘ วรรคสอง

๑๑

หมวด ๔

ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา ๓๑ ให้คณะกรรมการประกาศกำหนดข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแนวทางให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติ

มาตรา ๓๒ ให้มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับใบรับรองจากสำนักงานมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายดังกล่าว

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ประสงค์จะมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้ยื่นคำขอรับใบรับรองต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานประกาศกำหนด

ในการพิจารณาคำขอตามวรรคสอง ให้สำนักงานประเมินผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๑ ให้สำนักงานออกใบรับรองแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

ลักษณะและรายละเอียดของเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน การใช้หรือการแสดงเครื่องหมาย วิธีการประเมินผล การตรวจติดตามผล อัตราค่าธรรมเนียมการประเมินผลหรือการตรวจติดตามผล และการเพิกถอนใบรับรองให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีที่สำนักงานเพิกถอนใบรับรองของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใด ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นคืนใบรับรองให้แก่สำนักงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการเพิกถอน

คณะกรรมการจะประกาศกำหนดให้หน่วยงานอื่นของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนทั้งในประเทศหรือต่างประเทศเป็นผู้ประเมินผลและตรวจติดตามผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อขอรับใบรับรองจากสำนักงานตามวรรคสามด้วยก็ได้

ห้ามมิให้ผู้ใดใช้หรือแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับใบรับรองจากสำนักงาน

มาตรา ๓๓ มาตรฐานของผู้ประเมินผลและตรวจติดตามผล การตรวจสอบมาตรฐานและอัตราค่าธรรมเนียมการตรวจสอบมาตรฐานสำหรับหน่วยงานของเอกชน รวมทั้งการเพิกถอนรายชื่อจากประกาศตามมาตรา ๓๒ วรรคหก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการจะประกาศยอมรับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศก็ได้ หากปรากฏว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวมีข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๑

๑๒

หมวด ๕
การร้องเรียน

มาตรา ๓๕ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะก็ได้ตามความเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องหรือตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการดำเนินงานอื่นของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๖ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาเรื่องร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ตรวจสอบการกระทำใด ๆ ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๓) ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

(๔) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

มาตรา ๓๗ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

การยื่น การไม่รับเรื่อง การยุติเรื่อง และวิธีพิจารณาคำร้องเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ผู้ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๗ วรรคสอง หรือเป็นเรื่องร้องเรียนที่ระเบียบนั้นได้กำหนดไม่ได้รับไว้พิจารณา ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา

เมื่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๖ (๑) หรือตรวจสอบการกระทำใด ๆ ตามมาตรา ๓๖ (๒) แล้วรับฟังได้ว่า เรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นไม่มีมูล ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีคำสั่งยุติเรื่อง

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหรือตรวจสอบตามวรรคสองแล้วรับฟังได้ว่า เรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นเป็นกรณีที่มีได้เป็นความผิดอาญาซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ และคู่กรณีประสงค์จะให้ไกล่เกลี่ย ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญดำเนินการไกล่เกลี่ย แต่หากเรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจไกล่เกลี่ยได้ หรือเป็นกรณีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจออกคำสั่ง ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๒) สั่งห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือให้กระทำการใดเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ยอมดำเนินการตามคำสั่งตามวรรคสาม (๑) หรือ (๒) ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ในกรณีที่ต้องมีการยึด आयัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อบังคับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีอำนาจสั่งยึด आयัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อการนั้น

การจัดทำคำสั่งตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม (๑) หรือ (๒) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

คำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ให้ประธานกรรมการผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ลงนามแทน

มาตรา ๓๙ คำสั่งไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง หรือยุติเรื่องตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง หรือคำสั่งตามมาตรา ๓๘ วรรคสาม (๑) หรือ (๒) ให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา ๔๐ ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่มีผู้ร้องเรียน หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งจะเรียกให้บุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยก็ได้

มาตรา ๔๑ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ใดมาให้ข้อมูลหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการหรือการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง แล้วรายงานต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ใดได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเพราะฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

ในการดำเนินการตาม (๒) หากมีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง และยึดหรืออายัดเอกสารและหลักฐาน รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือสงสัยว่ามีไว้หรือใช้เพื่อกระทำความผิด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๑ นี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

๑๔

หมวด ๖
ความรับผิดทางแพ่ง

มาตรา ๔๒ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล อันทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาท เลินเล่อของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ว่า

- (๑) ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้น การกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง
- (๒) เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย

(๓) เป็นการปฏิบัติครบถ้วนตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๑

ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือระงับ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๓ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ มาตรา ๒๖ วรรคสี่ มาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๒ วรรคห้า หรือไม่ขอความยินยอมตามแบบหรือข้อความที่ คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๗ วรรคสาม หรือไม่แจ้งผลกระทบจากการถอน ความยินยอมตามมาตรา ๑๗ วรรคห้า ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๔๔ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๙ หรือขอความยินยอมโดยการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ หรือ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคเจ็ด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

การกระทำตามความในวรรคหนึ่ง หากเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่น ได้รับประโยชน์อันมิควรได้ หรือเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๕

มาตรา ๔๕ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำตามความในวรรคหนึ่ง หากเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อันมิควรได้ หรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การฝ่าฝืนตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๕ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การฝ่าฝืนตามวรรคสาม หากเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อันมิควรได้ หรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือไม่มาชี้แจงข้อเท็จจริงตามมาตรา ๔๐ หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๑ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๔๗ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๘ ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความในวรรคหนึ่ง มิให้นำมาใช้บังคับแก่การเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การเปิดเผยตามหน้าที่
- (๒) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี
- (๓) การเปิดเผยแก่หน่วยงานของรัฐในประเทศหรือต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่

ตามกฎหมาย

- (๔) การเปิดเผยที่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือเฉพาะครั้งจากเจ้าของข้อมูล

ส่วนบุคคล

- (๕) การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ ที่เปิดเผย

ต่อสาธารณะ

มาตรา ๔๙ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และคณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้คณะอนุกรรมการใช้อำนาจดังกล่าวด้วยก็ได้

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๑๖

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๐ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการตามมาตรา ๗ (๒) และกรรมการตามวรรคสองเพื่อปฏิบัติหน้าที่เท่าที่จำเป็นไปพลางก่อนแต่ไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้กรรมการดังกล่าวเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

ให้สำนักงานดำเนินการให้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการตามมาตรา ๗ (๑) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๗ (๓) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๕๑ ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ยังไม่มีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๒ ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๓ ผู้ใดเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่การปฏิบัติตามมาตรา ๒๙ (๑) ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

เรื่องเสรีที่ ๑๑๓๕/๒๕๕๘

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๓/๖๕๕ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๘ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปประกอบการพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้เสนอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) พิจารณา โดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) ผู้แทนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานปลัดกระทรวง) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด และเนื่องจากร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อ การดำเนินกิจการของภาครัฐและภาคเอกชน ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ด้วย และสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ

๑.๑ บททั่วไป

(๑) ร่างพระราชบัญญัติที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ ได้กำหนดให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามร่างพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายหรือ กฎเกณฑ์อื่นเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้เป็นการเฉพาะและมี หลักประกันความเป็นธรรมและมาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ก็ให้เป็นไป ตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ดังกล่าว (ร่างมาตรา ๓) และอาจตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อยกเว้นให้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะหรือกิจการใดเพื่อไม่ให้นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือ แต่บางส่วนมาใช้บังคับก็ได้ (ร่างมาตรา ๔)

(๒) กำหนดนิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และนิยาม “ผู้ควบคุมข้อมูล

ส่วนบุคคล” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๕)

๑.๒ หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ประธาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กรรมการโดยตำแหน่งจำนวนสี่คน ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินสี่คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสังคมศาสตร์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนิติศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ให้เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ (ร่างมาตรา ๗)

ทั้งนี้ คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ออกกฎหมายลำดับรอง ให้เครื่องหมายรองรับข้อปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พิจารณาคำร้องทุกข์ต่าง ๆ รวมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการคณะทำงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่มอบหมาย (ร่างมาตรา ๑๓)

๑.๓ หมวด ๒ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการเก็บรวบรวมภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และจะต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นตามกรอบของวัตถุประสงค์หรือเพื่อประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม (ร่างมาตรา ๒๑) นอกจากนี้ ยังห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลโดยตรง (ร่างมาตรา ๒๔) และห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความอ่อนไหว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบความรู้สึกของผู้อื่นหรือประชาชนตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เป็นต้น โดยปราศจากความยินยอม (ร่างมาตรา ๒๕) และในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่ข้อมูลดังกล่าวอาจถูกเปิดเผย ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิของเจ้าของข้อมูล (ร่างมาตรา ๒๖) โดยยกเว้นไว้สำหรับกรณีเป็นการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผน หรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย หรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล ข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามคำสั่งศาล และกรณีอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๗)

(๒) การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้สามารถทำได้เมื่อเป็นการใช้หรือเปิดเผยตามวัตถุประสงค์หรือเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม และต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลที่ไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่จะเป็นข้อมูลที่ได้รับยกเว้นตามร่างมาตรา ๒๓ (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคแรก) และเมื่อมีการใช้หรือเปิดเผยแล้วจะต้องทำบันทึกหมายเหตุการใช้และเปิดเผย พร้อมทั้งแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบในภายหลังด้วย (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสอง) นอกจากนี้ ยังห้ามส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศซึ่งมีสาระสำคัญในหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัตินี้ โดยมีข้อยกเว้นในบางกรณี (ร่างมาตรา ๒๗)

(๓) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๓.๑) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นเสียแต่จะเป็นกรณีขัดหรือแย้งกับกฎหมายหรือคำสั่งศาล กระหนาบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร กระหนาบต่อเศรษฐกิจและการพาณิชย์ของประเทศ มีผลต่อการสืบสวน สอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย หรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หรือเป็นไปเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น (ร่างมาตรา ๒๘) และกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ทำลาย ระงับใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลไม่ระบุชื่อ ซึ่งหากว่าไม่มีการดำเนินการก็อาจร้องต่อคณะกรรมการต่อไปได้ (ร่างมาตรา ๒๙)

(๓.๒) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกต้อง ทันสมัย สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ร่างมาตรา ๓๐)

(๓.๓) กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม ต้องป้องกันไม่ให้ผู้ที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจ ต้องทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นระยะเวลาการเก็บรักษา หรือไม่เกี่ยวข้องหรือเกินวัตถุประสงค์ หรือที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้เพิกถอนความยินยอม และต้องแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแผนการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า ซึ่งหากการละเมิดข้อมูลดังกล่าวมีจำนวนเกินกว่าหนึ่งหมื่นราย จะต้องรายงานผลลัพธ์ของมาตรการเยียวยาแก่เจ้าของข้อมูลและคณะกรรมการด้วย (ร่างมาตรา ๓๑)

(๓.๔) กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดทำรายการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล แต่ละประเภท รายละเอียดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ระยะเวลาการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล เงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น และการกำหนดสิทธิและวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือคณะกรรมการสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ร่างมาตรา ๓๒)

๓.๔ หมวด ๓ ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถจัดทำข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล (ร่างมาตรา ๓๓) และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำข้อปฏิบัติดังกล่าว คณะกรรมการอาจจัดทำ

๔

และเผยแพร่แนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ (ร่างมาตรา ๓๔) นอกจากนี้ คณะกรรมการยังอาจออกเครื่องหมายรับรองข้อปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลว่าข้อปฏิบัติดังกล่าวมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าแนวปฏิบัติของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา ๓๕)

๑.๕ หมวด ๔ การร้องเรียน

ในกรณีที่สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถูกระทบหรืออาจถูกระทบกระเทือน อาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการหรือห้ามดำเนินการใด ๆ (ร่างมาตรา ๓๗) นอกจากนี้ คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการพิสูจน์การดำเนินการในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคแรก) ซึ่งหากปรากฏว่าการดำเนินการนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลอื่น และไม่อาจป้องกันความเสียหายที่จะเกิดจากการดำเนินการนั้นได้ตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามการดำเนินการนั้น และจะสั่งให้หน่วยงานหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการใด ๆ ภายใต้งบเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้หากเห็นสมควร (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคสอง) หากดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ทำลายข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคสาม) และในกรณีที่จำเป็นเร่งด่วนให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล (ร่างมาตรา ๓๖ วรรคสี่)

๑.๖ หมวด ๕ ความรับผิดทางแพ่ง

นำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ในกรณีที่มีการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าจะเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ก็ตาม เว้นเสียแต่ว่าผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะพิสูจน์ได้ว่าการดำเนินการนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย เป็นการกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลนั้นเอง หรือได้ดำเนินการครบถ้วนตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนจัดทำขึ้นแล้ว (ร่างมาตรา ๔๒)

๑.๗ บทกำหนดโทษ

(๑) กำหนดโทษปรับและปรับรายวันแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการจากการร้องเรียนหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าของข้อมูลตามมาตรา ๓๖ หรือคำสั่งให้ดำเนินการใด ๆ ตามมาตรา ๓๗ (ร่างมาตรา ๔๓)

(๒) กำหนดโทษแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๔๔) และกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้น หากการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อให้ผู้อื่นเสียหาย (ร่างมาตรา ๔๔)

(๓) กำหนดโทษแก่ผู้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติซึ่งล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใดและนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมหรือไม่ได้รับยกเว้น (ร่างมาตรา ๔๕)

(๔) กำหนดโทษแก่ผู้ขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลอื่นทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ (ร่างมาตรา ๔๖)

๕

๑.๘ บทเฉพาะกาล

(๑) กำหนดบทเฉพาะกาลให้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในเก้าสิบวัน (ร่างมาตรา ๔๗) ให้เลขาธิการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่กรรมการและเลขานุการไปพลางก่อนในระหว่างที่ยังไม่มีเลขาธิการ (ร่างมาตรา ๔๘) และให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการไปพลางก่อน ในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงาน (ร่างมาตรา ๔๙)

(๒) ในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่จำเป็นต้องทำการแจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ทราบถึงการเก็บรวบรวม ไม่ต้องห้ามในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่น และไม่ต้องห้ามเก็บข้อมูลที่อ่อนไหว และกำหนดให้ต้องดำเนินการจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลภายในเก้าสิบวัน (ร่างมาตรา ๕๐)

๒. ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เห็นด้วยในหลักการของความจำเป็นที่จะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีข้อสังเกตและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ดังนี้

(๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมีความชัดเจนว่าคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นกับคณะกรรมการเฉพาะเรื่องที่จะตั้งขึ้นภายใต้ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งในเชิงโครงสร้าง องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และขอบเขตการทำงาน

(๒) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญทั้งในมิติของประชาชนทั่วไป และการประกอบธุรกิจทางด้าน IT ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการบริหารจัดการข้อมูล เช่น Cloud Computing การมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล

(๓) เห็นด้วยกับการจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแห่งชาติ แต่การดำเนินงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรจะเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทางด้าน “การคุ้มครองผู้บริโภค” หรือหน่วยงานทางด้านข้อมูลข่าวสารมากกว่าเป็นการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ ดังตัวอย่างเช่นประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีการจัดตั้ง The Specific Personal Information Protection Commission ในปี ๒๕๕๗ และมี The Consumer Affairs Agency เป็นหน่วยปฏิบัติงาน ในขณะที่หน่วยงานที่ดูแลด้าน Cyber Security คือ National Information Security Center (NISC) หรือในกรณีของประเทศสิงคโปร์ หน่วยงานที่ดูแลด้าน Cyber Security (Infocomm Development Authority) และหน่วยงานที่ดูแลด้านการคุ้มครองส่วนบุคคล (The Personal Data Protection Commission) ก็เป็นคนละหน่วยงานกัน

๖

๒.๒ สำนักงาน ก.พ.ร.

เห็นชอบในหลักการของร่างกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศทั้ง ๘ ฉบับ โดยมีข้อสังเกตว่าควรกำหนดให้มีความเชื่อมโยงของนโยบายด้านเศรษฐกิจดิจิทัลระหว่างคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการเฉพาะด้านตามร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. กับคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีขึ้นตามร่างกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศทั้ง ๘ ฉบับ ที่เสนอในครั้งนี้

๒.๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เห็นชอบในหลักการร่างกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ จำนวน ๘ ฉบับ โดยมีข้อสังเกตว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อสร้างความมั่นคงและความน่าเชื่อถือในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานด้านการป้องกัน ปรามปราม และสร้างความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของประเทศมีเอกภาพสามารถดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดความคุ้มค่า รวมทั้งลดภาระงบประมาณของประเทศ เห็นควรให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพิจารณาปรับปรุงร่างกฎหมายดังกล่าวให้อยู่ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

๒.๔ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มีข้อสังเกตว่าเห็นสมควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเสียก่อนเพื่อให้ได้ข้อยุติที่รอบคอบรัดกุมและสามารถบูรณาการในการจัดทำภารกิจขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลให้ได้ผลตามนโยบายรัฐบาล

นอกจากหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว กระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงาน ก.พ. สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ต่างก็เห็นชอบด้วยกับหลักการของกฎหมายฉบับนี้ด้วยเช่นกัน

๓. สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. โดยรับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาด้วย สรุปผลการพิจารณาได้ดังนี้

๓.๑ บททั่วไป

(๑) ความเป็นกฎหมายกลาง ได้แก้ไขให้หากมีกฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด ก็จกการใด หรือหน่วยงานใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น เว้นแต่

(๑.๑) บทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง จะต้องนำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับเป็นการเพิ่มเติม ไม่ว่าจะซ้ำกับกฎหมายนั้นหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้มีหลักการขอความยินยอม และหลักการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยที่เป็นมาตรฐานสากลเป็นกฎหมายกลางอย่างแท้จริง รวมทั้งได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ในขณะที่ไม่ขัดต่อหลักกฎหมายอาญาของประเทศไทย

ที่บทกำหนดโทษต้องระบุให้นำมาใช้บังคับอย่างชัดเจน และในกรณีที่กระทำผิดตามกฎหมายสองฉบับขึ้นไป ตามหลักกฎหมายอาญาแล้วถือว่าเป็นการกระทำความผิดแต่ผิดกฎหมายหลายบท ให้ใช้บทหนักบังคับแก่ความผิดนั้น จึงทำให้ไม่เป็นปัญหาในทางกฎหมายแต่อย่างใดอันแตกต่างจากร่างเดิม

(๑.๒) บทบัญญัติในเรื่องของการร้องเรียน บทบัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ให้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ เฉพาะในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความเสียหายสามารถร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้ได้ และในกรณีที่กฎหมายเฉพาะมีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีพิจารณาเรื่องร้องเรียนไม่เพียงพอเท่ากับอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้ได้ อันเป็นมาตรการทางปกครองที่จะแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างรวดเร็วซึ่งสร้างความเป็นธรรมมากขึ้น (ร่างมาตรา ๓)

(๒) ได้กำหนดกรณียกเว้นไม่นำร่างพระราชบัญญัตินี้ไปบังคับใช้โดยระบุถึงผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจกรรมใด หรือหน่วยงานใดที่จะได้รับยกเว้นให้ชัดเจน ซึ่งได้แก่

(๒.๑) บุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนของบุคคลนั้น โดยมีให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อผู้อื่น

(๒.๒) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อบุคคล งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะ

(๒.๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่

(๒.๔) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(๒.๕) การดำเนินกิจการทางศาสนาขององค์กรทางศาสนา

(๒.๖) การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

นอกจากนี้ ยังสามารถกำหนดยกเว้นไม่นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือบางส่วนมาใช้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจกรรมใด หรือหน่วยงานใดทำนองเดียวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นใดได้ โดยทำการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เช่น กรณีนิติบุคคลเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นประวัติของพนักงานของตน โดยมีได้ใช้เพื่อการค้าและมีให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยต่อผู้อื่น ซึ่งในกฎหมายต่างประเทศบางประเทศ เช่น แคนาดา จะกำหนดยกเว้นไว้ แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าอีกหลายประเทศก็มีได้ยกเว้นไว้ ดังนั้น หากเห็นสมควรยกเว้นก็ควรตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจะเหมาะสมกว่า (ร่างมาตรา ๔)

๘

(๓) ได้ทำการแก้ไขในส่วนของบทนิยาม ดังนี้

(๓.๑) นิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” ได้กำหนดยกเว้นไม่ให้นำไปถึงการระบุเฉพาะชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน หรือที่อยู่ทางธุรกิจ และไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม โดยเฉพาะ

(๓.๒) นิยาม “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ให้ความหมายว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น APEC Privacy Framework หรือแนวทางปฏิบัติของ OECD ด้านการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล โดยหากเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วถือว่าเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามบทนิยาม ทั้งนี้ ตามบทนิยามนี้มีความหมายเฉพาะถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจในทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น ไม่รวมไปถึงผู้ที่ไม่มีอำนาจตัดสินใจในทางนโยบายเพียงแต่ดำเนินการตามคำสั่งหรือข้อตกลงของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ลูกจ้าง ผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ควบคุมส่วนบุคคล (เช่น หน่วยงานที่ได้รับการมอบหมายงานต่อ (Outsourcing)) หรือตกลงรับข้อมูลมาประมวลผลโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อไปให้บุคคลอื่น (เช่น ผู้ให้บริการ Cloud Computing) เป็นต้น อนึ่ง ตามกรอบแนวทางของ APEC จะระบุเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจนในบทนิยาม แต่คณะกรรมการการกฤษฎีกาเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องระบุไว้ก็สามารถตีความเช่นนั้นได้ เพราะผู้ทำตามคำสั่งหรือข้อตกลงไม่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจ

(๓.๓) นิยาม “เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล” ได้แก้ไขให้นอกจากหมายความว่า รวมไปถึงผู้ที่มีอำนาจกระทำการแทนบุคคลหรือบุคคลที่มีความบกพร่องในการแสดงเจตนา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถดำเนินการตามสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้แทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

(๓.๔) นิยาม “บุคคล” ได้แก้ไขให้ความหมายถึงแต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีความเป็นส่วนตัวและย่อมไม่มีข้อมูลส่วนบุคคลของนิติบุคคล

๓.๒ หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ได้ทำการแก้ไขชื่อคณะกรรมการจากคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแห่งชาติ เป็นคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และแก้ไของค์ประกอบโดยประธานกรรมการอาจเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย หรือด้านสุขภาพ เพิ่มเติมจากสาขาที่กำหนดไว้เดิม สำหรับกรรมการโดยตำแหน่งได้เพิ่มจำนวนจากสี่คนเป็นเจ็ดคน โดยตัดเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และปลัดกระทรวงมหาดไทย และเพิ่มเติมเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และผู้แทนสมาคมธนาคารไทย และได้เพิ่มเติมผู้แทนจากภาคสังคมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเข้ามา นอกจากนี้ ได้เพิ่มเติมจำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นห้าคน โดยเพิ่มเติมให้อาจแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญในด้านสุขภาพได้

สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้ตัดอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องทุกข์ รวมทั้งวินิจฉัยข้อพิพาท ออก และไปกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญแทน (ร่างมาตรา ๑๓)

๓.๓ หมวด ๒ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) เพิ่มเติมหลักการทั่วไปว่าผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง) และการขอความยินยอมดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพจะไม่สามารถดำเนินการได้ (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคสอง) ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่จะถูกจำกัดไว้โดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคสาม) และในกรณีที่มีการถอนความยินยอม ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบจากการถอนความยินยอมด้วย (ร่างมาตรา ๑๗ วรรคห้า)

(๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

ได้ปรับปรุงข้อยกเว้นที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมได้สำหรับการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนของหน่วยงานของรัฐเป็นหยักเว้นสำหรับประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติและได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่จะต้องเก็บข้อมูลนั้นไว้เป็นการลับ นอกจากนี้ ได้ตัดข้อยกเว้นสำหรับการสืบสวนสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เนื่องจากได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้แล้วในร่างมาตรา ๔ ปรับปรุงข้อยกเว้นสำหรับกรณีเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยตรงหรือโดยปริยายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และอาจกำหนดเพิ่มเติมกรณียกเว้นอื่น โดยออกเป็นกฎกระทรวงได้

อนึ่ง กรณียกเว้นเป็นการเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงนั้น อาจยกเว้นให้แก่กรณีดังต่อไปนี้ ซึ่งได้มาจากการจัดรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรืออาจได้รับผลกระทบ แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ายังไม่สมควรเพิ่มไว้เป็นอนุมาตราในพระราชบัญญัติอย่างชัดเจน เพราะหากเป็นปัญหาเฉพาะรายก็ไม่ใช่หลักสากลหรือหากใช้ข้อความที่ไม่ครอบคลุมก็ยังสามารถแก้ไขกฎกระทรวงได้โดยง่าย

(๒.๑) การเก็บรวบรวมเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการหนี้ ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องชำระแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ไม่เช่นนั้นแล้ว ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจไม่มีข้อมูลเพื่อดำเนินคดีกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่ตนมี

(๒.๒) การได้รับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการรับโอนหนี้ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นกรณีแนวทางปฏิบัติในการขายหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงิน ที่จะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลของลูกหนี้เพื่อประเมินความเสี่ยงในการรับซื้อหนี้ดังกล่าว

(๒.๓) การได้รับข้อมูลส่วนบุคคลของนายความเพื่อดำเนินคดีให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลชำระหนี้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(๒.๔) กรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพื่อประกอบการพิจารณาให้รางวัลเกียรติยศหรือประกาศเกียรติคุณ การได้รับข้อมูลความเสียหายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไขเยียวยาความเสียหายนั้น หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกันภัยเพื่อประโยชน์ในการพิจารณารับประกันภัยหรือพิจารณาจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือชดใช้เงินหรือประโยชน์อื่นใดตามกฎหมายประกันภัยของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

๑๐

(๓) การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

(๓.๑) ได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นสำหรับการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้กับกรณีที่เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะตามมาตรา ๒๒ (๓) เนื่องจากเมื่อข้อมูลดังกล่าวมีความเป็นสาธารณะแล้วย่อมไม่มีความเป็นส่วนบุคคลอีกต่อไปและไม่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของพระราชบัญญัตินี้ ยกตัวอย่างเช่น สถานะของบุคคลตามที่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น (ร่างมาตรา ๒๔)

(๓.๒) การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ ได้แก่ ใช้ให้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เพื่อที่จะไม่ต้องระบุชื่อประเทศซึ่งมีสาระสำคัญในหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัตินี้เพื่อมิให้อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ และได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นสำหรับกรณีเป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำระหว่างเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และได้ตัดข้อยกเว้นในการโอนข้อมูลส่วนบุคคลตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศหรือพันธกิจระหว่างประเทศออก นอกจากนี้ ได้กำหนดยกเว้นกรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเอาไว้เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น

(๔) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(๔.๑) ได้เพิ่มเติมให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอมได้ (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคแรก) และกำหนดเพิ่มเติมให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องดำเนินการตามคำขอในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสี่)

(๔.๒) ได้ปรับปรุงข้อยกเว้นในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยตัดกรณีกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือเศรษฐกิจและการพาณิชย์ของประเทศ ออก เนื่องจากมีขอบเขตที่กว้างเกินไป และได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นกรณีการเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้น อาจเป็นอันตรายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาที่มีผู้ชี้เบาะแสให้แก่พนักงานสอบสวน ซึ่งหากมีการเปิดเผยตัวบุคคลที่ให้ข้อมูลแล้วบุคคลดังกล่าวอาจได้รับอันตรายจากผู้กระทำความผิดได้ เป็นต้น (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสอง)

(๔.๓) ได้กำหนดให้กรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิเสธการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลหรือการเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอมได้ จะต้องทำการบันทึกการปฏิเสธคำขอพร้อมเหตุผลไว้ด้วย (ร่างมาตรา ๒๖ วรรคสาม)

(๔.๔) ได้เพิ่มเติมให้กรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ทำลาย ระบุใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้แล้ว ยังขอให้ดำเนินการลบข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้อีกด้วย (ร่างมาตรา ๒๗) และได้กำหนดให้คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ในการลบหรือทำลาย ระบุใช้ชั่วคราว หรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้ (ร่างมาตรา ๒๗ วรรคสาม) เนื่องจากในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานบางประการ เช่น ในการลบข้อมูลส่วนบุคคลในระบบอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องลบโดยไม่สามารถที่จะกู้คืนได้ เป็นต้น

๑๑

(๔.๕) ได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำลายข้อมูลส่วนบุคคลหากเป็นการเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการพิสูจน์หรือการตรวจสอบ ทั้งนี้ ในกรณีที่ปฏิเสธการทำลายนั้นจะต้องทำการบันทึกการปฏิเสธพร้อมเหตุด้วย (ร่างมาตรา ๒๙ (๓))

(๔.๖) ได้แก้ไขให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและแนวทางการเยียวยาแก่คณะกรรมการโดยไม่ชักช้า หากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกินจำนวนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยการแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (ร่างมาตรา ๒๙ (๔))

๓.๔ หมวด ๓ ข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) ได้ปรับปรุงให้คณะกรรมการเป็นผู้ทำการประกาศกำหนดข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติ (ร่างมาตรา ๓๑)

(๒) ได้เพิ่มเติมเรื่องเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนดและได้รับใบรับรองมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายดังกล่าว (ร่างมาตรา ๓๒)

(๓) กำหนดให้คณะกรรมการอาจประกาศยอมรับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศก็ได้ หากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวมีข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (ร่างมาตรา ๓๔)

๓.๕ หมวด ๔ การร้องเรียน

ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด (ร่างมาตรา ๓๖) ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งกฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๓๗) และกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด และสั่งห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือให้กระทำการใดเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด (ร่างมาตรา ๓๘)

๓.๖ หมวด ๕ ความรับผิดทางแพ่ง

ได้แก้ไขข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลโดยจากข้อยกเว้นกรณีของการปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ เป็น การปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๔๒) และได้แก้ไขความหมายของค่าสินไหมทดแทน โดยให้รวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย จากที่แต่เดิมเป็นค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการและหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากผู้ที่ทำการป้องกันความเสียหายไม่ให้เกิดขึ้นคือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง (ร่างมาตรา ๔๒ วรรคสอง)

๓.๗ หมวด ๖ บทกำหนดโทษ

ได้ทำการปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติที่ได้แก้ไขใหม่ และได้ทำการเพิ่มเติมให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้สามารถเปรียบเทียบปรับได้ โดยคณะกรรมการ และคณะกรรมการอาชญากรรมอำนาจให้คณะกรรมการใช้อำนาจในการเปรียบเทียบปรับด้วยก็ได้ เพื่อแก้ไขมิให้เกิดปัญหาความขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก และร่างนี้ได้กำหนดอัตราโทษปรับเปรียบเทียบกับอัตราโทษจำคุกไว้สูงอยู่แล้วคือ โทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองล้านบาทอันเป็นอัตราตามหลักการของร่างเดิม การเพิ่มบทเปรียบเทียบจึงเป็นมาตรการที่ผู้กระทำความผิดยังเกรงกลัวอยู่ในขณะที่ทำให้มาตรการทางอาญามีความรวดเร็วขึ้น (ร่างมาตรา ๔๙)

๓.๘ บทเฉพาะกาล

(๑) ได้ทำการเพิ่มเติมให้ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นไปพลางก่อน (ร่างมาตรา ๕๐) นอกจากนี้เนื่องจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะได้รับการจัดตั้งขึ้นตามร่างพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ซึ่งหากร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่มีการประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วก็จะทำให้ยังไม่มีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา ๖๕ จึงได้กำหนดให้กรณีดังกล่าวนี้ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔ ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการเป็นการชั่วคราวก่อน (ร่างมาตรา ๕๑ วรสอง)

(๒) กรณีผู้ควบคุมส่วนบุคคลก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยหลักแล้วยังคงต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติและกฎหมายลำดับรองที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นเสียแต่ในเรื่องของการจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยตามมาตรา ๒๙ (๑) จะต้องปฏิบัติตามภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เนื่องจากในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้เก็บรวบรวมมาก่อนแล้วหน้าวันที่พระราชบัญญัตินี้จะใช้บังคับก็ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเนื่องจากกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังจึงไม่จำเป็นต้องระงับไว้

๔. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักสากลเป็นการทั่วไปซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนของประชาชนอย่างหนึ่งโดยมีหลักการสำคัญในการคุ้มครอง คือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียก่อน ซึ่งหลักการดังกล่าวจะทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถทำได้ตามอำเภอใจและทำให้ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งทำให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อันจะเป็นผลดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากโดยมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยในทางที่ไม่ถูกต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ร่างพระราชบัญญัตินี้ยังให้สิทธิแก่ประชาชนในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ถูกต้อง ร่างพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในข้อมูลส่วนบุคคลและยังสร้างช่องทางและกำหนดมาตรการเยียวยา

๑๓

ให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้กฎหมายนี้ยังเป็นไปตามหลักสากลก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่นานาประเทศที่จะติดต่อกับประชาชนในประเทศในยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ไร้พรมแดนที่มีการติดต่อทางเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างรวดเร็วและยังสร้างความเชื่อมั่นต่อการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลมายังประเทศไทย อันส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๕๕๘

